

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ AZINLIK DİLLERİ POLİTİKASI:
FRANSA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
P.Yzb. Seçkin YALGIN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Öğ. Alb. Ertan EROL

Ankara – 2016

TEZ TANITIM FORMU

TEZİN TARİHİ : 10 Haziran 2016

TEZİN TİPİ : Yüksek Lisans Tezi

TEZİN BAŞLIĞI: Avrupa Birliği Ülkeleri Azınlık Dilleri Politikası: Fransa Örneği.

TEZİN YAPILDIĞI BİRİM: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı

SPONSOR KURULUŞ: ---

DAĞITIM LİSTESİ: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Tez Hazırlama, Onay, Dağıtım ve Muhafaza Esasları Kılavuzu'nda belirtilen yerlere.

TEZİN ÖZETİ: Avrupa Birliği üyelerinden ve ulus-devletin kavramının mimarı Fransa, ülkesinde azınlık değil bölgesel dil gruplarının olduğunu iddia etmektedir. Dil politikalarında, sınırları içinde, resmî olarak tek Fransızca dışında başka dilleri tanımamaktadır. Fransa için ortak dil Fransızca, ulus bütünlüğünün vazgeçilmez ögesidir. Fransa ulus-devlet yapılanmasında ilke olarak, bütünlüğünü korumak ve devam ettirmek amacıyla, sınırları içinde bulunan dilsel azınlıklara veya bölgesel dillere sınırlı ölçüde haklar vermektedirler. Bu hak kısıtlamalarına bölgesel dil grupları içinden tepkiler olmuş, bu gruplar içinden çıkan FLNC gibi etnik terör örgütleri Fransa'da zaman zaman şiddet eylemlerine başvurmuşlardır. Fransa uluslararası ortamda da kendi bölgesel dil politikalarını etkileyecek kararlara taraf olmamaktadır. Ancak bu durum AB'nin "çok dillilik" ilkeli dil politikalarına tezat bir durum oluşturmaktadır. Fransa tarihi boyunca bir uluslaştırma ve bunu koruma aracı olarak kullandığı tek resmî dil Fransızca politikasını günümüzde de uygulamaya devam etmektedir. Fransa'nın ülke sınırları içinde bulunan bölgesel dil gruplarına karşı uyguladığı dil politikalarının, ulusal güvenliğine etkisinin olduğu değerlendirilmektedir.

ANAHTAR KELİMELEER: Bölgesel Dil, Tek Dil Politikası, Çok Dillilik, FLNC, Ulusal Güvenlik

SAYFA SAYISI:160

GİZLİLİK DERECESESİ: Tasnif Dışı*

*Bu tezde belirtilen görüş ve yorumlar yazana aittir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin ya da diğer kamu kuruluşlarının görüşlerini yansıtmaz.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Seçkin YALGIN'ın "Ulusal Güvenliğinin Korunması Bağlamında Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dil Politikalarında Bölgesel veya Azınlık Dillerinin Hangi Seviyede Kullanımına Müsaade Edildiğinin Analizi: Fransa-Korsika Bölgesi Örneği" konulu tez çalışması, jürimiz tarafından Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İMZA

Başkan : Yrd.Doç.Dr. Levent KUŞOĞLU

Danışman: Doç.Dr. Ertan EROL

Üye : Dr. Özgür SOLAKOĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

10 / 06 / 2016

Önder Haluk TEKBAŞ
Prof.Dr.Müh.Alb.
Enstitü Müdürü

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ AZINLIK DİLLERİ POLİTİKASI:
FRANSA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
P.Yzb. Seçkin YALGIN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Öğ. Alb. Ertan EROL

Ankara – 2016

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

TEŞEKKÜR

Başta Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitü Müdürlüğü olmak üzere, yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam boyunca bilgi birikimi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren tez danışmanım ve Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanım Doç. Dr. Öğ. Alb. Ertan EROL'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Ayrıca yüksek lisans programım süresince benden desteklerini esirgemeyen değerli aileme ve babam Ramazan YALGIN'a, özellikle eşim Emine YALGIN'a ve oğlum Furkan'a sevgi ve şükranlarımı sunarım.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

ETİK BEYANI

Akademik ahlak ve etik kuralları çerçevesinde Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na bağılı kalarak hazırladığım özgün bir çalışma olan tezimi sunar, bu kurallar uyarınca verileri elde ettiğimi, yararlanılan kaynakları atıfta bulunduğumu, atıflarımı kaynaklarda gösterdiğimi ve sonuçları belirtilen kurallardan ayrılmadan sunduğumu onurumla beyan eder bu çalışmanın yalnızca bireysel görüşlerimi yansıtmakta olduğunu, Türk Silahlı Kuvvetleri, Kara Harp Okulu ve Savunma Bilimleri Enstitüsü'nün görüş, konum ve strateji ya da fikirlerini yansıtmadığını bildiririm.

Seçkin YALGIN

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ AZINLIK DİLLERİ POLİTİKASI:
FRANSA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seçkin YALGIN

ÖZET

Dil ve etnisite dolayısıyla dil ile azınlıklar birbirleriyle bağlantılı kavramlardır. Bir topluluk içinde sosyal ve kültürel öğeler nesilden nesile dil ile aktarılır. Dil, egemen olsun veya azınlık olsun, her toplumun bireyleri için topluma aitlik göstergesi, bir grup kimliğidir. Bir ülkede egemen grubun çoğunlukta olduğu siyasi, hukukî ve sosyal yapı, ülke içindeki egemen olmayan fakat farklı olduklarının bilincinde olup, buna göre hareket eden azınlıkların bazı kültürel ve sosyal talep ve isteklerini devletin güvenliğine yönelik tehdit olarak algılayıp, yumuşak veya sert tedbirler alabilir. Ülkeler ulusal güvenlik bağlamında fiziksel bütünlüklerinin devamını, toprağının muhafazasını, ülke içindeki ulusun yapısının korunmasını, ülke içinden veya dışından gelebilecek tehditleri bertaraf etmek isterler.

Avrupa Birliği kurucu üyelerinden ve ulus-devletin ilklerinden olan ve ülkesinde azınlık değil bölgesel dil gruplarının olduğunu iddia eden Fransa, dil politikalarında, sınırları içinde, resmî olarak tek bir dil dışında başka dilleri tanımamaktadır. Fransa için ortak dil Fransızca ulus bütünlüğünün vazgeçilmez ögesidir. Fransa ulus-devlet yapılanmasında ilke olarak, bütünlüğünü korumak ve devam ettirmek amacıyla, sınırları içinde bulunan dilsel azınlıklara veya bölgesel dillere sınırlı ölçüde haklar vermektedir. Bu hak kısıtlamalarına bölgesel dil grupları içinden tepkiler olmuş, bu gruplar içinden çıkan etnik terör örgütleri Fransa’da zaman zaman şiddet eylemlerine başvurmuşlardır. Fransa uluslararası ortamda da kendi bölgesel dil politikalarını etkileyecek kararlara taraf olmamaktadır. Ancak bu AB’nin “çok dillilik” ilkelî dil politikalarına tezat bir durum oluşturmaktadır. Fakat tarihi boyunca bir uluslaştırma ve bunu koruma aracı olarak kullandığı tek resmî dil Fransızca politikasını günümüzde de uygulamaya devam

etmektedir. Fransa'nın ülke sınırları içinde bulunan bölgesel dil gruplarına karşı uyguladığı dil politikalarının, ulusal güvenliğine etkisinin olduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Fransa, Tek Dil Politikası, Bölgesel Dil, ok Dillilik, Ulusal Güvenlik

Tez Yöneticisi : Doç. Dr. đ. Alb. Ertan EROL

Sayfa Sayısı : 160

T.C.
TURKISH MILITARY ACADEMY
DEFENCE SCIENCE INSTITUTE
DEPARTMENT OF SECURITY SCIENCES
ANKARA 2016

**MINORITY LANGUAGES POLICY OF EUROPEAN UNION
COUNTRIES: FRANCE EXAMPLE**

MASTER THESIS

Seçkin YALGIN

ABSTRACT

Language, ethnicity and minority are interrelated terms. Cultural and social elements are passed down by language of the society. Language is belongingness indicator and identity for an individual to a society, which is either dominant or minority. A state may perceive that demands of minority groups are threats against state's security. So, state may take soft or harsh precautions against these conscious groups. In the context of national security states wish for continuity of integrity, maintenance of country's land, protecting the nation structure and defeating internal or external threats.

One of the founder member of EU and inventor of the nation-state concept, France allege that there are no minority groups in the country and no other official language than French. French is essential element of her national integrity. France gives limited rights to her regional languages and users of them (linguistic minorities) for the purpose of maintenance of the national integrity. Limited rights caused reactions of the linguistic groups. Some of these reactions were used by ethnic terrorist groups as resorting to violence against France, at times. France is not a party to decisions which could effect her regional language policy in international arena. But this situation contradicts with EU's "multilingualism" language policy. But, France implements French only language policy at present which has been used as the unique nationalisation tool and protecting it through her history. It's evaluated that France's language policy which is applied for regional languages and groups, has effects on her national security.

Keywords : France, Monolingualistic Policy, Regional Language, Multilingualism, National Security

Advisor : Assoc. Prof. Dr. Col. Ertan EROL

Number of pages:160

İÇİNDEKİLER

TEZ TANITIM FORMU

TEŞEKKÜR	i
ETİK BEYANI	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

1.1. Giriş	1
1.2. Araştırmanın Konusu.....	2
1.3. Araştırmanın Amacı	2
1.4. Araştırmanın Önemi.....	3
1.5. Araştırmanın Kapsamı ve Soruları.....	3
1.6. Araştırmanın Yöntemi.....	4

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMLAR

2.1. Terör ve Terörizm Kavramı.....	7
2.1.1. Terörizmin Tanımı.....	7
2.1.2. Terörizmin Tarihteki Yeri ve “Çağdaş Terörizm”	10
2.1.3. Terörizmin Çeşitleri ve Etnik Terörizm	13
2.2. Azınlık Kavramı ve Çeşitleri	16
2.2.1. Azınlık Kavramı	16
2.2.2. Azınlık Çeşitleri.....	18
2.2.2.1. Ulusal veya Etnik Azınlık	18
2.2.2.2. Dinsel Azınlık.....	19
2.2.2.3. Dilsel Azınlık.....	20
2.3. Güvenlik Tanımı ve Türleri	20
2.3.1. Güvenliğin Tanımı.....	21
2.3.2. Güvenlik Sınıflandırmaları ve Ulusal Güvenlik	22
2.3.2.1. Güvenlik Sınıflandırmaları ve Anlamları	22
2.3.2.2. Ulusal Güvenlik ve Politikası.....	24
2.4. Dil Kavramı	25

2.4.1. Ana Dil.....	26
2.4.2. Resmî Dil, Bölgesellik ve Kişisel İlkeleri.....	27
2.4.3. Ortak Dil ve Ulusal Dil İlişkisi.....	28
2.4.4. Bölgesel Dil veya Azınlık Dili, Bölgesel Olmayan Dil	29
2.4.5. Lehçe, Şive, Ağız.....	29
2.4.6. Göçmen Dili	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİL POLİTİKASI

3.1. Birleşmiş Milletler, UNESCO, AGİT ve Avrupa Konseyi Bölgesel veya Azınlık Dilleri Kararları ve Politikaları	36
3.1.1. Birleşmiş Milletler ve Azınlık Dilleri.....	36
3.1.2. UNESCO ve Dil Politikası Çeşitleri.....	38
3.1.3. AGİT ve Azınlık Dil Politikası	40
3.1.4. Avrupa Konseyi ve Bölgesel veya Azınlık Dil Politikası	42
3.2. Avrupa Birliği'nin Bölgesel veya Azınlık Dil Politikası	46
3.2.1. Avrupa Birliği'nin Kuruluşu ve Genişleme Süreci	46
3.2.2. Avrupa Birliği'nde Kimlik Oluşturma Çabaları ve Çeşitlilik	49
3.2.3. AB Bölgesel veya Azınlık Dil Politikası ve “Çok Dillilik”.....	53
3.3. “Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı” ve AB Üyesi Fransa	61
3.3.1. Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı Kapsamı ve AB	61
3.3.2. Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı ve Fransa Hukuku.....	67

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FRANSA'NIN BÖLGESEL DİLLERİ VE KORSİKA PROBLEMİ

4.1. Fransa Dil Politikaları ve Ulus Devlet	76
4.1.1. Fransa'nın Bölgesel Dillerinin Kökenleri ve Fransa'nın Devrime Kadar Dil Politikaları	76
4.1.2. Fransız Devrimi ve Sonrası Fransa'nın Ulus-Devlet Bağlamında Dil Politikaları (1991'e kadar).....	79
4.2. Fransa ve Bölgesel Dilleri	85
4.2.1. Fransa ve Oksitçe Bölgesel Dili	88
4.2.2. Fransa ve Breton Bölgesel Dili.....	89
4.2.3. Fransa ve Katalanca Bölgesel Dili	91
4.2.4. Fransa ve Baskça Bölgesel Dili.....	91

4.2.5. Fransa ve Alsasca Bölgesel Dili.....	92
4.2.6. Fransa ve Flamanca Bölgesel Dili.....	93
4.3. Fransa'nın Korsika Bölgesel Dili ve Korsika Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLNC) Terör Örgütü.....	94
4.3.1. Korsika Adasının Tarihi ve Fransa'nın Dil Politikalarına Etkisi.....	95
4.3.2. Korsika'da Milliyetçi Korsika Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLNC) Terör Örgütü ...	98
4.3.3. Fransa'nın Ulusal Güvenlik Bağlamında Korsika Bölgesine Uyguladığı Stratejiler ve Politikalar	104
4.3.4. Fransa ve Korsika Bölgesel Dili "Korsikaca"	106

BEŞİNCİ BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

5.1. Genel Değerlendirme	111
5.2. Sonuç.....	113

KAYNAKLAR

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

ŞEKİLLER

Şekil- 1	Fransa'da Fransızca ve Oksitçe Sokak İsmi	88
Şekil- 2	Fransa'da Fransızca ve Bretonca Yol İşareti	90
Şekil- 3	Fransa'da Fransızca ve Alasca Sokak İsmi	93
Şekil- 4	FLNC Terör Örgütü (Korsika)	100
Şekil- 5	Fransa Korsika Bölgesi Çift Dilli Yön Levhaları	103

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

HARİTALAR

Harita- 1	01 Ocak 2016 Öncesi Fransa Siyasi Haritası	86
Harita- 2	01 Ocak 2016 Sonrası Fransa Siyasi Haritası	86
Harita- 3	Fransa Bölgesel Dilleri	87
Harita- 4	Fransa Bölgesel Dilleri	87

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGİK	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	Avrupa Konseyi
ARB	Breton Devrimci Cephesi
ARC	Korsika Bölgesel Hareketi
AP	Avrupa Parlamentosu (AB)
APRC	Korsika Yeniden Doğuş Hareketi
BM	Birleşmiş Milletler
CIA	Amerikan Haber Alma Servisi
DAEŞ	Irak ve Şam İslam Devleti
EUROPOL	Avrupa Polisi
EBLUL	Avrupa'da Az Konuşulan Diller Bürosu
FLB	Breton Özgürlük Cephesi
FLNC	Korsika Ulusal Kurtuluş Cephesi
FPCL	Korsika Kurtuluşu Yurtseverler Cephesi
HDO	Hükûmet Dışı Organizasyon
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
NATO	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

UNODC

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Örgütü

UPC

Korsika Halk Birliği Partisi

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

1.1. GİRİŞ

Ülkeler, varlıklarını devam ettirmek için kendi sınırları içinde bulunan ve ülkeyi oluşturan unsurlardan en önemlisi olan ulusunu bir arada tutmak için çaba göstermektedirler. Bunun yanı sıra ülkeler uluslararası ortamda da varlıklarını devam ettirmek için diğer ülkelerle ilişkiler kurarlar. Ülkeyi oluşturan topluluk az ya da çok etnik, dini, ekonomik, siyasi ve kullandıkları dil bakımından farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılıklar ülkeye, kendini oluşturan ulusuna karşı yapması gereken başlıca görevleri yerine getirirken zorluklar yaşatabilir. Ülke bu zorluğu aşmak için kendini oluşturan çeşitli farklılıklara sahip ulusu bir arada tutar, farklılıkları engeller veya farklılıklara hoşgörü ile davranarak aşırı tavırları sosyal olarak baskılar.

Devletlerin uluslarına karşı görevleri tarih boyunca çeşitli toplumlara göre değişmiştir. Fakat devletin bu görevlerinin dört ana sacayağından oluştuğunu söylemek mümkündür. Bunlar adaleti sağlamak, güvenliği sağlamak, sağlık hizmeti vermek ve eğitim vermek. Devlet bu görevleri ulusu oluşturan her bireyin huzurunu ve mutluluğunu sağlamak amacıyla yerine getirmeye çalışmaktadır. Ülkeler bu amaca ulaşmak için kendi içlerinde yasalar yaparak bunları uygulatırlar. Ayrıca uluslararası ortamda da bu amaçlarına uygun olacak şekilde hareket ederler. Ülkeler uluslarına karşı yerine getirmeleri gereken görevleri iç ve dış güvenliklerini sağlayarak yapmaya çalışırlar. Bazen dış güvenlik sağlanırken iç güvenlik tehdit altında kalabilir. Bunun tam tersi durumlarla da karşılaşılabilir. Bu anlamda ülke bir “güvenlik ikilemi” yaşayabilir. Bu durumda ülkeler hem kendi sınırları içinde hem de sınırları dışındaki güvenlik sorunlarını yönetmelidir.

Ülkedeki iç güvenlik sorunlarından en önemlilerinden biri etnik milliyetçiliğe dayalı terördür. Çünkü etnik terör, ulusu olarak yaşadıkları ülkenin kendilerine haksızlık yaptığını, dışlandıklarını savunurlar. Bunu yaparken şiddet içeren davranışlarda bulunurlar. Ayrıca kendilerine ait olduğunu iddia ettikleri toprakları yaşadıkları ülkeden ayırmak amacıyla talepleri olur. Bunun yanı sıra kendi grup kimliklerine ait bireylerin farklılıklarını öne çıkararak kitleleri kendi amaçları doğrultusunda yönlendirmeye çalışırlar. Bu farklılıkları kendi grup kimliklerinden olan bireylerin farklı bir ırk olduklarını, çok eski tarihlere dayalı geçmişlerinin olduğu, üzerinde yaşadıkları toprakların çok eski tarihlerden beri kendilerinin olduğunu, kendi etnik kökenlerine ait ortak bir dillerinin olduğunu ileri sürerek etkilemeye çalışırlar. Kendi etnik kimlik gruplarına ve kendilerini yöneten ülkeye gücünü terör eylemleri yaparak göstermeye çalışırlar. Bununla beraber ülkeye çeşitli sebeplerden düşman veya tehdit olarak algılayan diğer ülkeler ise ülkenin

parçalanmasını sağlamak veya güçlenmesini önlemek ve/veya silah ticareti yapmak amacıyla etnik terör örgütlerini desteklemektedir.

Bu desteklemeler gizli olduğu gibi açıktan da yapılabilir. Bunun yanı sıra uluslararası ortamlarda yapılan anlaşmalarla, esasında “böl-parçala-yönet” stratejisini içeren ama insan hakları gibi ideal bir düşünceyi savunur gözüken, yarı-gizli kolay yönetilebilir destekler de vardır. Bir ülkeyi zor durumda bırakan en yıpratıcı destekler bunlardır. Çünkü ülke karşılaştığı bu durumu kendi çıkarı doğrultusunda kontrollü bir şekilde yönetemeyebilir.

Bir ülkedeki etnik terör örgütleri ve dış destekleyicileri olan ülkeler hedef ülkedeki azınlıkları istismar ederek amaçlarına ulaşmak isterler. Bunun için kullandıkları öncelikli vasıta ülkede kullanılan ulusun çoğunluğunun ve genelde resmî olan dili değil de azınlıkların kullandığı ve genelde resmî olamayan dil veya dillerdir. Çünkü dil, grup kimliğinin önemli yönünü oluşturmakta, etnik kimliğin oluşmasında ve nesilden nesile geçmesinde bir vasıtaadır.

Ulus-devlet kavramının literatürde akıla getirdiği ilk ülke olan Fransa, terör olaylarının en çok yaşandığı Avrupa Birliği üye ülkelerinden birisidir. Aynı zamanda Avrupa Birliği (AB)’nin en geniş ülkesi olan Fransa, ulus-devlet yapısının öncüsüdür. Bu yapının oluşturduğu 18.yy.da yurttaşı bir üst aidiyete, yani ulusa bağlı kılmak devletlerin amacı olmuştur. Bu amacı gerçekleştirmek için Fransa dili etkili bir uluslaştırma aracı olarak kullanılmıştır. Fakat Fransa’nın bazı bölgelerinde bulunan etnik veya kültürel farklılıklara sahip gruplar kendi dil ve geleneklerini canlı tutmak amacıyla, tarihin içinde zaman zaman direnç göstermişlerdir. Fransa içindeki bu gruplar bu dirençlerini bazı zamanlarda etnik veya ayrılıkçı hareketler ve hatta şiddet içeren eylemler yaparak göstermişlerdir. Fakat günümüzde de geçmişte olduğu gibi Fransa’nın genel dil politikası değişmemiştir. Fransa yer yer bu dirençleri kırmış, aynı zamanda politik olarak kendi dil politikasını gevşetmiştir. Fakat hiçbir zaman değiştirmemiştir.

1.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU

AB’nin dil politikalarında üye devletlerin bölgesel veya azınlık dillerinin ulusal güvenliğin korunması bağlamında hangi seviyede kullanımına müsaade edildiğini Fransa örneği ile incelemektir.

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

AB’nin dil politikalarını kurucu üye ülkelerden Fransa’nın sınırları içinde azınlık niteliğindeki gruplara hangi seviyede hayata geçirdiği ve ulusal güvenliğini sağlamada Korsika Bölgesine uyguladığı dil politikalarıyla bölgeyi nasıl şekillendirdiğini ve bu bağlamda kendi ulus-devlet yapısını muhafaza ettiğini, AB’nin ve Korsika’daki terör

örgütü FLNC'nin Fransa'ya bölgesel veya azınlık dilleri açısından etkilerini ortaya koymaktır.

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Küreselleşmenin etkisiyle dünyada sınırların öneminin kaybolması terörün güvenlik tedbirleri ile önüne geçilemeyeceğini ortaya çıkarmış, kapsamlı stratejilerin ve siyasi politikaların geliştirilmesi gerekliliğini gündeme getirmiştir.

Fransa sınırları içinde bulunan bölgesel dil gruplarının kültür haklarını tanıma ve kısmî demokratik iyileştirme çabalarında bulunmaktadır. Fakat bu çabaları ulusunun bölünmezliğini Fransızcanın tek dil politikası ile kullanılmasının önüne geçirmemektedir. AB üyesi ve kurucusu bir devlet olan Fransa'nın dil politikalarının etnik terör mücadelesinde başarılı olup olmadığının ve bu durumun Fransa'nın ulusal güvenliğine etkisi araştırmanın anlaşılması bakımından önemlidir. Ayrıca çalışmanın AB üye ülkeleri için model bir ülke olan Fransa'nın ülke içinde etnik grupların dillerine uyguladığı dil politikalarını ulusal güvenliğin korunması bağlamında inceleyerek değerlendirmesi, bu alanda önceden yapılmış çalışmalara katkı yapması bakımından önemlidir.

1.5. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SORULARI

Çalışmada AB'nin kurulmasında aktif rol almış Fransa'nın ulusal bütünlüğünü korumak amacıyla ülkesindeki bölgesel dil konuşan gruplara karşı uyguladığı dil politikaları ele alınmıştır. AB, Fransa'nın bölgesel dillere uyguladığı dil politikasına tepki göstermektedir. Bunun yanında azınlık diye nitelendirebilecek bölgesel dil grupları da Fransa ile siyasi olarak mücadele ederken zaman zaman ülkenin güvenliğini tehdit eden etnik terör eylemlerine girişmektedir. Bu konuda bölgesel dil gruplarından öne çıkan Korsikalılar ve Korsika Ulusal Özgürlük Cephesi (FLNC) isimli terör örgütü çalışmada incelenmiştir.

Bu doğrultuda çalışmada ilk olarak terör, azınlık, güvenlik ve dil kavramlarının tanımları ve çeşitleri anlatılmıştır. Müteakiben dünyada önde gelen örgütlerin ve özellikle AB'nin bölgesel veya azınlık dil politikaları açıklanmış ve Fransa'nın bu örgütlerin konu ile ilgili politikalarına uymayan dil politikaları incelenmiştir. Bu incelemeyi müteakip Avrupa Konseyi (AK)'nin kabul ettiği Fransa'daki bölgesel dillerin günümüzdeki durumları değerlendirilmiştir. Son olarak Fransa'nın Korsika Bölgesi incelenerek bu bölgede oluşmuş FLNC'nin Korsikacanın kullanımıyla da ilgili olan terör faaliyetleri ele alınmıştır.

Bu kapsamda çalışmada aşağıdaki sorulara cevap bulunmaya çalışılmıştır.

- AK'nin "Bölgesel veya Azınlık Dilleri Şartı" AB üye ülkelerince bire bir uygulanmakta mıdır?
- Bir ulus-devlet yapısındaki ülke içinde bulunan bölgesel veya azınlık dilleri ülkenin ulusal güvenliğini tehdit eder mi?
- Fransa'nın sınırları içinde azınlık nitelikli gruplar (bölgesel dil grupları), dilsel hakları için Fransa'nın ulusal güvenliğini tehdit etmekte midir?
- Fransa'nın azınlık nitelikli gruplara -özellikle Korsika Bölgesine- uyguladığı dil politikaları nelerdir?
- Fransa ulusal güvenliğini sağlamada bölgesel dil gruplarına karşı uyguladığı dil politikalarıyla başarılı olmuş mudur?

1.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada literatür taramasını müteakip, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) kullanılmıştır. Amacı bir olayı oluşturan etmenleri ortaya çıkarmak, ihtimal dâhilinde olaya ilişkin açıklamalar geliştirmek ve son olarak olayı değerlendirmek olan durum çalışması (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014: 249), AB kurucu üyesi Fransa'nın bölgesel dil politikaları örneği verilerek çalışmada uygulanmıştır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde çalışmanın amacı ve yönteminin açıklanmasını müteakip ikinci bölümde çalışmanın konusu ile ilgili kavramların tanımları en az üç kaynaktan yararlanılarak yapılmış, konu ile ilgili özel tanımlamalar ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

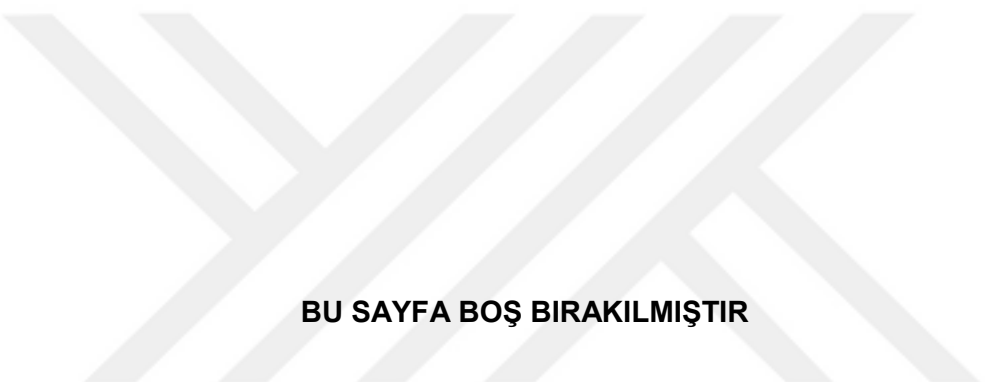
Üçüncü bölümde uluslararası ortamda en çok üye devlete sahip Birleşmiş Milletlerin ve Avrupa'daki güvenlik boyutuyla öne çıkan örgütlerinden AGİT ve Avrupa Konseyi'nin azınlıkların dilsel hakları ile ilgili kararları ve Avrupa Birliği'nin aynı doğrultudaki kararlarına etkisi incelenmiştir. Bu bölümde Avrupa Birliği bölgesel ve azınlık dil politikaları ve Fransa'nın kurucu üyesi olduğu bu örgütün Fransa'nın bölgesel dil politikalarına verdiği tepkiler açıklanmıştır. Bölümde uluslararası örgütlerin konu ile ilgili kararları ve faaliyetleri tarihsel süreç içinde öncelikle kendi resmî internet sitelerinden daha sonra diğer kaynaklardan güncellenerek ve yorumlanarak anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde Fransa'nın tarihi boyunca uyguladığı dil politikaları araştırılarak konu ile ilgili öne çıkan hususları açıklanmıştır. Bu doğrultuda Fransa'da bulunan bölgesel dillerin kullanım durumları güncel olarak anlatılmış müteakiben Korsika bölgesi, bölgesel dil grubu ve bu bölgede oluşan FLNC terör örgütünün Korsikaca ile ilgili Fransa'dan talepleri ve faaliyetleri incelenmiştir. Bölümde Fransa'nın

ulusal güvenlik bağlamında bu bölgeye uyguladığı dil politikaları tarihsel süreç içinde anlatılmıştır.

Sonuç bölümünde ise, Fransa'nın temellerini attığı AB'nin, bölgesel veya azınlık dil politikalarıyla ülkesinde bölgesel dillere uyguladığı dil politikaları karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir. Bölümde ayrıca, Fransa'nın bölgeye uyguladığı dil politikalarının, Korsikalı FLNC terör örgütünün şiddet içerikli tepkileriyle birlikte Fransa'nın ulusal güvenliğine olumlu veya olumsuz etkileri değerlendirilmiştir.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMLAR

2.1. TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMI

2.1.1. Terörizmin Tanımı

Varoluşundan bu yana insanlar hayatta kalmak ve varlıklarını devam ettirmek için kendi varlıklarını tehdit eden savaşlar, hastalıklar, doğal afetler gibi sorunlarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu sorunlarla mücadele geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir. Günümüzde tüm insanların korktuğu sorunların en başında terör ve terörizm kavramlarının olduğu açıktır. Gazetelerde, televizyon başında veya internette terörle ilgili haberler hemen herkesin ilgisini çekmektedir. Birey kendisinden en uzak ülkede olan terör eylemini haberlerde gördüğü, gazetelerde okuduğumuz zaman bile içinde olmadığı ve fiziksel olarak etkilendiği halde üzerinde, etkisi az olsa da, tedirginlik hissederek. Çünkü ülkemizde yapılan terör eylemlerinde kendimizi psikolojik olarak hedef olarak görürüz. Yapılan terör eylemlerinin sonucu olarak ölen veya zarar gören insan sayısı büyük doğal afetler veya konvansiyonel savaşlarda ölen veya zarar gören insan sayısı ile karşılaştırılamayacak kadar küçük olsa da, kitlesel olarak yarattığı psikolojik zarar görme endişesi ve yaşanan korku, terörizmi hayatımızda her zaman ön plana almaktadır. Çünkü terörizmin kendine özgü karakteristik özellikleri vardır.

Terörizmin genel karakteristik özellikleri şöyledir; çoğunlukla sivil hedeflere karşı eylem yapılması, eylemlerin şiddet içermesi, azami seviyede propaganda yapılması, rehinelerin hayatlarının tehlikede olması. Fakat terörizmin içerdiği “şiddet kimleri hedef almaktadır?”, “Amacı nedir?”, “Eylem yöntemleri nasıldır?” gibi soruların cevapları hep aynı değildir. Dünyada var olan terör ve buna bağlı terörizm kavramlarının literatürde ortak bir tanımı yoktur. Fakat çok geçerli tanımlamalar yapılmıştır (Jenkins, 1974: 2).

Kök bilim itibarı ile eski Fransızca “terreur” kelimesinden türetilmiş olan terör korkutan şey, korkunun nesnesi anlamındadır. Terör kelimesi de Latince “büyük korku”, “ürkütücü şey”, “tehlike işareti”, “telaş, kötü haber” anlamlarına karşılık gelen “terrere” sözcüğünden türetilmiştir. Bu kelime Hint-Avrupa anadilinden “tres-“(titremek, ürpermek) kökünün “-os” son eki almasıyla türetilmiştir (“terror”, 2015). Terör, Türkçede “tedhiş”, “yıldıрма”, “korkutma” (Karabulut, 2011: 179) anlamlarına gelmektedir. Terörizm ise, Türkçede “yıldırıcılık” anlamındadır (“terörizm”, 2015).

Dünyanın önde gelen istihbarat kuruluşu olan CIA (Amerikan Haber Alma Servisi)’nin resmî internet sayfasında US Code Title 22 Section 2656f(d)’ ye göre terörizm, “ulusaltı topluluklar veya gizli kimseler tarafından savaş dışı -savaşa

katılmayan- hedeflere karşı önceden planlanmış siyasi nedenli kasti yapılan şiddet”tir (“How do you define terrorism?”, 2015).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti 1991 tarihli 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesi 1. fıkrasında, 2003 yılında yaptığı değişiklikle terörü şu şekilde tanımlamaktadır, “Zor ve şiddet kullanmak suretiyle, tehdit etmek, yıldırım, sindirmek, korkutmak veya baskı yapmak suretiyle, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti’nin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyet veya yıkmak veya ele geçirmek temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığını korumak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir” (Resmî Gazete, 1991).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 2004 yılında aldığı ve terörizmi kınadığı “İlke Kararı 1566”nın 3. maddesinde terörizmden şöyle bahsetmektedir: “Sivillere karşı suç içeren ve ölüm veya ciddi yaralama veya rehin alma kastı ile yapılan, genel kamunun veya bir grup insanın veya belirli insanların üzerinde korku durumuna neden olan, halkı korkutmak veya hükûmeti veya uluslararası bir kuruluşu, bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorlamak amacıyla yapılan veya uluslararası kararlarda veya protokollerde tanımlanmış terör ile alakalı eylem ve hareketlerdir. Bu eylem ve hareketlerin, hiçbir şekilde siyasi, felsefi, ırksal, etnik, dini veya diğer benzer mahiyette haklılığı yoktur” (Resolution No:1566, 2004).

Avrupa Birliği ise 2002 yılında yayınladığı Terörle Savaş Çerçeve Kararı’nın 1. maddesinde terörizmi şöyle tanımlamaktadır: “Bir ülke veya uluslararası bir kuruluşu ciddi zarar veren suçlar ki bunlar ulusal hukukta suç olarak tanımlanmış olmalıdır, eğer ciddi şekilde halkı korkutmak veya gereksiz ve aşırı derecede, bir hükûmeti veya uluslararası bir kuruluşu herhangi bir görev yapmaktan engellemek veya yapmaya zorlamak veya bir ülkenin veya bir uluslararası kuruluşun temel siyasi, hukuki, ekonomik ve sosyal yapılarının temellerinin istikrarını bozmak veya yok etmek amaçlı ise ve aşağıda sayılan durumları içeriyorsa terörist suç olarak kabul edilir ve üye ülkeler bu suçlara karşı yapılacak uluslararası eylemleri sağlamak ve desteklemek için gerekli önlemleri alacaklardır. Bu durumlar; a. bir insanın hayatı üzerinde ölüme sebebiyet verecek içerikli saldırılar, b. bir insanın fiziksel bütünlüğüne yapılan saldırılar, c. kaçırma veya rehin alma eylemleri, ç. bir hükûmete veya kamu tesisine, ulaşım sistemlerine, altyapı sistemlerine, haber sistemlerine, kıta sahanlığı üzerinde bulunan sabit platformlara, insan hayatını tehlikeye atacak veya büyük ekonomik kayıplara

sonuç verecek kamu veya özel mülklere karşı tahrip edici sebeple yapılan eylemler, d. hava araçlarını, gemileri veya diğer kamu ulaşım araçlarını gasp etme, e. silahları, nükleer biyolojik ve kimyasal silahları, patlayıcıları üretme, sahip olma, edinme, nakliye yapma, tedarik etme ve kullanma; ayrıca biyolojik ve kimyasal silahları araştırma ve geliştirme, f. insan hayatını tehlikeye atacak şekilde tehlikeli maddeleri salma, yangın, sel veya patlamalara sebep olma, g. insan hayatını tehlikeye atacak şekilde su ve enerji kaynaklarının veya herhangi diğer doğal kaynakların tedarikine engel olma veya aksatma, h.yukarda a'dan g' ye listelenen herhangi bir hareketi yapmak ile tehdit etme" (War on Terrorism, 2002).

Çeşitli yabancı sözlüklerde terörizmin siyasi bir amacı gerçekleştirmek veya devleti reaksiyon vermeye zorlamak için şiddetin kullanılması ("terrorism" Oxford Dictionary, 2015), siyasi amaçlar için şiddetin kullanımı ("terrorism in British English", 2015) siyasi amaçları başarmak için ("terrorism definitions and synonyms", 2015) şiddeti kullanma eylemi, şiddetin politik amaçlar için kullanımı (Longman Dictionary, 1992: 425) gibi tanımları yapılmıştır. Görüldüğü üzere bu tanımlar ortak nokta iki kelime üzerinde durmaktadır. Bunlar "siyasi amaç" ve "şiddet kullanımı" kavramlarıdır. Fakat Dönmezer'e göre şiddet ve terörizm farklı şeylerdir. Dönmezer, toplumda şiddetin daima var olduğunu iki kavramın birbiri ile karıştırılmaması gerektiğini savunmaktadır (1996: 44). Elbette ki şiddetin tüm biçimleri terörizm değildir (Laqueur, 1999: 8), fakat terörizm kavramı kötüleyici, aşağılayıcı bir tabirdir ve bu kavram doğası itibarıyla (Hoffman, 2006: 23) şiddet kavramı gibi olumsuzluğu çağrıştırmaktadır.

Schmid'in incelediği hükümetler, kuruluşlar veya akademisyenler tarafından yapılmış 110'a yakın terörizm tanımlarından elde ettiği 22 sık kullanılan öge vardır. Bu tanımların % 85,3'ünde şiddet ve güç ögelerinin geçtiği tespit edilmiştir. Ayrıca tanımların % 65'inde siyasi güdü ve siyasi gündem ögelerinin kullanıldığı % 51'inde korku ve dehşet yaratma ögelerinin ve % 47'sinde tehdit oluşturma ögelerinin kullanıldığı görülmüştür (Schmid, Jongman ve Stohl, 2005: 5,6).

Schmid'in incelediği terörizm tanımlarından tespit ettiği sık kullanılan 22 ögeyi dikkate alarak yaptığı ve bir süre Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nce (UNODC) de resmî olarak kullanmış olduğu sentez edilmiş terörizm tanımı şu şekildedir; "Terörizm, suikast gibi ana hedefleri değil de, anlık, hazır, rastgele veya seçilmiş (temsilci veya sembolik) hedeflere yönelik şiddetin, tekrar edilerek kullanılması ve (yarı) gizli bireyler, gruplar veya devlet aktörleri tarafından kendine özgü, suç içeren veya siyasi nedenler sebebiyle uygulanan, endişe yaratan bir metottur. Bu şiddete uğrayan kurbanlar mesaj verilecek hedef kitle içinden seçilir. Teröristler ve hedef kitle arasındaki tehdit ve şiddet temelli iletişim, hedef kitleyi korkutma, zorlama veya

propaganda ile onları terörün hedefi, bir isteğin hedefi veya ilginin hedefi hâline getirir. Bu durum bu iletişim açısından önceliklidir” (Schmid, 1983: 70).

Günümüzde de terörizmin ne demek olduğunu anlatan tek bir tanım yoktur. Çünkü terörizm kavramı çeşitli öğeleri, değişik durumlarda değişik kombinasyonlar içerebilmektedir. Bu durum terörizm kavramına tipolojik olarak bakmamızı sağlar. Bunun sonucu olarak da çeşitli tanımlarla karşılaşmaktayız. Örneğin bir tipoloji terörizmi yerel, ulusal veya uluslararası olarak tanımlamaya çalışırken, başka bir tipoloji terörizmi terörist eylemlerin taktiklerini içererek açıklamaya çalışmaktadır. Ama yine de tipolojiler terörizmi tanımlamada hararetili tartışmalardan şiddet ve kullanılan taktiklere odaklanarak kaçınmaktadır (White, 2009: 12, 13).

2.1.2. Terörizmin Tarihteki Yeri ve “Çağdaş Terörizm”

Terörizmin ilk şekilleri Yahudi ve Müslüman tarihlerinde görülmektedir. Özellikle terörizm benzeri ilk hareketler, MS 66-70 yılları arasında bağınaz Yahudi tarikatı Sicarii’lerin şimdiki İsrail bölgesinde yönetim sürdüren Roma İmparatorluğu yöneticileri, ılımlı Yahudi ve Yahudiye (Judea)’de yaşayan Yunanlılara karşı yaptığı suikastlere (Weinzeri, 2004: 31) odaklanmaktadır (Weinberg ve Davis, 1989: 19).

Orta Çağda ise İngilizcede Assassins, Türkçe ve Arapçada Haşşaşinler (haşhaş içicisi) olarak bilinen grup, terörizmin yöntemlerinden biri olan suikasti, İran, Suriye ve Filistin bölgelerinde kullanmışlardır. “Assassination” kelimesi İngilizcede suikast anlamına gelmektedir. Haşşaşinler Şii mezhebinin İsmaili Tarikatına mensup olup MS 11. ve 13. yüzyıl arasında faaliyet göstermişlerdir. İlk liderleri Hasan Sabbah, strateji olarak dağlardaki fiziki güç değerlerini bir üs bölgesi olarak tutmuş ve Sünni mezhebinden olan dini ve siyasi devlet adamlarına suikastlar yaptırmıştır (Weinberg ve Davis, 1989: 21). Alamut Kalesi’nde yetişen Haşşaşin fedaileri, Selçuklu veziri “Siyasetname” adlı kitabın yazarı Nizam’ül Mülk’ü 1092 yılında, Kudüs’ün yöneticisi Haçlı Kralı Marquis Conradı elbise değiştirip çevredekileri kandırarak öldürmeleri ile bilinmektedir (Kongar, 2001: 78).

Orta Çağ boyunca ise terörizm uygulamaları Sicarii ve Haşşaşilerin uyguladıkları yöntemlere benzer özellikler gösterir. Özellikle Avrupa’da 16.yy.da, radikal reform yanlısı Hristiyan mezhebi olan Anabaptist tarikatı mensupları, Münster (Almanya’da bir şehir) şehrini ele geçirip “Azizler Krallığı”nı kurarak, dinî ritüellerde “İsa’nın Anabaptistlere bütün günahları cezalandırmaları ve onların varlığına ve eylemlerine izin vermeyen hükûmetleri yok etmeleri için kılıç ve intikam verdiğini” iddia ederek (Cohn, 1970: 225), terörizme benzer uygulamalar yapmışlardır.

Ancak 18. yüzyılın sonlarına doğru terörizmin doğası Fransız İhtilali ile değişmiştir. Bu zamana kadar yapılan terörizm ve benzeri faaliyetler, genelde dini bir nitelik taşıyordu. Fakat Fransız İhtilali'nden sonra terörizm, insanlar veya halk adına yapılan bir nitelik kazanmıştır. İhtilalden sonra, ihtilali korumak amaçlı, ihtilal istemeyen gruplara karşı Fransa'da 1793-1794 yılları arasında, "Terör Devri" olarak da bilinen, bir yönetim kurulmuştu (Weinzeri, 2004: 33). Fransız yönetim tarafından muhalifler ve halk üzerinde korku yaratılan bu dönemde kırk bine yakın insan öldürülmüştür (Hoffman, 2006: 3).

Modern anlamda devlet güdümlü olmayan terörizme ise ilk kez 1870'lerde Rusya'da "Narodnaya Volya (Halkın İsteği)" isimli terör örgütünün faaliyetleri ile karşılaşılır. Bu örgütün üyeleri orta-sınıf öğrenci-devrimcilerdir. Bunlar Rusya'daki çiftçi ve köylünün ilgisiz tavırlarından, polis baskısından, Çarlık yönetimi zorbalığından ve anayasal bağımsızlıklarının olmadığını iddia ederek 1878'den başlayarak 20 yıl kadar terör faaliyetlerinde bulunmuşlardır (von Borcke, 1982: 54).

Dünyada 1878-1914 arasındaki dönemde terörizm ve benzeri faaliyetler devam etmiştir. "Eylem ile propaganda" konsepti bu zaman keşfedilmiştir. "Fikir ile propaganda"nın etkisinin az olduğu, şiddet eylemlerinin konulara dikkat çekmede, halk arasında yayılmasında ve toplumun bir neden için uyandırılmasında daha etkili olduğunun anlaşılması yine bu dönemde olmuştur (Joll, 1980: 99-101). Bu zaman aralığında ABD başkanları Garfield ve Mc Kinley, Fransa Cumhurbaşkanı Carnot 1894'te, İspanya Başbakanı Canovas 1897'de, Avusturya İmparatoriçesi Elizabeth 1898'de İtalya Kralı Umberto 1900'de suikast sonucu öldürülmüşlerdir (Laqueur, 1999: 20).

Milliyetçiliğin terörizm üzerindeki yüksek güdülenme etkisi, 19. yüzyılın sonlarında, 20. yüzyılın başlarında kendini göstermeye başlamıştır. Özellikle İngiltere, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı gibi pek çok milletin oluşturduğu imparatorluklar da yapılan terör eylemleri bu unsuru içermiştir (Weinzeri, 2004: 34).

İki dünya savaşı arasında Bolşevik devrimi sonrasında Rusya'da oluşan Stalinci komünist totaliter rejim ile İtalya ve Almanya'da kurulan milliyetçi şiddet içeren ve komünizm karşıtı olan faşist rejimleri uygulayan hükûmetler, terörizmi kullanmışlardır. Bu üç devlet terörizmi, kitleleri baskılamak ve kontrol etmek amaçlarıyla kullanmışlardır (Hoffman, 1998: 24).

İkinci Dünya Savaşı sonrası Yahudi ve siyonist terör örgütü olan "Irgun", İngiliz yönetimini ve Arap nüfusu Filistin bölgesinden kaçırmak amacıyla, Kudüs, Tel Aviv ve Hayfa'da İngiliz ofislerine karşı sürekli bombalama eylemleri yapmıştır. İngiliz kamuoyu,

bombalama eylemlerinin sonucu İngiliz kayıplarından dolayı İngiliz hükûmetine baskı yaparak, bölgeden, İngiliz vatandaşı kalmayacak şekilde çekilmesini istemiştir. İngiliz hükûmeti de, kendi kamuoyunun baskısına dayanamayarak bölgeden 1947 yılında çekilmiştir. 1947’de İsrail Devleti kurulmuştur. Irgun lideri Menachem Begin İsrail başbakanı olmuştur. Yine bu dönemde İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Mao Çin’de, Ho Çi Min Vietnam’da, Fidel Castro Küba’da millî özgürlük mücadelelerinde terörizmi kullanmışlardır. Terörizm temelli millî özgürlük stratejileri, kendi önderliklerinde, ülkenin rejimini değiştirmede başarılı olmuştur (Weinzeri, 2004: 35,36).

Günümüzde varlığını sürdüren “çağdaş terörizm” ise 1960’lardan sonra oluşmaya başlamıştır. 1960’lardan günümüze gelen süreç, dünyamızın küreselleşmesi için aktif bir zaman olmuştur. Buna bir anlamda “terörizm çağı” da denilebilir (Weinberg ve Davis, 1989: 38). Bu bir gerçektir ve bu gerçeğe birçok faktör iştirak etmektedir. Bu faktörler şunlardır; teknolojik gelişmeler -özellikle televizyonun yaygınlaşması- ulaşım vasıtalarının hızlanması, çoğalması ve yaygınlaşması, haberleşmede ilerleme ve gelişme, silah ve patlayıcı yapımındaki gelişmeler. Bunun yanında 1947- 1991 yılları arası ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki Soğuk Savaş bugünkü çağdaş terörizmin gelişmesinde etkili olmuştur. Bu dönemin iki süper gücü olan ABD ve Sovyetler Birliği ve kendi bloklarındaki devletler normal başlayacak bir savaşı, nükleer bir savaşa dönüştürmemeye çalışmışlardır. Bunu yaparken karşıt ülkelere muhalif olan örgütleri desteklemişlerdir (Sterling, 1983: 79). Özellikle Sovyetler Birliği’nin finanse ettiği, Orta Doğu’daki ABD diplomatik ve askerî hedeflerine yapılan seri intihar bombacısı eylemleri, İran, Irak, Suriye ve Libya’nın da terörizme destekleyici olması ile çağdaş terörizm iyice olgunlaşmaya başlamış, içinden çıkılmaz bir hâl almaya başlamıştır (Hoffman, 1998: 27).

Çağdaş terörizme katkı sağlayan bir olay da, 1990’larda soğuk savaşı bitiren olay olan Sovyetler Birliği’nin dağılması ve Doğu Bloğu’ndaki birçok devletin etnik parçalanmalar yaşamasıdır. Yaşanılan bu ülke bölünmeleri Çekoslovakya’da modern bir şekilde olduğu gibi, Balkan ülkelerinde meydana gelen iç savaşlarda etnik terörün kullanılmasıyla da gerçekleşmiştir (Şenocak, 2006: 34,35). 1991-1994 yılları arasında Balkanlar’da yaşanan bu olaylar ayrılıkçı etnik terörün dünyaya yayılmasına sebep olmuştur.

Çağdaş terörizme katkısı olan diğer önemli küresel olay ABD’ye karşı 11 Eylül 2001 yılında düzenlenen radikal İslami terör saldırılarıdır. Bu olay bir dönemin başlangıcı olmuştur. Saldırıları sonrası ABD hükûmeti tüm dünya ülkelerine, kendisinin tüm dünya üzerindeki terörizm faaliyetlerine karşı “Ya bizimlesiniz, ya teröristlerle” (“War on Terrorism”, 2011) diyerek küresel anlamda terörizmle mücadele başlatmıştır.

Fakat günümüze kadar ABD'nin yaptığı bu mücadelede terörizmi yaratan düşmanın kim olduğu (Şenocak, 2006: 35) ve mücadelenin ne zaman biteceği bilinmemektedir.

Günümüz çağdaş terörizmin en ayırt edici özelliği radikal dinî hareketlerin ve aşırı sağın canlanmasıdır. Bu durum sürpriz değildir. Çünkü din ideolojili hareketler, terörizmin orijinal motivasyonlarından biridir. Dinî ritüel içerikli terörizmi uygulayanlar, ortalığı kana bulayanlar için bunları yapmak dinî bir görevdir (Hoffman, 1998: 88). Bugün itibarıyla da, Batılı ülkeleri dolaylı, Suriye, Irak ve Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren, Fransa'da bile 129 kişinin ölmesi ile sonuçlanan eylemi yapabilen (Mullen, 2015) radikal dinî terör örgütü DAESH, her gün yüzlerce insanın ölmesine, buna karşı mücadele eden Suriye yönetiminin de ülkesinde devlet terörü yaratarak mücadele sırasında, yine masum insanların ölmesine sebep olmaktadır.

Huntington'un belirttiği üzere tarih boyunca dünya üzerindeki medeniyetler arasındaki dinî ve kültürel farklılıklar günümüzde de terörizmin öncelikli kaynakları arasında olmuş (1996: 28) ve olmaya devam edecek gibi gözükmemektedir.

2.1.3 Terörizmin Çeşitleri ve Etnik Terörizm

Terörizm kavramının tek bir tanımı olmaması sorunu terörizmin çeşitlerinin belirlenmesi veya sınıflandırılmasında da yaşanmaktadır. Tanımlamadaki tipoloji doğası itibarıyla, terörizmin çeşitlerinin belirlenmesinde de yazarlar ve akademisyenler tarafından da farklı boyutlarda ele alınmasını gerektirmiştir. Terörizm, siyasal, sosyolojik, ekonomik, hukuksal, psikolojik, kültürel ve uluslararası boyutlarıyla (Beşe, 2002: 30) karmaşık ve esnek bir tabiata sahiptir. Bunun yanı sıra terörizm amaçları, hedefleri, kullandığı yöntemler, zaman, yer, yaşam süresi vb. faktörlerle de sınıflandırılabilir. Terörizm boyutları ve onu oluşturan faktörler, birbirleriyle ve diğerleri ile iç içe geçmiş olması sebebiyle, kavramın farklı kombinasyonlarda sınıflandırılmasına imkân vermektedir.

Griffiths ve O'Callaghan terörizmi, ulus ötesi organize suçlar, ülke destekli terörizm, milliyetçi terörizm ve ideolojik terörizm olmak üzere dört gruba ayırmaktadır (2003: 307-309). Cassese ise bu kavramı uluslararası hukuk açısından değerlendirerek beş şekilde sınıflandırmaktadır. Bunlar ideolojik, ulusal bağımsızlık mücadelesi veren grupların yarattığı, self determinasyon prensibi çerçevesinde hareket edenlerin uyguladığı, baskıcı rejimlere karşı uygulanan ve devlet destekli terörizmdir (1989: 13).

Denker, terörizmin tanımının yapılmasının zorluğuna değinirken, aynı zamanda türlerinin sınıflandırılmasının zorlaştığını belirtmiştir. Denker terörizmi stratejik açıdan değerlendirerek sınıflandırmasını yukarıdan, aşağıdan, siyasal ve ideolojik, bölücü, ırksal, dinsel ve entelektüel olmak üzere yedi sınıfa (1997: 3) ayırarak yapmıştır.

Yayla ise, terörizmin belli bir gruba veya ideolojik görüşe ait olmadığını vurgulamıştır. Yayla zıtlık kuramı doğrultusunda terörizmi, iç terörizm-uluslararası terörizm, kır terörizmi-şehir terörizmi, devlet terörizmi-devlete karşı terörizm olarak üçe ayırmıştır(1990).

Terörizmin tanımında olduğu gibi, sınıflandırılmasında da yazar ve akademisyenler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Çeşitli akademisyen ve yazarlar tarafından en çok kullanılan terörizm türleri ve açıklamaları aşağıda sıralanmıştır. Bu türlerden “etnik terörizm” çalışmanın esas konularından biri olduğu için diğerlerinden daha geniş olarak açıklanmıştır.

Ülke içi terörizm, sadece bir ülke içinde sınırlı kalan, hiçbir şekilde yabancı bir unsur veya dolaylı/dolaysız katılımın olmadığı terörizm türüdür (Taşdemir, 2006: 34).

Uluslararası terörizm, uluslararası diplomasi ve savaşın kabul edilmiş kural ve prosedürleri dışında sürdürülen, şiddet hareketleri veya şiddet kampanyalarıdır (Jenkins, 1974: 2).

Uluslar ötesi terörizm, hiçbir şekilde bir devletin, ülkenin veya devletin müdahalesi olmadan, devlet dışı aktörlerin uyguladığı terörizmdir.

Devlet terörizmi, bir devletin yabancılara veya kendi halkına yönelttiği terörizm hareketleridir (Aust, 2010: 256).

Devlet destekli terörizm, şiddet uygulayan devlet dışı aktörlerin, devlet desteği ile uyguladıkları terörizm şeklidir (Maogoto, 2005: 59).

Siber terörizm, siyasi ve ideolojik sebeplerle, bilgisayarların, siber ağların ve internetin kişilere, gruplara veya hükûmete karşı yıldırma ve baskı yapma amacıyla kullanılmasıdır (Matusitz, 2005: 137).

Radikal dinî terörizm, isteklendirme ve hedefleri, baskın bir biçimde dinî karakter etkisi taşıyan terörizm türüdür.

Etnik terörizm, etnik bir grup adına bu grubun içinden çıkan kişilerin yaşadıkları ülkede etnik farklılıklar nedeniyle dışlandıklarını, mağdur olduklarını iddia ederek (Guelke, 1995: 101, 103), uğurlarına hizmet ettiklerini düşündükleri etnik grubun, geleceğini kontrol etmek amacıyla ki bu amaç genellikle grup adına devlet statüsü elde etmektir (Derian, 1992: 105), şiddeti kullanarak kendinden ayrılmak veya taviz almak istedikleri siyasi iktidara baskı yapmasıdır. Bir başka tanıma göre etnik terörizm, bir toplumu oluşturan öğeleri tarafından, ayrı dil, ırk, din ve mezhepten olduklarını iddia ederek, bütün olan toplumu bölmek ya da etnik olarak çoğunluğun olduğu bölgeyi

ülkeden ayırarak bağımsızlık amacıyla, etnik gruplarca yapılan şiddet hareketleridir (Alkan, 2002: 22).

Etnik terörizm ideoloji, din ve ekonomik kazanç adına yapılan terörizm çeşitlerinden farklılık gösterir. Etnik terörizm ve dini terörizm kavramlarının hangisinin daha baskın olduğu bulanıklaştığında bile etnik terörizmin öne çıktığı belirtilmektedir (Byman, 1998: 149).

Etnik terör örgütü üyeleri, eylemleri sonucu masum insanların ölmesinden kendilerini bunu yapmaya zorlayan siyasi iktidarı toplumsal düzeyde hedef gösterir ve bu eylemlerin haklılığını savunma çabasına girerler. Etnik terörizmi uygulayan grupların amacı temsil ettiği veya temsil ettiğini iddia ettiği (Gürses, 2007: 22) grubun öncelikle kendi liderliğinde, hâlen içinde yaşanan devletten ayrılmış, (yarı) bağımsız bir devlet olarak teşkilatlanmasını sağlamaktır.

Etnik terörizmin ortaya çıkması ve varlığını sürdürmesi için zemin oluşturmaları gerekmektedir. Bunun yanında devamlılığının sağlanması için, belli bir yerde veya bölgede, tarihi, kültürel, sosyal, ekonomik, psikolojik (Çevik, 2011) ve coğrafi özellikler oldukça önemlidir. Etnik terörizmin zeminini oluşturan ve teröristlerin bunun devamlılığını sağlamalarında kullandığı, istismar ettiği öğelerden özellikle ikisinin öne çıktığı değerlendirilmektedir. Bunlar “ayrılıkçı hareketler” ve “ifade edilememe hissi”dir.

Ayrılıkçı hareketler, bir grubun kendilerini ülkenin toplumunu oluşturan öğelerin gördüğü gibi bir bütün değil de, farklı bir öge olarak görmeleri sonucu oluşur. Farklı görme duygusu, etnik grubun üzerinde farklı dil, din ve ortak değerlere sahip oldukları (Usta, 2009) algısı ile ortaya çıkar. Bu sebeple ortak değerlerin yarattığı etnik kimlik, etnik terörizm için oldukça önemli bir kavramdır. Böylelikle “biz” ve “onlar” arasındaki ayrım çizgisi iyice belirginleşir ve kalınlaşır. Biz ve onlar arasındaki çizgi iyice belirginleştiğinde, terör örgütleri için “biz”i, “onlar”ı karşı kullanmak (Baharççek, 2000) son derece kolay olmaktadır.

Ifade edilememe hissi ise, etnik kimliğin siyasi iktidar ve/veya ülkeyi oluşturan toplum tarafından tanınmaması veya yeteri seviyede kullanılamaması durumudur. Bu his kimi zaman etnik dilin tanınmaması kimi zaman ise etnik kültüre karşı siyasi iktidarın kısıtlama ve sınırlama yapması şeklinde kendini gösterebilir (Altun ve Karaman, 2010: 6-7). Bu durum ülke sınırları içinde bir etnik grubun diğerlerine baskın olması, azınlık kalan etnik grup ya da grupların hak yitimi hissiyatına kapılarak terör faaliyetlerine başlamalarına sebebiyet verebilmektedir. Etnik terörizm, öncelikli amacı olan temsil ettiği etnik kitleyi harekete geçirmek için, milliyetçi geçmişi de faaliyetlerinde işler (White, 2009: 318).

Etnik terörizm hareketleri, sadece dünyanın belli bölgelerinde veya belli ülkelerinde oluşmamaktadır. Dünyanın birçok yerinde, etnik terörizmi görmek mümkündür. Tamiller Srilanka'da, Yarubalar Nijerya'da, Basklılar İspanya'da, Kuzey İrlandalılar İngiltere'de (Kurubaş, 2008: 11) Korsikalılar Fransa'da vb. gibi çeşitli etnik unsurlar içinden çıkan terörist gruplar tarafından, "etnik terörizm" hareketleri uygulanmaktadır.

2.2. AZINLIK KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ

Azınlık ve azınlık hakları ile ilgili diyaloglar ve tanımlamalar bu kavramın ilk çıktığı günden beri uluslararası gündemi meşgul etmektedir. Bunun nedenlerinden biri de, konu ile ilgili ülkelerin yaptığı ulusal düzenlemelerin, çoğu zaman yapılan uluslararası düzenlemelerle çatışmasıdır. Bu çatışma her devletin kendi ülkesi içindeki azınlık olan grupları tehdit olarak görmesi ve bu grupları ulusal güvenlik bağlamında kontrol etmek istemesi ve ulus devlet yapısını korumasıyla ilgilidir.

Azınlık kavramının ne olduğunu anlamamız için birçok kıstas bulunmaktadır. Bu kıstaslardan öne çıkanlar, sayısal azlık, etniklik, dil kökeni, din kökeni, göçmen olup olmama, doğum yeri, cinsiyet, vatandaşlık, deri rengi, yerli olmak vb.dir (Tendre, 2000). Fakat bu kıstaslardan hiçbirisi azınlık kavramını tanımlamaya tek başına yeterli olmamaktadır. Tabii ki bu kıstaslar hukuksal siyasi ve sosyolojik etkileri altında çoğaltılabilir ve değişik içerikte azınlık tanımlamaları yapılabilir.

2.2.1. Azınlık Kavramı

Dil kökeni olarak, Orta Çağ Latincesinde "minoritatem" şeklinde kullanılan kelime, 1530'larda orta Fransızcaya "minorite" olarak geçmiş ve "daha küçük olma durumu" anlamında kullanılmıştır. 1736'da ise "bir parçanın daha az sayıda olanı" anlamında kullanılmıştır. Azınlık kavramı, modern anlamda, ulus-devlet yapısının meydana gelmesiyle ortaya çıkmaya başlamıştır. 1900'lü yılların başında ise kavram, Doğu Avrupa kaynaklarında, bugünkü tanımlamalarına en yakın olan "toplumun diğerlerinden ırk, din, dil vb. niteliklerle ayrılan insan grupları anlamında kullanılmaya başlanmıştır ("minority", 2015).

Azınlık kelimesinin İngilizcedeki karşılığı "minority" kelimesidir. Azınlık İngilizce sözlüklerde "bir arada var olan, kültürel, etnik ve ırksal olarak farklı grupların baskın olan gruba tabi olması durumu" (Encyclopedia Britannica "minority", 2015), "yarıdan daha az", "nüfusun diğerlerinden farklı olan küçük parçası" (Longman Dictionary, 1992: 244), "bir ülkedeki, bölgedeki vb. geniş insan grubundan (ırk, din vb.) farklı olan diğer insan grubu" ("Simple Definition of Minority", 2015) anlamlarında açıklanmaktadır. Türkçe sözlüklerde ise azınlık, "bir toplulukta kendine özgü nitelikleri bakımından

ayrılmış ve diğerlerinden sayı bakımından az olanlar, azlık, ekalliyet” veya “bir oylama sırasında sayıca az olma durumu” veya “bir ülkede aynı soydan veya inançtan olan ve sayıca az olan” (“azınlık”, 2015) anlamlarında açıklanmaktadır.

Azınlık kavramının tek bir tanımını yapmak çok zordur. Çünkü her ülke içinde bulunan ve ülkelerin kendi iç hukukunda statülerini belirledikleri azınlık durumları, diğer bir ülkenin veya ülkelerin iç hukukuna aykırı olabilmektedir. Bu sebeple, uluslararası toplumda kabul görmüş azınlık kavramı ile ilgili önde gelen uluslararası örgütlerin tanımları, hem uluslararası hukuk bakımından, hem de genelleşmiş oldukları için ön plana çıkmaktadır.

Birleşmiş Milletler tarafından benimsenen ve Birleşmiş Milletler Ayrımcılığı Önleme ve Azınlıkların Korunması eski özel raportörü Francesco Capatorti tarafından yapılmış tanım, birçok akademik eserde yer bulmaktadır. O’na göre azınlık, “bir devletin geri kalan nüfusunun sayısal olarak az kalan ve baskın olmayan ve üyeleri bulundukları devletin yurttaşı olup etnik, dinî ve dilsel özellikleri bakımından nüfusun geri kalanından farklı olan ve bunu sadece dolaylı olarak dayanışma bilinci ile gösteren bir grup” (“Minorities under International Law”, 2010) demektir.

Capatorti’nin azınlık tanımlaması uluslararası kuruluş ve örgütlerce de benimsenmesine rağmen, Birleşmiş Milletler ve AGİT, dolayısıyla AB, azınlık statüsü için tarafsız kıstaslar olarak dil, kültür, sayısal olarak ülke nüfusunun geriye kalandan az olma ve baskın olmamayı, taraflı kıstaslar olarak ise dil, kültür ve gelenek ve dinin muhafazası yönündeki bilinçli hareketlerin varlığını dikkate almaktadırlar (Okutan, 2004). Fakat uluslararası ortamda çok etkin olan bu üç örgüt ulusal ve etnik azınlıkların nitelikleri belirleyici bir ayırım yapmamıştır. Hatta Avrupa Konseyi de bunlara eklenirse (Thornberry, 1994: 19), bu uluslararası örgütler dünya üzerindeki azınlıkların arasında bir farkın olmadığı düşüncesindedirler (Girasoli, 1995: 88).

Toplum bilimi açısından ise, çeşitli eser ve akademik çalışmalarda karşılaşılan ünlü Amerikalı sosyolog Louis Wirth azınlık tanımını şu şekilde yapmıştır; “Azınlık, toplumun diğerlerinden fiziki ve kültürel özellik bakımından farklı olan ve bu sebeple o toplumda ayrımcı ve eşit olmayan muameleyi yaşayan, bunun sonucu olarak kendilerini toplu ayrımcılığın amacı gibi gören insan grubudur.” (Wirth, 1945: 347). Bu tanım da hem tarafsız hem de taraflı kıstaslar içermektedir. Örneğin azınlık grubuna üyelik tamamen toplum tarafından bireyin fiziki ve davranışsal özelliklerine göre objektif olarak belirlenmektedir. Bu durum ayrıca, taraflı olarak azınlık grubu üyelerince bu statülerini grup kimliklerinin temeli gibi kullanmalarına ve dayanışma yapmalarına da olanak tanımaktadır.

Azınlık tanımlamalarındaki ölçüt sorunu ve tanımlamaların çeşitliliği, hukuksal ve sosyolojik açıdan azınlık çeşitlerinin belirlenmesinde de standartlık sağlamamaktadır. Akademisyenlerin, yazarların ve uluslararası örgütlerin, azınlık kavramı ile ilgili eser ve mevzuatları incelendiğinde, azınlık çeşitlerinin genelleştirilerek yapıldığı görülmektedir.

2.2.2. Azınlık çeşitleri

Birçok eser ve mevzuatta azınlık kavramının çeşitleri farklılık göstermektedir. Kimi eser ve mevzuatta din, dil, ırk, kültür gibi ölçütler göz önüne alınarak azınlık çeşitleri yapılmakta, kimi eser ve mevzuatta bu ölçütlere ek olarak veya ayrı olarak meslek, yaş, sosyal sınıf ölçütleri eklenmekte, hatta bazılarında yaşam tarzı, cinsiyet veya cinsel tercih ölçütleri kullanılmaktadır.

Birleşmiş Milletlerin 1992 yılında ilan ettiği “Ulusal veya Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Olan Kişilerin Haklarına Dair Bildiri”, azınlıkların devletler tarafından korunmasını ve devletlerin gerekli şartların oluşturulmasını teşvik etmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Resolution 47/135, 1992). Dünya üzerindeki en çok üye devleti çatısı altına almış Birleşmiş Milletler’in Genel Kurulunca yayımlanan bu bildirinin başlığında geçen ulusal veya etnik, dinsel ve dilsel azınlık kavramları üç azınlık çeşidi şeklinde çalışmada anlatılmıştır.

2.2.2.1. Ulusal veya Etnik Azınlık

Bir grubun ulusal veya etnik azınlık olma parametrelerini Shimula aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır (2009):

- Sayısal olarak devletin halkının geri kalanından veya devletin bir parçasından az olma,
- Baskın bir durumda olmama,
- Toplumun çoğunluğundan kültür, dil, din, ırk vb. özelliklerle farklı olma,
- Üyelerinde kendine özgülüğü koruma isteği olması,
- Üyelerinin yaşadıkları ülkenin vatandaşı olması,
- Yaşadıkları bölgede varlıklarının uzun bir dönem boyunca bulunması.

Ulusal azınlık ve etnik azınlık birbirleri ile iç içe geçmiş kavramlardır. Ortak ölçütleri dil, din, ırk, kültür ve yukarıda sayılan maddeler olan her iki kavramın yeri geldiği zaman birbiri yerine ve özellikle uluslararası hukukta ve örgütlerin mevzuatlarında kullanıldıkları görülmektedir. Ancak birbirleri arasında az da olsa farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklardan en öne çıkanı, aynı bölgede yaşamasalar da, içinde bulundukları ülkede yaşadıkları farklılığın ulusal azınlıklarda kimlik vurgusu bilinci ile meydana gelmesidir. Etnik azınlıklarda ise kimlik duygusu ve bilinci aynı

bölgede yaşamaları sebebiyle ortaya çıkmaktadır (Girasoli, 1995: 102). Bu vurgunun olması, bir bölgede uzun zamandır bulunan yerli halkların da bir etnik azınlık oluşturmaya sebep olmaktadır (Arsava, 1993: 62).

Diğer bir fark ise, etnik azınlıklar için önemli olan etnik kimlik, ulusal azınlıklarda ulusallık boyutu kazanması (Girasoli, 1995: 103) ve bunun devamında da politik istek ve planların ortaya çıkmasına sebep olmasıdır. Çünkü etniklikten ziyade ulus bilinci, bu planların varlığını (Heckman, 1995: 84) ve olabilirliğini güçlendirmektedir.

Çoğu ulusun çekirdeğinde, hâkim bir etnik kökenin, yani grubun bulunduğunu düşünürsek, yine ikisi arasındaki fark açık olmaz. Bir topluluğun ulus olabilmesi için - her zaman değil, fakat çoğunlukla- bir iş bölümüne, ekonomik birliğe ve herkese ortak eşit hak ve ödevleri öngören yasal kodlamalarla, topraksal ve tarihsel bir temele sahip olması gerekmektedir (Çoban, 2005: 104). Etniklikte ise bu yasal kodlar gelenek ve kültür ile aynı işi gören kurallarla yapılabilir (Kirişçi ve Winrow, 1997: 11). Diğer bir fark ise, etnik azınlık grupları kendilerinde belirli bir siyasal özellik barındırmazlar. Fakat ulusal azınlıklar kendilerini bir devlet veya bir başka ulusun parçası olarak görmektedir (Kurubaş, 2006: 21).

Etnik azınlığa örnek olarak İspanya'daki Basklar, Fransa'daki -hükûmet kabul etmese de- Korsikalılar, Brötonlar, Katalanlar verilebilir. Ulusal azınlıklara ise, genelde daha çok Orta ve Doğu Avrupa'daki azınlıklar için kullanıldığından, Bulgaristan'daki Türkler, Polonya'daki Almanlar örnek olarak gösterilebilir (Kurubaş, 2006: 23, 24).

2.2.2.2. Dinsel azınlık

Azınlık olmanın nesnel kriterlerinden biri olan din, Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum ("din", 2015) demektir. Azınlık kavramının tarih içinde ilk olarak 16.yy.da dinsel ölçütün etkisinde baskın bir şekilde kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Bunun devamında ulus veya etnik veya dil ölçütleri kavramları sonradan 18. ve 19.yy.da şekillendiği için din ölçütü 16.yy.da ön plana çıkmıştır.

Avrupa'da yıllarca süren Din Savaşları (1560-1648) sonunda farklı din ve mezhepteki kişilere bazı haklar verilmesi ve yaşanan gelişmeler, dinî azınlık kavramının doğmasında etkili olmuştur (Oran, 1991: 46). Bu sebeple uluslararası ortamda azınlıklara ilişkin -adı her ne kadar da azınlık olmasa da- ilk düzenlemeler dinsel azınlıklara ilişkin olmuştur.

Fakat günümüzde dinsel azınlıklardan bahsetmek için, yine dinî ve mezhebi farklılıkların yanında azınlık kavramındaki diğer nesnel ve öznel unsurlar da göz önüne alınmalıdır. Arsava'ya göre, dinsel azınlık üyeleri, dinsel ve mezhebi farklılıklarla

beraber, yaşam tarzları ve kültürleri ile diğer gruplardan ayırt edilebilir olmalıdır (1993: 56).

Dinî azınlıklara örnek olarak Çin'deki Müslüman Huiler verilebilir. Bu grup, Çinli olmasına rağmen dinsel inanışları ve dinin etkisiyle oluşan yaşam tarzları ve kültürleri ile çoğunluktan farklıdır (Kurubaş, 2006: 21).

2.2.2.3. Dilsel Azınlık

Dilsel azınlık, bir ülkedeki toplumda azınlık dili konuşan insan gruplarına denilmektedir (Pam, 2015). Bunun yanında Nowak dilsel azınlığı, üyeleri arasında ve/veya vatandaşı oldukları devletin kamusal alanında, çoğunluk olan toplumun veya devletin resmî dilinden sarıh bir şekilde farklı bir dili kullanan insan grupları (2005: 648) olarak tanımlamıştır.

Azınlıklar tarafından kullanılan dil, sadece bir toplumda sayısal olarak az kullanılan dil değil, bunun yanında baskın olmayan dili de anlatmaktadır (Arsava, 1993: 57). Ayrıca dilin lehçeleri azınlık sayılmak için yeterli olmamaktadır (Nowak, 2005: 649).

Birleşmiş Milletler düzeyinde azınlık çeşidi olan dilsel azınlık (Arsava, 1993: 57), Avrupa Konseyi'nde "bölgesel ve azınlık dili" kavramı şeklinde kullanılmıştır. Bu çerçevede Avrupa Birliği azınlıklar konusunda Avrupa Konseyi'ni referans (Duvan, 2004) almaktadır.

2.3. GÜVENLİK TANIMI VE TÜRLERİ

Güvenlik, insanın var olduğu ilk günden bu yana en başta gelen ihtiyaçlarından biridir. Maslow'un beş basamaklı ihtiyaçlar hiyerarşisinde karşılanma önceliğine göre, bireyin fiziksel ihtiyaçlarından sonra, aitlik ve sevgi ihtiyacından önce karşılanması gereken, hiyerarşide ikinci sırada olan ihtiyacı "güvenlik"tir (Maslow, 1943). Birey için, ilk basamaktaki fiziksel ihtiyaçlar karşılandıktan sonra bireyin diğer sıradaki ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için (Maslow, 1943), dünya üzerinde varlığını sürdürebilmesi, kendi istediği gibi yaşayabilmesi için güvenlik ihtiyacını karşılamış olmalı, kendisini güvende hissetmelidir.

Adı her ne olursa olsun dünyanın ve onun üzerindeki toplumun, medeniyetlerin, sistemlerin vb. temeli bireydir. Dünyada var olan her bireyin ise varlığını devam ettirebilmesi için güvenliğe ihtiyacı vardır. Kısacası her zaman ve her yerde güvenliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Fakat herkes, her şey, her zaman ve her yer olguları güvenliğin içeriğini arttırmakta ve kavram olarak onun derinleşmesine sebep olmaktadır. Bunun sonucu olarak akademisyenler güvenlik çalışmalarında, güvenliğin amaçları ve araçlarına göre değişiklik gösteren güvenlik tanımları yapmışlardır (Çıtak, 2014: 1).

2.3.1. Güvenliğin Tanımı

Birçok alanda interdisipliner bir olgu olan güvenlik kavramını açıklayan, herkesin kabul ettiği ortak ve genel bir tanım yoktur. Soğuk Savaş'ın bitmesinin sonuçları ve küreselleşmenin hızlanması sonucu güvenlik anlayışının yeniden düşünülmesi (Karabulut, 2011: 1) gerektiği düşüncesi, güvenlik tanımlamalarının eski tanımlara da eklenerek çok sayıda değişik görüş ve düşünceye göre yapılmasına sebep olmuştur.

Latince “bir şeyden emin olma” anlamında kullanılan “se” ve “cura” kelimelerin birleşmesinden oluşan “securitas” veya “securus”dan türetilen İngilizce “security” kelimesi, 15.yy.ın ortalarından itibaren kullanılmaya başlanmıştır (Glare, 2005: 1722). Türkçede ise “itimat etmek, inanmak” anlamına gelen “küven” kelimesinden, bu kelime ise 8-11.yy.da Orta Asya’da kullanılan Türkçede ün, şöhret, iktidar, anlamlarında kullanılmış “kuv” kelimesinden türetilmiştir (Birdişli, 2013: 15).

Bugünkü Türkçede kullanılan güvenlik kelimesi dil devrimiyle türetilmiştir (Nişanyan, 2009: 219). Türkçede güvenlik, tehditlerden, tehlike ve korkulardan korunma (Karabulut, 2011: 7), etkilenmeme anlamına gelmekle beraber, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumudur” (“güvenlik”, 2015) şeklinde tanımlanmaktadır.

Kelimenin anlamı yanında, çeşitli akademisyen ve düşünürün birbirinden farklı görüşleri üzerinden yapılmış tanımları güvenlik kavramını farklı açılardan değerlendirilmesine yarar sağlayacaktır.

Luciani’ye göre güvenlik, “dışarıdan gelecek saldırı ve tehditlere karşı kendini koruyabilmektir” (1989).

Ülke veya devlet açısından bakıldığında Ian Bellany’nin güvenlik tanımı, “barışta kendi değerlerini tehlide veya tehditlere karşı koruyabilme ve bir savaşta iken, bu savaşı kazanma gücüdür” şeklindedir (1981).

Birey merkezli olarak düşünüldüğünde güvenlik, bireyin fiziki, sosyal ve ekonomik rahatlıklarının korunması olarak (Homer-Dixon, 1995: 44) tanımlanmaktadır.

A.Wolfer ise, güvenlik kavramının nesnel ve öznel olmak üzere iki tanımını yapmıştır. O’na göre nesnel güvenlik, elde bulunan değerlere karşı gerçekte bir tehdit olmaması durumu, öznel güvenlik ise bu değerlere bir tehdit veya saldırı olacağı endişesi taşımama durumudur (1952). Nesnel güvenliğe örnek olarak ABD’nin, yurt içinden ve yurt dışından topraklarına yönelik bir tehdit algılamamaktadır. Bununla beraber ülke içindeki hiçbir grubun ve diğer devletlerin, ABD topraklarında gözü yoktur.

Öznel güvenliğe örnek ise, Suriye'nin Türkiye'ye ait Hatay ilini kendi topraklarında göstermesine ve bu durumun iki ülke arasında sorun oluşturmalarına rağmen, Türkiye kendi topraklarına karşı bir tehdit algılamamaktadır. Bu durum Türkiye'nin toprak bütünlüğü konusunda bir endişe duymasına sebep olmamaktadır.

Levy ise güvenliği, "bireylerin, grupların, devletlerin veya devlet-dışı kurumların değerlerine ve/veya yaşama ölçütlerine yönelik yapılan, bir saldırı veya tehdidin var olmadığı durumdur" (2005) şeklinde tanımlamıştır.

Yukarıda değişik görüş ve düşüncelere göre yapılmış tanımların hiçbiri yanlış değildir. Tanımlardaki çeşitlilik ve çokluk güvenlik kavramının geniş ve kapsamlı olduğunu ve her alanda, her zaman ihtiyaç duyulduğunu değişik bakış açılarıyla açıklamaktadır.

Güvenlik kavramının insanlığın var oluşundan itibaren varlığını koruması ve devam ettirmesi ve gereksiniminin karşılanmasından kaynaklandığı (Demir, 2009) açıktır. Güvenliğin tanımı ne olursa olsun, sonuçta tüm tanımlar bireyin, grubun, devletin vb. sahip olduğu dil, din, milliyetçilik, etniklik, var olma, varlığını devam ettirme vb. değerlerin korunması ile ilgili yapılmış, yapılmakta olan ve planlanan fiiller sonucu tehdit, risk ve tehlikelerin olmaması durumunu ifade etmektedir.

2.3.2. Güvenlik Sınıflandırmaları ve Ulusal Güvenlik

Güvenlik kavramının türetilerek yapılmış olması (Booth, 1997: 83) ve çok boyutluluğu, tanımının tek ve açık olmasına imkân sağlamamaktadır. Tanımdaki bu imkânsızlık, güvenlik kavramının sınıflandırılmasında da yaşanmaktadır. Zaman ve değişen durumlara göre gelişen olaylar, kavramın içeriğini tek tip bir sınıflandırma yapılamayacak şekilde çeşitlendirmiştir.

Günümüze kadar yapılmış sınıflandırmalar farklılık göstermektedir. Çalışmamızda güvenlik konusunda çalışmaları bulunan akademisyenlerin, teorisyen ve düşünürlerin yaptığı sınıflandırmalara yer verilmiştir. Ayrıca çalışmamızın temel konusu olan ve güvenlik çeşidi olarak çoğu sınıflandırmalara dâhil edilen "ulusal güvenlik" kavramı bu bölümde alt başlık olarak anlatılmıştır.

2.3.2.1. Güvenlik Sınıflandırmaları ve Anlamları

İçinde bulunduğumuz çağda güvenlik kavramının derinleşip genişlemesi sonucu içeriğinin artması, pek çok soruyu önümüze getirmektedir. "Kimin/Neyin güvenliği sağlanacaktır veya sağlanmalıdır?", "Güvenliği kim sağlayacaktır?", "Güvenlik ne zaman sağlanmalıdır?", "Nasıl bir güvenlik sağlanmalıdır?", "Güvenlik sağlanırken ne

yapılmalıdır?” vb. sorulara cevap ararken, güvenlik sınıflandırılmalarının çeşitli düzeylerde ve türlerde yapılmasına sebep olmaktadır.

Güvenlik kavramına ilişkin sınıflandırma üç ana temelde ele alınabilir. Bunlar “yapısal”, “analiz düzeyi” ve “sektörel” dir (Karabulut, 2011: 29):

- Yapısal sınıflandırılmada güvenlik, askeri ve savunmaya yönelik olan katı güvenlik, askeri olmayan tedbir gerektiren yumuşak güvenlik olarak ikiye ayrılır (Karabulut, 2011: 30).
- Analiz düzeyi sınıflandırılmasında ise güvenlik, ulusal, uluslararası, bölgesel, ulus-ötesi ve küresel olarak beş düzeye ayrılmaktadır (Shultz, Godson ve Quester, 1997:2).
- Sektörel sınıflandırılmada güvenlik, askeri, politik, ekonomik, toplumsal ve çevresel olarak beşe ayrılmıştır.

1994 yılında yayımlanan İnsani Kalkınma Raporu’nda “insan merkezli” güvenlik tanımı yapan Birleşmiş Milletler (BM), insanoğlunun maruz kaldığı/kalacağı tehlikeleri dikkate alarak, güvenliğini yedi çeşide ayırmıştır. Bunlar ekonomik, sağlık, gıda, kişisel, toplumsal, çevresel ve politik güvenlidir (UNDP, 1994: 24).

Barry Buzan ve Olea Waever başta olmak üzere birçok araştırmacının Kopenhag Okulu kapsamında yaptığı güvenlik çalışmaları, sektörel güvenlik adı altında sınıflandırılmıştır (Birdişli, 2013: 92). Bunlar, ülkenin sistemleri, ideolojileri ve yapılanmaları ile ilgili olan “politik güvenlik”, devletlerin sıcak çatışma olasılığını içeren iç ve dış tehdit veya siyasi amaç içerikli organize şiddete karşı tedbirlerle ilgili “askeri güvenlik”, bir ekonomik sistemi korumaya yönelik (Dent, 2007) “ekonomik güvenlik”, insanoğlunun yaşaması için ihtiyaç duyduğu çevrenin muhafazası ile ilgili (Karabulut, 2011: 32) “çevresel güvenlik” ve etnik çatışma ve kimlik sorunları ile ilgili olan “toplumsal güvenlik” olmak üzere beş kategoridir.

Karabulut güvenlik kavramını, bölgesel güvenlik, uluslararası güvenlik, kolektif güvenlik ve kolektif savunma, iş birliğine yönelik güvenlik ve ulusal güvenlik olmak üzere (Karabulut, 2011: 19-28) beş türe ayırmıştır. Bu ayrıma göre bölgesel güvenlik, ilgi dâhilinde bulunan bir bölgenin güvenliğini genel veya özel tedbirlerle sağlamak için yapılan çalışmalardır (Karabulut, 2011: 24). Uluslararası güvenlik, uluslararası ortamda küresel çatışmalardan korunma (Dağ, 2004: 269) ve uluslararası aktörlerin barış ve çatışmasızlık için aldığı önlemlere denilmektedir. Kolektif güvenlik ve kolektif savunma ise, uluslararası bir örgüt oluşturan devletlerin saldırgan bir devleti hep birlikte durdurabilme imkânıdır (Karabulut, 2011: 27). İş birliğine yönelik güvenlik, devletlerin veya grupların birbirlerine güven veren, kapsayıcı olan, kısıtlayıcı üyelik kabul etmeyen,

çok taraflı diyalogu savunan bir yaklaşımdır (Parlamenteler için El Kitabı, 2003: 17). Ulusal güvenlik ve onunla yakından ilgili ulusal güvenlik politikası, bu çalışmanın temel kavramlarından olduğu için, bir sonraki başlıkta, ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

2.3.2.2. Ulusal Güvenlik ve Politikası

Ulusal güvenlik, ulus-devletlerin güvenliklerini sağlamaya ilişkin kaygılarını anlatmak için kullanılan bir terimdir. Ulusal güvenlik bakış açısıyla, devletin güvenlik endişelerini azaltan ve güvenliğini arttıran tüm faaliyetler faydalı, endişeleri arttıran ve güvenliği azaltan (Erhan, 2002: 57, 58) yurtiçi ve uluslararası olaylar, durumlar, ilişkiler, davranışlar ise tehdit edici ve zararlı olarak değerlendirilir.

Ulusal güvenlik kavramının kabul görmüş tek bir tanımı yoktur. Tanımın çeşitliliği, bu kavram hakkında genel bir değerlendirme yapılmasına sebep olmaktadır.

Geleneksel olarak ulusal güvenlik, dışarıdan gelen saldırılara karşı korunma ile bağlantılı, askerî tehditlere karşı, askeri güç kullanarak savunma anlamında kullanılmaktadır (Kaufman, McKittrick ve Leney, 1987: 4) Fakat bu tanım oldukça dar bir bakış açısı sunmaktadır.

Ulusal güvenliğin diğer bir tanımı, “ulusun ekonomik, sosyal ve siyasi kurumlarının güvenliğini, başka bir devletten gelen veya gelebilecek tehditlere karşı arttırmak veya korumak amaçlı geliştirdiği siyasalardır” (Özdemir, 2003: 3) şeklinde yapılmıştır. Fakat bu tanım da yurt içinden gelebilecek tehditleri içermemektedir.

Macmillan sözlüğünde “bir ülkenin mahremlerinin ve halklarının korunması veya güvenliği” (“National Security”, 2015) şeklinde açıklanan ulusal güvenlik tanımı ulusun ve ulus devletin tam ve etraflı güvenliğine vurgu yapmaktadır. Bununla beraber savaş açısından ulusal güvenlik, “meşru çıkarlarını feda etmek zorunda kalmadan savaş engelleme ve iktidarda olma, eğer meydan okunursa çıkarların devamlılığını savaş ile sağlama” (Romm, 1993: 5) demektir.

Ulusal güç bağlamında ise ulusal güvenlik tanımı, “yurt içi veya yurt dışı koşulları ulusun düşüncesinde ulusun kararına veya bağımsızlığına, refahına ve esenliğine yararlı bir biçimde kontrol edebilme kabiliyeti (Romm, 1993: 5) olarak yapılabilir. Bu tanımda güç, devletin kontrol kabiliyeti anlamında askeri, ekonomik, siyasi, sosyal, ideolojik vb. geniş bir içerik olabilecek şekilde kullanılmaktadır.

Ulusal güvenliği çok anlaşılamayan bir simge olarak gören Arnold Wolfer’s, Lippman’ın savaş açısından yaptığı tanımdaki ulusal güvenliğin, ulusun bir saldırıya karşı caydırıcı olma veya bunu yenme kabiliyetine göre artabileceğine veya azalabileceğine dikkat çekerek (1952) desteklemektedir. Wolfer’s bu düşüncelerle

ulusal güvenliğin, bir ulusun az-çok sahip olabileceği veya daha çok ya da daha az sahip olmak istediği bir ulusal değer (1952) olduğunu değerlendirmektedir.

Ulusal güvenlik terim olarak dönemin ABD Başkanı Henry Truman öncülüğünde ABD Kongresi tarafından 1947 yılında onaylanan “Ulusal Güvenlik Yasası” ile ön plana çıkmıştır (Birdiqli, 2013: 17). İkinci Dünya Savaşı hemen sonrası ortaya çıkan bu kavram, bu yasa ile beraber politik arenada daha çok yer almaya ve devletlerin ulusal güvenlik politika planlamaları (Wolfers, 1952) yapılmaya başlamıştır.

Devletlerin ulusal güvenlikleri ile iç içe geçmiş ulusal güvenlik politikası kavramı genel olarak şu şekilde açıklanabilir. Devletin ulusal değer ve çıkarlarını ulusal ve uluslararası siyasi arenada karşıt veya düşmanlara karşı, hükûmetler tarafından yapılmış yararlı devlet politikalarının bir kısmı (Trager ve Simone, 1973: 36) demek olan ulusal güvenlik politikası, ülke içinde ve ülke dışında bulunan çeşitli tehdit ve olaylara karşı ulusu koruma amaçlıdır.

Eski ABD Savunma Bakanı (1977-1981) Harold Brown ise ulusal güvenliğı şu şekilde tanımlamaktadır: “Ulusun fiziksel bütünlüğünü ve toprağını muhafaza etme kabiliyeti olmakla beraber, makul zamanlarda dünyanın geri kalanları ile ekonomik ilişkileri devam ettirmek, ulusun doğasını, yapısını, kuruluş ve yönetimini dışarıdan gelen bozucu eylemlere karşı korumak ve sınırlarını kontrolü altında bulundurmaktır” (Brown, 1983: 281). Bu tanım ekonomik ve çevresel boyutları da kendine katmıştır.

Devletler ulusun değerleri olan bağımsızlığını ve ulusal çıkarlarını (Kaufman, McKitrick ve Leney, 1987: 4) korumak veya arttırmak için ulusal güvenlik stratejilerini uygulamaya koyarlar (Karabulut, 2011: 23). Bu stratejiler sonucu geliştirdikleri ulusal güvenlik politikaları, o devletin hem yurt içinde hem de uluslararası ortamda değişen durum ve koşullara göre ulusal güvenlik duruşunu ortaya koymaktadır (Kaufman, McKitrick ve Leney, 1987: 5).

Açıklamalardan anlaşılacağı gibi, ulusal güvenlik tanımları ve ulusal güvenlik politikası tanımları güvenlik kavramının, var olan ve olabilecek tüm boyutlarını ve içeriğini tamamen anlatılamasalar da değerler, çıkar, güç, ulus, devlet, iç koşullar, dış koşullar gibi anahtar kelimeleri sunmaktadırlar. Bu anahtar kelimelerden olan ulus için ortak değerlerden biri de ulusu bütünleştirici rol oynayan “dil” dir.

2.4. DİL KAVRAMI

Sosyal yaşamın en önemli unsurlarından ve dünyanın hızla küreselleşmesinde önemli bir yere sahip iletişimin ana aracı olan dil, insanların duygu ve düşüncelerini, duyduklarını, gördüklerini ifade etmek için seslerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma (“dil”, 2015) demektir. Bu tanımın dışında insanların fikir ve hislerini belirtmek için

kullandıkları kelime veya işaret sistemine de ("language", 2015) dil denilmektedir. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere dil bir iletişim aracıdır.

Ergin ise dili "anlaşmayı sağlayan, kendi kuralları olan, gelişen canlı bir varlık, temeli geçmiş bilinmeyen tarihlerde atılmış, seslerden oluşan toplumsal bir kurum" (2008: 3) olarak tanımlamıştır. Dile sistematik açıdan bakılırsa dil dinamiktir; çok boyutta değişir, gelişir (İnal, 2012: 13). Kurumsal açıdan ise dil, değişmez ve değişmeyen yapılardır (Downes,1998: 1,2). Bu iki bakış açısı tek bir ifadede birleştirilirse dilin, bir topluluğun kültürünü, yaşadığı doğrultuda biçimlendirdiği (Güneş, 1995: 7,8), kültürün de dili ifade eden en önemli unsuru olmakla beraber toplumun kimliğini yansıttığı (Sadoğlu, 2010: 1) söylenebilir.

Dil, kültür ve kimlikle bağdaştırılırsa ve buna sistem eklenirse, dilin davranışla şekillenen alışkanlıklar sistemi olduğunu anlaşılır. Birey ve topluluk için bu sistem, eğitim ve koşullanma ile oluşur (Chomsky, 2009: 162).

Dil duygu ve düşüncelerin dışavurum aracı olmakla beraber, bir gruba (ulus, etnik, toplum, halk vb.) ait olmanın bir ifadesi, bir kimlik unsurdur (Uzeltürk,1999). Dil bir toplumu oluşturan bireylerinin, o grup aidiyet hissinin devamını sağlayan kimlik ile ilgili bir olgu olup, toplum çıkarına birçok yönden konu olan grupsal yapılanmanın önemli aracıdır (Packer ve Siemienski, 1999).

Dilin bireysel ve sosyal yönünün de bulunması önemli bir konudur. Anlaşma sağlama veya iletişim aracı olması sebebiyle, bireyin sosyalleşmesini ve içtimai düzenin diğer bireyleri veya aktörleriyle haberleşmesini, manevi veya maddi kültür öğelerini taşımasını sağlar (Cemiloğlu, 2001: 8). Dilin bu öğeleri taşıması, ortak bir ulus kimliğinin ve/veya etnik kimliğin oluşturulmasında önemli bir etkidir. Bu ögenin de nesilden nesile aktarımının sağlanması, ana dilin öğrenilmesini (Terzioğlu, 2007: 91), grupsal kültürün edinilmesini ve gelişmeye devam etmesini destekler.

2.4.1. Ana Dil

Sözlükler de bireyin konuşmak için öğrendiği ilk dil ("mother tongue", 2015), birinin konuştuğu ilk dil (Longman Dictionary, 1992: 250) anlamlarında açıklanan ana dil, sosyal toplumda bireyin istese de istemese de edindiği bir olgudur. Ana dilin diğer bir tanımı, "birey tarafından en iyi bilinen dil, bireyin en fazla kullandığı dil ve son olarak birey ile bütünleşen veya diğerleri tarafından farklı bir ana dilin konuşanı olarak algılanan bireyin dili" (Skutnabb-Kangas, 1984: 18) şeklindedir. Bu çeşitleme, her türlü tanımı farklı kriterler açısından (fonksiyon, köken, yeterlilik, kimlik vs.), dar anlamda olsa da, genelleştirmektedir.

Aksan, ana dilin, ilk önce ebeveynlerden ve yakın akrabalarından, sonra, etkileşimde bulunulmaya başlanan çevreden öğrenilen ve bireyin bilincine yerleşen ve sosyal ortam ile güçlü bağlar oluşturan dil (Aksan, 1998: 239) olduğunu ifade eder. Bu ifade de sosyal ortamla -yani içinde bulunduğu grupla- güçlü bir bağ ifadesi kimlik ögesini ön plana çıkarmaktadır.

İnsanlar kimliklerini öncelikle ana dilde ifade eder. Ana dil, kullananlar için sosyal bir kimlik yaratmaktadır. Bu sebeple, bireyler ve oluşturdukları grup, ana dillerine karşı yapılan saldırıyı veya alınan tedbirleri kendi grup kimliklerine yapılan bir saldırı olarak algılar ve bunu korumak için savunma yapma eğiliminde olurlar (İnal, 2012: 126). UNESCO'ya göre de ana dil ve kimlik birbiriyle bağlantılıdır ve sağlıklı bir kimlik, değişik bakış açıları olan bireyleri dengeler ("Education Today", 2015).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, bir resmî dil, ulusal dil, etnik dil, yerel dil, bölgesel dil veya dil çeşidi hâline gelmiş bir dil, bireyin ana dili olabilir. Hatta bir birey için iki dil konuşulan bir ailede doğmuş ve bu iki dili okul öncesi dönemde ailesinden öğrenmesi, bireyin iki ana dile sahip olduğu anlamına gelir.

2.4.2. Resmî Dil, Bölgesellik ve Kişisellik İlkeleri

Hukuki açıdan bir dil kavramı olan resmî dil, ülkenin hükûmeti tarafından kabul edilmiş, okullarında öğretilen, mahkemelerde kullanılan dil veya dillerden biri ("official language", 2015) anlamındadır. Akbulut resmî dilin hukuki özelliğine devletin organlarının işleyişinde kullanılmasına (2012) dikkat çekerek tanımlamaktadır. Yılmaz'ın tanımı ise, resmî işlemlerde kullanılan dil (2001: 740) şeklindedir.

Bir dilin resmî olması ülke içinde bazı sonuçlar doğurmaktadır. Jane'e göre sonuçlar şu şekilde olur (2001):

- Bir ülkedeki resmî dillerin statüleri ve bağlayıcılıkları aynıdır.
- Resmî dil, kamu yönetimi ile vatandaşlar arasında iletişim ve ilişki aracı durumunda olmalıdır.
- Resmî dil her yerde ve her zaman geçerli olmalıdır.
- Resmî dilin ister kamu ister özel olsun tüm kişilikler tarafından bilindiği kabul edilir.
- Vatandaşların dertlerini ve taleplerini kamu makamlarına anlatmaları ve iletmeleri için resmî dili bunu yapabilecek düzeyde de olsa bildikleri kabul edilir. Kamu eğitim sistemine resmî dil zorunlu olarak bir ders şeklinde dâhil edilmelidir.

Resmî dilin kullanımı, birincisi bölgesellik, ikincisi kişiselilik olan iki ilke ile açıklanabilir (Terzioğlu, 2007: 97). Bunlardan bölgesellik ilkesi, dilsel düzenlemenin bölgeler esas alınması ve bölgelerdeki tüm vatandaşlara eşit dil hakkının tanınması demek olup, kolektif haklara öncelik vermektedir (Vilaro, 2003). Kişiselilik ilkesi ise, dilin resmî konumundan dolayı ülke sınırlarının içindeki tüm yerlerde, vatandaşlara aynı haklara sahip olması imkânı tanımakta ve bireyin kişisel haklarına öncelik vermektedir (Jane, 2001).

Bölgeselleşmede siyasi ve ekonomik sebeplerle beraber, kültür ve dil gibi öğelerin de öne çıktığı görülmektedir. Bölgeselleşme taraftarı görüşlere göre, ulusal güvenlik ve birlik sağlama açısından azınlık veya kendini farklı gören vatandaşların kimliklerini, dillerini ve kültürlerini dışa vurmalarını desteklemek yoluyla bölgeselleşme, “çatışma önleyici bir araç” olarak görülmektedir (Terzioğlu, 2007: 95). Fakat bunun aksine bir durum olarak, iyi yönlendirilemeyen bu girişimlerin veya fazlaca merkezi uygulamaların, ayrılıkçı hareketlerin büyümesine, hatta yurt içinde terörist hareketlerin başlamasına sebebiyet verebileceğidir. Yine karşıt bir görüş, bölgeselleşmenin ulusal birliği tehlikeye atacağını (Erkan, 2003: 9) ve ulusal güvenliğini tehdit edeceğini savunmaktadır.

2.4.3. Ortak Dil ve Ulusal Dil İlişkisi

Farklı ağız, lehçe ve sınıfsal dilleri daha üst seviyede kendinde toplayan ve herkesin kullandığı dile (İmer, 1990: 166) ortak dil, eğer bu dil bir ülkenin sınırları içinde kalırsa buna ulusal dil (Sadoğlu, 2003: 25) denir. Ulusal dil, ulusal eğitim dili, ulusal idari dili, ulusal yayın dili gibi farklı kategorilere ayrılabilir (Anderson’dan çev. Savaşır, 1995: 61, 62).

Kullanılan dil, ancak kullanıldığı grup ile birlikte düşünülür. Bu dil geçerli olduğu dilsel grup içinde iletişim sağlamanın yanında, bu grubun hayata ve dünyaya bakış açısını ortak bir biçimde ifade eden grup bilinci ile yakın bir ilişki kurar (Porzig’den çev. Ülkü, 1986: 8). Bu bilinç sebebiyle, ortak bir dilin yaygın olduğu alan ne kadar geniş ve kapsayıcı ise, kişinin kendini ait hissettiği grup da o kadar geniş olmaktadır. Ayrıca ortak dil, ulusu oluşturan kişileri ve düşünceleri birleştirir.

Ulusal kimliklerin 18.yy.da oluşmasının başlamasıyla dil, bir ulusu tanımlayan en önemli unsur olarak kabul görmeye başlamıştır (Sadoğlu, 2003: 25). Çünkü ortak dil ulusun varlığının ve kimliğinin kanıtı olmasının yanında “ulusal birliğin” bir sembolüdür (Rocker, 1998: 276). Ulusun varlığının ve güvenliğinin güvencesi olan ortak dil, bir ulusun ruhunun yarattığı bir olgudur, ulusun canıdır (Sadoğlu, 2003: 27). Bu sebeple

ulusun ortak dilinden ayrılması veya onu bırakması, kendi varlığını, doğasını ve özgünlüğünü ortadan kaldırması (Minogue, 1967: 58) anlamına gelmektedir.

Brann, ulusal dilin hükûmet biçimlerinde birbirinden oldukça farklı dört anlamı olabileceğini vurgulamaktadır (1984). Bunlar:

- Belirli insanlara ait “arazisel dil”,
- “bölgesel dil”,
- Ülke kapsamında kullanılan “ortak dil” veya “topluluk dili”,
- Hükûmet tarafından kullanılan ve muhtemelen sembolik bir değeri olan “merkezi dil” veya “resmî dil”dir.

2.4.4. Bölgesel Dil veya Azınlık Dili, Bölgesel Olmayan Dil

Dil ile ilgili uluslararası mevzuatta genel konular açıklanmaktadır. Fakat bu mevzuat dil ile ilgili olmasına rağmen, dilin nelerden oluştuğu, kapsamı, kime ne hak verdiği net bir biçimde ortaya koymamaktadır. Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütlerin dil konusunda kullandığı ve bunu şartla bağladıkları “bölgesel dil veya azınlık dili” tanımı vardır. Bu iki örgütün aynı esaslarda kabul ettiği “Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı”nın genel hükümler bölümünün, tanımlar başlıklı birinci maddesinin (a) bendi, bölgesel veya azınlık dillerinin “devlet tarafından tahsis edilmiş bir bölgede o devletin uyruklarınca –ki bunlar sayıca devletin nüfusunun geri kalanından daha az olmalıdır- geleneksel olarak kullanılan ve resmî dil veya dillerden farklı olan diller” (ECRLM, 1992) anlamına geldiğini belirtmektedir.

Aynı Şartın 1/b bendinde “bölgesel ve azınlık dilinin kullanıldığı alan”ın açıklaması ve 1/c bendinde ise, “bölgesel olmayan dillerin” Şartta ne anlama geldiği bulunmaktadır. Şarta göre bölgesel veya azınlık dilinden farklı olarak “bölgesel olmayan diller”, devletin belirli alanlarında değil de, devletin sınırları içinde bir bölge ile özdeşleştirilemeyen alanlarında, devletin vatandaşlarının, geleneksel olarak, devletin nüfusunun geri kalanından farklı olarak kullandıkları dillerdir (Saraçlı, 2012: 254).

Şarttaki tanımlardan bölgesel veya azınlık dillerinin bölge tanımı, bölgesellik ilkesine, bölgesel olmayan diller tanımı ise kişisellik ilkesine bağlanmaktadır. Şarttaki bu tanımlar yapılırken, lehçelerin ve göçmen dillerin bu şartta tanımının olmadığı birinci maddede ayrıca belirtilmiştir. Bununla beraber Şartta ağız ve şive gibi dil ile ilgili kavramlara yer verilmemiştir.

2.4.5. Lehçe, Şive, Ağız

Bu bölümde lehçe, şive ve ağız kavramları anlatılarak aralarındaki kavram ilişkisi ve farklılıkları açıklanmıştır. Diyalekt olarak da bilinen lehçe, herhangi bir dilin tarihsel,

siyasal, sosyal ve kültürel sebeplerle farklı bölgelerde, tarihsel süreç içinde ses ve şekil yapısı ve kelime çeşitliliği açısından önemli değişikliklerle birbirinden ayrılmış kollarına denilmektedir (“lehçe”, 2015). Lehçeye örnek olarak, 13.yy.da Türkçeden ayrılmaya başlayan Yakut ve Çuvaş lehçelerini (Ercilasun, 1997b: 68) verilebilir.

İngilizce “accent: aksan” olarak da kullanılan şive, Türkçeye Farsçadan gelmiş (“aksan”, 2015) bir kelimedir. Şive, dilin tarihsel seyri içinde bazı ses ve şekil ayrılıkları yaşamış kolları (Demir, 2000:123) olarak adlandırılmaktadır. Şiveye örnek olarak, Türkçeden ayrılmış Azeri Türkçesini, Özbekçe ve Kazakça (Ergin, 2005: 10) gösterebilir.

Ağız ise bir ülkede kullanılan dilin, ülkelerin belli bölge veya yerleşim yerlerinde, şekil, söz dizimi veya anlam bakımından ayrı olabilen konuşmalarına (“ağız”, 2015; Demir, 2008: 123) verilen isimdir. İstanbul Türkçesi, Karadeniz Türkçesi Türkçeden ağızlara verilebilecek örneklerdir.

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı üzere ağızlar, ses ayrılıklarını; şiveler ses ve şekil ayrılıklarını; lehçeler ise ses, şekil ayrılıklarıyla beraber kelime anlam ayrılıklarını içlerinde (Ergin, 1998: 10) barındırmaktadır. Bu üç kavramın ayrı terimler olduğu anlaşılmaktadır.

Fakat bunun yanında lehçe ile şivenin, aynı anlama geldiğini savunan akademisyenler de vardır. Bunlardan Ercilasun Türk Dil Kurumunda yaptığı bir konuşmada lehçe ve şive kelimelerinin halk içinde “aksan” anlamıyla kullanıldığını (Demir, 2008: 125) dikkat çeker. Ayrıca ağız olarak anılan dilin konuşma dili iken, 20. yy.da yapay olarak oluşturulmuş yazı dilleri olduklarını (Ercilasun, 1997c: 57) ifade etmektedir.

2.4.6. Göçmen Dili

Kelime anlamı ile bir ülkeye kendi ülkesinden ayrılarak, daimi kalmak üzere giden (“immigrant”, 2015; “göçmen”, 2015) kimseye göçmen denilmektedir. Bu kimselerin kendi ülkelerinden kullandıkları dili gittikleri ülkede kullanmaları sonucu gidilen ülkelerdeki dilin statüsüne göçmen dili denir. Göçmen diline örnek olarak; Almanya’da çalışan ve oraya yerleşen yaklaşık iki milyon civarındaki Türk’ün kullandığı dil Alman hükûmeti için, Fransa’daki Cezayirlilerin konuştuğu Arapça Fransa için göçmen dilidir.

Göçmenlerin dil hakları 20.yy.ın sonlarına doğru önem arz etmeye başlamıştır (Kibbee, 2015) Fakat göçmen sınıflandırılması ülkeden ülkeye değiştiği için, uluslararası ortamda ve ülkelerde, göçmen tanımı üzerinden bir dil tanımı dikkate alınmamaktadır. Örneğin Avrupa Konseyi’nin hazırladığı “Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı” göçmen dillerinin Şart’a dâhil olmadığını belirttiği gibi, tanımından da

bahsetmemektedir (Kibbee, 2015). Çalışmada göçmenlerin dil haklarına değinilmemiştir.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİL POLİTİKASI

Siyasi bir ünite içinde kullanılan dil veya dillere, gelişimlerine, kullanımlarına ve kullandıkları alan ve bölgelere ilişkin haklara dair prensipler, kararlar ve planlamaların tamamına dil politikaları denir (Schiffman, 1996: 3). Dil politikaları devletler tarafından oluşturulup uygulandığı gibi (Virtanen, 2003: 18) uluslararası örgütlerce de uygulanmaktadır.

Devletler, sınırları içinde ulusal bir kimlik meydana getirmek (Terzioğlu, 2007: 97), bunun devamını sağlamak, katılımı desteklemek veya engellemek gibi amaçlarla dil politikalarını benimseyebilirler. Devletin dil politikasını, sınırları içinde bulunan dillerin statüleri belirler. Ulusal veya grup kimliğinin temsilcisi olan aynı ülkedeki statüsü farklı diller ülke içerisinde çatışma konusu olabilmektedir (Uzeltürk, 1999). Çünkü dil, kendisini ülke içinde baskı altında hisseden, acı çeken veya ayrımcılığın nesnesi olarak gören dilsel azınlıkların kendi topluluklarına bağlılıklarını gösteren bir ögedir.

Devletlerin tarihsel, sosyal ve siyasi karakterine göre bireylerin ve dilsel farklılık gösteren grupların dilsel statüleri uyguladıkları ilkeler, tanıdıkları haklar ve düzenlemeler birbirinden farklılık göstermektedir (Jane, 2001: 2). Çünkü her devletin nasıl bir dil politikası izleyeceğini etkileyen kendi ülkelerine özgü faktörler vardır. Bu faktörlerden öne çıkanlar, devletin sınırları içindeki her türlü azınlığın ülkenin nüfusuna oranı, demografik nitelikleri, bu sebeple ülkede bir çatışmanın olup olmadığı, varsa şiddetin derecesi, devletin ve azınlıkların ekonomik durumları, azınlık grupların bilinci ve organize olma düzeyleri vb.dir (Erkan, 2003: 8).

Spolsky, genel anlamda bir ülkenin veya örgütün dil politikasının, dil pratikleri, dil inanışları-ideolojileri ve dil yönetimi-planlaması gibi üç önemli bileşenden oluştuğunu ifade eder (2004: 186). Spolsky, bir toplumun gerçek dil politikasının dil yönetiminden ziyade dil pratiklerinde (kullanımlarında) vücut bulacağına (2004: 222) dikkat çekmektedir.

Wiley dil pratiklerini (kullanımlarını) kavramanın, dil planlamalarını anlamadan bir şey ifade etmeyeceğini dile getirmektedir (1996:124). Dil planlaması ise, diğerlerinin dil edinme, dil yapısı ve dil tahsisi hususunda davranışlarını etkilemek için yapılan bilinçli çabalara (Hornberger, 1994: 78) denilmektedir.

Fisherman dil planlamasını “ülke içindeki dil problemlerine örgütlü bir şekilde çözüm bulma” (İmer, 1990:155) şeklinde tanımlarken, Kaplan ve Baldouf planlamanın sebebine dikkat çekerek, “bazı sebeplerden, dolayısıyla bazı toplumların dilsel

davranışlarını değiştirmek için birileri tarafından yapılan teşebbüsler” (1997: 3) olarak ifade ederler.

Dil planlamasının resmî olmasına gerek yoktur; bireyin, birkaç insanın, bir ailenin kararı veya bir uluslararası örgütün aldığı kararlar da dil planlaması olarak nitelendirilebilir. Akademisyenler tarafından kabul edilen ve sıklıkla alıntı yapılan (Hinton ve Hale, 2001; Hornberger 1994; King, 2001; Wiley, 1996) üç çeşit dil planlaması vardır. Bunlar statü (status) planlaması, edinim (acquisition) planlaması ve maddi (corpus) planlamadır. Statü (status) planlaması devletin sınırları içinde birbiriyle olumlu veya olumsuz etkileşim halinde bulunan dillerin hukuki statülerini düzenlemeye yönelik çabaları anlatır (Hamers ve Blanc, 1989:170). Edinim (acquisition) planlaması eğitim, grup, iş veya medya bazlı olarak, dilin kullanıcılarına odaklanır. Bu planlamanın odağında devamlılık, yükleme, yabancı dil ve ikinci dil konuları bulunmaktadır. Maddi (corpus) planlama ise, dili yapısal değişikliğe uğratacak, öngörücü bir şekilde dile yapılan müdahaleleri içerir (Ferguson, 2006: 16). Statü planlamasından farklı olarak maddi planlamada, planlayıcıların, yöneticilerin ve siyasilerin değil de, dil uzmanlarının planlama sürecinde aktif rol almasıdır (Ferguson, 2006: 17).

Dil politikasının ana gövdesini oluşturan dil planlamasının amaçları şu şekilde sınıflandırılabilir (Nahir, 2003):

Dil arıtımı, dilsel arılığı korumak için yabancı etkilere karşı dili korumak ve dilin kendi içinde yapabileceği sapmalara karşı muhafaza etmek.

Dil canlandırma, bir dili hiç veya çok az ana dili konuşanlar arasında tekrar iletişim aracı olarak kullanmaya başlaması çabalarıdır. Fakat bu çabaların ana dil konuşanı kalmamış diller için melez bir dil çıkarma olasılığı yüksektir (Zuckermann, 2009: 44).

Dil reformu, dilin kullanımını kolaylaştırmak amacıyla yazımda, imlada ve gramerinde bilinçli değişiklikler yapmak.

Dil standartlaştırma, bölgesel bir dil veya lehçeyi saygınlık kazandırmak için, onları çoğunluğun dili veya standart dilin kabul göreceği şekilde değişikliğe uğratmak.

Dil yayılımı, dilin konuşanlarının sayılarını arttırarak öteki dilin etkisini azaltma, kendi etkisini arttırma teşebbüsleridir.

Sözcüksel yenileştirme, kelime oluşturmak veya türetmek.

Terminoloji birleştirme, öncelikle teknik alanlarda olmak üzere, terim birliği geliştirmek.

Biçimsel sadeleştirme, dil kullanımının sözlük, gramer ve biçimde, sosyal ve resmî ortamlarda kullanımının değişikliğe uğratılarak sadeleştirmek, basitleştirmek.

Yapay dil iletişimi, farklı dil topluluklarının birbirleriyle dilsel iletişim yapmalarını kolaylaştırmak.

Dil idamesi, dilin statüsünde, baskı sonucu düşüşe sebep olan tehditler ve nedenler dolayısıyla, bir toplumun ana dili olan bu dilin kullanımının korunmasıdır.

Yardımcı kod standartlaştırma, dilin az ve yardımcı bakış açısıyla (Örn. sağır için işaret dili), yer isimlerinin veya başka alfabe ve uyarlama kurallarının standartlaştırılması.

Fierman dil planlamalarının, dolayısıyla dil politikalarının başarısının altı faktöre bağlı olduğunu söylemektedir (1991: 10). Bunlar nüfuz etme (penetration), meşruiyet (legitimacy), kimlik (identity), katılım (participation), dağılım (allocation) ve üretim (production)'dir (1991: 11). Eğer bu faktörler uygun yönetilirse, ülkenin veya uluslararası örgütlerin dil politikalarının kendilerini hedefe götüreceği söylenebilir. Bu faktörlerden nüfuz etmeye iyi bir örnek, Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkçe yazının Arap alfabesine göre daha kolaylık sağlayan Latin alfabesine geçişini, bir reform ile başarılı bir şekilde sağlaması (Fierman, 1991: 13) gösterilebilir.

Yukarıdaki faktörleri yönetme biçimi ve tavırları ülkelerin veya uluslararası örgütlerin siyasi iktidarlarının, devletin sahip olduğu sosyal, etnik ve yöresel çeşitliliğe yönelik genel dil politikalarının özünü oluşturur. Bu açıdan bakıldığında da azınlık ve onların dillerin çeşitliliğine bireysel alana konu olarak gören siyasi model ile kamusal siyasetin konusu olarak gören organik modelin ülkede resmî olmayan dillere (bölgesel veya azınlık dilleri) yaklaşımları büyük oranda farklılaşmaktadır (Virtanen, 2008: 149). Virtanen azınlık ve yerel dilleri, ülkesi içinde tanımayan Fransa'nın yaklaşımını birinci modele, Katalanca dilini özerk bölgede kabul eden İspanya'nın yaklaşımının ikinci modele uyduğunu, Türkiye'nin izlediği modelin Fransa'nın yaklaşımına yakın olduğunu fakat her iki yaklaşımda da özellikler taşıdığını (2008: 150) ifade etmektedir.

Çeşitlilik ve farklılık, ülkeler için yönetilmesi güç kavramlardır. Dünyada yaklaşık 160 civarında bağımsız ülke bulunmasına rağmen 6500 dolayında dilsel topluluğun bulunması (Geory, 1997: 38), bir dilin kullananların sadece aynı sınırlar içinde bulunduğu söylenmesini zorlaştırır. İşte siyasal iktidarlar ülkenin güvenliğini tehdit eden/ edebilecek farklılaşmayı kontrol altında tutmak için ülke sınırları içindeki farklı dilleri de, devlet ile dilsel toplulukları örtüştürerek yapar. Bu örtüşmede en önemli kıstas, devletin siyasi alanı ile bu alan üzerinde yerleşmiş şekilde bulunan dil topluluğunun arasındaki ilişkidir (Sadoğlu, 2010: 40). Vries bu kriteri dikkate alarak dört

tipoloji belirlemiştir (1991: 40). Bunlardan birincisi İzlanda örneğinde olduğu gibi, devlet ve dil topluluğunun tamamen örtüşmesi durumudur. Bu ülkede İzlandacadan başka bir dil konuşulmamaktadır (de Vries, 1991: 40). İkinci tip ise en çok karşılaşılan durum olan, ülkenin sınırları içinde birden çok dil topluluğunun olmasıdır. Bu tip durumda devlet için, dil statülerinin planlaması büyük önem taşır (Sadoğlu, 2010: 41). Bu tipteki dilsel azınlıklar dillerini ne bir devlet, ne de başka azınlık grupla paylaşmazlar. Bu tipe örnek olarak İspanya'daki Galce, İtalya'da Sardunyaca ve Fransa'da Korsikacayı verebilir (Rokkan, 1982: 13). Üçüncü tip, dilin birden çok ülkenin resmî dili olması durumudur. Bu durumdaki devletler ve dilsel topluluklar için dil politikası sadece ulusal bir konu olarak düşünülmez, aynı zamanda bir uluslararası dil politikasının yürütülmesini de gerekli kılar (Sadoğlu, 2010: 41). Son olarak dördüncü tip, devletin içindeki dilsel azınlığın kullandığı dilin başka bir devletin resmî dili olması durumudur. Belçika'da Hollandacanın, Finlandiya'da İsveççenin durumu bu tipe örnektir (de Vries, 1991: 44).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere dünya üzerinde bulunan devletlerin, kendi ulusal güvenliklerini düşünerek, devletlerin katılımıyla oluşan uluslararası örgütlerin uyguladıkları dil politikaları bazı noktalarda birleşse de, ortak değildir. Bu bölümde, kapsam ve etkileşim açısından nüanslar olsa da güvenlik boyutlarıyla uluslararası ortamda öne çıkmış Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve AB'nin dil dâhil birçok politikalarına atıflarda bulunduğu Avrupa Konseyi (AK)'nin bölgesel veya azınlık dilleri ile ilgili, ilke olan çalışmaları ve kararları özetle anlatılmıştır. Müteakip bölümde çalışmamızın konusu olan Avrupa Birliği'nin dil politikası ve ulus-devlet modelinin öncüsü ve AB kurucu üyesi Fransa'nın tarihsel süreç içindeki dil politikaları açıklanmıştır.

3.1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, UNESCO, AGİT VE AVRUPA KONSEYİ BÖLGESEL VEYA AZINLIK DİLLERİ KARARLARI VE POLİTİKALARI

3.1.1. Birleşmiş Milletler ve Azınlık Dilleri

1945'te II. Dünya Savaşı hemen sonrası 51 üye ile kurulan Birleşmiş Milletler (BM), günümüzde 193 üye devlete sahiptir. BM'nin görev ve hizmetleri, öneriler ve prensipler içeren kurucu şartı olan Birleşmiş Milletler Şartı'nın (1945) rehberliğinde yürütülür. BM kurucu şartında belirttiği gibi 21.yy.a insanlığın karşılaştığı barış ve güvenlik, iklim değişikliği, sürdürülebilir gelişme, insan hakları, terörizmle mücadele, acil sağlık ve insanlık vakaları, cinsiyet eşitliği, yönetim, gıda üretimi vb. konularda, benzersiz bir uluslararası özelliği olan harekete geçme karakterine sahiptir

(“Overview”, 2015). Örgütün 193 üye ülkesi 6 resmî dil ile iletişim sağlamaktadır. Bunlar Arapça, İngilizce, Fransızca, Rusça, Çince ve İspanyolca’dır.

Birleşmiş Milletler, azınlıklarla ilgili ilk dikkati çeken vurguyu, 1966 yılında Genel Kurulca hazırlanan “Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi”nin 27. maddesinde yapmıştır. Bu maddede “etnik, dini ve dilsel azınlıklara sahip bir ülkenin bu azınlıkların kendi dillerini kullanmalarının ve kültürel haklarının engellenemeyeceği” belirtilmektedir (General Assembly Resolution 2200A-21, 1966). Bu maddenin önemi sadece dilsel azınlıkların ilk kez uluslararası bir sözleşmede yer almasında değil, aynı zamanda onların kimlik ve kültürel haklarının da bulunduğu ve dikkate alınmasının gerektiğinin belirtilmesidir (Erdoğan, 2002). Bu maddeye çeşitli konularda getirilen eleştiriler de söz konusudur. Örneğin, içinde azınlık bulunan devletler ifadesi belirsizdir (Rodley, 1995). Bu belirsizlik “Bir devlette azınlık bulunup bulunmadığına kim karar verecek?” sorusunu akla getirmektedir. Bu sorun BM’nin azınlıklar ile ilgili aldığı diğer kararlar için de geçerlidir. Diğer bir eleştiri ise sadece bu belgenin değil, diğer BM belgelerinde de kolektif haklardan ziyade bireyleri muhatap alınmasıdır (Preece, 1999: 78).

Birleşmiş Milletler’in dilsel azınlıkları da içine alacak şekilde İnsan Hakları Komisyonunca 1977’de hazırlanmaya başlayan ve 18 Aralık 1992’de Genel Kurulca kabul edilen “Ulusal veya Etnik, Dini ve Dilsel Azınlıklara Mensup Bireylerin Haklarına Dair Bildiri (Karar 47/135)” yayımlanmıştır. Bu bildiri metninde dilsel azınlıklarla ilgili, kendi kimliklerini devletlerin koruması hakkının varlığından (md.1/1), özel ve kamusal alanda dillerini herhangi bir ayrımcılığa uğramama hakkının (md. 2/1) olduğundan, örgütlenme özgürlüklerinin bulunduğu (md. 3) bahsetmektedir. Ayrıca bildiri devletlerin, azınlıkları için alacağı adaletli tedbirleri, dillerini geliştirmeleri için gereken şartların yaratılmasını, azınlıkların mensubu bireylerin yararına olacak şekilde planlamalar yapılmasını (md.5) tavsiye etmektedir. BM bu bildiride yer alan hakların gerçekleştirilmesini, uzman kuruluş ve örgütleriyle katkıda bulunmak suretiyle sağlamaya çalışır (md. 9) (General Assembly Resolution 47/135, 1992).

Bunların yanında 2010 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komisyonu Ofisi tarafından, Ulusal veya Etnik, Dini ve Dilsel Azınlıklara Mensup Bireylerin Haklarına Dair Bildiriyi esas alarak hazırlanan “Azınlık Hakları Kitapçığı” azınlıkların dilsel haklarına, yukarıdaki bildiriye ek olarak alınan kararları ihtiva etmektedir (OHCHR Guidance, 2010). Birleşmiş Milletlerin azınlıklar ile ilgili dil politikalarında 1992 tarihli “Ulusal veya Etnik, Dini ve Dilsel Azınlıklara Mensup Bireylerin Haklarına Dair Bildiri”yi özellikle dikkate aldığı anlaşılmaktadır.

3.1.2. UNESCO ve Dil Politikası Çeşitleri

1946 yılında Birleşmiş Milletler'in özel bir kurumu olarak kurulan UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) 195 üye devlete ve 10 katılımcı üyeye sahiptir ("Member States", 2015). Kuruluşun amacı, 1946 yılında yapılmış anayasasının 1. maddesinde belirttiği gibi, uluslararası alanda eğitim, bilim ve kültür iş birliği sağlayıp, barış ve güvenliğe, dünyada insanlar tarafından kabul görmüş adaletli kanunlar, insan hakları ve temel özgürlükleri için, BM şartı doğrultusunda ırk, din, dil, cinsiyet ayrımı yapmadan katkıda bulunmaktır (UNESCO Constitution, Article 2). Anayasasından da anlaşılacağı üzere UNESCO ırksal, dinsel, cinsiyet ve bu çalışmayla ilgili dilsel farklılaşmaları, dünya barışı ve güvenliğine katkıda bulunmak maksadıyla, göz ardı etmektedir. UNESCO ülkelerin iş birliğini, eğitim, bilim ve kültür alanında sağlayıp, adaletli kanunlar, temel özgürlükler ve insan hakları gibi çatışmayı azaltıcı, eşitlikçi davranışlar ve politikalar izlemeyi amaç edinmiştir.

UNESCO, 1994 yılında kurduğu MOST (Management of Social Transformations- Sosyal Dönüşüm Yönetimi) Programı ile ülkeler ve ülkeler arası, disiplinler arası, karşılaştırmalı ve ilgili politikalarla araştırma temayülleri arasında güçlü bir bağ kurma ("Sosyal Dönüşüm Programı", 2016) arayışına girmiştir. Bu programın içeriği 1995 yılı Nisan ayında Sidney/Avustralya'da yaptığı konferanslarla açıklığa kavuşturulmuştur. Sidney'deki konferanslar sonucu hazırlanan "Çok Kültürlülük: Farklılığa Karşılık Bir Politika - Multiculturalism: A Policy Responce to Diversity" adlı akademik bildiride, Soğuk Savaş sonrası etnik, dini ve kültürel kimliklerin ön plana çıktığını, bu gelişmeler sonrası ise bazen Bosna'da ve Ruanda'daki gibi trajedi ve çatışmaya sebep olan üzücü durumların olduğundan bahsetmektedir. UNESCO ülkelere bu tip çatışmaları önleyici dilsel, eğitimsel, ekonomik ve sosyal içerikli olan ve belirli kurumsal mekanizmaları bulunan "çok kültürlü" sistemini önermektedir (UN MOST Programme, 1995).

MOST programı, kendi okulları, süreli dil laboratuvarları, kapsayıcı politika laboratuvarları ve "MOST Direct" kurumuyla üye ülkelerin ulusal sorun ve politika düzenlemelerini, bireysel ve kurumsal olarak bilimsel camia ile oturtmaya çalışmaktadır. MOST Programı UNESCO tarafından, ulusal, bölgesel ve uluslararası ortamda yürütülmektedir ("About the MOST Programme", 2016).

UNESCO dilsel farklılıkları kültür bağlamında dikkate alarak bir ülkenin tarihsel süreç içinde uyguladığı dil politikalarını altı kategoriye ayırmıştır. MOST kapsamında yapılan bu dil politikaları kategorilerine göre aşağıdaki şekildedir (UN MOST Programme, 1995):

- 1'inci kategori, tek dil politikası uygulayan ülkelerdir. Eğitimde de tek dil kullanırlar. Bu tür ülkeye örnek İzlanda verilebilir (Terzioğlu, 2007: 98).
- 2'nci kategori, ulusal dil politikası olarak, tek dil politikası ve tek dil eğitim politikası uygulayan ülkelerdir. Bu tür ülkeler, sınırlı ölçüde çok dilliliği, nüfuslarındaki bölgesel diller ve göçmenlerden dolayı tanımaktadır. Bu tür ülkelere örnek Fransa ve Türkiye verilebilir. Fransa, 1789 Fransız İhtilali'nden bu yana uyguladığı tek dil ve merkezi dil politikasına, bölgesel dilleri ve göçmen dillerine ebeveynlerinden öğrenmelerine ve özel ayarlamalarla sınırlı ölçüde bu dillere eğitimde yer vermesi nedeniyle bu kategoride değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Türkiye ise, Lozan Antlaşması ile azınlık statüsünde bulunan vatandaşlarına ana dilde eğitim hakkı verdiği için, bu kategoriye dâhil edilmesi gerekmektedir (Terzioğlu, 2007: 99).
- 3'üncü kategori, Fransa örneğine benzer bir durumdur. Bu kategoride, ülkedeki çoğunluğun dili baskındır. Fakat çoğunluğun dilinin, resmîyette ve anayasal mevzuatta bir statüsü bulunmamaktadır. Bu tür ülkeye en tipik örnek ABD verilebilir. İngilizce, resmî dil statüsü olamamasına karşın, tartışmasız ülkedeki en baskın dildir.
- 4'üncü kategori dil politikası ise, ulus-devlet yapısında olup, tamamen çoğulculuğu tanımayıp, çok dilli yaklaşımlara birtakım kurumsal tanımlar yapan ülkeleri içermektedir. Bu tür ülkeler, genelde federal bir yapıdadır ve ulusal birliğin, belli bölgelerdeki dilsel farklılıklara gösterilecek saygı ile sağlanacağı görüşündedirler. Bu tür ülkelere örnek olarak Belçika ve İsviçre verebilir. Belçika Anayasası'na göre Belçika'da topluluk ve bölgeler bazında oluşmuş 6 federe birim vardır. Bunların üçü coğrafi, diğer üçü ise dil ve kültür olarak farklılaşmıştır. Topluluk ve bölgelerin dilsel etkileşimleri ve ilişkileri Belçika Anayasası'nda belirtilmiştir.
- 5'inci kategorideki ülkeleri ise, Kanada temsil eder. Bu ülke dil politikası olarak iki resmî dile sahip olmakla beraber yerel-bölgesel dilleri de içine alacak şekilde, diğer dillerin de eğitim ve öğretimde kullanılmalarına imkân tanır.
- 6'ncı kategoriye istikrarsız bir tarihe sahip federal ülkeler dâhildir. Bu ülkeler dil politikalarında dilsel farklılıkların gelişimine destek sağlarken, aynı zamanda daha geniş bir iletişim için tek dil kullanımını teşvik ederler. Fakat bu tür ülkeler, dilsel farklılıklara cömert dil politikaları uygulasalar dahi, ülke içindeki sosyal krizlerde en çok kırılgan olanlardır. Bu tür ülkelere örnek olarak Sovyetler Birliği (SSCB) ve Eski Yugoslavya verilebilir.

UNESCO'nun tavsiyesi ile BM Genel Kurulu 2008 yılını "Uluslararası Dil Yılı" olarak ilan etmiştir (UN General Assembly Resolution 266, 2007) Bu yılın dil yılı ilan edilmesinin sebebi, dilsel farklılıklarla ilgili konulara, tüm dillere ve çok dilliliğe saygı gösterilmesi konularına dikkat çekmektir (Crystal, 2007).

3.1.3. AGİT ve Azınlık Dil Politikası

Temelleri 1970'lerin başında atılan AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) ilk önceleri Doğu ve Batı'nın karşılıklı anlaşma ve diyalog kurmasına hizmet etmesi için çok taraflı bir oturum şeklinde AGİK (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) adıyla kurulmuştur. Helsinki ve Cenova'da yapılan ve iki yılın üzerinde yapılan toplantılar sonucu AGİK, siyasi, askeri, ekonomik ve çevresel, insan hakları konularında çok önemli hususları içeren Helsinki Nihai Senedi'nin imzalanması ile beraber, 1 Ağustos 1975 yılında uluslararası alanda resmîyete kavuşmuş bir örgüt olmuştur ("Who we are?", 2016).

AGİK'in çalışmaları 1975'ten 1994'e kadar bağlayıcı olmayan belge ve senetlerin kabul edilip, üye ülkelere tavsiyeler veren konferanslar süreci olarak devam etmiştir (Kurubaş, 2006: 68). Günümüz itibarıyla 57 katılımcı devlet ve 10 işbirliği ortak devlete sahip AGİT, Aralık 1994'te Budapeşte'de yapılan zirvede kurumsallaşarak AGİK yerine AGİT adını almıştır.

BM kurulduktan sonra, bölgesel bir örgüt olan AGİT de azınlık haklarıyla ilgilenen önemli bir kurum olarak görülmüştür. Bu örgütün yaptığı çalışmalar ve kabul ettiği belgeler, Avrupa Birliği'nin azınlık hakları konusunda deneyiminin oluşmasında etkiye sahiptir (Saraçlı, 2012: 42).

Günümüzde tüm AB üyesi ülkeler, aynı zamanda AGİT'e de üyedirler. AGİT çerçevesinde azınlıklar ile ilgili belgeler üye ülkeleri hukuki olarak bağlamamakla beraber, uluslararası ilişkilerinde dikkate alınmaktadır (Kurubaş, 2006: 68).

Helsinki Nihai Senedi'nde "ulusal azınlık" veya "bölgesel kültür" şeklinde bahsedilen azınlıkların, dilleri ile ilgili içerik şu şekildedir (Helsinki Final Act, 1975):

- Azınlıkların eşitlikçi, insan hakları ve temel özgürlükler çerçevesinde ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımı gözetmeksizin korunması,
- Azınlıkların adalet önünde eşitlikleri,
- Azınlıkların kendi bölgelerinde üyelerinin resmî çıkarlarını koruyabilmeleri, diğer ülkelerdeki azınlıklarla kültürel alanda iş birliği ve katılımlarda bulunabilmeleri,

- AGİT, katılımcı ülkelerin azınlıkların yukarıda geçen haklarını tanımlarını tavsiye eder.

Yukarıdaki maddelerden de anlaşılaçağı gibi, Helsinki Nihai Senedinde azınlıklar açısından dili ilgilendiren kültürel hak ve temel özgürlükler belirli bir şekilde yer almaktadır ( oban, 2005: 114). Aynı şekilde, 1989 yılında Viyana İzleme Konferansı'nda kabul edilen Viyana Kapanış Belgesinde de azınlıkların (ulusal azınlık ve bölgesel kültürler) dilsel hakları ile ilgili tavsiyeler, Helsinki Nihai Senedi'nin ilkelerini taşımaktadır ( zdek, 2000: 220). Bu belge, azınlıkların hakları ve korumaları konusunda AGİK'in BM ve Avrupa Konseyi'nden değışimi daha hızlı ger ekle tirdiğı ve onlara öncülük ettiğı anlamına gelmektedir (Kurubaş, 2006: 69).

AGİT kapsamında azınlıkların dilsel haklarını belirleyen ve bu konuda dil politikalarının uygulamasına ilke olan üç belge vardır (Saraçlı, 2010: 42; Kurubaş, 2006: 85). Bunlardan ilki Haziran 1990'da kabul edilmiş olan Kopenhag Belgesi'dir. Bu belgenin 32. maddesinde taraf ülkelere azınlıkların dilsel hakları ile ilgili, azınlıkların ana dillerini her yerde serbestçe konu abilmeleri, kendi eğıtim ve kültür kurumlarını kurabilmeleri, ana dilde dinî inançlarını gerçekleştirebilmeleri ve ana dillerinde haberleşme yapabilmeleri için imkân verilmesi tavsiye edilmektedir. Belgenin 33. maddesinde, azınlıkların bölgelerinde etnik, dinsel ve kültürel kimliklerinin yanında dilsel kimliklerinin de gelişmesi için taraf ülkelere uygun koşulların sağılanması, 34. ve 35. maddelerinde ise azınlık  yesi bireylerin kendi dillerinde eğıtim görmelerini ve kamusal alanda kendi dillerinin kullanımının sağılanması ve bunun bir yolunun da özerk yönetimler kurulması olabileceğı tavsiye edilmektedir. Belgenin 36. maddesi katılımcı devletlerin, azınlıklar ile ilgili anlaşmazlıklarda karşılıklı i  birliğı ile uluslararası güvenlik, barış ve adalete katkıda bulunacaklarını, 39. maddesi ile de bu sorunun  z m  için AGİK'in BM ve Avrupa Konseyi'nin de dâhil olduğı diğ r uluslararası örgütlerle i  birliğinin gerekli olduğunu belirtmiştir (Copenhagen Meeting, 1990).

AGİT için önemli olan ikinci belge ise, Doğı Avrupa'da bazı rejimlerin yıkılması sonucu Kasım 1990'da Paris'te toplanan "Yeni Bir Avrupa için Paris  artı"dır (Terzioğı, 2007: 28).  artta, azınlıkların dilsel, etnik ve kültürel kimliklerinin katılımcılar tarafından tekrar tasdik edildiğı ve azınlıkların  yeleri olan bireylerin kimliklerini özgürce ifade etmeleri, korumaları ve gelişmeleri için taraf devletler tarafından korunması (Charter Of Paris for New Europe, 1990) tavsiye edilmektedir.

AGİT'in azınlık dilleri konusunda ilkelerini belirleyen üçüncü belge ise, Temmuz 1991 tarihli "Cenevre Raporu" olarak bilinen "AGİK Ulusal Azınlıklar Uzmanlar Toplantısı Raporu"dur. Bu raporun özelliğı azınlıklarla ilgili olarak, Kopenhag'daki

ilkelerin geliştirilmesidir (Özdek, 2000: 222). Raporda dikkati çeken bir nokta, azınlık haklarının korunması bağlamında taraf devletlerin uygulayabilecekleri demokratik bir yol olarak yerel ve özerk yönetim veya öz yönetimin kurulabilecekleri tavsiyesidir (Saraçlı, 2012: 44). Raporun azınlık dilleri ile ilgili 4. bölümün 7. paragrafında, katılımcı devletlere, azınlık mensubu bireylerin ana dilde eğitimleri için uygun koşulları temin etmeleri, azınlık dillerin öğretimi için özellikle azınlıkların bulunduğu bölgelerde öğretim elemanı eğitim enstitülerinin kurulması, finanse edilmesi, azınlık okullarının diplomalarının her seviyede tanınması (Report of The CSCE Meeting, 1991) tavsiye edilmektedir.

AGİK'te bu gelişmelerin yaşanması sonucu 1992 Helsinki Belgesiyle "Ulusal Azınlık Yüksek Komiserliği" kurulmuştur. Katılımcı ülkeler, Komiserliğin tavsiye kararlarına uymaktadır. Bu tavsiyeler içinde "azınlık dilleri" ön plana çıkmaktadır (Özdek, 2000: 321). Azınlık dilleri ile ilgili Komiserliğin 1996 tarihli "Ulusal Azınlıkların Eğitim Haklarına İlişkin Oslo Tavsiyeleri" ve 2003 tarihli "Radyo ve Televizyon Yayınlarında Azınlık Dillerinin Kullanımına İlişkin Kılavuz" isimli dökümanları (İnanç, 2004: 132) ve 2012 tarihli "Farklı Toplumların Entegrasyonuna İlişkin Ljubljana İlkeleri" bulunmaktadır. Bu belgeler, azınlıkların dilsel haklarına yeni ilkeler getirmeyi değil, var olanların uygulanması ve yorumlanmasını amaçlamaktadır (Terzioğlu, 2007: 29). Bu belgelerde ayrıca, AGİT üyesi devletlerin azınlıkların dil dâhil tüm haklarının korumasını, BM'nin insan haklarına ilişkin taahhütlerini yerine getirmeleri ve Avrupa Konseyi standartlarına uymaları ifade edilmektedir ("U.A. Azınlıkların Dil Haklarına İlişkin Oslo Tavsiyeleri", 1998).

3.1.4. Avrupa Konseyi ve Bölgesel veya Azınlık Dil Politikası

1949 yılında on Avrupalı devletin Londra Anlaşması'nı imzalaması ile kurulan Avrupa Konseyi'nin 47 üyesi bulunmaktadır. Fransızca ve İngilizce iki resmî dile sahip olan ve merkezi Fransa'nın Strazburg kentinde bulunan Konsey, Avrupa'da demokrasiyi teşvik etmek ve desteklemek, insan haklarını ve hukukun kurallarını korumak amacıyla kurulmuştur ("Don't Get Confused", 2016).

Avrupa Birliği (AB) ile organik bir bağı olmamasına karşın AB'nin 28 üyesinin tamamı Avrupa Konseyi'ne (AK) de üyedir. Ayrıca bu ülkeler Avrupa Konseyi üyesi olmadan AB'ye üye olmamışlardır ("Don't Get Confused", 2016).

AK ile AB Avrupa'da ve uluslararası ortamda farklı rollerde olduklarının, fakat paylaşılan aynı değerlere hizmet ettiklerinin düşüncesindedirler. Bu değerleri ise, insan hakları, demokrasi ve hukukilik olarak belirtmektedirler. AK ana değerlere odaklanarak, Avrupa'daki ve öteki hükûmetlerle geniş alanlarda minimum seviyede de olsa, mutabık

kalacak standartlar belirlemektedir. AK taraf devletlerin uygulamalarına bakarak, bu standartlarda ülkelerin ne kadar başarılı olduklarını gözlemler. AK aynı zamanda bu ülkelere, sıklıkla AB ile beraber çalışarak, standartları başarmaları için teknik destek sağlamaktadır (“The CE and the EU: different roles, shared values”, 2016) .

Avrupa Konseyi’nin azınlıklar konusunda çalışmaları, ilk yıllarda BM’nin bu konudaki düşüncelerine yakın olarak insan hakları kapsamında gelişmiştir (Kurubaş, 2006: 65). Bu çerçevede ilk defa BM’nin “İnsan Hakları Evrensel Bildirisi”ni dikkate aldığını belirterek 1953’te “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmeleri”ni kabul etmiştir. Bu sözleşmede, azınlıkların dil haklarına ait ayrıntılı açıklamalar yapan maddeler olmamasına karşın, “Ayrımcılık Yasağı” başlıklı 14. maddesinde, sözleşmeyle tanınan hak ve özgürlüklerin kullanımının dil, din, ırk, renk ve siyasi görüşlerin kökeninin, bir azınlık gruba aidiyet vb. gibi ayrımcılık gözetmeden yapılmasının sağlanması (AİHS, 1953), üye devletlerden istenmektedir.

Sözleşme ile ayrıca, azınlıkların korunmasını da ilgilendiren ve 1998 yılında birleştirilerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) adını alan Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Divanı kurulmuştur (Tezcan, 1995). Bu mahkeme, AİHS’ye aykırı davranışta bulunmuş üye devlete karşı bireysel başvuru sonucu, devleti haksız bulursa, tazminat ödemeye mahkûm edebilir (Pazarcı, 1993: 203).

AK’de, AİHS’ye ek olarak 1949-1961 yılları arasında azınlık haklarının insan hakları koruma sistemine katılması için çeşitli rapor ve önergelerle girişimlerde bulunmuşsa da, bunlar 1990’a kadar başarılı olamamıştır (Preece’den çev. Demir, 2001: 139). Fakat 1978’e kadar ciddi adımlar atılamamıştır. 1978’de ise Bakanlar Komitesi kültürel haklardan bahsetmeye başlamış akabinde, “AK Kültür Şartı” hazırlanmaya çalışılmıştır (Kurubaş, 2006: 68). Fakat üye ülkelerin böyle bir şartı kabul etmemeleri üzerine, AK tek bir kültürel hak üzerine yoğunlaşmak zorunda kalmıştır; Bölgesel ve Azınlık Dilleri (Uzeltürk, 2002).

Yine 1990’lı yılların başında Doğu Bloku’nun çözülmesi sonucu ortaya çıkan azınlık sorunlarının, Avrupa’nın güvenliğini, barışı ve istikrarı bozucu bir potansiyelinin olduğu görülmesi sonucunu doğurmuş ve bu blokun ülkelerinin Avrupa Konseyi’ne katılmaları başlamıştır. Bu gelişmeler üzerine Konsey harekete geçmiş ve öncelikle AGİK’in Kopenhag Belgesi’nde azınlıklara ilişkin, onları korumayı ve asimile olmalarını engelleyici uygulamalar ortaya koymuştur. Bu konu ile ilgili iki temel belge olan 1992 tarihli “Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı” ve 1993 tarihli “Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi” hazırlanmıştır (Kurubaş, 2006: 74). Bu belgelerden “Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı” bu çalışmanın konusuna Avrupa Birliği ile

beraber temel oluşturduğu için, AB Azınlık Dil Politikası bölümünde ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

1993 yılında hazırlanıp 1 Şubat 1998 tarihinde yürürlüğe giren “Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesi” bölgesel de olsa -azınlıkların dil kullanımı dâhil- haklarını, hukuki olarak korumaktadır (Shaw, 1997: 277). Sözleşmenin azınlıkların dil haklarına ilişkin maddelerinin açıklamaları aşağıdadır (FCPNM, 1995):

- Azınlık mensubu bireylerin kültürlerini geliştirmek ve kimliklerinin esas öğeleri olan dillerini, dinlerini, gelenek ve göreneklerinin korunması için uygun koşulların üyelerce sağlanması (madde 5).
- Üyelerce dilsel, dinsel, kültürel ve etnik kimlik farkı gözetilmeksizin toprakları üzerindeki tüm insanlara tolerans ruhu ile kültürler arası diyalogun, özellikle eğitim, kültür ve medya alanlarında teşvik edilmesi (madde 6).
- Azınlık dilinin kullanıldığı düşünce, haber alma-verme ve fikirlerin de içinde bulunduğu ifade özgürlüğünün tüm taraflarca tanınması (madde 9, paragraf 1).
- Üye devletlerin azınlıkların radyo, televizyon yayını ve sinema girişimlerine ayrımcılık yapmadan objektif esaslar dâhilinde lisans vermesi (madde 9, paragraf 2).
- Azınlıklara, kendi medyalarını oluşturma ve kullanma imkânlarının taraf devletler tarafından sağlanması (madde 9 paragraf 3).
- Kültürel çoğulculuk adına, azınlıkların medyaya girişiminin kolaylaştırılması (madde 9 paragraf 4).
- Azınlık mensubu bireyin azınlık dilinin, yazılı ve sözlü olarak, özel ve kamu alanında kullanma hakkının müdahale edilmeksizin taraf devletlerce tanınması (madde 10, paragraf 1).
- Azınlıkların bireylerinin azımsanmayacak sayıda veya geleneksel olarak ikamet ettikleri bölgelerde talep doğrultusunda, azınlık dilini kişilerle ve idari makamlarla ilişkilerinde kullanma koşullarının sağlanması için taraf devletlerin buna çaba göstermesi (madde 10, paragraf 2).
- Azınlık mensubu bireyin, adalet önünde kendi anladığı dilde adli işlemlerini (tutuklanma, savunma, bilgilendirme) yapması, gerekirse tercüman desteği sağlanmasının taraf devletlerce garanti edilmesi (madde 10 paragraf 3).
- Taraf devletlerin, azınlık mensubu bireylerin azınlık dilindeki isim, soy isimlerini resmî alanlarda tanınmaları ve dilsel işaretlerini, ibarelerini ve diğer özel bilgilerini kamusal alanda görülebilecek şekilde taşımaları ve halkının tanınması (madde 11 paragraf 1-2).

- Geleneksel olarak ikamet edilen ve azımsanmayacak kadar bir sayıda bir bölgede ikamet eden azınlıkların, bu bölgedeki geleneksel yerel isimleri, sokak isimlerini ve diğer topografik göstergeleri dikkate alarak taraf devletlerin bu yerlere azınlıkların istekleri doğrultusunda isim vermeleri (madde 11 paragraf 3).
- Taraf devletin uygun olursa, eğitim ve araştırma alanında azınlıklara hem kendilerinin hem de çoğunluğun dil, kültür, tarih ve din bilincini teşvik etmesini ve eğitimde eşitliği gözetmesi (madde 12).
- Azınlık mensubu bireylerin kendi özel eğitim ve öğretim kuruluşlarını kurma ve işletme hakkının taraf devletlerce tanınması ve devlet bütçesinin buna dahil olmayabileceği (madde 13).
- Her azınlık mensubu bireyin, kendi azınlık dilini öğrenme hakkı olduğunu tarafların tanıması ve azınlıkların geleneksel ve azımsanmayacak sayıda oldukları bölgelerde eğitim sistemi açısından; kendi dillerinde eğitim ve öğretimin taraflar devletlerin imkânlar dâhilinde, önyargısız olarak desteklenmesi (madde 14).
- Azınlık mensubu bireylerin aynı dil, kültür, etnik ve din kimliklerini paylaştıkları diğer ülke vatandaşlarına sınır ötesi ilişkilerde taraf devletlerin müdahale etmemesi (madde 17).

Maddelerden de anlaşılacağı üzere, sözleşme sadece azınlıkların dillerinin korunmasını istemekle yetinmeyip aynı zamanda azınlık dillerinin gelişimi ve kullanımının teşviki için taraf devletlere gerekli tedbirleri almalarını tavsiye etmektedir. Sözleşmede bölgesel veya azınlık dil konusunda da, genel hedefler göstererek, devletlere takdir yetkisi bırakmış, uygulamanın nasıl yapılacağına ayrıntıları anlatılmamıştır. Bunun yanında sözleşmede azınlıkların toplu olarak kullanabilecekleri dilsel kolektif haklar da çok sınırlı bir biçimde ve yine taraf devletlerin takdirine bırakılarak (Reisoğlu, 2001: 191) ifade edilmektedir. Bu sözleşme AB'nin kurucu üyelerinin tamamınca imzalanmış/onaylanmış değildir. AB'nin de kurucu üyeleri arasında bulunan Fransa sözleşmeyi hiç imzalamamış, Belçika, İzlanda, Yunanistan gibi AB üyesi ülkeler imzaladıkları halde onaylamamışlardır ("Chart of signatures and ratifications of Treaty 157", 2016). Bunun yanında 17 ülke sözleşmeye ülkelerindeki azınlıklarla ilgili yorum getirmektedirler. Sözleşmenin azınlık tanımını yapmaması sonucu her üye devletin bu tarifi kendi ulusal çıkarlarına veya iç hukuklarına göre yapmalarına sebebiyet vermektedir. Örnek olarak Almanya sözleşmede azınlık tanımını olamamasından yararlanarak, ülkedeki üç milyona yakın Türk kökenli vatandaşını azınlık haklarından yararlanmamaları için kendi kanununda Türkleri ülkesindeki

azınlıklar listesinde göstermemektedir (Çakmak, 2012: 14). Bu hususlar, Avrupa ülkelerinin sözleşmede bulunan azınlıklar ve dilleri konusunda farklı politikalar ve tutumlar içinde olduklarını göstermektedir.

3.2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN BÖLGESEL VEYA AZINLIK DİL POLİTİKASI

Avrupa Birliği (AB), Avrupa kıtasında kapsayıcı ve geniş kapsamlı jeo-politik bir örgüttür. Kuruluşu çeşitli anlaşmalar ve genişleme süreçleri doğrultusunda oluşmuştur. Altı kurucu üye devletin (Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda) Avrupa Kömür ve Çelik Kuruluşu (AKÇT) ile temelini oluşturdukları AB, günümüzde 28 üye devlete sahiptir ("Member countries of EU", 2016). Avrupa kimliğinin oluşumunda Avrupa Konseyi (AK) ile beraber Avrupa Birliği'nin etkisi oldukça fazladır. Bu sebeple, Avrupa'daki devletlerin "Avrupalı Kimliği"ni oluşturan ve bunları AK ve AB'de birleştiren tarihsel süreç, bu çalışmanın anlaşılmasında etkili olduğu için bu bölümde anlatılmıştır. Müteakiben AB'nin azınlık ve bölgesel dil politikalarında temel aldığı Avrupa Konseyi'nin "Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı", bölümde diğer başlık altında açıklanmıştır.

3.2.1. Avrupa Birliğinin Kuruluşu ve Genişleme Süreci

20.yy.ın ilk yarısında yaşanan I. ve II. Dünya Savaşları (I. 1914-1918, II. 1939-1945)'nin yıkıcı etkileri sonucu, 1940'ların sonlarına doğru bir grup Avrupalı devlet lideri, Avrupa kıtasının barışa olan açlığını gidermek ve savaşlar sonucu yıpranan kıtayı tekrar yapılandırmak için çaba sarfetmişlerdir. Bu yönde ilk defa, 1950 yılında Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman, Batı Avrupa'daki kömür ve çelik üretiminin bir havuzda toplanmasını ve bunun bir örgüt çatısı altında yapılmasını önermiştir (Cormick, 1999: 46). Fransız Dışişleri Bakanının önerisine, Federal Almanya olumlu yanıt vermiş ve Fransa ile Federal Almanya diğer devletlerin de sonradan katılabileceklerini belirterek anlaşmaya varmışlardır. Bu gelişmenin ardından, 1951 yılında Fransa ve Almanya'ya dört ülkenin -İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg- katılımıyla Paris Anlaşması imzalanmış ve "Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT-ESCS) kurulmuştur ("European Union", 2016) . AKÇT'nin kurulmasıyla tarihte ilk kez, ülkeler kendi istek ve iradeleriyle -az da olsa- egemenliklerinin bir bölümünü, ulus-üstü bir örgüte teslim etmiştir ("AB'nin Tarihçesi", 2016).

AKÇT'nin başarısı, Avrupa'nın inşası konusunda Avrupalı liderlere yeni bir motive sağlamıştır. Bu motiveyi Avrupa devletlerin bakanları ve uzmanlardan oluşan grupların toplantıları takip etmiştir. Bu toplantılar sonucu hazırlayıcı komite Avrupa Ekonomik Pazarını oluşturan bir taslak rapor hazırlanmıştır. Rapora göre AKÇT üyesi devletler iki konu üzerinde (Avrupa pazarını ve atom enerjisi topluluğunu kurmak) anlaşmaya

varmışlardır. 1957 yılında imzaladıkları “Roma Anlaşması”yla da, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (Euratom)’nu kurmuşlardır (EEC Treaty, 1957). Roma Anlaşması’yla 6 üye devlet, malların ve hizmetlerin, iş gücünün serbest dolaşımı temelli, kömür ve çeliğin yanında diğer ekonomik sektörlerde de faaliyet gösteren bir birlik kurma amacına gitmişlerdir. Kurulan iki yeni örgütten AET’nin amacı, iş gücünü, kapitalin, mal ve hizmetin üye ülkeler arasında serbest bir şekilde dolaştığı tek bir pazar oluşturulması ve en sonunda Avrupa’da bir “siyasi bütünlüğe” ulaşılmasıydı (“AB’nin Tarihçesi”, 2016).

Bu üç topluluk Roma Anlaşması’nı temel alarak birbirleriyle ilişkilerini tadil edici şekilde, anlaşma ve görüşlerle tek çatı altında ve kurumsal olarak 1992 yılına kadar karar almayı sürdürmeye çalışmışlardır. Bu anlaşmaları, 1965 tarihli ve üç örgütün bakanlarını tek bir komisyonda toplayan “Brüksel Anlaşması veya Füzyon Anlaşması” ve 1970 tarihli üç örgütün bütçelerinin yönetimini tek yerde toplayan “Kesin Bütçe Hükmü Anlaşması”, 1975 tarihli Komisyonun finansal yönetimini kabul-ret şeklinde onaylayacak yetkiyi tek yerde toplayan “Kesin Bütçe Hükmü Anlaşması” ve son olarak 1986 yılında Avrupa kimliğinde reform sayılan “Avrupa Tek Senedi” takip etmiştir.

AB, “Tek Senet” ile 1992’ye kadar, Avrupa’da tek pazarın oluşturulmasını hedeflemiştir (Dedeoğlu, 1996: 83). “Senet” ile AB üyeleri, ortak pazar kurulması kararıyla beraber, kararı bir yasama usulüyle yapma düşüncesine girmişlerdir. Bu ulus-üstü yasama yetkisi ilk defa Avrupa Parlamentosu’na verilmiş, uygulamasını da çoğunluk oylaması esasına göre yapılacak şekilde Avrupa Bakanlar Konseyi’ne bırakılmıştır (Craig, 2003: 143). Bu senet ile Avrupalı toplulukları kuran ve şekillendirmeye çalışan anlaşmalar, on iki devletin imzasıyla, kapsamlı olarak değişime uğramıştır (“AB’nin Tarihçesi”, 2016).

1992 yılına kadar ortak bir Avrupa düşüncesinin temellendiği girişim ve anlaşmalar sonucu, 7 Şubat 1992’de imzalanan ve Kasım 1993’te yürürlüğe giren “Maastrich Anlaşması” ile Avrupa’daki bütünleşme, “Avrupa Birliği” adı altında topluluktan birlik yapısına dönüşmüştür (Sönmezoğlu, F. Güneş, H. ve Keleşoğlu, 2013: 107). On iki üye devletin imzaladığı bu anlaşma ile Avrupada ekonomik ve para birliği, güvenlik ve ortak dış politikalar, Avrupa vatandaşlığı, hukuk ve iç işleri konularında iş birliği kurulmuştur (Uçarol, 2013: 1149). Maastrich Anlaşmasıyla oluşturulan Avrupa Birliği üç sütunlu bir yapıya sahip olmuştur (“AB’nin Tarihçesi”, 2016; Ülger, 2015: 62). Bu üç sütundan birincisi Avrupa Topluluğu, ikincisi Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) ve üçüncüsü Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (Euroatom)’dur. Bu üç sütun üzerinde duran yapı olan AB, üyelerine Topluluk kurumları içinde eşit paylaşımlarla ilgilenen bir yapı hâline gelmiştir. Birinci sütunda bahsi geçen

konular hakkında AB'nin organlarından Avrupa Komisyonu'na öneri yetkisi, Avrupa Konseyi'ne ve Avrupa Parlamentosu'na oylama yetkisi, Adalet Divanı'na ise bu konu ile ilgili kararlara üye ülkelerin uyma durumunun takip edip denetleme yetkisi verilmiştir. İkinci sütun ise, ortak dış ilişkiler ve güvenlik politikalarını içerir. Bu sütun üye devletlere dış politikalar konusunda müşterek hareket edebileceklerine, oy birliği ile karar alabileceklerine imkân tanımaktadır. Bu konuda organlardan Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu sütunda yetki dâhilinde tutulmuş, Adalet Divanı yetki dışı tutulmuştur. Üçüncü sütun ise adalet ve iç işleri alanlarında iş birliği ile ilgilenmektedir. Anlaşmanın VI. başlığında "Avrupa Vatandaşları"nın, özgürlük, güvenlik ve adalet alanlarında yüksek seviyede korunmalarını sağlamak için, Avrupa Birliği üyelerinin müşterek hareket etmelerini belirtmektedir ("Treaty of Maastricht on European Union", 2016). Üçüncü sütun da, ikinci sütunda olduğu gibi, konuların uluslararası bir niteliği olduğu için bu alandaki işler de, Adalet Divanı'nın yetkisi dışında tutulmuştur (Ülger, 2015: 62). Bu üç sütunlu yapı 2009 tarihli "Lizbon Anlaşması"na kadar sürdürülmüş olup bu anlaşma ile sütun sistemi lağvedilmiştir.

Maastricht Anlaşması'nı, 1997 tarihli Amsterdam Anlaşması takip etmiştir. Bu anlaşma, Avrupa Birliği'nin uluslararası iş birliğini, adalet ve iç işleri alanında yetersiz olan kurumlarını tedbir alarak, daha yakın yapmayı amaçlamaktadır. Amsterdam Anlaşması bu amacıyla, Avrupa Birliği'nin gücünü arttırmıştır ("Treaty of Maastricht on European Union", 2016).

26 Şubat 2001 tarihli "Nice Anlaşması" ise, Amsterdam Anlaşması'nda çözülmemiş veya değinilmemiş konuları düzenlemek için yapılmıştır. Buna örnek olarak, genişleme süreci ile ilgili kurumsal sorunlar Amsterdam Anlaşması ile çözümlenememesi gösterilebilir ("Treaty of Maastricht on European Union", 2016). Nice Anlaşması bu konuda, AB'nin genişleme süreciyle beraber, organların şekillendirilmesi ve karar alma sürecine yenilikler getirmiştir (Ülger, 2015: 73).

Avrupa Birliği'nin bütünleşmesi sürecindeki son anlaşma 2007 yılında imzalanan "Lizbon Anlaşması"dır (Akdemir, 2013: 144). Lizbon Anlaşması, "Avrupa Topluluğu" kavramına son vermiş, Avrupa Birliği'nin eski mimarisini ortadan kaldırmış ve AB ile üye devletler arasındaki yetki dağılımını yenilemiştir. Bunlarla beraber "Anlaşma", Avrupa Birliği'nin iç ve dış birtakım politikalarında reform yapmıştır. Özellikle kurumlara yasama yapma ve yeni politika alanlarında tedbir alma imkânı tanınması Lizbon Anlaşması'nı diğer anlaşmalara göre ayrıcalıklı bir yere koymaktadır ("Treaty of Maastricht on European Union", 2016).

Amacı, AB'yi daha demokratik yapma, tek sesle küresel problemlerin üzerine etkili şekilde eğilmek olan Lizbon Anlaşması, AB'nin organlarından Avrupa Parlamentosu'nu güçlendirmiş, Avrupa Konseyi'nin oylama prosedürlerini "halklar inisiyatifi" ile değiştirmiş, Avrupa Konseyi'nin başına kalıcı bir başkan, dış ilişkiler için yeni bir "yüksek temsilci" getirmiştir. Anlaşma ayrıca, yeni bir "AB diplomatik servisi" oluşturmuştur ("Treaty of Lisbon", 2016).

1957 yılında altı üye devlet (Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg) ile kurulmuş olan AB, o tarihlerden bugüne 28 üye devlete ulaşmıştır. Geçen bu süreçte "genişleme politikası", AB'nin öne çıkan dış politika unsuru olmuştur. AB bu politika ile aday ülkeleri Birlik menfaatleri doğrultusunda değerlendirip, sisteme dâhil ederek veya etmeyerek, ekonomik, siyasi ve jeopolitik konularda oldukça güçlü bir yapı haline gelmiş, uluslararası ortamdaki etkinliği ve önemini arttırmıştır. AB'nin genişleme süreci beş döneme ayrılabilir ("Avrupa Birliğinin Genişlemesi", 2016; Ülger, 2013: 45-74):

- Birinci genişleme: 1973 yılında İngiltere, İrlanda ve Danimarka'nın üyeliğe kabulü.
- İkinci genişleme: 1981 yılında Yunanistan'ın üyeliğe kabulü.
- Üçüncü genişleme: 1986 yılında İspanya ve Portekiz'in üyeliğe kabulü.
- Dördüncü genişleme: 1995 yılında Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in üyeliğe kabulü.
- Beşinci genişleme: 2004 yılında Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Letonya, Litvanya, Estonya, Malta ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile 2007 yılında Romanya ve Bulgaristan'ın, Lizbon Anlaşması'ndan sonra ise 2013 yılında Hırvatistan'ın üyeliğe kabulü şeklindedir.

Avrupa'nın "genişleme politikası" günümüzde de devam etmektedir. Günümüz itibarıyla, Arnavutluk, Sırbistan, Karadağ, Makedonya ve Türkiye üyeliğe aday ülkelerdir. Bosna ve -bağımsız olursa- Kosova da potansiyel aday ülkelerdir ("Candidate countries", 2016). "Genişleme Politikası" AB'nin çeşitli ulus kimliklerini, "Avrupa Vatandaşlığı" adı altında birleştirici bir kimlik oluşturma düşüncesini ve çabalarını meydana getirmiştir (Whitmen, 1997: 57, 58).

3.2.2. Avrupa Birliği'nde Kimlik Oluşturma Çabaları ve Çeşitlilik

Avrupa'da devletin bir araya gelişleri genel olarak ulus-devlet yapılanması biçiminde meydana gelmektedir. Tarih içinde Avrupa'da bir ulus-devletin oluşumu şehirlerin, derebeyliklerin, prensliklerin, devletçiklerin bir araya gelmesiyle tamamlandığı gibi, günümüzde de AB üye ülkeleri de aynı şekilde bir araya gelmiş ve

bu örgütü kurmuş ve genişlemeye devam etmişlerdir (Kaygusuz, 2009). Bu sebeple “Avrupa Kimliği” söyleyişi, ulus-devlet yapısını temel alarak, Avrupa Birliği’nde kullanılmaya devam etmektedir. Fakat Avrupalılık, AB’ye üye devletleri arasında farklılık göstermektedir (Andreani, 1998: 13). Bu bakımdan AB üyesi ülkelerin kendi ulusal kimliklerine, kültür ve geleneklerinin oluşumlarına, kolektif kimliklerine veya bilinçlerine ulaşma süreçleri ve deneyimleri farklı olduğundan (Giesen, 2003), üye ülkelerin “Avrupa Vatandaşlığı” veya “Avrupalılık Kimliği”ni algılama biçimleri, bazı zamanlarda birbirinden farklılık göstermektedir (Akdemir, 2013: 145). Örnek verilecek olursa, İngiltere, Fransa ve Almanya her ne kadar AB çatısında bir araya gelmiş olsalar da, siyasi tecrübeleri ve ulusal çıkarları açısından Avrupa’yı ve “Avrupa Kimliği”ni algılamaları birbirinden oldukça farklı olmaktadır (Risse, 2003). Ayrıca Fransa, İngiltere, İrlanda, Polonya ve Yunanistan gibi üye devletlerin vatandaşları AB vatandaşlığından önce ülkelerinin vatandaşı olduklarını ön plana çıkarmaktadır (Day ve Thompson, 2002).

Wilson ve Bellier’e göre, “Avrupa Kimliği” AB içinde şekillenmekte olan, “Avrupa Sosyal Modeli” olarak adlandırılan bir modeldir. Bu model, dilin de dâhil olduğu kültürel farklılıkları, bireysel temel hak ve özgürlükleri, adil bir dağılımı, ülkelerin demokratiklik derecesini, laikliği ve benzeşen aile çatılarını içerir (2000:3). Bunlarla beraber Wilson ve Bellier, AB’nin kurumsal olarak belirlediği ve bu örgütü daha etkili yapma amacı olan ve ortak çıkarlara hizmet eden başka bir Avrupa kimliğinden de bahsetmektedirler (2000: 5).

Habermas, Avrupa bütünleşmesinin “Avrupa Vatandaşlığı” ile birlikte, kamunun - yani Avrupa halklarının- desteği ile gerçekleştirileceğini iddia etmektedir. Habermas, vatandaşlığın oluşum yolunun ise anayasal temelli bir kimliğe ve ortak bir kültüre sahip olunmasından geçtiğini belirtir (2001). Bu ortak kültürün ise etnik ve kültürel kökenli değil, anayasal düzeydeki ilkeleri benimsemiş vatandaşlık yaklaşımı olması gerekmektedir (Habermas, 2001). Habermas, AB içindeki tüm toplumların dilsel, kültürel, etnik ve dini farklılık veya çeşitliliklerini, politik ve ortak olan kültür ilkelerini bir araya getirerek oluşturulmuş Avrupa Birliği’ne ait anayasayla var olmasını tavsiye etmektedir (1997). Bu görüşe göre diğer kültürlerle aynı ortamda bulunmayı sağlayabilecek “ortak politik kültür”, Avrupa vatandaşlığının halklarca benimsenmesini sağlayacak fırsatlar yaratacaktır (Beiner, 1995: 271).

Günümüz itibarıyla yukarıdaki görüşler de dikkate alındığında, Avrupa’daki toplumların Avrupa kimliğine vatandaşlık bağı ile bağlandıklarını söylemek zordur. Bunun yanı sıra, AB mevzuatlarında ve genel politikalarında iki kimlik dikkate alınmaktadır; “Avrupalı kimliği” ve üye ülkenin “ulusal kimliği” (Akdemir, 2013: 148).

Avrupa Birliği'nin iki kimliği dikkate almasının asıl sebebi, üye devletlerin birbirinden farklı kùltür ve etnik yapı, ekonomik ve siyasi sistemlere sahip olmalarıdır (Curticapean, 2007). Fakat bu farklılıkların yanında üye ÷lkelerce kùltür alanında paylaştıkları parlamenter sistemler, Roma Hukuku, Rönesans ve Reform sonuçları, hümanizm ve demokrasi gibi ortak değlerler de bulunmaktadır (Bruter, 2003).

AB tarihi boyunca ortak değlerlerin varlığını korumaya çalışarak, Avrupa Kimliği'nin oluşturulması yolunda çabalamaktadır (Öner, 2004). Kurucu anlaşma olan 1957 tarihli Roma Anlaşması'nın giriş bölümünde de “Avrupa halkları arasında daha yakın bir birlik” ifadesi AB'nin geçmişten günümüze temel ilkesi olmuştur (Treaty of Rome, 1957).

Avrupa Birliği'nin “Avrupa Kimliği” ile ilgili ilk resmî girişimi 1973 yılında Kopenhag Zirvesi'nde alınan “Avrupa Kimliği'ne İlişkin Bildiri “ ile olmuştur. Bu bildiriye, 1983 yılında yapılan Stuttgart Zirvesi'nde kabul edilen “Solemn Deklarasyonu” takip etmiştir. Deklarasyonda, Avrupa tarihi ve kùltürünü kapsayan, Avrupalılık bilincini artırıcı yönde çalışmalar yapılması kararları alınmıştır (Solemn Declaration, 1983). 1984'te Adonnino Komitesi oluşturularak “Halkların Avrupası” temalı kampanya başlatılmış (Odermatt, 1991), 1985'te 9 Mayıs “Avrupa Günü” olarak ilan edilmiştir (“What is European Day?”, 2011).

Bu çalışmalar sonucu, AB tarafından 1986'da tavsiyeler raporu hazırlanmıştır. Bu rapora göre, ortak AB para birimi, AB Bayrağı ve AB marşı meydana getirilmiş, hazırlanan bayrak ilk defa AB'nin Brüksel'deki merkez binası önüne çekilmiştir (Karlsson'dan çev. Kayaoğlu, 2007: 85).

1993 tarihli Maastricht Anlaşması ile “Avrupa Vatandaşlığı” kavramına hukukilik kazandırılmaya çalışılmış (Shore, 2000: 66), kùltürel konular, Birliği oluşturan topluluk seviyesinde düşünölmeye başlanmıştır. Bu anlaşma ile 1957 tarihli Roma Anlaşması'na 128. madde eklenmiştir. Bu maddede AB üye ÷lkelerinin kùltürel alanda katkı sağlayacağı ve ortak kùltürel mirasın ön plana çıkarılacağı belirtilmektedir. (Maastrich Treaty, 1992). Bu madde, devamında, AB'nin gerektiğinde üyelerinin birbirleriyle ilişkilerini iş birliği ile destekleyeceğini ve üyelerin kùltür çabalarını teşvik ederek bu ihtiyaçlarının karşılanacağını belirtmektedir. Maastrich anlaşmasıyla kùltür konusu AB'nin faaliyet alanı içine alınmıştır (Moussis'den çev. Fethi, 2004: 25).

AB'nin ortak kùltür oluşturmada attığı önemli diğer bir adım 1999 tarihli Amsterdam Anlaşması ile Roma Anlaşması'na 151. maddesinin ilave edilmesidir. İlave maddede, “AB üye ÷lkeleri, kendi ortak kùltür miraslarını da dikkate alarak, ulusal ve

bölgesel çeşitliliğe saygı kapsamında AB ortak kültürünün yaygınlaştırılmasına katkı sağlar.” denilmektedir (Amsterdam Treaty, 1997).

AB’nin bu bağlamda önemli mevzuatlarından biri de 2004 tarihinde hazırlanan fakat bugüne kadar, Fransa ve Hollanda’da yapılan halk oylamalarında “kabul edilmemesi” üzerine, yürürlüğe girmemiş olan “AB Anayasası Taslağı”dır (“AB Anayasası Taslağı”, 2016). Taslak metinde, AB’nin amacıyla ilgili birinci bölümün üçüncü maddesinde AB’nin sahip olduğu zengin kültür ve dil çeşitliliğine saygı göstereceği ve ortak kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesinin garanti altına alacağı belirtilmiştir. Ayrıca 17. maddede, kültür konusunun, Birliği destekleyen, iş birliği sağlayan, bütünleyici faaliyetler yapabileceği alanlardan biri olduğu belirtilmiştir. Bununla beraber Maastrich Anlaşması ile Roma Anlaşmasına ilave edilen 128. maddesindeki ortak kimlik ve kültür konusu da, Anayasa Taslağı’nın 280. maddesinde hemen hemen aynı ifadelerle yer almıştır.

2009 tarihli Lizbon Anlaşması’nın, hâlihazırda kabul edilemeyen AB Anayasa Taslağı metni ile tamamen aynı düzenlemeleri içerdiği gözlenmektedir (Akdemir, 2013: 153). Anayasa Taslağı sonrası imzalanan Lizbon Anlaşması’yla kültür politikasını, sürekli korunması gereken bir kavram olmaktan çıkarıp, kültürel çeşitliliği ve farklılığı öne çıkardığı bir politika haline getirmiştir. Çünkü Lizbon Anlaşması’nın kültür ile ilişkili 167. maddesinde AB’nin, üye ülkelerin kültürlerini, ortak kültür mirasını dikkate alarak, ulusal ve bölgesel çeşitliliklere saygı ile yaygınlaşmasına destek olacağı belirtilmektedir (“Treaty of Lisbon”, 2016).

AB ortak kültür oluşturma amacıyla, 2000 – 2006 yılları arasında “Kültür 2000 Programı”nı 236,5 milyon avro bütçe ile yürürlüğe sokmuştur. Bu program ile AB, ortak kültürel alanını, üyelerin kültürel diyalogunu, tarih bilincini, kültür oluşturma ve dağılımını, “Avrupa Kültür Mirası”nı, yeni kültürel ifadeleri ve kültürün sosyoekonomik rolünü destekleyerek geliştirme ve “Avrupa Vatandaşlığı” bilinci oluşturma çabasına girişmiştir (“Culture 2000” Programme, 2000). Program 2006’da bitince programın başarısı sebebiyle, AB aynı programı 2007-2013 yılları arasında bu kez 400 milyon avro bütçe ile “Kültür 2007 Programı” adıyla biraz daha kapsamlı olarak devreye sokmuştur. “Kültür 2007 Programı”nın üç merkezi amacı vardır. Bunlar (Culture Programme, 2007):

- Kültürel alanda mesleki gayret gösterenlerin uluslararasıdaki hareketliliğinin desteklenmesi,
- Ulusal sınırlar arasında sanat ve kültürel çalışma ve eserlerinin dolaşımının teşviki,

- Kültürler arası diyalogun güçlendirilmesidir.

Bu program ile Avrupa'nın kültürel mirasının güçlendirilmesi hedeflenmiştir. 2001 yılında, dönemin Avrupa Komisyonu Başkanı Romano Prodi, Yeni Avrupa Topluluğu'nu oluşturmakla, bu topluluğun da çeşitli ulus ve halklardan meydana gelmekle beraber ortak bir kimlik duygusu hissedebilecek bireylerden oluşmasına büyük katkı sağlayabileceğini dile getirmiştir. Prodi, Ortak Avrupa Kültürünün, Avrupa Topluluğunun oluşturacağı zeminde, topluluğun ruhunda,  imento görevi göreceğini beyanlarına eklemiştir (Akdemir, 2013: 155).

AB'nin kültür politikaları,  ye devletler arasında bir bütünleşme sağlarken, aynı zamanda ulusal kültür ve kimliklerin çeşitliliğini de göz önüne almaktadır (Hedetoft, 1997: 152). Bu bağlamdaki çeşitlilik, çoğulculuk anlayışını akla getirmektedir. AB  oğulculuk anlayışı ile ulusal veya bölgesel kültürlerin, Avrupa'nın kültürel kimliğini oluşturan parçalardan biri olduğu düşüncesine sahiptir (Featherstone, 1996: 43).

Bunların yanında ortak Avrupa tarihi ve ortak deneyimlerinden söz edilse de, bu deneyimin değişik uluslarca farklı şekilde yorumlanması ortak "AB Vatandaşlığı ve Kültürü" kavramının etkisini azaltmaktadır (Herberg, 1998). Ayrıca, tek Avrupalılık kimliğini oluşturma düşüncesi ve uygulaması, farklı düşünen taraflarca, AB'nin ulusal, bölgesel veya yerel kimliklerini yavaş yavaş eriteceğini savunmaktadır (Moreira, 1997; McLaren, 2002).

AB ise bu açıdan amacının tek kimlik oluşturmak değil, farklılıkların bir araya gelmesiyle oluşan bir kimlik geliştirmek olduğunu vurgulamaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği, "zenginliğini" ekonomik potansiyelinde değil, çok k lt rl l ğ nde olduğunu,  ye ülkelerin ve bölgelerin kültürlerinin korunmasıyla, "AB'nin Kültürü"nün de korunacağını düşünmektedir (EC and Institute for Human Sciences, 2004: 9).

3.2.3. AB Bölgesel veya Azınlık Dil Politikası ve " ok Dillilik"

Avrupa kıtası tarih içinde birçok milliyetçi, etnik veya dinsel çatışmalara sahne olmuştur. Fakat bunlara rağmen özellikle Batı Avrupa AB çatısı altında, siyasi bütünleşme süreçleriyle, benzeşen çatışma ve gerginliklerin birçoğunu engelleyebilmiştir (Saraçlı, 2012: 59). Fakat kıtada önceden etnik, dini ve kültürel çatışma olmadığını söylemek güçtür. Yaşanmış çatışmalar zaman içinde Batı Avrupa tarafından, görüşme ve diyaloglarla, ölçülü, demokratik politikalarla büyük ölçüde şiddet içermeyecek şekilde y netilebilmiştir (Somer, 2002: 183). Batı Avrupa devletlerinin temellerini attığı Avrupa Birliği, yine bu devletlerin etnik, dinsel ve kültürel problemleri veya çatışmaları y netmelerindeki başarılarından ötürü, ilk kurulduğu dönemde yapılan

kurucu anlaşmalarda azınlıklar konusunda doğrudan hükümleri mevzuatına almamıştır (Terzioğlu ve Özarslan, 2005).

Hüküm içermemesine rağmen, AB'nin kurucu anlaşması olan 1957 tarihli Roma Anlaşmasının 13/1. maddesinde Avrupa Komisyonu'ndan gelen bir öneri üzerine ve Avrupa Parlamentosu'na danıştıktan sonra, Topluluğa verilen yetkiler dâhilinde AB Konseyinin etnik, dini, cinsiyet ve yaş ile ilgili ihtiyati tedbirleri alabileceği belirtilmiştir. Bu maddenin, 1957 yılında kurucu anlaşma içinde yer alması Birliğin -adı azınlık olarak geçmese de- azınlıklar yararına önlemler içeren sistemlerin çalışmaya başlatılması yolunda önemli bir adımı olmuştur (Duvan, 2004).

Avrupa'da AT-AB yörüngesindeki bütünleşme süreci boyunca AB, azınlıklar konusunu sadece insan hakları boyutuyla ele almıştır (Terzioğlu, 2007: 34; Kurubaş, 2006: 134). Bütünleşmenin tamamlandığı 1990'lı yıllar ve sonrasında AB'nin azınlıklar konusuna ilgisi belirgin bir şekilde daha aktif roller almak suretiyle artmıştır (Saraçlı, 2012: 60). Fakat bu roller veya çalışmalar AB'nin hukukunda azınlıklar konusunda -dolaylı da olsa- belli kurallar koyabilecek düzenlemeler şeklindedir (Polatoğlu, 2001).

1990 sonrası AB'yi kuran anlaşma olan 1992 tarihli Maastrich Anlaşması'nın 151/1. maddesinde Topluluğun "ulusal ve bölgesel farklılıklara" saygı duyarken, aynı zamanda ortak kültürel mirası öne alarak üye ülkelerden kültürlerinin çeşitlendirilmesine katkıda bulunacağını (Maastrich Treaty, 1992) belirtilmektedir. Maddenin, azınlıkları belirtmese de ima etmesi, önemli bir vurgudur (Saraçlı, 2012: 60). Bu madde ile AB kültürel çeşitlilik kavramıyla ilk kez azınlıkları îma ederek dil ve kültürel alanda yüzeye geçen birtakım çalışmalara hukuksal bir dayanak oluşturmuştur. Böylelikle günümüze kadar devam eden AB'nin çoğulculuk anlayışındaki bölgesel veya azınlık dillerini ve kültürlerini araştırma, geliştirme ve muhafaza etme, mali destek sağlama esaslı projelerin ve AB kararlarının desteklenmesi sağlanabilmiştir (Kurubaş, 2006:128).

1997 tarihinde hazırlanan Amsterdam Anlaşması'nda da azınlıklar ile ilgili doğrudan hüküm içeren maddeler yoktur. Bu anlaşmadaki azınlıklarla ilgili yenilik, 7. madde de üye ülkenin kabul edilen AB ilkelerini ciddi seviyede ve sürekli olarak çiğnemesi durumunda yaptırım olarak üyeliğin genel olarak AB tarafından ertelenebileceğidir (Amsterdam Treaty, 1997). Bu madde ile AB üyesi ülkelerin içinde azınlıklara karşı yapılabilecek etnik-milliyetçi hareketlerin önlenmesi amaçlanmıştır. Fakat bu anlaşmada da azınlık ibaresi bulunmamaktadır.

Bu anlaşma dışında AB Konseyi, Komisyonu ve Parlamento Başkanlarının 2000 yılında Nice Zirvesi'nde imzaladığı ve AB organları arası ortak bir bildiri niteliği taşıyan

(Tezcan, 2001: 33) “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı”, Avrupa Birliği’nde kabul görmüş ve doğrudan olmasa da azınlıkları ilgilendiren maddeleri bulunan bir metindir (Kurubaş, 2006:138; Saraçlı 2012: 60; Terzioğlu 2007: 38). Bu metnin azınlıkları ilgilendiren maddeleri şu şekilde sıralanabilir (Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2000):

- Her bireyin kanunlar önünde eşit olduğu (madde 20),
- Dil, etnik ve sosyal menşei, ırk, inanç, cinsiyet, siyasi görüş, yaş, azınlık grubu üyesi olma sebebiyle herhangi bir ayrımcılık yapılmasının yasaklanması (madde 21/1),
- Avrupa Toplulukları ve AB kurucu anlaşmalarının uygulanmasında milliyetçiliğe ait bütün ayrımcılıkların yasaklanması (madde 21/2),
- Dilsel, kültürel ve dini farklılıklara saygı göstereceği (madde 22) belirtilmektedir.

AB anayasasının oluşturulması esnasında hazırlanan “Şart”ta dikkat çeken konu, dil ile ilgili azınlık kavramına sadece Madde 21/1’de yer vermesidir.

Avrupa Birliği ve Avrupa Topluluğu’nun kurucu anlaşmalarında, düzeltmelere giden en son anlaşma olan 2007 tarihli Lizbon Anlaşması ile “azınlık hakları” kavramı kurucu anlaşmalara sokulmuştur. Lizbon Anlaşması’nın 1/a. maddesi, Birliğin insan itibarı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğu -azınlık gruba üye bireylerin hakları da dâhil- insan haklarına saygı gibi değerlerle kurulduğunu belirtmektedir. Kurucu anlaşmalara sokulan bu maddedeki değerlerin, üye ülkeler için ortak olduğunu, çoğulcu, ayrımcı olmayan, hoşgörüye sahip, adil, dayanışma ve eşitlik gibi üstünlük içeren kavramlara yer verilmektedir (Treaty of Lisbon, 2009). Bu önemli Anlaşma’da da “azınlık hakları” kavramından sadece bir kere ve -kolektif hak değil de- bireysel hak olarak bahsedilmesi, AB’nin azınlıklar konusunu halen insan hakları bağlamında düşündüğünü göstermektedir.

Günümüzde Avrupa Birliği, özellikle Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu’nun hazırladığı raporlar ve alt kuruluşların projelerine finansal destek ile “bölgesel ve azınlık dilleri” ile ilgili politika oluşturmuştur (Kurubaş, 2006: 111; Saraçlı, 2012: 65). Özellikle Avrupa Komisyonu’nun “dil öğrenme ve dilsel farklılık desteği” AB’nin konu ile ilgili politikasını destekleyen, öne çıkan bir konudur (“Regional and minority languages”, 2016).

AB Komisyonu, ilk olarak 1984 yılında Avrupada az kullanılan dillerle ilgili bir rapor yayımlamış, bunu 1990’da Yunanistan, Portekiz ve İspanya’daki dilsel azınlıkların durumunu anlatan rapor izlemiştir (Siguan, 1990: 42). 1990’lardaki genişleme süreciyle

beraber Komisyon azınlıklar ile ilgili çalışmalarını arttırmış, özellikle aday ülkelere ilişkin “Kopenhag Kriterleri” yönlü “İlerleme Raporları” ile durumlarını değerlendirerek, azınlıklar konusunu gündemde tutmuştur (Kurubaş, 2006: 142).

Komisyon’un aday ülkelerin ilerleme raporlarında esas aldığı metin ise Avrupa Konseyi’nin “Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin ereve Sözleşmesi”dir (Adrey, 2005). Komisyon, bölgesel veya azınlık dillerinin korunmasında ilerleyen yıllarda da çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalardan ayrı bir yere sahip olan 1997 tarihli Gündem 2000 Raporu –ki bu rapor Avrupa Birliği’nin aday ülkelerle ilişkilerinin nasıl ve ne şekilde geliştirileceğini ve genişlemenin etkilerini inceler (Karluk, 2005: 119)- AB’nin azınlıklar konusundaki politikalarına da yön vermiştir. Bu raporda aday ülkeler, azınlıkların ülkenin parlamentosunda ve yerel yönetimlerinde yer almaları, ilk-orta öğretimde, dillerinde eğitim görmelerinin sağlanması, dillerinde yayın yapabilmelerini ve yargı makamları önünde kendi dillerini kullanmalarının sağlanması yönünde yükümlü tutulmuştur (Duvan, 2004: 199). Bu raporun Avrupa Konseyi’nin “Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin ereve Sözleşmesi”ni esas alarak hazırlanması, AB’nin azınlıklar konusunda diğer uluslararası örgütlerle fiziksel alışveriş yaptığının bir göstergesidir (Saraçlı, 2012: 66). Ayrıca, AB Komisyonu’nun 2000 yılında yayımladığı “Bölgesel Dil ve Kültürlerle Azınlık Dil ve Kültürlerini Teşvik Etmeye ve Korumaya İlişkin Tedbirlere Avrupa Komisyonu’nun Desteği” adlı raporda AB’de resmî diller hariç kırıktan fazla dilin AB’nin ortak kültürel mirasının bir parçası olduğu belirtilmiştir. Bu dillerin ise yaklaşık olarak elli yıl sonra kaybolabileceği, bu sebeple bunların korunması ve geliştirilmesinde Birliğin katkı yapması gerektiği vurgulanmıştır.

Avrupa Komisyonu’nun raporları yanında, bölgesel veya azınlık dillerinin korunmasında uygulamaya yönelik birçok projesi ve programı vardır. Bunlardan bir kısmı AB bünyesinde, bir kısmı da özerk kuruluşlarca, AB tarafından finanse edilerek yürütülmektedir (Kurubaş, 2006: 145). Bunlardan Avrupa Enformasyon, Dokümantasyon ve Araştırma Ağı (MERCATOR) Programı AB’deki bölgesel ve azınlık dilleri arasında bilgi ve kaynak şebekesi oluşturup bilgi toplayıp dağıtmak amacındadır ve AB’nin kendi bünyesinde yürüttüğü bir projedir (“LEARNMe”, 2015). Avrupa Birliği bünyesindeki diğer önemli azınlık dilleri ile ilgili proje “Avrupa Mozayığı (Euromosaic)”dir (Kurubaş, 2006: 147; Terzioğlu, 2007: 40).

Avrupa Komisyonunca finansmanı yapılan özerk kuruluş ve projelerden en aktifi “Avrupa’da Az Kullanılan Diller Bürosu (EBLUL)”dur. Amacı, AB yesi ülkelerde az kullanılan diller ve dilsel hakları teşvik etmek için Avrupa rgtleri ve uluslararası kurumlar, devletler ve bölgeler seviyesinde uygulanabilecek bir ortam oluşturmaktır (EBLUL, 2015). EBLUL, Avrupa Konseyi, AB Avrupa Komisyonu ve Parlamentosu ile

yakın ilişkiler içinde olup, BM, UNESCO ve AGİT ile de operasyonel ilişkileri mevcuttur (EBLUL, 2015). Bunun yanında Komisyon'un finanse ettiği diğer bir özerk örgüt "Avrupa Dilleri Haber Ajansı (Eurolang)"dır (Terzioğlu, 2007: 40). 2000 yılında Brüksel'de çalışmalarına başlayan ve kâr amaçlı olmayan kuruluş, AB üyesi ve AB'ye aday ülkelerdeki dil farklılıklarıyla ilgili bilgi sunar (Kurubaş, 2006: 150). Bu kuruluşun amacı, Avrupa'nın dil hakkında sağladığı bilgi ve haberlerle bölgesel, azınlık ve ulusal iletişim ortamlarını desteklemektir ("Aims of EBLUL", 2015).

Avrupa Parlamentosu (AP) ise Avrupa Birliği içinde ortak değerleri, küresel planlamada BM, bölgesel planlamada ise AK ve AGİT'in insan hakları ve azınlık hakları konusunda, kendi yetki alanındaki olay ve durumlarda, kınama ve malî yaptırım uygulama gibi siyasi araçlar kullanarak korumaya çalışmaktadır (Saraçlı, 2012: 68). AP'nin aldığı birçok ilke kararda, AB'deki bölgesel ve azınlık dillerini koruma ve geliştirme gibi kavramların üzerinde durmuştur. Konu ile ilgili düzenlemelerin birçoğu yine bu organ tarafından çıkartılmıştır (Virtanen, 2006: 158).

Avrupa Parlamentosu'nun kararlarının hukuki bağlayıcı niteliği olmasa da, AB üye ülke halklarının eğilimlerini göstermesi, onları etkileme gücü olan tavsiyeler yapması, aday ülkelerin Birliğe alınma durumlarında nihaî sözü söylemesi ve ülkelere yapılacak malî destekleri onaylaması sebebiyle (Kurubaş, 2006: 151) oldukça önemlidir. Bunların yanında konu ile ilgili gelişmeleri AB içindeki ülkelerde ve AB dışındaki ülkelerde yakından izlemektedir. AB dışı ülkelerle yapılan anlaşmaları onaylama yetkisine sahip olan AP, bölgesel veya azınlık dil hakları konusunda "insan haklarının gözetilmesi şartını" anlaşmalarda öne sürebilmektedir (Nas, 1998).

Dilsel azınlıkların hakları ile ilgili AB içinde önemli bir yere sahip AP'nin, konu ile ilgili Topluluk ilk adımı sayılabilecek kararı, 1981 yılında kabul ettiği "Arfé Kararı" olarak da bilinen "Bölgesel Diller ve Kùltürler Şartı ve Etnik Azınlıkların Hakları Topluluk Şartı Hakkında Karar"dır (Özerman, 2003: 11; Terzioğlu, 2007: 40; Kurubaş, 2006: 152) Bu kararda Avrupa Parlamentosu ulusal, bölgesel ve yerel yönetimlere, bölgesel dil ve azınlıkların dillerini her seviyedeki eğitim kurumlarında müfredata almaya, kültürel ve sosyal alanda etkinlikler için azınlıklara malî destek vermeye, kitle iletişim araçlarında kullanılmasına müsaade edilmesine, bu gruplara ait bireylerin resmî kurum ve adli makamlar önünde dillerini kullanmaları konusunu geliştirme ve korumaları yönünde desteklemeleri tavsiye edilmiştir (Saraçlı, 2012: 69).

Bu gelişmenin ardından AP, 1983 yılında yaklaşık 30 milyon Avrupa vatandaşının ana dillerinin bölgesel veya azınlık dili olduğunu belirten ve "Arfé Kararı"nın önemini vurgulayan "Dilsel ve Kültürel Azınlıklar Yararına Önlemlere İlişkin Karar"ı kabul etmiştir

(Kurubaş, 2006: 153). Bu kararında AP, Arfé Kararı'nın uygulamadaki çabalarının devam ettirilmesi ve de artırılması için isteğini belirtmiş ve Avrupa Komisyonu'na bu konuda alınmış ve alınabilecek önlemleri kendisine rapor etmesi talebinde bulunmuştur (Saraçlı, 2012: 70). Bu gelişmelerin üzerine daha önce sözü edilen EBLUL Avrupa Komisyonu tarafından kurulmuştur (Kurubaş, 2006: 153).

AP Parlamentosu tarafından alınan bir diğer karar ise, 1981 Arfé ve 1983 yılında alınan kararların tamamen uygulanmasına çağrı yapan 1987 tarihli, "Kuijpers Kararı" diye de bilinen, "Avrupa Topluluğu'nda Bölgesel ve Etnik Azınlıkların Dilleri ve Kültürleri hakkındaki Karar"dır. Bu kararda Parlamento, üye devletlere "dilsel azınlıkları" yasal olarak tanımalarını, Avrupa'nın demokratik olarak yapılanma sürecinde bölgelerin öneminden dolayı bölgesel ve azınlık dillerinin bulundukları alanlarda yerel yönetimlerde kullanılması için hukuki dayanaklar sağlamasını, kamu makamlarının hizmetlerde bu dilleri kullanabilmesinin önünün açılmasını ve bunun teşvik edilmesini tavsiye etmektedir (Terzioğlu, 2007: 41). Bu kararda önemli olan diğer bir nokta, bölgesel veya azınlık dillerine bu imkânların yaratılması için malî desteğin gerekliliğinin de vurgulanmış olmasıdır (Saraçlı, 2012: 71; Kurubaş, 2006: 153).

Avrupa Parlamentosu'nun bölgesel ve azınlık dilleri konusundaki en önemli katılımı 1994 yılında aldığı, "Killilea Kararı" olarak da bilinen, "Avrupa Topluluğu Dilsel ve Kültürel Azınlıklar Hakkındaki Karar" ile olmuştur. Kararın en önemli noktası, Parlamento'nun üye ülkelerden, Avrupa Konseyi'nin hazırladığı 1992 tarihli "Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nın desteklenerek, Şartı imzalamalarını, onaylamalarını ve Şart'a uymalarını istemesidir (EPRLM, 2001). Yine bu kararla Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği Komisyonları'nın EBLUL'un devletlerdeki komiteleri başta olmak üzere, dil topluluklarını temsil eden kuruluşları mali açıdan destekleme ve geliştirme için teşvik etmesi tavsiye edilmektedir (Kurubaş, 2006: 15; Terzioğlu, 2007: 41). AP'nin 2001 yılında aldığı karar olan "Bölgesel ve Az kullanılan Avrupa Dilleri Hakkında Avrupa Parlamentosu Kararı" da yine bölgesel ve azınlık dillerinin geliştirilmesine ve mali açıdan desteklenmesine dair hükümler içermektedir.

AP, 1993 yılından günümüze yıllık olarak AB'de insan haklarına riayet konusunda Avrupa Birliği Konseyi'nden bir rapor kabul etmektedir. Bu raporlarda insan haklarına saygı konularıyla, üye devletlerin "Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nı onaylamaları istenmekte, dilsel çeşitliliğe temel haklara saygı kapsamında önem verildiği belirtilmektedir (Saraçlı, 2012: 73).

Günümüzde 24 resmî dile sahip AB, Birlik içinde 40 milyon civarında insanın 60'ın üzerinde yerel, bölgesel ve azınlık dilini konuştuğunu belirtmektedir ("Official

languages of the EU”, 2015). 500 milyon Avrupa vatandaşına sahip AB, dillerin sayısının çok olmasını Avrupa Birliği’nin mirası olarak görmektedir. AB, güncel olarak dil ile ilgili aşağıdaki faaliyetleri yapmaktadır (“Linguistic Diversity”, 2015):

- AK, Avrupa Modern Diller Merkezi, Avrupa’daki çeşitli dil kurumları ve topluluklarıyla iş birliği yaparak dilsel farklılıkları, dil öğrenimini geliştirmektedir. Böylelikle geniş kitlelerce kullanılabilen çok taraflı dil öğrenim projelerine ve dil gelişim politikalarına katkıda bulmaktadır.
- 2014-2020 yılları arasında devam eden “Erasmus+ Programı” ile dilsel farklılık ve dil öğrenimini öncelikle önemsemektedir.
- “Yaratıcı Avrupa Programı” ile edebi eserlerin tercümelerini destekleyerek ve daha çok insanın bu eserlere ulaşmasını sağlayarak Avrupa Birliği içindeki dilsel farklılıkları ve çeşitliliği muhafaza etmeyi amaçlamaktadır.

Çok dillilik politikasının, AB’yi diğer örgütlerden ayırıcı bir niteliğe sahip olduğunu göstermektedir (Virtanen, 2008: 156). AB’nin “dil politikası” olarak belirlediği “ok dillilik” politikasının iki yönü vardır (“Multilingualism”, 2015):

- Avrupa’nın zengin dil farklılıklarını korumak için mücadele etme,
- Dil öğrenimini geliştirip teşvik etme.

Avrupa vatandaşlarının AB kurumlarında 24 resmî dil ile iletişim kurma ve cevap alma hakları vardır. Avrupa Parlamentosu’nda da temsilciler 24 resmî dilden herhangi birini konuşabilir (“Multilingualism”, 2015).

AB’nin çok dillilik politikasının hedeflerinden en ne çıkanı her Avrupalının kendi ana dillerine ek olarak, iki dil daha konuşabilmelerini sağlamaktır. Bunu başarmanın da çocuklara erken yaşlarda iki dili öğretmek olabileceği düşünülmektedir. Daha nceki tecrübeler bu yöntemin dil öğrenimini hızlandırdığını ve ana dili konuşma becerilerini arttırdığını kanıtlamaktadır. Bunun için AB “ok dillilik politikası”nda, dil öğrenimini aşağıdaki sebeplerle desteklemektedir (“Multilingualism”, 2015):

- Daha iyi dil becerilerinin, daha çok insana, yurtdışında eğitim görme ve/veya çalışma imknıyla, mesleki görüşlerini geliştirmeye imkân tanınması,
- Bireyin başka dilleri konuşmasının diğer kültürleri anlamasına yardımcı olması – ki bu çok dilli ve çok kültürlü Avrupa için esas konudur,
- Avrupa boyunca etkili ticaretin yapılması için iş dünyasının çok dilli personele ihtiyaç duyması,
- Çeviri ve tercüme, dil ğretimi, dil teknolojileri vb. gibi konuların dâhil olduğu “dil endüstrisi”nin ekonomi alanlarının içinde en hızlı gelişen sektör olması.

Görüldüğü gibi, Avrupa Birliği tüm vatandaşlarının çok dilli bir özelliğe sahip olmasını teşvik etmektedir. Bu özellikte vatandaşların uzun dönem amaç olarak, ana dillerine ilaveten iki yabancı dil öğrenmesini öngörmektedir. Avrupa Komisyonu'nun 2012 yılında istatistikî kuruluşu olan Eurobarometer'e yaptırdığı, "Avrupalılar ve Dilleri" isimli konu ile ilgili en son raporda, Avrupa Vatandaşları'nın "çok dilliliğe" olumlu tavırlar sergilediklerini tespit etmiştir ("Multilingualism", 2015). Kuruluşun her üye ülkede en az 1000 kişi ile yaptığı özel raporuna esas anket sonuçlarına göre, Avrupa Vatandaşları'nın çok dillilik politikası ile ilgili düşünceleri yüzdesel olarak aşağıdaki gibi belirtmiştir (Special Eurobarometer 386, 2012):

- % 98 oranında, yabancı dilleri iyi bilmenin çocukları için ileride yararlı olacağını,
- % 88 oranında, başka dilleri bilmenin, ana dili kullanmaktan daha kullanışlı olduğunu,
- % 72 oranında, AB' nin hedefi olan herkes için en az iki yabancı dil bilme konusunda AB ile hemfikir olduğunu,
- % 77 oranında, dil becerilerinin gelişimi AB'nin dil politikasının önceliği olması gerektiği.

Yukarıdaki açıklamalar itibarıyla AB'nin BM, AGİT ve özellikle AK' nin insan hakları bağlamında azınlıkların dilsel haklarıyla ilgili bu kuruluşları referans almasının yanında, bu uluslararası örgütlere çalışmalarıyla da katkıda bulunduğu açıktır. Ayrıca AB'nin AK ile temel değerler paylaştığını, AB'ye girişin AK üyeliğini ve AK'nin aldığı kararlara katılımı ile üstü kapalı bir biçimde şart olduğunu (Kurubaş, 2007: 174) göz önünde bulundurarak, AK çerçevesinde kabul edilen "Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı"nın da AB tarafından üye ülkelerce kabulü ve onayı AB'nin "Azınlıkların Dilsel Hakları" konusunda hassasiyetini göstermektedir. Çünkü AB açısından, Avrupa'da bulunan yaklaşık 24 resmî ve 60'a yakın dile sahip grupların birleşerek Avrupa Birliği vatandaşlığı kimliğinde bütünleşmesi ve ortak ekonomik, siyasi ve sosyal politikalar yürütmesi çok önemlidir. Fakat AB, üye ülkelerin uyguladığı dil politikalarına AK' nin "Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı"nı dâhil etmelerini tavsiye ederek, esas karar vericiler olarak ulusal devletleri göstermektedir ("Regional and minority languages", 2015)

Günümüzde AB üye devletlerinde birçok ülke, sınırları içindeki bölgesel farklı grupları ve azınlıkları dış ve iç ilişkilerini olumsuz olarak etkileyen kapasiteler veya fiili tehditler olarak görmektedir (Gillespie, 1997). Bu görüş açısıyla ülkeler güvenliklerini, egemenliklerini ve ulusal bütünlüklerini korumak amacıyla, bölgesel veya azınlık dil

politikalarını seçerken, planlarken ve uygularken ülke içindeki bölgesel ve etnik tehditleri dikkate alarak yürütmeye çalışmaktadırlar.

3.3. “BÖLGESEL VEYA AZINLIK DİLLERİ AVRUPA ŞARTI” VE AB ÜYESİ FRANSA

3.3.1. Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı Kapsamı ve AB

Şüphesiz Avrupa'nın bütünleşmesi ekonomik, siyasi, kültürel ve dilsel zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu alanlardaki zorluklara dilsel açıdan bakıldığında, Avrupa Birliği'nin içinde bile hangi resmî dilin veya işe yarar dilin kullanacağı, dillerin nasıl ortak bir noktada buluşacağı ve çevirileceği bile zaman zaman baskı unsuru olmuştur (Soldat-Jaffe, 2015). Bütünleşme gerçekleştiği zaman bu defa başka bir dilsel konu ortaya çıkmıştır; dilsel uygunluk. Bu konu AB içindeki dilsel farklılıkları düzenlemede, bölgesel ve azınlık dillerinin korunması gibi yenilenmiş talepleri gidermek ile ilgilidir. Avrupa'da bölgesel veya azınlık dillerini koruma ihtiyaçları, sadece Avrupa Birliği'nden değil aynı zamanda Avrupa Konseyi'nden de gelmektedir.

Avrupa Konseyi'nin 25 Haziran 1992 yılında kabul ettiği “Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı”, Strazburg/Fransa'da 5 Kasım 1992'de imzaya açılmıştır (CoE Brochure, 2016). 1 Mart 1998'de beş ülkenin onaylanması ile yürürlüğe giren Şart (Kurubaş, 2004: 74) azınlık dillerinin korunmasına odaklanan, uluslararası düzeyde bağlayıcı tek belge (CoE Brochure, 2016) olma özelliğini taşımaktadır. Şart'ın imzalanması ile onaylanması arasında beş yıl geçmesinin sebebi, tartışmaların sıklıkla tehdit altındaki bölgesel kültürün Avrupa'nın farklılığından ziyade, insan ve azınlık hakları bağlamında ele alınmasıdır. Yapılan yoğun çalışmalar ve görüşmeler sonucu “kültürel yaklaşım” Şart için ana prensip olarak alınmış, yönetimlerin ve halkın bölgesel veya azınlık dilleri ile ilgili belli kültürel değerlere saygı göstermesi istenmiştir (Kozhemyakov, 2008).

Günümüzde Avrupa Konseyi'nin temel hedefleri arasında bulunan “Avrupa'nın kültürel mirasının zenginliğini ve farklılıklarını koruma ve geliştirme” konusu önemlidir. (“ECRLM-Introduction”, 2016). Bu konu AB'nin dil politikasının amacı da örtüşmektedir. 1992'den bugüne AK üyesi ülkeler ortak mirasın korunması ile ilgili iradelerini Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nı imzalayıp onaylayarak göstermektedir. Mevcut durumda Şart 47 AK üyesi devletten 25'i tarafından imzalanmış ve onaylanmıştır. Sekiz üye devlet ise sadece imzalamıştır (“ECRLM-Introduction”, 2016).

Şart'ın üye devletler üzerinde doğrudan hukuki bir gücü olmamasına karşın bölgesel veya azınlık dilleri yararına olan eylemlerde etkisi tartışmasız bir şekilde

önemlidir (Maata, 2005: 168). Şart, etkili gücü ve bölgesel ve azınlık dillerinin korunmasında yasal çerçeveye katkısının olması sebebiyle, Avrupa Birliği için de önemli bir belgedir (Liesa, 1999: 93). Şart ile Avrupa’da dilsel haklar ile ilgili minimum yasal standartlar oluşturulmaya çalışılmış ve değişen gelişen bu standartların içine dâhil olunmaya başlanmıştır.

Şart fikri, temeli Avrupa Konseyince atılmış olduğu gibi yine bu örgüt tarafından sürekli olarak kontrol edilmekte ve gözlenmektedir. Avrupa Konseyince yapılan kontrol ve gözlem iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada taraf ülkelerin “Şart”ı uygulama yöntemlerine dair AK’nin rapor yayımlamasıdır. Kontrol ve gözlem süreci AK’nin tüm organları ve taraflarınca, ulusal otoritelerce, hükûmet dışı organizasyonlarca ve bölgesel veya azınlık dili konuşanların temsilcilerince takip edilebilir. İkinci aşama ise, AK Bakanlar Komitesince seçilen bir bağımsız uzmanlar topluluğunca yapılan kontroldür (CoE Brochure, 2016).

Şart’ın temelinde daha önce de belirttiğimiz gibi, 1981’de “Arfé Kararları”nı alan AB (bu tarihte AET)’nin Avrupa Parlamentosu’nun etkisi vardır (Wright, 2000). Avrupa Parlamentosu’nun bu karara ilaveten 1980, 1982, 1987 yıllarında aldığı kararların varlığı AB’nin AK ile günümüze kadar üye ülkelere “Şart”ın onaylanması için yakın işbirliği ile aktif bir şekilde lobi faaliyeti yürütmelerine (Maata, 2005: 168) sebep olmaktadır. Bunun sonucu olarak, AB’nin de AK gibi “Şart”ın oluşumunda, gelişiminde ve takibinde etkili olduğunu göstermektedir. Bunlara ilaveten “Şart”, Avrupa Birliği için bölgesel ve azınlık dilleri konusunda birçok eylem ve eylem planı için bir referans gibi hizmet etmekte ve mevzuatında -üyeler hariç- yeni üye devletler için “Şart”ın prensiplerine uyum aranmaktadır.

“Şart”, imzalayıp onaylayan ülkelere bölgesel veya azınlık dillerine mensup bireyler için kamusal alanda dillerin kullanılması ile ilgili III. bölümde bulunan 68 hükmün en az 35’ini seçmeleri ve gerçekleştirileceğini belirtmelerini istemektedir (Wright, 2000; CoE Brochure, 2016; Kozhemyakov, 2008). Sayısı en az 35 olan hükümler taraf ülkenin sınırları içinde bulunan ve ülkelerin kabul edeceği her dil için ayrı ayrı yapılmaktadır (Kozhemyakov, 2008).

Devletler “Şart”ı onayladıkları tarihin bir sene sonrasında II. bölümdeki amaç ve ilkelere uygun olarak ve III. bölümde kabullenilen en az 35 hükmü yerine getireceği dil politikası ile ilk raporu AK Genel Sekreterine vermek zorundadır. Diğer raporlar her üç senede bir verilmektedir (CoE Brochure, 2016; Şart madde 15). Taraf devletin üç yıllık periyodik raporları basıp yayımlaması ve kamuoyunu bilgilendirmesi mecburi tutulmuştur (Şart md.15/2).

Hükümet dışı organizasyonlar (HDO) ve azınlık dili konuşanların temsilcileri ise, taraf devleti ve AK'yi "Şart"ın uygulanması ile ilgili kararlarda bilgilendirmek amacıyla davet edebilir. Bu kuruluş ve temsilciler ülke tarafından hazırlanan konu ile ilgili raporlarda yer alabilirler. Bunların yanında HDO ve temsilciler ve devletin hazırladığı rapor sürecinde, uygulama ile ilgili, AK Genel Sekreterine bağlı Şart Sekretaryasını bilgilendirebilir (CoE Brochure, 2016).

Uzmanlar komitesi, düzenli olarak ülkenin "Şart"ı, nasıl uyguladığını kontrol eder. Ülkelerin sunduğu raporları inceleyip bir değerlendirme raporu hazırlar ve bunu AK Bakanlar Komitesine sunar (Şart md.16/3). Bu aşamada ülke içinde yasal olarak kurulmuş kurum ve kuruluşlar, Uzmanlar Komitesi'nin dikkatini, ülkenin vermiş olduğu taahhütler üzerine çekebilir. Değerlendirme raporlarının hazırlanması aşamasında Uzmanlar Komitesinin temsilcileri genellikle ülkelere gider ve daha iyi bilgi almak amacıyla yönetimlerle ve dil temsilcileri ile yerinde görüşme yapar. Bu uygulamayı AK, "Şart"ı canlandırıcı ve geliştirici bir araç olarak görmektedir (CoE Brochure, 2016).

Uzmanlar Komitesi'nin hazırladığı raporlar üye ülkelerin Dışişleri Bakanlarının oluşturduğu AK'nin Bakanlar Komitesine sunulur. Bakanlar Komitesince rapordaki değerlendirmeler inceleyerek, taraf devletlere tavsiyelerde bulunmaktadır. Bakanlar Komitesinin yaptığı tavsiyeler, "Şart"ın en otoriter öğeleridir (CoE Brochure, 2016). Bunun yanında AK Genel Sekreteri, Şart'ın uygulanmasına ilişkin AK Parlamenter Meclisine sunulmak üzere her yıl iki yılda bir defa olacak şekilde bir rapor hazırlamaktadır (Şart md. 16/5).

Şart beş bölümden oluşmaktadır. Şart her dilin kendine özgü niteliklerinden (coğrafi, kültürel, sosyal, hukuki, ekonomik, öğretim, iletişim, şiddeti, ülke içindeki statüsü vb.) dolayı taahhütlerin kabulünün ve uygulamasının her dil için ayrı bir şekilde ele alınmasını öngörmektedir (CoE Brochure, 2016). Bu bağlamda Şart'ın tüm taraflarını ve bölgesel veya azınlık dillerini kapsayan genel prensipleri ortaya koyan II. bölümü ile ülke ve dile göre değişebilen özel yükümlülükleri şart koşan III. bölümü ön plana çıkmaktadır (CoE Brochure, 2016). 23 maddeden oluşan Şart'ın bölümlerinin genel içerikleri ise aşağıdadır (ECRLM, 1992):

- Birinci Bölüm: Genel Kapsam başlığı altındaki bölüm, tanımları (md.1), taahhütleri (md.2), uygulamaya yönelik düzenlemeleri (md.3), -AİHS'ye gönderme yaparak- mevcut koruma rejimlerini, -BM Şartı'na gönderme yaparak- mevcut yükümlülükleri (md.5) ve bilgilendirme (md.6) gibi konuları içerir.

- İkinci Bölüm: Devletlerin dil politikalarında, dillere uygulayabileceği nitelikte olan 8 temel prensip ve hedef belirtmektedir. 8 temel prensip ve hedef şu şekilde belirtilmiştir (CoE Brochure, 2016):

- Bölgesel veya azınlık dillerinin,
- Tanınmasının kültürel zenginliğin ifadesi olarak kabul edilmesi,
- Her birinin kullanıldığı coğrafi alana saygı,
- Kamu ve özel alanda yazılı ve sözlü olarak kullanımlarının kolaylaştırılması ve teşvik edilmesi,
- Eğitim ve öğretimin tüm seviyelerinde kullanımları için uygun koşullar sağlanması,
- Uluslar ötesi ilişkilerinin geliştirilmesi,
- Gelişimini ve sürekliliğini tehdit eden veya cesaretini kıran her türlü ayrımcılığın, dışlamanın, kısıtlamanın yasaklanması,
- Gelişimleri için azimli tavırlara ihtiyaç duyulması,
- Kullandıkları ülkede aralarında ortak bir anlayış ve hoşgörünün sağlanması ve geliştirilmesi (Şart md.7).

- Üçüncü Bölüm: II. bölümde beyan edilen temel prensiplerden bazılarının gelişimi için 6 alanda detaylandırılmış kuralları belirtmektedir (Brochure,8). Bu alanlar, eğitim ve öğretim, adli makamlar, yönetimler ve kamu hizmetleri, medya, kültürel aktiviteler ve hizmetleri, medya, kültürel aktiviteler ve hizmetler, ekonomik ve sosyal hayatı ve en son olarak sınır ötesi karşılıklı değişimdir. Bölgesel veya azınlık dilinin kamusal hayatta kullanılmasını belirten bu bölümde 68 hüküm altında 98 önlem belirtmiştir. (CoE Brochure, 2016; Kozhemyakov, 2008; Wright, 2000). Daha önceden de belirtildiği gibi taraf ülkeler 68 hükmün en az 35'ini ülke içinde kendi kabul ettiği bölgesel veya azınlık dillerinin her biri için ayrı ayrı onaylamalıdır. Böylece geniş sayıda hüküm içeren farklı seçenekler taraf ülkeler tarafından uygulanabilir, ülkedeki her dilin durumuna uygun olarak bölgesel veya azınlık dilini korumanın seviyesi ayarlanabilir (Kozhemyakov, 2008).

- Dördüncü Bölüm: Şart'ın kontrolünün ve gözlemlerinin nasıl yapılacağını anlatan "Şart'ın Uygulanması" başlıklı bölümdür. Bu bölümde daha önceden açıklandığı gibi kontrol mekanizmasında olan AK Bakanlar Komitesi, AK Genel Sekreteri, Uzmanlar Komitesi, HDO'lar ve temsilcileri ve taraf devletin, yine taraf devletçe Şart'ın uygulanmasındaki faaliyetlerinin kontrol edilip gözlenmesindeki görevleri ve birbirleriyle ilişkileri genel ilkelerle anlatılmıştır (md.15-17).

- Beşinci Bölüm: Son Hükümler adı altında, “Şart”ın AK ve devletlerce imzalanması, onayı ve uygulamaya geçilmesi ile ilgili konuları içermektedir (md.18-23).

Şart’ın önsözü, Şart’ın amacının, Avrupa’nın birliğine katkı sağlayarak ortak mirası korumaya almak ve gerçekleştirmek olduğu belirtilmiştir.

Şart’ın 1992 tarihli açıklayıcı raporunda amacının kültürel boyutunun en önemli unsuru olduğu belirtilmektedir (Explanatory Report, ECRLM, ETS no:148. par 17). Bu amaçla AGİT’in 1975 tarihli Nihai Senedi ile 1990 Kopenhag Toplantıları (Kopenhag Kriterleri de diye bilinir.) dikkate alınarak, “kültürler arası aracılık” ve “çok dillilik” vurgulanmış (Kurubaş, 2006: 75), bölgesel ve azınlık dillerinin muhafaza edilmesini ve geliştirilmesi gerekliliği anlatılmıştır. Şart’ın ön sözünde bölgesel veya azınlık dillerinin tehlike altında olup yok olabileceği, tarihi özellikleri nedeniyle, Avrupa’nın kültürel zenginliğine katkıda bulunduğu belirtilmekte ve bu dillerin kamu ve özel alanda kullanılma hakları BM “Yurttaşlık ve Siyasal Haklar Sözleşmesi” ve AK’nin “İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi”ne dayandırılmaktadır. Ayrıca ön sözde, dillerin kültürel çeşitlilik ve demokrasi ilkelerine dayalı bir Avrupa inşa etmeye önemli katkıda bulunacağı ifade edilmektedir.

Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı, adalet, saygı, iş birliği, insan hakları, kültür gelişimi, demokrasi vb. birçok olumlu kavramlar içererek bunların dillere uygulanmasını taraf devletlerden şartı onaylamaları karşılığı talep etmektedir. Şart’ın bu olumlu taraflarının yanında kritik edilen bazı hususlarına da rastlanılmaktadır.

Öncelikle bölgesel veya azınlık dili kavramında göçmen dillerinin dâhil edilmemesi ve bu durumun “Şart”ta belirtilmesi, Şart’ın Avrupa’daki tüm bireyler için aynı değerleri taşımadığının göstergesi olabilmektedir. Örneğin nüfusu 80 milyon olan (“Germany Population”, 2016) Almanya, Türk, Polonyalı, Romen, Macar, Bulgar, İtalyan, İspanyol ve Sırp kökenli 7,6 milyon göçmene sahip olmasına rağmen (Focus, 2015), Şart’ta bu göçmen gruplarına ait hiçbir dili onaylamamıştır (“Germany”, 2016). Bunun sebebinin, Şart’ın, ulus-devlet yapısını sağlamış Avrupa ülkelerini göçmen grupları azınlık statüsüne alabilecekleri durumlara düşürmemeye çalıştığının göstergesi olup, taraf ülkeninde bundan yararlanarak göçmen grupları ülke içinde asimile etmesine imkân tanımaktadır. Bu ayrıca Şart’ın genel prensip hedefleri içinde sayılan “çok dillilik” genel ilkesine de tezat bir durum oluşturmaktadır (Soldat-Jaffe, 2014: 373).

Kritik edilen diğer bir husus göçmen dili gibi lehçelerin de Şart’ın kapsamı dışında tutulmasıdır (Soldat-Jaffe, 2014: 373). Bazı lehçeler bazı ülkelerde bölgesel dil olarak kabul edilmemektedir. Buna örnek Hollanda’da Zeeland bölgesinde kullanılan “Zeeuvs”

dili, telaffuz, gramer ve kelime olarak Hollandacadan çok farklı olmasına rağmen (Evenhuis, 2007: 16), Hollanda Hükûmeti tarafından Hollandacanın lehçesi olarak kabul edilmektedir. Bu durum da Van Oostendorg'un "Bazı lehçeler bölgesel veya azınlık dili olarak tanınabilir, çünkü onlar tanınmış ayrı bir dil olarak kabul görmüşlerdir, fakat bazıları da bu statüde tanınamaz çünkü onlar kabul görmemiştir." (2007), görüşü için geçerlidir. Bu durumda da Şart'ın "çok dillilik" ilkesine ve "kültürel zenginlik" ögesine aykırı bir durum oluşmaktadır.

Diğer bir kritik, Şart'ın 20. maddesinde AK üyesi olmayan devletlerin de Şart'ı tanımaya davet edilebileceğini belirtmesidir. Fakat bu durumda da, üye olmayan ülkenin Şart'ı tanınması ulusal seviyede onaylaması ve uygulaması mümkün gözükse de, AK açısından kontrol ve gözetim süreci karmaşık bir görev olabilmekte ve ilave tedbirlere ihtiyaç duyulmaktadır (Kozhemyakov, 2008). Çünkü Bakanlar Komitesi de temsilcisi bulunmayan üye olmayan devlet, Komitenin değerlendirme raporları ve tavsiyelerini onaylamak veya onaylamamak durumunda kalacaktır. Bu durumda da ülkenin egemenliği, iç dinamikler tarafından sorgulanmaya başlanabilir.

Şart'a diğer bir eleştiri ise taraf ülkelerin uygulamalarının kontrol ve denetimini yapan mekanizmanın güçsüz olması (Saraçlı, 2012: 55) iddialarıdır. Bu eleştiri, Şart'ın maddeleriyle oluşturulan Uzmanlar Komitesi'nin AK Bakanlar Komitesine vereceği raporlar doğrultusunda Bakanlar Komitesi'nin taraf devlete yaptırım içermeyen tavsiyelerde bulunması üzerinedir. Ayrıca taraf devletlerin kendi raporlarını imzadan sonra ilk yıl daha sonra her üç yılda bir AK Genel Sekreterine periyodik raporları kendilerine vermesi de bu konu ile ilgili ikinci bir eleştiridir. Şart'ın kontrolünde bireylere ve ülkelere şikâyet hakkı tanıyan bir mekanizma olmaması, kontrol ve denetim mekanizmasının zayıf olduğunu göstermektedir (Kurubaş, 2006: 76).

AB üyesi devletler aynı zamanda AK'ye de üyedir. Bu durum Avrupa'nın bütünleşmesi açısından çok olumlu bir gerçektir. Fakat üyelerin bütünleşme çalışmaları ile ilgili görüş, düşünce ve siyasi, sosyal, ekonomik ve psikolojik açılardan farklılaştıkları gerçeğini de değiştirmez. Bu ikinci gerçeklik "Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nın hükümlerine AK ve AB'ye üye ülkelerin değişik yorumlar getirerek imzaladıkları veya imzalamadıkları, onayladıkları veya onaylamadıklarında görülmektedir. Bunun sebebi ise ülke açısından Şart'ın ilkelerinin, ülkenin ulusal yapısına zarar verebileceği düşüncesidir.

Şart'ın hükümlerinin yumuşatılmış ifadeler içermesi ve taraf devlet için "garanti etmeli" veya "sağlama almalı" gibi cümleler değiştirilerek "geliştirmeli" ve "izin vermeli" gibi tanımlar kullanılması ve yine ön sözünde ülkelerin resmî diline zarar verecek

koruma ve teşvikin olamayacağını belirtilmesi, Şart'ın üye devletlerin ulusal egemenliğini ihlâl etmeyeceğini göstermektedir (Torrens, 1995: 193). Fakat AB içinde üye ülkelerin Şart'ın kabulü ve uygulamalarında farklılıklar olduğu açıktır. Çünkü sınırları içinde birbirinden oldukça farklı niteliklere sahip dilsel, dinsel ve etnik veya ulusal gruplar bulunan AB devletleri (Duvan, 2004:219), bölgesel dil veya azınlık dilleri haklarının bu gruplara verilmesini iç ve dış ilişkilerinin istikrarını bozabilecek potansiyel bir tehdit olarak görmektedir (Gillespie, 1997). Bu düşünce Şart'ın esnek hükümlerine eklenirse (Maatta, 2005:170), üye ülkelerin Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nı kabul edip etmeme, yorum getirerek kabul etme veya bazı dilleri onaylayıp bazılarını onaylamamalarının sebeplerinin ulusal güvenliklerini düşünerek izledikleri dil politikalarının parçası olduğu anlaşılabilir. Bu bağlamda Şart'a taraf olan AB üyesi ülkelerin, ülkelerindeki egemenliklerine ilişkin ulusal güvenliklerini korumaya yönelik dil politikalarının AB içinde bir olmadığı, ülkeden ülkeye göreceli sertlikte değiştiği görülmektedir.

3.3.2. Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı ve Fransa Hukuku

Fransa'da çeşitli diller geleneksel olarak konuşulmakta iken, 1992 yılında Fransız Anayasası'nda yapılan yasa değişikliklerinde, daha önceden Anayasası'nda var olmamış "Cumhuriyet'in dili Fransızcadır." (Loi Constitutionnelle no.92-554 Article 2, 1992) ifadesi eklenmiştir. Yasa değişikliği esnasında, bir bölüm azınlık savunucularının değişikliğe tepki göstermesine rağmen Fransız Senatosu, "Fransa'nın bölgesel dillere ve kültürlere zaten saygı duyduğunun çok iyi bilindiği"ni (Etienne, Giordin ve Lafont, 1999: 61) resmî olarak beyan etmiştir. Bununla beraber Fransa bölgesel dilin kullanılması hakkını savunmanın insan haklarına zıt bir düşünce olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşün altında yatan düşünce ise, merkezileştirmiş tek dil – Fransızca- politikasının, her vatandaş için eşit hakların ve demokrasinin uygulanmasını garanti edecek özelliğinin var olması (Marek, 1996) iddiasıdır. Fransa'da tek dil ideolojisi 1789 İhtilali döneminde derlenmeye başlamış ve bölgesel diller, karşı ihtilal, geçmiş olmayışlık, koyu dindar gibi kavramlarla (Maatta, 2005:173), o dönem için olumsuzluk çağrıştıracak seviyede tutulmaya çalışılmıştır. İhtilal, bölgesel dilleri yok etmemiştir. Fakat tek dil ideolojisinin sonraki kanunlarda da tekrar edilmesi ve uygulamada bu dilleri baskılaması sonucu, Fransa'da bölgesel dillerin sayısında azalma olmuştur. Bunun sonucu olarak, Fransa'da Şart'ın imzalandığı dönemde ve günümüzde tek dil olarak bölgesel dil kullanan bireyler zorlukla bulunabilmektedir (Judge, 2000).

Fakat belli bölgesel dillerin içsel bağlılığı -özellikle Korsikalıların- ve ayrılıkçı hareketlerin bulunması, bu dillere olumsuz tavırlar alınmasını ve anayasal

değişikliklerin yapılmasını diğer etkenlerin üzerine oturmaya neden olan önemli öğelerdir. Bu etkenlerden biri Fransızcanın uluslararası dil savaşında İngilizceye karşı gerilemesi, diğeri ise Avrupa Birliğinin Avrupa'nın temellerini, çok dillilik ve çok kültürlülük kaynaşması ile attığı kurucu anlaşmalarıdır (Maatta, 2005:174).

AB kurucu anlaşmaları ile Fransız Anayasal düzenlemelerinin aynı yıllarda yapılması (1992,1994) tabii ki rastlantı değildir. Fransız Anayasa değişiklikleri Avrupa Birliği'nin özellikle son yıllarda çok dilliliğe ve çok kültürlü mirasa yaptığı artan vurgular üzerine, karşı tepki olarak yapılmıştır. Bu değişikliklerle Fransa dil, kültür ve eğitim politikaları olan ulusal hak ve yetkilerini gelecekte yapılabilecek Avrupa Topluluğu kanunlarına karşı koruma altına almıştır (Maata, 2005:174). Buna ilaveten 1992'de Anayasa değişikliği yapıldığı yılda AK'nin "Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı" imzaya açılmıştır. Anayasa'nın 2. maddesindeki değişikliği ile Şart'ın imzaya açılma yıllarının aynı olması, Fransız Parlamentosu'nun Şart'a tepkisidir (Kurubaş, 2006: 269; Üstel, 1999: 28). Fransa Anayasası'nda, ülkede konuşulan bölgesel dilleri Fransa'nın mirasının bir parçası olduğu belirtilmektedir (md.75/1). 1992 Anayasa değişikliği ile 1992'ye kadar *de facto* dil olan Fransızca, böylelikle Fransa'nın "resmî dili" statüsünde, ülke içinde kullanılan diğer diller ise "bölgesel dil" statüsü ile tanınmıştır (Kurubaş, 2006: 270).

1992 yılında Anayasa değişikliği ile Fransızcanın resmî dil ilan edilmesini 1994 yılında Fransa Kültür Bakanı olan Jacques Toubon'da adını alan "Toubon Yasası" olarak da bilinen "Fransız Dilinin Korunması Yasası" takip etmiştir (Terzioğlu, 2007: 135). Fransa'da bölgesel dil hakları konusunda daha esnek olan 1975 tarihli Haby Yasası'nın yerine gelen 1994 tarihli Toubon Yasası Fransızcanın geliştirilmesi ve ilerletilmesi adına yapılmıştır (Loi Toubon, 1994). Bu yasa ile Fransızcanın resmî alanlarda zorunlu olarak kullanılması istenmiş, kullanılamaz hale gelmiş önceki dil ile ilgili kanunları kaldırmak amaçlanmıştır (Kurubaş, 2006: 270). Toubon Yasası daha önceki dil kanunlarının birçoğunun görüşlerini yansıtmakla beraber, resmî kapsamda sadece Fransızcanın kullanılacağını belirtmektedir. Ayrıca yasa resmî kapsamda sadece kullanımın Fransızcayı nitelikli duruma sokacağını, bunun da bireysel kişilikler ve Fransız mirası için temel olduğu (Loi no.94-665 Toubon Law, 1994) vurgulanmıştır. Bu yasa ile Fransızca Fransa ve bölgelerinde beşeri, ticari ve entelektüel hayatta mecburi kılınmış, kamusal alanda da yabancı kelimelerin kullanımını yasaklamıştır (Tacar, 1996: 103).

Toubon Yasası ülke içi ve dışında protestolara neden olmuştur. Fransız medyası, Yasa'yı İngilizce ile mücadele için çağ dışı bir araç olarak nitelendirmiştir (Maata, 2005: 174). Bu tartışmalar altında Fransız Parlamentosu aynı yıl bölgesel diller üzerine

yoğunlaşarak, yasanın hukuki gücünün hiçbir yasada olmadığı görüşünü kabul ederek, içerik olarak bölgesel dilleri de Fransızca gibi aynı derecede hesaba kattığını belirtmiştir (Maata, 2005: 175). Bunlarla beraber yasanın 1/11. maddesinde Fransızcanın eğitimin dili olduğu ifade edilirken, ihtiyaç hâlinde bölgesel veya yabancı diller öğretiminde bu maddeye istisnalar getirilebileceği (Loi no 94-665 Toubon Law, 1994) belirtilmektedir. Yasanın 21. maddesiyle de yasanın hükümlerinin bölgesel dil mevzuatlarına ön yargısız olarak uygulanacağını ve bölgesel dillerin kullanımlarına zıt düşmeyeceği açıkça belirtilmiştir (md. 21).

Fakat yasadaki bölgesel diller için kullanılan olumlu düşüncelere rağmen Fransa daha önceden de belirtildiği gibi günümüz itibarıyla 1999 yılında imzalamış olduğu Bölgesel veya Azınlık Dilleri Şartı'nı onaylayıp yürürlüğe koymamıştır. Bu durum Fransa'nın bölgesel dilleri hakkındaki beyanlarının, yasalarındaki –az da olsa- lehte hükümlerin inandırıcılığı hakkında kuşkulara sebep olmaktadır.

Fransa 1999 yılında imzalamış olduğu Şart'ın öncesinde hükûmet tarafından bölgesel dillere ilişkin iki rapor hazırlanması istenmiştir. Bu iki rapordan biri, Şart'ı kabul için ilk adım olarak kabul edilen, milletvekili olan Nicole Péry tarafından hazırlanmış olan rapordur. Rapor, Fransa'daki azınlık dilleri ile ilgiliydi. Hazırlanan diğer rapor ise Péry Kültür Bakanı olduktan sonra, bir Breton Bölgesi kasabası olan Quimper'in belediye başkanı Bernard Poignant'a 1998'de hazırlattığı "Poignant Raporu"ydü. Poignant Raporu hükûmetin Fransa'nın bölgesel dillerini aktif bir biçimde desteklemesinin ve geliştirilmesinin gerektiğini belirtmekte, bu sebeple de hükûmete "Şartı" imzalamasını tavsiye etmektedir (Wright, 2000: 416). Fransız hükûmeti Poignant Raporu'nun tavsiyesine uyarak "Şart"ın imzalanması ile ilgili faaliyetlere başlamıştır. Bu raporlarda yapılan çalışmalarda "Şart"ın 1992 Fransız Anayasasına uygunluğunun tespiti özellikle aranmıştır. Bu iki rapora ilaveten Kültür ve Haberleşme Bakanlığı ile Eğitim, Araştırma ve Teknoloji Bakanlığı, dil bilimci Bernard Cerquiglini'yi Şart'ın 1992 Anayasası'na uygunluğunun analizini yapması için görevlendirmişlerdir.

Cerquiglini'nin raporu dört ana konu üzerine odaklanmıştır. Bu ana konular, Şart'ın ihtiyatlı doğası, esnekliği, bölgesel ve azınlık dillerinin tanımının zorluğu ve Fransa'nın dilsel mirasıdır (Maata, 2005:175).

Cerquiglini, raporunda Fransa'da yetmiş beş dilin varlığına vurgu yapmış ve bunların hepsinin "Şart"tan yarar sağlayabileceklerini belirtmiştir (Maata, 2005: 177). Cerquiglini, bunlardan yaklaşık yedisinin geleneksel bölgesel dil olduğuna dikkat çekmiş ve bu kadar çok olan dilleri tanımanın Şart'ın etkisini azaltabileceğini ve dilsel talepleri de sınırlandırabileceğini ifade etmiştir (Wright, 2000: 86). Bunlarla beraber

Korsikaca ve Baskça bölgesel dillerinin, Korsika veya Bask bölgesine değil, Fransız ülkesine ait olduğunu iddia etmiştir (Cakes, 2001: 123; Maata, 2005: 176). Bu iddiada Fransız cumhuriyetçi prensiplerinin bulunduğu göze çarpmaktadır.

Cerquiglini, geleneksel veya tarihsel olarak bir bölgede konuşulan diller ile göçmen dillerinin farkının tanımını yapmanın Fransa için zor olduğunu ifade ederek, Fransız vatandaşlığı, kanunun *jus soli* (doğuştan vatandaşlık) prensibi üzerine kurulduğunu raporunda belirtmiştir. Cerquiglini bu zorluğa örnek vererek, göçmenlerin Fransa'da doğan çocukları, hem Fransız vatandaşı hem de ailelerin dillerini konuşabilir şeklinde açıklamıştır. Ayrıca Cerquiglini başka bir açıdan birçok ikinci kuşak göçmen tarafından Fransa'da konuşulan İtalyanca, İspanyolca, Portekizce veya Çince gibi diller de bölgesel veya azınlık dil statüsünde olamayacağını, çünkü bu dillerin Fransa içinde yok olma tehlikesinde olmadıklarını ve geniş çapta çalışmalarda ve öğretimde kullanıldıklarını değerlendirmiştir. Cerquiglini, tarihsel ve geleneksel olarak da hiçbir dile tanım getirilemeyeceğini savunmaktadır.

Cerquiglini raporunda bölgesel-alansal prensibi de göz önüne alarak Şart'ın siyasi, bilimsel ve toplumsal dil bilimi alanlarındaki etkisini Fransa açısından eleştirel bir yaklaşımla şöyle değerlendirmiştir (Maata, 2005: 176; Wright, 2000: 418):

- İlk olarak, Fransız Cumhuriyetçi Prensibine göre ülkedeki bir dil ulusal mirasın bir parçasıdır, özel grubun mirasının değil. Örnek: Korsikaca.
- İkinci olarak, Fransa'daki hiçbir dilin işlevi Fransa toprağında oluşmamıştır. Fransızca bile Galler dili ile Almanca alt yapılarının ve Latin kırma dilinin karışımından oluşmuş, ithal edilmiş bir dildir (Bu düşünce ile dilin esas alanının/bölgesinin konuşanların beyinde olduğu savunulmaktadır.).
- Üçüncü olarak, çağdaş sosyal hareketlilik doğrultusunda bölgesel diller zaten her yerde konuşulmaktadır. Örneğin Karayip kırma dilleri Paris'in birçok yerinde konuşulmaktadır.

Cerquiglini lehçelerin, dillerden ayrımının da zor olduğunu belirtmektedir. Sonuç olarak Cerquiglini Raporu "Her ne olursa olsun yazılı bir normun varlığı bölgesel dilin öğretilmesi için olmazsa olmazdır." demek suretiyle Fransa'nın, yazılı bir norm olan "Şart"ı imzalamasını tavsiye etmiştir (Maatta, 2005: 176; Wright, 2000: 416).

Cerquiglini'nin tavsiyelerinin birçoğunu dikkate alan Fransa, Mayıs 1999'da "Şartı" imzalamış fakat onaylamamıştır. Konu ile ilgili aynı tarihte bir bildiri yayınlayan Fransa, "Şart"ı bazı yorumlar getirerek onaylayacağını beyan etmiştir (Matta, 2005:176; Kurubaş, 2006: 266; Saraçlı, 2012: 84). Fransa, Şart onayının amacının dilsel mirasının geliştirilmesine katkı yapmak şeklinde olacağını belirtmiştir (Saraçlı, 2012:

84). Fransa bildiriyle, dili konuşan gruplar şeklinde bir kelime bulunmasının bölgesel veya azınlık dili kullananlara kolektif haklar verildiği anlamına gelmediğini de açıklamıştır. Böylelikle “Şart”ın Fransız Anayasası’na uygunluğunu hükme bağlayarak, köken, ırk veya din farklılıklarını bertaraf eden ve eşitlik çerçevesinde tüm Fransız vatandaşlarını tanıdığını beyan eden Fransa (Maatta, 2005: 177; Saraçlı, 2012: 84) “Şart”taki birçok maddeyi de aynı çerçevede yorumlamıştır (Kurubaş, 2006: 267; Duvar, 2004: 221, 222). Bildiri, “Şart”ın, Fransızcanın resmî dil olduğunu hükme bağlayan 1992 Anayasası’nın 2. maddesiyle ters düşmeyeceğini ve Fransızcanın tüm kamu faaliyetlerinde kullanılmasının zorunlu olarak devam edeceğini (Decision no 99412, 1999) vurgulamaktadır. Bildirideki Fransız mantığının AB’nin Avrupa’nın kamu alanında önemli gördüğü “çok dillilik” anlayışına engel olabilecek çağrışımlar yaptığı açıktır (Maata, 2005: 177; Wright, 2000: 79).

Fransa, sözde cömertlik göstererek, “Şart”ın kabul edilmesi gereken en az 35 hükmünü de aşarak 39 hükmünü kabul etmiş (Maataa, 2005: 177) ve Başbakan Jospin tarafından imzalanmıştır.

Şart imzalandıktan yaklaşık bir ay sonra Cumhurbaşkanı J.Chirac, Fransa Anayasa Konseyini harekete geçirmiştir. Konsey 1999’da aldığı bir kararla “Şart”ın Fransa’nın bütünlüğüne vatandaşlarının adalet önünde eşitliğine ve Fransız ulusunun tekliğine aykırı hükümler içerdiğini belirtmiştir (Kurubaş, 2006: 267). Bu süreçte Anayasa Konseyi üyeleri Şart’ın ikinci bölümünün, taraf devletleri, ülkelerindeki grupların hakları ile ilgili gruplarla anlaşma yapmaya zorladığı gerekçesini sunmuşlar ve Şart’ın reddedilmesi yönünde karar almışlardır (Wright, 2000: 417). Bu karardan 10 gün sonra Başbakan Jospin Şart’ın Fransa Cumhuriyeti’nin öngörülebilir, seçenekli dil fırsatları bütünlüğüne tehlike oluşturan bir durum yaratmadığını ifade ederek, Anayasa’da Şart’ın onaylanmasına izin verecek gerekli düzenlemelerin yapılmasını Cumhurbaşkanı J. Chirac’dan talep etmiştir (Wright, 2000:417). Anayasa’nın koruyucusu olan Cumhurbaşkanı Anayasa Konseyi’nin aldığı kararı işaret ederek, Şart’ın esas bölümlerinin Anayasa’ya zıt düştüğünü ifade etmiş, Jospin’in talebinden bir gün sonra talebi reddetmiştir (Kurubaş, 2006: 267; Maata, 2005: 179; Wright, 2000: 417). Bazı kesimler tarafından talebin hemen reddedilmesini, Cumhurbaşkanı Chirac’ın muhafazakâr sağ bir partiden, Başbakan Jospin’in ise sosyalist bir partiden seçilerek göreve geldikleri için konu üzerinde anlaşmazlıklarının olmasına bağlamaktadırlar (Wright, 2000: 423).

Tüm bunlarla beraber, Fransa’nın 1999 öncesinde ve sonrasında Anayasasıyla gelişen hiçbir anlaşmayı onaylamadığı gerçeği de bulunmaktadır (Maata, 2005:179). Bu gerçeğe örnek verilirse; Fransa, AK’nin “Ulusal Azınlıklar Çerçeve Sözleşmesi”ni

Anayasası'nda ülkede ulusal azınlıklar bulunmadığı hükmünü gerekçe göstererek imzalamamıştır. Bu özelliği ile AB üye devletlerinde de tek ülkedir (Saraçlı, 2012: 85; Kurubaş, 2006: 267). Yine benzer sebeplerle BM 1982 tarihli "BM Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi"nin azınlıklar ile ilgili 27. maddesinin kendine uygulanamayacağını açıklamıştır (Terzioğlu, 2007: 135).

Şart'ı hâlâ imzalamamış olan Fransa'ya Avrupa kurumlarından da tepki gelmektedir. Avrupa Konseyi yapısı altındaki "İrkçilik ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele için Avrupa Komisyonu (The European Commission Against Racism and Intolerance – ECRI)" 1998 yılında yayımladığı ilk raporda, Fransa'nın ırkçılık ve hoşgörüsüzlük adına tüm ilgili hukuki mevzuatları onayladığını fakat "Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı"nı ve "Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi"ni imzalamadığını belirterek, bu iki mevzuatın imzalanıp onaylanmasını, Fransa'ya tavsiye etmiştir. Bununla beraber Fransa'nın "Şart"ı onaylamamasının nedenlerinin, AK tarafından anlaşıldığı, fakat "Şart"ı onaylayanın Fransa'nın kültürel ve dilsel karakterini zenginleştirebilecek şekilde katkıda bulunabileceği belirtilmiştir (ECRI Report CRI [98], 1998) ECRI, Fransa ile ilgili 27 Haziran 2000 tarihinde yayımladığı ikinci raporunda Fransa'nın birinci rapordan bu yana "Şart"ı imzaladığını, fakat anayasasına aykırı hükümler olduğunu ileri sürerek onaylamadığını ifade etmiştir. Raporun devamında Fransa'nın "Şart"ı onaylamasa dahi kabul etmiş olduğu hükümleri uygulaması istenmektedir. Bu düşüncelerle raporun "Şart"la ilgili kısmında Fransa'nın "Şart"ı onaylaması gerektiği tekrarlanarak (ECRI Report CRI [2000]31, 2000) sonlandırılmıştır.

ECRI ikinci rapordan tam dört buçuk yıl sonra, 15 Şubat 2005'te Fransa ile ilgili üçüncü raporunu yayımlamıştır. Bu raporda Fransa'nın ikinci raporda belirtilen tavsiyelerin sadece bir kısmını yerine getirdiğini belirterek, "Şart"ın hâlâ onaylanmadığını açıklamaktadır. Rapor devamında, bölgesel dillerin veya Fransızcadan farklı ana dillerin öğretiminin, Fransız otoriteleri tarafından yoğun çabalarla devam ettirilmesi gerektiği tavsiyesinde bulunmaktadır (ECRI Report CRI [2005]13, 2005). Fransa bu tavsiyelere karşı açıklama yaparak, Fransa'nın Anayasası'nın 6. maddesinde belirtildiği gibi bölünmez, laik demokratik bir cumhuriyet olduğunu, etnik, ırk ve din ve dil ayrımı yapılmaksızın tüm vatandaşlarının eşit olduğunu dolayısı ile azınlık kavramının yabancı olduğunu belirtmiş (Saraçlı, 2012: 85) ve "Şart"ı onaylamama konusunda kararlı olduğunu göstermiştir.

ECRI 2010 yılında dördüncü raporunu hazırlamıştır. Bu raporda Fransa'nın üçüncü raporla tavsiye edilen "Şartı" onaylama ifadesini gerçekleştirmediği, kendine göre, ulusal egemenliğinin ülkedeki gruplara kolektif haklar vermesiyle tehlikeye gireceğini beyan etmesi, azınlık kavramına hukukunda yabancı bir kelime gibi yer

vermesi eleştirilmiştir. Bu raporda son olarak “Şart”ın onaylanması tavsiyesi tekrar edilmiştir (ECRI Report CRI [2010] 18, 2010).

ECRI dördüncü raporunun tavsiyelerinin, Fransa’daki uygulamasını değerlendirmek amacıyla, 2013 yılında bir kontrol kararı yayımlamıştır. Bu kararda Fransa’nın dördüncü raporundaki bazı tavsiyeleri yerine getirmediği belirtilmiştir (ECRI CR [2013] 22, 2013).

ECRI’nin en son raporu olan beşinci raporu 2016 yılında yayımlamıştır. Bu raporda, Fransa’nın dördüncü raporun tavsiyeleri üzerine, ülke içinde ayrımcılıkla mücadele için kuruluşlar oluşturulduğunu ve bunları iyi seviyede işlettiğini, yüz milyon avro bütçe ayırarak, bunların desteklendiğini belirtmiş, bunların olumlu sonuçlarının olduğunu değerlendirmiştir. Fakat sosyal konular ile ilgili bazı alanlarda vuku bulan nefret söylemlerinin arttığını, özellikle farklı dil öğretimi konusunda sistemini geliştirmesi gerektiğini, bazı korumasız grupların ırkçı suçlara veya ayrımcılığa maruz kaldığını ve bu grupların bazı siyasilerin ırkçı halk konuşmalarıyla hedef gösterildiğini vurgulayarak, bunların Fransa için olumsuz gelişmeler olduğunu belirtmiştir. Rapor olumsuzlukları engellemek için Fransa’nın özellikle ceza kanununda düzenlemeler yapmasının zorunlu olduğu tavsiyesinde bulunmaktadır (ECRI Report CRI [2016] 1, 2016).

AK bünyesinde kurulan ECRI’nin yayımladığı raporlar anket veya kanıtların belgesi değildir. Bu raporlar çok geniş alanlardaki kaynaklardan toplanmış birçok bilgi ve haberin temelini oluşturduğu analizlerdir. Bu raporlar ulusal ve uluslararası kaynaklara dayanmakla beraber birçok ulusal ve uluslararası örgüte de analizleriyle katkı sağlamaktadır.

ECRI Raporlarına ilaveten AK, Bölgesel Diller ve Azınlık Dilleri ile ilgili Fransa’yı ilgilendiren en son düşüncelerini bir metinle şu şekilde belirtmiştir (“News - France and European Charter for Regional or Minority Languages”, 2016):

- Fransa Ulusal Meclisinin Ocak 2014’te büyük bir çoğunlukla kabul ettiği anayasal düzenlemeler “Şart”ın onaylanması için bir yol açmıştır. Senato 27 Ekim ve 3 Kasım 2015’te tartışmalara girerek teklif edilen anayasa düzenlemeleri askıya alınmıştır; günümüzde de askıdadır.
- Bu tartışmaların esası, Fransa’da çok sayıda -yaklaşık 70- bölgesel dil olduğunun ve bunlara “Şart”a göre uygulamalar yapılmasının çok karmaşık olduğunun ileri sürülmesidir.
- Fakat Şart, kendisi bölgesel veya azınlık dili tanımını yapmaktadır. Bu sebeple aşağıdaki kriterler “Şart”ın ruhuna uygun olması adına Fransa tarafından hesaba katılmalıdır:

- “Şart” dillerle ilgilenmektedir. Lehçe “Şart”a dâhil değildir.
 - “Şart” resmî dilden farklı olan dillerle ilgilenmektedir. Bu resmî dilin lehçelerini kapsamak anlamına gelmez.
 - “Şart”ın maddeleri geleneksel olarak kullanılan ve kendilerine devlet tarafından bir bölgeye verilmiş ulusların dilleri ile ilgilenmektedir. Bu sebeple “Şart” göçmen dillerini kapsam dışında tutar.
 - “Şart” Avrupa’nın tarihî olarak bölgesel veya azınlık dillerini korumaya amaçlamaktadır.
 - “Şart” genellikle diğer ülkelerde resmî olan ve çoğunluk tarafından konuşulan diller ile de ilgilidir. Şu andaki taraf devletlerdeki çoğu bölgesel veya azınlık dilleri diğer devletlerdeki resmî çoğunluğun dilleridir.
 - “Şart” hâlâ konuşulan diller ile ilgilenmektedir. Yok olmuş diller kapsam dışıdır.
- Bu kriterler ışığında “Şart” Fransa’daki 7 bölgesel dile uygulanabilir. Başka, Breton dili, Katalanca, Korsikaca, Hollandaca (Flamanca dâhil), Almanca (bölgesel dilden Alsas-Maselle dili dâhil) ve Oksitçe. Böylelikle Ekim ve Kasım 2015 tarihlerinde başlayıp devam eden “Şart”ın uygulamasının bölgesel dillerin çok sayıda olması sebebiyle yönetiminin zor olduğu tartışmaları, tamamen asılsız bulunmaktadır.

Fransa Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı’nı günümüzde de onaylamış değildir. Son olarak 27 Ekim 2015 tarihinde Fransız Senatosu Şart’ın onaylanması için hazırlanan yasa tasarısının kabulünü reddetmiştir (Habertürk, 2016). Fakat Fransa, AB’nin Avrupa Kimliğini oluşturma adına kullandığı “çok dillilik” ve “çok kültürlülük” kavramlarının kendi ülkesinde de var olduğunu kabul etmektedir. Bunun sebebinin ise ülkedeki bölgesel veya azınlık dillerini eskiye oranla gerçekten ziyade, sembolik olarak tanınması ve bu tanımada AB’nin ve AK’nin insan hakları kararının etkisi olmasıdır (Maata, 2005: 167). Ayrıca “Şart”ın AB politikalarının uygulamalarında dolaylı ama etkili bir araç olması, Fransa’nın “Şart”ı onaylamasa bile ülkesindeki bölgesel dilleri kendi ulusal dil politikasında dolaylı olarak tanınmasına (Maatta, 2005: 153) sebep olmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FRANSA'NIN BÖLGESEL DİLLERİ VE KORSİKA PROBLEMİ

Ulus-devletin tarihi inşası sürecinde Fransa'nın ülkesi içinde uyguladığı dil politikaları her zaman merkezi bir konumda olmuştur (Jacob ve Beer, 1985: 14). Avrupa kıtasının batısında bulunan Fransa, kıtanın Ukrayna ve Rusya'dan sonra en geniş ülkesidir. Avrupa ulusları içinde lider bir ülke statüsüne sahip Fransa, dünyadaki en modern ülkelerden biri olarak görülmektedir ("Introduction France", 2016). BM Güvenlik Konseyi'ndeki daimi üyeliği, NATO, G-8, G-20, AB, AGİT, AK'deki konumu Fransa'ya küresel anlamda etkili bir rol oynamasına imkân tanımaktadır.

Ulus-devlet kavramının literatürde ilk akla getirdiği ülke olan Fransa (Öğün, 1995: 134, 135), terör olaylarının en çok yaşandığı Avrupa Birliği üye ülkelerinden birisidir (TE-SAT 2015, 2015). Aynı zamanda Avrupa Birliği'nin en geniş ülkesi olan Fransa, ulus-devlet yapısının öncüsüdür. Bu yapının oluşturulduğu 18.yy.da yurttaşı bir üst aidiyete, yani ulusa bağlı kılmak devletlerin amacı olmuştur. Bu amacı gerçekleştirmek için Fransa da, dilini etkili bir uluslaştırma aracı olarak kullanmıştır. Fakat Fransa'da bazı bölgelerde bulunan etnik veya kültürel farklılıklara sahip gruplar kendi dil ve geleneklerini canlı tutmak amacıyla, tarih içinde zaman zaman direnç göstermişlerdir. Fransa içindeki bu gruplar dirençlerini bazı zamanlarda etnik veya ayrılıkçı hareketler ve hatta şiddet içeren eylemler yaparak göstermişlerdir. Fakat günümüzde geçmişte olduğu gibi Fransa'nın genel dil politikası değişmemiştir. Fransa yer yer bu dirençleri kırmış, aynı zamanda politik olarak kendi dil politikasını gevşetmiştir. Ancak hiçbir zaman değiştirmemiştir.

Fransa'nın bu konuda da Avrupa Birliği'nde bölgesel veya azınlıkların dilsel haklarına direnç gösteren ülkelerin başında geldiği düşünülebilir. Bu doğrudur. Çünkü bir önceki bölümde anlatıldığı gibi AB, üye ülkeleri ve aday ülkeleri değerlendirirken, AK'nin "Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi" ve "Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı"nı dikkate almaktadır. Fransa her ikisini de onaylamayan tek AB üyesi ülkedir. Avrupa Birliği içindeki önemi ve etkisi tartışmaların yüksek derecede olan Fransa ulusal egemenliğini tehdit edebilecek etnik veya ayrılıkçı grupların eline, istismar edebileceklerini düşündüğü ve bu sebeple ulusal güvenliğini riske atabilecek davranışlarda bulunabilecekleri kaygısıyla, tarih boyunca da bölgesel veya azınlıkların (Fransa, ülkede azınlık olmadığını iddia eder.) dilsel haklarına mesafeli durmaktadır.

Eski zamanlarda Kelt bölgesi olan Galya'nın bir parçası olan Fransa'nın ismi Latince "Francia" isminden türetilmiştir. "Frankların ülkesi" anlamına gelen Francia

kelimesi 5.yy.da Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkıldığı dönem bölgeyi işgal eden Alman kökenliler tarafından verilmiştir.

Bu bölümde AB'nin temellerini Almanya ile birlikte atmış ve AB'nin kurucu üyeleri arasında bulunan Fransa'nın ulus-devlet anlayışı sonucu ulaştığı ulus-devlet modeli tarihi bir süreç içinde anlatılmıştır. Müteakiben ulus-devlet modelinin öncüsü olarak bilinen Fransa'nın uluslaşma sürecindeki özellikle Fransız Devrimi (1789)'nden sonraki dil uygulamalarının bu sürece etkisi anlatılmıştır. 1990'dan sonrası azınlık dil politikaları bir önceki bölümde anlatıldığı için bu bölümde ele alınmamıştır. Bölümün devamında Fransa'nın ülkesi içindeki bölgelere uyguladığı dil politikalarının sonucu ortaya çıkan etnik ve ayrılıkçı çatışmalar ele alınmıştır. Bu çatışmalardan öne çıkan Korsika bölgesinde faaliyet gösteren FLNC terör örgütünün eylemleri incelenmiş ve Fransa'nın ulusal güvenliğine etkileri değerlendirilmiştir. Bu bölümde Fransa'nın ulusal güvenliği bağlamında, özellikle 2015 yılında yapılan eylemlerle ülkede etkisini hissettiren din ideolojili terör örgütleri incelenmemiştir.

4.1. FRANSA DİL POLİTİKALARI VE ULUS DEVLET

4.1.1. Fransa'nın Bölgesel Dillerinin Kökenleri ve Fransa'nın Devrime Kadar Dil Politikaları

MÖ 600 yıllarında İyonyalı Yunanlılar, Akdeniz'in kenarında Massalia adında Fransa'nın bugünkü adı Marsilya olan en eski şehri kurmuştur (Orrieux ve Pentell, 1999: 62). Aynı dönemde Alman kökenli çeşitli Kelt kabileleri Fransa'nın bulunduğu bölgenin doğu taraflarını işgal etmeye başlamışlardır. Kelt kabilelerinin Fransa'nın diğer taraflarına yayılmaları MÖ 5. ve 3.yy.larında olmuştur (Edwards, 1970: 754).

Bölgede Romalı İmparator Jül Sezar tarafından MÖ 54-52 yılları arasında fethedilmeden önce Romalı tarihçiler, bölgede birbirinden farklı olarak Kelt dilini konuşan üç etnik grubun varlığından bahsetmektedirler. Bunlar Galya, Belga ve Akuitan Kelt kabileleridir. Kelt dilinin bir kolunu oluşturan Galyalılar şu anki Paris dâhil bölgeye hâkim olan kabileydi ve Galyaca konuşurlardı. Akuitanlar, Bask dilinin kökeni Akuitanca konuşur, şimdiki güney Fransa'daki Toulouse bölgesinde bulunurlardı. Kabilelerden Belgalılar, Belçika dili konuşurlar, şimdiki kuzey Fransa bölgesinde bulunurlardı (Raftery ve McIntosh, 2001: 27, 28, 30).

Romalılar bölgeyi MÖ 54-52 yılları arasında işgal etmeye başlamış, Galyaca ağırlıklı olmak üzere Kelt dillerini konuşulduğu alan (Rickard, 1989: 1) Romalıların idaresine girmiş ve Fransa bölgesi Roma İmparatorluğu'nun bir eyaleti ilan edilmiştir. M.S.1.yy.ın başlarında Romalılar Galya eyaletinin yönetim, adli ve ticari işlerini Latince ile idare ediyorlardı. Bunun sonucu olarak Kelt dilleri Latince'den etkilenmiş özellikle

Galya dilinden birçok kelime Latinceleşmiştir. Böylece “eski Fransızca” olarak da bilinen “Vulgar Latin” dili ortaya çıkmaya başlamıştır (Rickard, 1989: 4). Ayrıca bu dil karışımı “Romence” denilen dilin de filizlenmesine sebep olmuştur (Traupman, 1966:259).

4.yy.da Britanya’dan göç eden bir kısım Kelt kabileleri de sayıları az olsa da, bölgede Armorica (günümüzde Fransa’nın kuzey-batısındaki Normandiya) denilen alana yerleşmişlerdi. Bunların dilleri de Bretonca, Gallerce ve Kornişçe idi.

5.yy.a gelindiğinde Romenceye esas katkı sağlayan Alman dili sahneye çıkmıştır. Roma İmparatorluğu’nun gücünü yitirmeye başlaması üzerine Alman asıllı Franklar ve Vizigotlar, Galya eyaletinin kuzeyini Franklar, güneyini Vizigotlar olacak şekilde işgal etmişlerdi (von Wartburg, 1946: 64). Bu yüzyılda Franklar bu bölgede Roma’ya bağlı Frank Krallığını kurmuşlardı. Bunun sonucu olarak Alman kökenli dillerin de etkisi ile etnik anlaşmazlıklar artmaya başlamıştı (Rickard, 1989: 40).

6. ve 9. yy. arasında Almancanın da etkisi ile Roma İmparatorluğu’nun Latincesi yerini eski Fransızcaya (Galyaca-Romence, Gallo-Romence) bırakmıştı. Bu etki ile 8.yy.ın sonlarında konuşulan ve eski Fransızcanın temeli olan Latince ile yazılı Latince arasındaki fark çok artmıştır. Din adamları tarafından bu ayrım giderilmeye çalışılmış, yazılı Latincenin ön plana çıkarılma çabaları olsa da, bölgede konuşma dili olarak eski Fransızca (Galyaca) kullanılmaktaydı (Rickard, 1989: 18).

9.yy.da hatları iyice belirginleşen eski Fransızca, yerel halkın çoğunluğu tarafından konuşulmaktaydı. Fakat işgalci halkların ve yerel yönetimi elinde bulunduran güçlerin etkisi, farklı dillerin de bölgede kullanılmasına imkân vermekteydi. Özellikle Romalıların bu yüzyılda bölgeden çekilmesi sonucu derebeylikler arasındaki savaşlar, eşkiyalar ve İskandinavlıların bölgenin kuzeyine saldırıları sonucu Frank Krallığı’nda siyasi ve dilsel kargaşalar artmıştı (Rickard, 1989: 23).

11.yy.a kadar ülkenin kuzeyine İskandinav dilleri de böylelikle karışmış oldu. 11.yy.ın sonunda Paris şehrinin başkent olarak kurulmasıyla, Paris ve çevresi Fransa’nın siyasi ve dil merkezi olarak gelişmeye başlamıştı. Bu zamanlarda Katalanca kökenli Oksitçe ülkenin kuzeyinde görülmeye başlamıştır (Berg, 1994: 5). Fakat etkisi 13.yy.ın başlarında azalmıştır (Rickard, 1989: 46).

Paris ve çevresinin dili olan Fransızca 12. ve 13.yy.da istenilen şekle ulaşmıştı (Rickard, 1989: 39). Fakat Fransızca hâlâ Latincenin yanında kullanılıyordu. Latince baskın bir biçimde yabancı öğretmenler tarafından öğretilmeye çalışılıyor, kraliyet dokümanlarında yer alıyordu (von Wartburg, 1946: 115).

11.yy.da destansı şiirlerin yazılmasında kullanılan eski Fransızcanın 15.yy.a gelindiğinde önemini kaybetmeye başlaması ile Latince de baskın dil olma özelliğini kaybetmeye başlamıştı (von Wartburg, 1946: 116,117). Latince bu yüzyılda bilimsel ve resmî amaçlarla kullanılıyor olsa da matbaanın etkisi ile Fransızca artan bir hızla Krallığın resmî alanlarında kullanılmaya başlanmıştı (Rickard, 1989: 62, 63). Bu zaman aralığında eski Fransızca yapısal olarak gelişmiş ve orta Fransızca şeklinde tanınmaya başlanmıştı (Rickard, 1989: 61) Bu gelişme sürecinde Latincenin prestijini kaybetmesi sebebiyle, Latince kelimelerin yerini Fransızca olan kelimelere bırakmıştı (von Wartburg, 1946: 140).

10.yy. ve 14.yy. tarihlerinde Capet hanedanlığı yönetiminde olan ülke 13.yy.da IX. Louis'in krallığında tam anlamıyla merkezileşmişti. 14. ve 15.yy.da İngiliz kökenli Plantagenet ve Fransız kökenli Capet hanedanlarının Fransa tahtı konusundaki anlaşmazlıkları, 100 Yıl Savaşlarına (1337-1453) sebebiyet vermişti. Bu savaşlar sonucu Fransız milliyetçiliğini ve bilincini öne çıkarmış, Fransızların birlik duygularını arttırmıştı. Bu durum, 16.yy.da Fransızcanın (o zaman için orta Fransızca) daha da dikkate alınmasına sebep olmuştur.

Fransızca ilk defa kral I.Fransuva'nın 1539'da çıkarttığı "Villers-Cotterets" fermanıyla, bölgesel yönetimlerin ve Kilisenin itirazına rağmen, resmî dil olarak kabul edilmişti (Sadoğlu, 2010: 13). Bu fermanda tüm bölgelerdeki işlerde kralın doğrudan kontrolü altında olması bile, Fransızcanın kullanılması gerektiği belirtiliyordu. Böylece bölgesel diller ve yerel diller ile özellikle Latince devlet işlerinde dışarıda tutulmaya çalışılmıştı. Ferman aslında Fransızca dışındaki dillerin yok edilmesi amacı taşımaktaydı (Schiffman, 1996: 83). Bu fermanndan önce I.Fransuva 1530'da millî bir kültür oluşturmak amacıyla bilim, sanat ve edebiyat alanında çalışmalar yapan "College de France"ı kurmuştu.

16.yy.da Rönesans sonucu oluşan Aydınlanma ile birlikte 17.yy.da İtalyancanın, hatta İspanyolcanın Fransızca'yı belli alanlarda (edebiyat ve kültür dili) saf dışı bırakması, Prusya ve Rusya aristokrasisinin Fransızca karşısında baskınlaşmaya başlaması Fransızcanın kendi ülkesinde bile tehlike altında kendisini hissetmesine sebep olmuştur (Schiffman, 1996: 85). Bu zamandaki dil istilasına önlem almak isteyen Krallık, 1637'de aynı zamanda rejimin bir organı olan "Fransızca Akademisi (Academie Française)"ni kurmuştur. Temelleri Kardinal Richeliu tarafından 1635'te atılan Academie Française, 1637'de Paris Paramentosu tarafından tanınmasını müteakip yeni bir Fransızca sözlük ve gramer oluşturulması için görevlendirilmiştir (Rickard, 1989:102). Öncelikle Fransızcanın diğer dillerden temizlenmesini, zenginleştirilmesini amaçlayan "Academia", kurulduktan kısa bir süre sonra Krallığın dil politikalarının

belirlendiği, uygulandığı bir merkezi kurum statüsüne ulaşmıştı (Sadoğlu, 2010: 15). Richelieu Krallığın, birliğini dış müdahalelere ve iç etnik mücadelelere karşı korumaya yönelik oluşturduğu Academia, sosyo-politik bir bağ ile Fransızcadan yararlanmaktaydı (Cooper, 1989: 3,4). Richelieu, Academia'yı sıkı bir yönetimle yönetmiş ve Fransa'nın merkezileşmesi için etkili bir araç olarak kullanmıştır (Sadoğlu, 2010: 15). Richelieu'ya göre Roma İmparatorluğu'nda Yunancanın yerini Latincenin alması gibi, Fransızca da bilim ve sanat alanlarında etkili bir kültür dili oluşturmak adına Latincenin yerine geçmeliydi (Cooper, 1989: 10).

Academie Française'nin amacı, tüzüğünün maddelerinde belirtildiği üzere, Krallığın dili olan Fransızca'yı kurallara bağlayarak sanatta, bilimde ve edebiyatta sade bir şekilde kullanmaktı (Sadoğlu, 2010: 13). Bu amaçla başlatılan sözlük çalışmaları başarılı olmuş, ilk olarak 1694 yılında yayımlanan sözlüğün 1930'lara kadar sekiz baskısı yapılmıştı (Cooper, 1989: 11). Fakat gramer çalışmaları ancak 1932 yılında sonuç vermiştir (Rickard, 1989: 102; Sadoğlu, 2010: 16). Academia Française'in kurulması dil planlamalarından maddi (corpus) planlama açısından tarihte bir mihenk taşı olmasına neden olmuştur (Schiffman, 1996: 86).

17. ve 18.yy.daki Latince ve Fransızca mücadelesini, Latincenin sadece dinî alanda kullanılmasını sağlayarak Fransızca kazanmıştır (Schiffman, 1996: 19). Academia Française'in çalışmaları, 18.yy.da Latincenin etkisini azaltmış, Fransız Devrimi (1789)'nden hemen önce Fransızca uluslararası diplomasi dili olara kabul görmüş, hatta Rus aristokrasisi tarafından kullanılmaya başlanmıştır (Sadoğlu, 2010: 29).

4.1.2. Fransız Devrimi ve Sonrası Fransa'nın Ulus-Devlet Bağlamında Dil Politikaları (1991'e kadar)

1789 yılında meydana gelen Fransız Devrimi, ulusçuluk bağlamında önce Avrupa'yı daha sonra dünyayı siyasal, sosyal ve ekonomik sonuçlarıyla etkilemiştir (Uçarol, 2013: 7). Guibernau'ya göre devrim esnasında yaklaşık nüfusu yirmi beş milyon olan Fransız halkının altı milyonu Fransızca dışındaki Bretonca, Almanca, Baskça, Flamanca, İtalyanca başta olmak üzere yaklaşık otuz civarında bölgesel dil ve lehçe kullanıyordu (Guibernau'dan çev. Domaniç, 1997: 123).

Fransız Devrimi Fransızca'yı eğitimin, yönetimin, haberciliğin, ticaretin vb. dili hâline getirip ülkedeki diller içinde statüsünü en yüksek seviyeye çıkarmıştır (Schiffman, 1996: 83). Bu açıdan devrim, dil politikalarında statü planlamasına örnek gösterilir. Bununla beraber Devrim esnasında Fransızca kullanımında bir artış görülmüştür. Devrim zamanında ve Napolyon savaşlarında değişik bölgelerden gelen

ve aynı dili konuşmayan Fransız askerleri Fransızca'yı öğrenmeyi şerefli bir konum olarak görüyor, iletişimi Fransızca öğrenerek daha kolay yapabiliyorlardı (Sadoğlu, 2010: 30; Rickard, 1989: 121). Devrim sonucu sosyal ve idari temsilciliklerin ülkeye yayılması, Fransızcanın ülke içinde, daha önce kullanılmadığı bölgelerde de kullanılmasına sebep olmuştu. Devrim, Fransız halkının, ulus ruhu ile beraber dil ruhunu birlik olma anlamında ortaya çıkarmış ve Fransızcanın konuşulmasını hem ülkeye sadakat hem de mantıklı bir şekilde aydınlanmanın yolu olarak görmüştü (Sadoğlu, 2010: 30). Devrimin heyecanının ülkedeki birçok grup tarafından yaşandığı devrimin ilk yıllarında yönetim ile dilsel gruplar/azınlıklar arasında herhangi bir anlaşmazlık olabilecek bir durum olmamıştır (Sadoğlu, 2010: 30). Fakat devrime karşı din adamlarının faaliyetlerin artması ve ülkedeki grupların özerklik taleplerinin yoğunlaşması üzerine devrim yönetimi bölgesel/azınlık dillerine karşı uyguladığı tutumu değiştirmeye başlamıştır (Sadoğlu, 2010: 30).

1790'da kurulan Devrim Hükûmeti daha ilk ayında eski bir din adamı olan Henri Gregorie'i ulusun dilsel durumunu araştırması ve değerlendirilmesi için görevlendirmişti. Gregorie 1794'te hazırladığı raporda yaklaşık yirmi beş milyonluk nüfusun üç milyonunun Fransızca'yı düzgünce konuşabildiğini ve çok az sayıdaki insanın Fransızca okuyup yazabildiğini belirtmiştir (Rickard, 1989: 121). Gregorie, ülkedeki çok dilliliği eleştirerek Kanada'da bile daha saf Fransızca konuşulduğunu savunmuş, Fransa'nın siyasal sorunlarında, yönetsel mevzuatlarında herkesin anladığı bir dil olmamasını demokratik olmayan bir durum olarak nitelendirmişti (Schiffman, 1996: 98). Gregorie Fransızcanın standartlaştırılarak ülkedeki tüm vatandaşlar tarafından kullanılmasını sağlayarak toplumun bölünmesini engellemek adına (Sadoğlu, 2010: 31), bölgesel/azınlık dillerini veya lehçelerini yasaklamanın değil, konuşulan ağızların Fransızcaya yaklaştırılmasının daha etkili olacağını raporunda belirtmiştir (Kırımsoy, 1994: 45). Bunun gerçekleşmesi için tüm komünlerdeki (commune: Fransa'daki özerk olmayan bölgesel yönetimler) tüm ilköğretim okullarında Fransızca öğretilmesi önerilmiş, bu öneri ancak zorunlu olmayacak şekilde 1832'de gerçekleştirilmiştir (Rickard, 1989:121).

Bölgesel/azınlık dillerine en sert tutum 1793-1794 yıllarında Fransa'daki "Terör Dönemi"nde gösterilmiştir (Sadoğlu, 2010: 32). Devrim esnasında Ulusal Komite'nin üyesi, devrimden sonra Kamu Güvenliği Komitesi sözcüsü, Terör Dönemi yaklaşımının da sözcüsü olan Bertnard Barere 1794'te sunduğu raporda, bölgesel dilleri devrimin sağladığı kazançları yok edebilecek bir tehlike olarak sunmuştur (Ager, 1996: 42). Ona göre devrime karşı hareketler Baskça, Bretonca, Flamanca ve Almanca konuşabilen din adamlarınca bu dillerde örgütleniyordu. Bu sebeple dolayı bölgesel/azınlık dilleri

hem ulusal bütünlüğe karşı, hem de özgürlükleri engelleyici bir tehdit olarak görülmekte, çözüm olarak da bu dillerin yasaklanması düşünülmekteydi. Terör dönemi yönetim tarafından 20 Temmuz 1794'te tüm resmî işlerde ve bazı özel işlerde Fransızca hariç dil kullanımını yasaklayan bir kanun çıkartıldı. Bu kanun, tüm eğitim ve öğretim dilinin, resmî işlemlerin Fransızca yapılacağını, Alsas'ta Almancanın yasaklanacağını, ülkedeki diğer dillerin Fransızca'yı suistimal edemeyeceği belirtmekteydi (Ager, 1996: 42). Bu konu kısa bir süre içinde Terör Dönemi Yönetiminin ortadan kaldırılmasıyla beraber 2 Eylül 1794'te yürürlükten kaldırılmıştır (Sadoğlu, 2010: 33).

18.yy.ın son çeyreğinde Fransa'da meydana gelen devrim ve buna bağlı gelişen olaylar sonucu, ulusal bütünlüğün çimentosu olarak görülen Fransızcanın (Schiffman, 1996: 114), 19.yy.da da aynı düşüncelerle eğitim ile halka yayılması amaçlanmıştı. Fakat devrimin hemen sonrası ekonomik kaynak kıtlığı çeken Fransa yönetimi, bunu ancak 19.yy.ın başında endüstri devriminin etkisiyle gelişim sağlayan demiryollarının ve Napolyon yönetiminin genişleme politikaları sayesinde bölgesel ve ulusal dergilerin ülkenin tüm alanlarına ulaşması ile başarmaya çalışmıştı (Rickard, 1989: 122). Bu dönem içinde 1823 yılında Noel ve Chapsal'ın standartlaştırdığı Fransızca, gramer ve konuşma dilini Akademia Française'in 1835'te 6.baskısını yayımladığı sözlüğünü temel almıştı. Ayrıca bu dönemde, dilin konuşulmasını ve devlet eğitim sisteminde öğretilmesi düzenlenmişti (Rickard, 1989: 121). Fransız devriminde istenilen düzeyde gerçekleştirilemeyen, fakat önemi öne çıkarılan tek dil Fransızca politikası, devrimden sonra reformcular ve eğitim öncüleri sayesinde 19.yy.dan günümüze Paris tarafından kontrol edilen bir öğretim sistemine dönüşerek gelmiştir (Schiffman, 1996:114).

Fransızca 1871 yılında Fransa'nın Prusya'ya yenilmesi sonrası kurulan 3. Cumhuriyet, 1881 yılında Fransızca'yı ilköğretim eğitiminde zorunlu dil olarak kullanılması talimatını vermiştir. Bu düzenlemenin sebebi ise devrim sonrası dil politikalarının ülkenin bütünlüğüne katkı sağlamaması ve ilköğretimde 1832 yılında Fransızcanın isteğe bağlı olarak okutulabileceği ile ilgili yasaların başarısızlığı gösterilmiştir (Schiffman, 1996: 115).

1881'deki düzenlemelerle Fransa eğitim amacı ve aracı olarak kullanılan Fransızca ile devlet dil politikalarının hedefi olan bölgesel dilleri zayıflatmaya odaklanarak geleneksel yaşayan halkı laik bir eğitimle aydınlatmaya çalışmıştır (Sadoğlu, 2010: 33). Fakat Fransızcanın ilköğretimde benimsetilmesindeki tutum bazen bölgesel dilin aşağılanması boyutlarına ulaşıyor, bu dili konuşanlarla alay ediliyor ve bazı semboller takmaya zorlanıyordu (Ager, 1996: 43). İlkokullarda diğer dilleri konuşmak yasaktı ve bu kuralı çiğneyenler sert bir şekilde cezalandırıyordu.

Fransa'da 1881 yılından itibaren alınan tedbirlerden sonra standart Fransızca, Fransa'da bölgesel dilleri yavaşça ortadan kaldırmaya ve ülkenin tüm bölgelerinde duyulmaya başlamıştır. Buna rağmen 20.yy.ın ilk başlarına kadar ülkede genel dil olmayı başaramamıştır. Yeni gramer ve konuşma düzenlemeleri bu yüzyılın ilk yarısında da yapılmaya devam etmiştir. Bunlardan en önemlisi olan 1936 yılında ilk yayını yapılan ve 1986'ya kadar düzenli olarak gramer konusunda düzenlemeleri yapan "Loi Bon Usage (güzel kullanım)" isimli çalışmaydı (Rickard, 1989: 136). Academia Française tarafından kullanılan konuşma ve gramer çoğu insan tarafından yanlış olduğu düşünülmekte ve uygun olmadığı için düzenlemeleri kullanılmamaya başlanmıştı. Bu sebeple 20.yy.ın başlarında Belçikalı olan Maurice Grevisse'nin "Güzel Kullanım" çalışmasındaki kurallar gramerde dikkate alınmıştı (Rickard, 1989: 133).

Bunlarla beraber 1900'lerin başında Fransızcanın uluslararası ilişkilerde kullanımı hissedilir şekilde düşmeye başlamıştı. I. Dünya Savaşı sonrası imzalanan Versay Anlaşması (1918)'nin metni Amerikalı ve İngilizlerin ısrarı sonucu hem Fransızca hem de İngilizce hazırlanmıştı (Rickard, 1989: 153). Bu olay, Fransızcanın uluslararası rolünü ilk defa paylaşmak zorunda kaldığı bir ortam olmuştur. Bu olaya ilaveten 1945'te oluşturulan BM'nin resmî dilleri ile ilgili öneriye İngilizce, Rusça ve İspanyolca resmî dillerine Fransa'nın protestosu ve vetosu ile Fransızca da dâhil edilmiştir (Rickard, 1989: 154; Jacob ve Gordon, 1985: 118). Fransa'nın uluslararası ortamda tamamen, ülkesi içinde ise göreceli olarak Fransızca'yı baskı altında hissetmesi, ilk önce 1957'de kurmaya başladığı dili korumaya yönelik kurumlar kurmasına ve 1972, 1975, 1984 yıllarında kanunî tedbirler almasına sebep olmuştur (Grig, 1997; Schiffman, 1996: 121, 122).

Bölgesel diller konusunda 20.yy.ın başında herhangi bir istek bulunmamakla beraber bu durum Fransa'nın ulusal bütünlüğüne ilişkin şüphelerinin de giderilmesine de yardımcı olmuştur. Bu durum kısa bir sürede Fransa'nın dil politikalarını etkilemiş Bretonca kurslara ders saatleri dışında izin vermek gibi hoşgörölü tavırlar sergilemesine yol açmıştır (Sadoğlu, 2010: 34). Fakat bu hoşgörölü tavır II. Dünya Savaşı'nda, Almanların Fransa'daki bölgesel dil gruplarını özerklik talepleriyle kışkırtması üzerine, Fransa savaş sonrası bölgesel dil gruplarına daha katı tedbirler uygulamaya başlamasıyla son bulmuştur. Örneğin Alsas'da Almanca tümüyle yasaklanmış daha sonra bu yasak bazı konularda gevşetilmiştir. Ama esas baskı savaş sırasında Almanlarla iş birliği yaptığı iddialarının muhatabı olan Breton dil grubu üzerinde olmuştur (Ager, 1996: 45, 46). Dilsel grupların savaş sırasındaki ayrılıkçı girişimlerinin etkileri Paris'in hafızasında uzun süre yerini almış ve savaş sonrası bu grupların talepleri duymazlıktan gelinmiştir (Sadoğlu, 2010: 34).

1947-1948'de sosyalist parlamenterler bölgesel dillerin okullarda öğretilmesi ile ilgili ulusal Parlamento'ya teklif götürerek konunun Parlamento'da görüşülmesini sağladılar. Bölgesel dillerin ülkede öğretim durumu yaklaşık üç yıl Parlamento tarafından tartışıldıktan sonra 1951'de yasalaştı (Sadoğlu, 2010: 34). Kendisini hazırlayan parlamenterden ismini alan "Deixonne Kanunu" 11 Ocak 1951'de yürürlüğe girmiştir (Terzioğlu, 2007: 135). Kanun Fransa dilleri olarak ifade edilen bölgesel dil ve lehçelerin (Kurubaş, 2006: 270), belli eğitim kurumlarında ve belli saatlerde eğitim ve öğretim içinde kullanılabileceğine izin vermekteydi (Sadoğlu, 2010: 34). Böylece Fransa kanun ile bölgesel dilleri hukuki olarak tanımıştır (madde 1). Kanuna göre bölgesel dilleri ilkökul ve anaokullarında öğretime Milli Eğitim Yüksek Konseyi tarafından verilecek izinle gerçekleştirilecekti (madde 3). Ayrıca Fransa, bölgesel diller yararına olacak kanun ile bireysel haklar üzerinden düzenlemeye gitmiştir (Terzioğlu, 2007: 136). Bu kanunu ilginç kılan bir nokta, kanunun 10. maddesinde bölgesel diller olarak Bretonca, Baskça, Katalanca ve Oksitçeyi belirleyerek –ki 1974'te Korsikaca da eklenmiştir- Almanca, Flamanca ve Korsika dillerini göstermemesidir (Jacob ve Gordon, 1985: 120). Bunun sebebi ise bu dillerin Alman, Hollanda ve İtalya yabancı dillerinin lehçeleri oldukları iddiasıdır (Sadoğlu, 2010: 34). Tabii ki bu iddia da bu devletlerin II. Dünya Savaşı sırasında ulusal egemenliğini yok etmeleri ve güvenliğini zedelemelerinin olduğu göz ardı edilmemektedir. Deixonne Kanunu uygulamada kaldığı 25 yıl boyunca bölgesel dillerin gelişimine katkı sağlamadığı gibi onları kısıtlamıştır (Jacob ve Gordon, 1985: 122). Kanunla başlangıçta hafta da bir saat ile sınırlandırılan bölgesel dil eğitimi 1975'te "Haby Kanunu" ile 3 saate çıkarılmıştır. Fakat Deixonne Kanunu bölgesel dillere karşı önlem alıcı tavrı sebebiyle bu dilleri konuşan gruplar için tatmin edici olamamıştır.

1970'lerin ortalarında Fransa'daki etnik çatışmalar beklenmeyecek ölçüde olmaya başlamıştır. Özellikle Britani, Korsika, Oksitanya ve Pays Bask bölgelerinde anlaşmazlık, Fransa Hükûmeti'ne ve onun sembollerine karşı gizli siyasi şiddete dönüşmüştür (Jacob ve Gordon, 1985:122). Bunlardan en iyi bilineni 1978'de Breton milliyetçilerinin Versay Sarayı'nı bombalamalarıdır (Jacob ve Gordon, 1985:123).

Fransa Hükûmeti Ocak 1974'te Korsika'da bir, Pays Bask bölgesinde iki ve Britani bölgesinde bir olmak üzere dört etnik hareketi tasfiye ettiklerini açıklamıştır. Yakalananlara yöneltilen suçlamalar, teröristlere yardım ve yataklık etmekten Fransa'nın toprak bütünlüğünü tehdit etmeye kadar değişebiliyordu. Bu dönemde Fransa uzun dönem ihmal edilmiş bölgesel dilleri meşru kılmak ve böylece tehlikesi az fakat etkisi etnik gruplar üzerinde çok olan dillere, imtiyaz vererek etnik hareketleri azaltmak ve bu arada ayrılıkçı olan-olmayan etnik grupların siyasi ifadelerini baskı

altında tutmak gibi hesaplanmış bir politika izlemeye başlamıştır (Jacob ve Gordon, 1985: 127). Dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing bu politikayı devam ettirerek 1977'de Britani (Brittany) bölgesi için özel bir kültür şartı kabul etmiştir. Fakat bu jest geniş kitlelere sadece sembolik olarak ulaşmış, uygulamada etkisiz kalmıştır (Jacob ve Gordon, 1985: 127). Aynı dönemde Giscard 1978 yılında Korsika bölgesini ziyaret ettiğinde kullandığı “Birilerinin yazdıkları ve söyledikleri gibi bir Korsika Problemi yoktur, aksine Korsika’da problemler vardır.” ifadesi (Jacob ve Gordon, 1985: 127), Fransa’nın bölgesel dillerin kullanımında izlediği politikada imtiyazlar verebileceğini göstermiştir (Jacob ve Gordon, 1985: 127).

1980’lerde sosyalist bir partiden seçilmiş Cumhurbaşkanı Fransuva Mitterand ve hükûmeti bölgesel kültür ve diller yararına daha özgürlük içeren politikalar izlemiştir (Sadoğlu, 2010: 35; Jacob ve Gordon, 1985: 127). Mitterand Fransa’nın daha uygun hedeflerine ulaşması için önceden yaşanan etnik hareketlere karşı önyargının bir an önce kalkması gerektiğini düşünüyordu. Mitterand ve Sosyalist Parti platformu dilsel ve yönetsel reformların yapılacağından açık bir şekilde bahsetmeye başlamıştı.

1981 yılında Britani bölgesinde yaptığı konuşmada bölgesel dillere okul kapılarının sonuna kadar açılacağını, radyo ve televizyon kanallarına izin verileceğini beyan eden Mitterand, bölgesel dil ve kültürle hak ettikleri statünün teslim edileceğini (Jacob ve Gordon, 1985: 128) vurgulamıştır. Bu doğrultuda hükûmet bölgesel dillere radyo ve televizyon yayınlarında “edebi dakikalar” adı altında yer vermiş, birçok bölgesel radyo istasyonunun kurulmasına müsaade etmiştir. Böylelikle Fransa geleneksel olarak kullandığı tek dilde yayın politikasını bir kenara bırakmıştır (Jacob ve Gordon, 1985: 128). Mitterand hükûmetinin düzenlemeleri yapmasında bölgesel dil gruplarından aldıkları siyasi desteğin etkisinin olduğu da (Sadoğlu, 2010: 35) unutulmamalıdır.

Fransa’da zaman zaman bölgesel diller ile ilgili endişe dile getirilmesi de bu dillerin taleplerinin eskiye göre göreceli düşüşü, Fransa’nın ulusal güvenlik bağlamında bütünlüğünü koruyabileceği inancını güçlendirmiştir (Ager, 1996: 43). Bu inanış 1992 yılında AK’nin “Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı”nı gündeme getirip imzaya ve onaya açmasının etkisiyle Fransa’daki bölgesel dil gruplarının taleplerinin artması, AB ve AK’nin Fransa’nın bölgesel diller hakkındaki raporları bu inancı önemli ölçüde azaltmıştı. “Şart”ın AK’ce kabulünden hemen önce ve sonra Fransa’nın uyguladığı dil politikaları ve aldığı tedbirleri bir önceki bölümde anlatılmıştı. Bu tedbirlerin ortak noktasının Fransa’nın Fransızca’yı tekrar tek resmî dil, ülkedeki diğer dilleri de bölgesel dil ilan etmesi olduğunu hatırlatmakta fayda vardır.

Fransa, erken dönemlerinde dili ulus-devlet modelini inşa etme aşamasında bilinçli bir araç olarak kullanmıştır (Sadoğlu, 2010: 35). Fakat günümüzde Fransa’da ulusal egemenliğinin ve bütünlüğünün parçalanacağı endişesinin eskiye göre daha düşük seslerle dile getirilmesi (Sadoğlu, 2010: 35), bölgesel dillere karşı biraz daha esnek dil politikalarının uygulandığını göstermektedir.

4.2. FRANSA VE BÖLGESEL DİLLERİ

Cerquilini, yaptığı inceleme sonucuna göre Fransa’da yetmiş beş dilin bulunduğunu belirtmişti (Maata, 2005:177). AK’nin en son Mart 2016 tarihinde Fransa ile ilgili düşünceleri içeren metinde, yedi dilin bölgesel dil kapsamına dâhil edilebileceğini belirtmiştir. Bu diller Baskça, Bretonca, Katalanca, Flamanca, Alsasca, Oksitçe ve Korsikadır. Fransa ülkesi içinde azınlık olmadığını kabul etse de, bu bölgesel dillerin etnik kimlik taşıdıkları ve azınlık dili oldukları tartışmasıdır.

Bu bölümde AK’nin “Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı”na uyduğunu belirttiği Fransa’daki yedi bölgesel dil ile bu dilleri konuşanların durumu ve bu dillere karşı Fransa’nın dil politikaları anlatılmıştır. Bunlardan çalışma konusu ile ilgili Korsika ve Korsikaca bu bölümde anlatılmamış, bir sonraki bölümde Fransa ulusal güvenliği ile bağlantılı bir şekilde anlatılmıştır.

Nüfusu 2016 itibarıyla 66.5 milyon olan (“Population Change- France”, 2016) Fransa’nın etnik olarak % 82’si Fransız, % 12,2’si Oksit, % 2,6 Alsas (Alman), % 2’si Breton (İngiliz), % 0,45’i Katalan (İspanyol), % 0,49 Korsika, % 1 Flaman (Hollanda), % 0,1’i Bask kökenlidir (Çakmak, 2012: 47). Yüzölçümü 550.000 kilometrekare olan Fransa bu özelliği ile AB üye ülkeleri arasında en geniş ülkedir (“France in the EU”, 2016). Başkenti Paris olan Fransa’da 1 Ocak 2016’da yapılan yasal düzenlemeyle metropole bağlı yirmi iki yönetsel bölge kendi aralarında birleştirilerek on üç bölgeye indirilmiştir. 1 Ocak 2016 öncesi ve sonrası Fransa’daki yönetsel bölgeleri gösterir haritalar aşağıdadır.

Harita-1 01 Ocak 2016 Öncesi Fransa Siyasi Haritası
<http://about-france.com/geo/region-map.htm>

Harita-2 01 Ocak 2016 Sonrası Fransa Siyasi Haritası
http://www.france-pub.com/list_regions.html

4.2.1.Fransa ve Oksitçe Bölgesel Dili

Oksitçe genelde ülkenin güney bölgesinde konuşulur. Yaklaşık 500.000 kişi tarafından kullanılan bu dilin altı lehçesi bulunmaktadır. Bu lehçelerden genelde Provençal, Oksitçe ile eş anlamda tutulmaktadır (Dalby, 1998: 468). Altı lehçeden Provençal başta olmak üzere Augvernat, Limousin ve Languedocien lehçeleri UNESCO tarafından ciddi şekilde, kalan iki lehçe olan Gaskon ve Vivaro-Alpine lehçelerinin ise açıkça yok olma tehlikesi altında olduğunu belirtilmektedir (“Occitan”, 2016). Fransa’da bölgesel dil kabul edilen Oksitçe, okullarda yabancı dil öğretimi prensiplerinde yer bulmaktadır (“Legal Situation of Occitan”, 2016). Oksitçe’nin Fransa’da resmî statüsü yoktur. Bu dil Oksitan grupların bulunduğu bazı iki dilli devlet okullarında ve ortaokullarda seçmeli yabancı dil şeklinde okutulmakta, özel kurslar açılmaktadır (“Occitan Language in Education in France”, 2016).

Oksitçe devlet televizyonu, FR-3 kanalından haftada bir saate yakın yayın yapmaktadır. Bunun yanında birçok bölgesel özel radyolar da Oksitçe yayın yapmakta, “La Setmana” isimli haftalık bir gazete ve “Plumalhan” adlı bir magazin dergisi bu dilde çıkmaktadır (Kurubaş, 2006: 276). Ayrıca Oksitlerin yaşadığı bölgelerde bazı sokak isimleri aşağıdaki resimde belirtildiği gibi hem Fransızca hem de Oksitçe yazılmaktadır.

Şekil- 1 Fransa’da Fransızca ve Oksitçe Sokak İsmi
urbanphoto.net/blog/org

Oksitanların kurdukları Oksitan Partisi (Partit Occitan) vb. siyasi partiler otonomi istemekte ve bu yörengede faaliyetlerini sürdürmektedirler (Sadoğlu, 2010: 206)

4.2.2. Fransa ve Breton Bölgesel Dili

Bretonlar Fransa' da ülkenin kuzeybatısında Britani (Britanny) bölgesinde yaşamaktadırlar (Koch, 2005: 275). Ülkenin genelinde sayıları yaklaşık dört milyon olduğu tahmin edilen Breton dil topluluğunu konuşabilen 250.000-300.000 nüfus bulunmaktadır ("Breton", 2016). Ülkede yasal statüsü bulunmayan Bretoncanın kullanımı Fransızların özellikle 19.yy.da uyguladığı dil politikalarıyla azalmıştır. Fakat bu yüzyıldaki Fransa'nın dil politikaları Breton milliyetçiliğinin oluşumuna zemin hazırlamıştır (Kurubaş, 2006: 277). Çünkü bu yıllarda Britani bölgesindeki okullarda Fransızca konuşmayan öğrencilere ceza verilir, kamu kuruluşlarında "tükürmek ve Bretonca konuşmak yasaktır" gibi ifadeler içeren ikaz levhaları bulundurulurdu (Üstel, 2002: 28).

Bretonların otonomi talepleri ve bu taleple beraber ilk siyasallaşma hareketleri 1920'li yıllarda olmuş ve bunun sonucu Breton Ligi ve Breton Özerklik Partisi isminde iki siyasi hareket kurulmuştur. Bu iki yapıdan bazı kimseler 1930'lu yıllarda sınırlı da olsa şiddet içeren eylemler yapmışlardı (Kurubaş, 2006: 277). Fakat 1950'lerde tekrar canlanan Breton hareketi 1960'larda daha çok siyasi ve kültürel alanlarda yürütölmeye başlandı.

Breton milliyetçiliği Breton Ulusal Partisi'nin (1931-1944) çalışmaları ile güçlenmişti. Bu milliyetçi hareketler, 1963'te Breton Özgürlük Cephesi (FLB) isimli bir terör örgütünün kurulmasını beraberinde getirmişti. Bu grup Britani bölgesinin, Fransa'nın sömürgeci gücüne karşı olduğunu savunmaktaydı (Reece, 1977: 204). FLB'nin ilk saldırısı Britani bölgesinde St. Brieuc şehrinde bir vergi binasının bombalanması ile olmuş ve bu eylemlerin devam edeceği, örgüt tarafından "Britani bölgesinde bulunan işgalci sembollere karşı şiddet uygulanacak" ifadesi ile belirtilmişti (O'Callaghan, 1983: 80). Müteakip yıllarda can kaybına sebep olmayacak şekilde elektrik trafoları, polis lojmanları, heykeller vb. hedeflere yönelik bombalama eylemleri yapan örgütün eylemleri 1968 yılında doruk noktasına ulaşmıştı (O'Callaghan, 1983: 82). 1969'da birçok üyesi Fransa tarafından tutuklanan FLB örgütünün üyeleri, iş adamı, ev hanımı, öğrenci, çiftçi, hatta din adamlarından oluşmaktaydı (Reece, 1977: 206). Bu tutuklamalardan sonra Breton dil kurslarına katılan öğrenci sayısı artmış bunun etkisi ile Bretonca konuşmanın Fransa'da hukuki bir zemini oluşmuştur. Bu yumuşama FLB'de çeşitli grupların oluşmasına neden olmuştur. Bu gruplardan terör faaliyetlerinin devamını isteyen Breton Devrimci Ordusu (ARB) 1971 yılında kurulmuştur. ARB, FLB'nin silahlı kanadı olmuştur ("ARB", 2016). Bu örgüt de sivil kayıplar verdirmemeye özen göstermiştir. İlk eylemini 1974 yılında Roc-Tredudon şehrinde yapmış, 1978 yılında Paris'te Versay Sarayı'nda bombalama eylemi yaparak

ön plana çıkmıştır (Demirel, 2003: 228). Bugüne kadar 200’den fazla eylem yapan örgütün bölgesinde fakat şiddet içerikli eylemleri 2000 yılında McDonald’s bombalamasında bir garsonun ölmesi ile azaltan örgüt, Breton dilinin ve Breton halkının Fransa tarafından tam bir demokrasi ile tanınmadığı sürece mücadelenin devam edeceği düşüncesindedir (“ARB”, 2016). Bu örgütün dikkat çeken eylemlerinden biri 1999 yılında Cumhurbaşkanı Chirac’ın “Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı’nı onaylamamasını açıklamasından iki gün sonra Başbakan Jospin’in evinin bombalanmasıdır (Eric, 2000).

Günümüzde Bretonların hak ve isteklerini dışa vuran ve siyasi mücadelede bulunan partiler de vardır. Bunlardan Breton Partisi ve Breton Demokratik Birliği önde gelmektedir (Kurubaş, 2006: 277).

Çabalar kısıtlı olsa da, Fransa Bretonlara bazı kültürel imkânlar tanımış bu çerçevede Breton dilinin kullanımında bazı gelişmeler söz konusu olabilmiştir. Kamu hizmetlerinde seyrek bir şekilde kullanılmakta olan dil, Breton dil topluluğunun bulunduğu bölgelerde bazı sokak isimlerinde görülmektedir.

Şekil- 2 Fransa’da Fransızca ve Bretonca Yol İşareti
<http://about-france.com/regions/brittany.htm>

Breton dili Fransa’da ilk ve ortaokulda eğitim dili olarak kullanılabilir. (“Breton Language in Education in France”, 2016). Britani Bölgesinde eğitim konusunu 1977 yılında kurulan ve Breton dilini yoğun pratikle canlı tutmaya çalışan DIWAN isimli kuruluş düzenlemektedir. DIWAN okulları, özel okul statüsünde olup, Fransa tarafından kendilerine bütçeden mali destek ayrılmamaktadır (Kutet, 2004).

Medyada devlet televizyonu Breton dil grubunun olduğu bölgede haftalık 90 dakika, radyosu ise haftada 30 saat Breton dilinde yayın yapmaktadır. Bunların yanında Breton derneklerinin bölgesel radyoları bulunmakta, dernekler tarafından çıkartılan dergi ve bölgesel gazeteler Bretonca yayımlanabilmektedir (Kurubaş, 2006: 278).

4.2.3. Fransa ve Katalanca Bölgesel Dili

Fransa'nın güney bölgesinde bulunan kuzey Katalonya diye bilinen bölgede yaşayan Katalanca dilsel grubuna mensup yaklaşık üç yüz bin civarında insan bulunmaktadır ("Catalan in France", 2016).

Fransa'da Katalanca, kamu işlerinde kullanılmadığı gibi yasal bir statüsü bulunmamaktadır. Eğitimde Katalanca ilköğretimde özel okul statüsünde yer bulmaktadır. Bölgesel devlet ve televizyon ve radyosu kısa sözlü özel radyolar ise 1981'den beri tamamen Katalanca yayın yapabilmektedirler (Kurubaş, 2006: 278).

Bunlarla beraber Katalanca günlük gazete "L'Independent" isimli gazete zaman zaman günlük 50.000 tiraja ulaşmaktadır ("Catalan in France", 2016).

Fransa'da Katalanların özerklik yanlısı "Katalan Birliği" oluşumu siyasi faaliyet göstermekle birlikte, İspanya'daki Katalanların oluşturduğu "Katalan Blok" içinde de Fransız Katalan dil grubuna mensup kişilerin yer aldığı görülmektedir (Kurubaş, 2006: 279).

4.2.4. Fransa ve Baskça Bölgesel Dili

Fransa'nın güneybatısında İspanya sınırında bulunan bölgede yaşayan Bask dil grubunun sayısının yaklaşık 70.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir ("Basque/Euskera", 2016). Ülkede yasal statüsü diğer bölgesel diller gibi olmayan Baskça, nadiren yerel makamlar tarafından kullanılmaktadır ("Basque in France", 2016).

Eğitimde Baskça ilköğretimde 1-3 saatlik belirli sürelerde ders olarak, orta öğretimde ise seçmeli ders olarak gösterilmektedir (Kurubaş, 2006: 278). Bunlara ilaveten okul öncesi ve ilköğretimde Seaska Derneği'nin kontrolünde olan 18 okul vardır. Bu okulların giderlerinin % 70'ini Fransa Hükûmeti, % 30'unu ise aileler karşılamaktadır ("Basque in France", 2016).

Basın yayında Sud-Quest isimli bölgesel gazete haftalık olarak çıkarılmaktadır. Pay-Bays Radyosu hariç, devlet radyosu bölgede Baskça yayın yapmamaktadır. 3 özel radyo istasyonu haftada 105 saat Baskça yayın yapmaktadır.

Bunlarla beraber devlet televizyonu France 3 -Euskal Herria her yıl programlarının üç saatini Baskça yayımlamaktadır. Bölgede özel televizyon olmamakla beraber bu dil grubuna mensup kişilerin % 15-20'si İspanya'nın Bask eyaletinde yayın yapan televizyon kanalı "Euskal Telebista"yı seyredebilmektedir.

Kültürel alanda ise Seask Derneği'ne ilaveten Bask Kültür Enstitüsü bulunmaktadır.

Bu bölgede 1993 yılı başlarında, yasa dışı faaliyetlerde bulunan Ippareterak örgütü kamu kuruluşlarına karşı gece patlattığı bombalar ile adını duyurmuştur (Demirel, 2003: 227). Baskçada "kuzeyliler" anlamına gelen Ippareterak İspanya'daki ayrılıkçı ETA örgütü ile bağlantılıydı (Codebook for Protest and Coercion Data, 2016). Eylemleri maddi hasarlı olan Ippareterak eylemlerine sebep olarak, liderleri Philippe Bldart ve bazı militan arkadaşlarının 1986 yılında iki Fransız jandarmasının öldürülmesi olayı ile ilgili tutuklanmalarını göstermiştir (Demirel, 2003: 228).

4.2.5. Fransa ve Alsasca Bölgesel Dili

Fransa'nın kuzey batısında bulunan Alsas-Maselle bölgesinde Almanya sınırında yaşayan Alman kökenli grupların konuştuğu dil olan Alsasca, yaklaşık bir milyon kişi tarafından konuşulmaktadır (Kurubaş, 2006: 279). Fransa Almancayı bölgesel dil olarak kabul etmekte, Alsascayı ise Almancanın sözlü bir lehçesi olarak görmektedir ("German in France", 2016).

Alsascanın Fransa'da yasal bir statüsü bulunmamakla beraber bölgedeki kamu işleri Fransızca yürütülmektedir. Fakat birçok kamu personelinin ana dili Alsasca olduğu için sözlü uygulamada bu dil ile karşılaştırılır (Kurubaş, 2006: 279). Bununla beraber bölgesel yönetimler Fransızca yerine Alsasca kullanılmasını teşvik edecek hareketlerden kaçınmaktadırlar.

Fransa Alsascayı Almancanın lehçesi olarak kabul ettiği için eğitimde, bu bölgede Almancayı muhatap almaktadır. Bölgede okul öncesi eğitimde Almanca nadiren kullanılmakta olup, bu okullarda yarı yarıya süre ile Almanca ve Fransızca eğitim verilmektedir. İlköğretimde ve ortaöğretimde ise devlet okullarında seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

Ortaokul seviyesinde öğrenciler Almancayı birinci veya ikinci yabancı dil olarak seçebilmektedir. Yükseköğretimde de Almanca modern bir yabancı dil olarak tüm ülkede öğretilmektedir. ("German in France", 2016).

Yazılı basın alanında günlük gazetelerden tirajı 55.000 olan DNA (Les Dernieres Nouvelles d'Alsasce-Alsace Latest)'nın basımının % 65'i Almanca yapılmaktadır.

Devletten mali destek almayan süreli yayınlar bölgedeki hacmin dörtte birini oluşturmakla beraber içeriklerinin % 75'i Almancadır ("German in France", 2016).

Bölgede kamu ikazları ve yol işaretleri çoğunlukla Fransızcadır. Fakat özellikle tarihi bölgelerde isimler ve yol işaretleri iki dilli biçimdedir ("German in France", 2016).

Şekil- 3 Fransa'da Fransızca ve Alsasca Sokak İsmi
<http://frenchmoments.eu/alsace-region/>

Devlet tarafından FR 3- Alsace hariç mali destek alamayan radyo istasyonları, bölgesel olarak programlarının büyük bir çoğunluğunu Almanca lehçelerinde yapmaktadır. FR Alsace radyosu ise haberlerin bir saatini Almanca, beş saatinin Almanın lehçelerinde yayımlamaktadır. Devlet radyosu FR 3-Alsace haftanın 6 günü yaklaşık kırk dakika Alsasca lehçesinde yayın yapmaktadır. Rad'io-Tele Alsace (RTA), Radio des Alsaciens ve Radio 67 gibi özel radyoların programlarının %50'si Almancadır ("German in France", 2016).

Bölgede devlet televizyon yayınları (France 3) haftada 75 dakika (Kurubaş, 2006: 179, "German in France", 2016) Alsasca yapılmaktadır. Bölgede özel televizyon kanalları bulunmamakla beraber, Almanya, Lüksemburg ve İsviçre kanalları seyredebilmektedirler.

Siyasal alanda "Alsas-Loren Ulusal Formu" ayrılıkçı hareket içeren faaliyette bulunan bir oluşumdur. Bunun yanında Alsas Halk Birliği, Alsas Bölgesel Hareketi gibi siyasi oluşumlar da otonomi isteyen etkinlikler göstermektedirler (Kurubaş, 2006: 279).

4.2.6. Fransa ve Flamanca Bölgesel Dili

Fransa'nın kuzey bölgesinde Westhoek'te bulunan Hollanda kökenli Flaman dil grubunun sayısının 80.000 civarında olduğu (Kurubaş, 2006: 280), bunlardan da

50.000'inin Flamancayı kullandığı tahmin edilmektedir (Lambrechts, 2014). Flamanca'nın Fransa'da yasal statüsü bulunmamakla beraber kamu işlerinde kullanılmamaktadır. Bunun yanında devlet Flamanca bölgesel dilinin kültürel miras olarak görmediği için destekte bulunmamaktadır ("Flemish in France", 2016).

Flamanlar dilsel alanda bugüne kadar bölgesel veya ulusal yönetimlerle dillerinin desteklenmemesi konusunda sorun yaşayacak kadar farklı düşüncelerde olmamışlardır.

Fransa, Flancayı Hollandaca'nın lehçesi olarak görmekte (Lambrechts, 2014; "Flemish in France", 2016), bu sebeple Hollandaca ilk, orta ve liselerde yabancı dil olarak okutulmaktadır (Kurubaş, 2006: 280). Fakat Hollandaca'nın bölgede öğretimi Flamanca kullanımını azaltmaktadır.

Kitlesel iletişim alanında Flamanca herhangi bir yayın bulunmamakta, günlük gazete çıkarılmamaktadır. Yazılı basın alanında Hollandaca ve Flamanca birkaç haftalık dergi çıkarılmaktadır.

Flamanca yayın yapan televizyon kanalı bulunmamakla beraber sadece bir özel radyo (Kurubaş, 2006: 280) yayınlarının % 10'unu Flamanca yapmaktadır ("Flemish in France", 2016).

4.3. FRANSA'NIN KORSİKA BÖLGESEL DİLİ VE KORSİKA ULUSAL KURTULUŞ CEPHESİ (FLNC) TERÖR ÖRGÜTÜ

Avrupa'daki terör hareketleri karşılaştırıldığında Fransa'daki "Korsika Sorunu"nun ikincil bir önemi olduğu düşünülebilir. Aslında, AB kurucu üyesi Fransa'nın 1789 devrimi ile ortaya çıkardığı ulus-devlet yapısının ulusal güvenlik açısından ve terörizm ile mücadelesinin hâsıllarını görmek ve değerlendirmek bakımından Korsika sorunu bir modeldir.

Fransa 1960'lı ve 1970'li yıllarda ülkesinde başlayan terör eylemlerine karşı sadece Korsika bölgesinde değil, ülkenin diğer bölgelerinde de tedbirler almak zorunda kalmıştır (Şenocak, 2006: 138, 139). Bu örgütlerden ideolojik eylemlerini Fransa'daki NATO kurum ve kuruluşlarına karşı yapan "Doğrudan Eylem" ve etnik-milliyetçi eylemlerde bulunan "Breton Kurtuluş Cephesi" gibi ayrılıkçı etnik terör örgütlerinin Fransa'daki varlığı, ülkenin teröre yabancı olmadığına göstergesidir.

Fakat yukarıda bahsedilen terör örgütlerinin ideolojik veya ayrılıkçı çabalarının hiçbirisi Korsika sorununu ve bunun sonucu oluşan FLNC terör örgütü kadar Fransa'yı meşgul etmemiştir. Korsika sorununun anlaşılmasında Korsika adasının tarihi kökenlerinin, coğrafyasının ve 1960 yıllarından sonra oluşan terörizm hareketlerinin

sebepleri ile birlikte Fransa'nın bölgeye uyguladığı merkeziyetçi yönetimin etkisi olduğu açıktır.

4.3.1. Korsika Adasının Tarihi ve Fransa'nın Dil Politikalarına Etkisi

Akdeniz'de Sicilya, Sardunya, Kıbrıs Adalarından sonra dördüncü büyüklükte olan Korsika Adası, Fransa'dan yaklaşık 170 km İtalya'dan ise 90 km uzaklıktadır. Başkenti Napolyon Bonapart'ın doğduğu şehir olan Ajaccio'dur. Diğer önemli şehirleri Calvi, Bastia, Corte ve Sartene olmakla beraber ada nüfusunun üçte birinden fazlası Ajaccio ve Bastia'da yaşamaktadır. Ada dağlık bir araziye sahip olup 2710 metreye ulaşan dağları bulunmaktadır (Britannica, 1990: 652). 8,681 kilometre kare yüzölçümüne sahip adanın üzerinde yaklaşık 260.000 civarında nüfus bulunmaktadır. Korsika'nın tarihi güvensizlik, çatışma ve savaşlar içerir ve Korsikalı kimliğinin oluşum sürecinde etkili bir rol oynamıştır.

Korsikalıların atalarının İber ve Latin kökenli yerleşimcilerden geldiği tahmin edilmekte ve tarihinin MÖ 7000 yılına kadar gittiği düşünülmektedir. Korsika Adası, MÖ 14. ve 11. yüzyılları arasında adaya Torre adında kaleler yapmaları sebebiyle Torre Kavmi adı verilen toplumun istilasından sonra sırasıyla Finikeliler, Foçalılar, Kartacalılar en son olarak MÖ 162 yılında Roma idaresi altına girmişti (Büyük Larousse, 1986: 6999). Romalıların Korsikalılar üzerindeki etkisi, Latin dilinin ve Hristiyanlığın adaya getirilmesi ile olmuştu (Thompson, 1978).

Millattan sonra ise Vandalların, Bizans'ın, Lombardların, Frankların, Arapların ve en son olarak Papalığın istilasına uğrayan adanın yönetimi, 1077 yılında Piza Cumhuriyeti'ne Papalık tarafından bırakılmıştı. Akdeniz'de güçlü bir deniz kuvvetine sahip Cenevizliler 1284 yılında Piza ile Korsika Adası için savaşılmaya başlamış 1347 yılında adayı tamamen ele geçirmiş ve 1768'e kadar egemenliği altında tutmuştu (Thompson, 1978). Cenevizlilerin egemenliği altında geçen 400 yıl boyunca adanın Cenevizlilerin yabancı ülkelerle yaptığı savaşlar ve katı idareleri sebebiyle ada halkı iyice yıpranmış, barış ve güvenlik hiçbir zaman oluşmamıştı. Korsika halkı Cenevizlilerin yönetimine karşı 14.yy.da ayaklanmaya başlamış, adada şiddet ve belirsizlik ortamının devamlılık kazanmasına sebep olmuştu. Bu hareketler 1700 yılların ikinci ve üçüncü çeyreğinde yoğunlaşmış ve bağımsızlık mücadelesi olarak tarihe geçmiştir. Adada 1729, 1730, 1734 yıllarında büyük ayaklanmalar olmuş, bu ayaklanmalar Ceneviz yönetimi tarafından güçlkle bastırılmıştı (Emekliler, 2012: 313).

Adada Ceneviz yönetimine karşı bağımsızlık hareketlerinin en önde geleni Korsikalı General Pasquale Paoli 1755 yılında başlattığı direniş hareketleridir. Bu hareketler 1755-1768 yılları arasında Paoli önderliğinde devam etmişti (Güzel, 2006:

49). Aynı zamanda Aydınlanma döneminin düşünürlerinden olan Paoli'nin adı 1765 yılında Korsika'nın Corte şehrinde açılan üniversiteye verilmiştir.

Ceneviz idaresi ile Korsikalılar arasındaki mücadeleye Ceneviz'in yardım talebi ile Fransa'nın müdahalesi dengeleri değiştirmişti. Mücadele sonucu egemenliği iyice zayıflamış olan Cenevizler adanın idaresini 1768'de Fransızlara devretmişti (Emeklier, 2012: 342).

İngiltere'den destek alan Paoli 1769'da İngiltere'ye kaçmış Fransız Devrimi sonucu geri dönmüştü. İngiltere 1794'te adayı işgal etmiş, egemenliğini 1796'ya kadar devam ettirmiştir (Güzel, 2006: 51). Bu durum Paoli'nin bağımsızlık düşüncelerini azaltmış, 1796'da Napolyon'un adayı tekrar Fransız egemenliği altına alması ile umutlarının iyice sönmesine sebep olmuştu (Emeklier, 2012: 343). Korsika Adası II. Dünya Savaşı esnasında İtalyanların kısa süreli işgali hariç 1796 yılından günümüze Fransa'nın yönetimi altındadır.

19.yy.da ve 20.yy.ın ilk yarısında büyük ekonomik krizler yaşayan ada halkı bu sebeple büyük gruplar halinde başta Fransa'ya ve Fransa'nın sömürgelerine göç etmiştir. Nüfus hareketleri ile 1890'da yaklaşık üç yüz bin olan ada nüfusu 1950'de yüz elli bine kadar düşmüştür (Perry, 1967: 209). 19.yy.dan itibaren ekonomik sorunlar yaşayan Korsika aynı zamanda kültürel bunalımlarda yaşamaya başlamıştı. Bunda Fransa'nın başta dil olmak üzere sosyal ve kültürel alandaki Adaya uyguladığı politikaların etkisi büyüktür. Adanın İtalya ile olan ekonomik ilişkilerini azaltmak sosyal ve siyasi bakımdan Fransa anakarasına bağlamak üzerine kurulmuş olan Fransızlaştırma (francisisation) stratejisi yine 19.yy.dan itibaren Fransa tarafından Korsika adasına uygulanmaya başlamıştır (Cini ve Bioncarelli, 2008). Dominici, adanın 1769'da başlayıp 20.yy.ın başında biten ve kültürel bütünleşme amacı taşıyan bu süreci "Fransızlık ve İtalyanlık arasındaki kültürel zıtlık dönemi" olarak adlandırmaktadır (Dominici, 2004).

Bu dönemin hâsılası Ada toplumunun Fransa'ya tepki göstermesi şeklinde olmuş, Korsikacanın muhafazası ve Korsika tarihinin kendi okullarında öğretilmesi gibi kimliklerinin korunmasını sağlayacak taleplerde bulunmalarına yol açmıştı. 1896-1940 yılları arası bu talepler yoğun bir şekilde artmış, birçok eser Korsikaca yazılmıştı (Emeklier, 2012: 344). Bu yıllar Korsika da ayrılıkçı veya özerkçi kimlik oluşumlarına da sebep olmuştu. Bu dönem sonrası yaşanan II. Dünya Savaşı bitimi ile dünyada başlayan sömürgeciliğin tasfiye hareketleri Korsika'da da etno-kültürel taleplerinin hız kazanmasına yol açmıştı. Bu etkilerle 1940-1965 yılları Fransa ile Korsika Adası arasında sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda sorunların daha da büyüdüğü

bir dönem olmuştur. Bu dönemde de Fransa'nın tarih boyunca, uluslaştırma aracı olarak gördüğü tek dil Fransızca politikası dâhil Korsika'ya uyguladığı kültürel ve yönetsel politikalar 1965 yılından sonra Ada'da etnik-milliyetçi hareketlerin artmasına ortam hazırlamıştır (Emeklier, 2012: 345) Ayrıca, 1962 yılında itibaren Cezayir'in Fransa sömürgeliğinden ayrılması sonucu 17.000 kadar Cezayir'de doğmuş Fransız (pied noirs) Korsika Adasına yerleşmişti. Adaya Fransa tarafından yerleştirilen "pied noirs"ler imtiyazlı toprak edinmişlerdir (Türkan, 2004: 232). Korsikalı vatandaşların ortalama toprağı bir hektar olmakla beraber "pied noirs"lere verilen bağ alanları ortalama elli hektar büyüklüğünde idi. Korsika halkı bu duruma oldukça kızgındı (Türkan, 2004: 232).

Bu tarihi süreçler sonucu Fransa yönetimine karşı çıkma eğilimleri gösteren Korsika'da 1958 senesinden itibaren Cezayir'in bağımsızlık mücadelesinden de etkilenerek "halk kurtuluş komiteleri" kuruldu. Fakat bu hareketlerin ivme kazanması 1962 tarihini bulmuştur (Şenocak, 2006: 141). Bu yıl sonrası dönem Korsikalıların kimlik taleplerinin sosyal veya ekonomik bölgesellikten özerkliğe, hatta bağımsızlığa dönüştüğü (Dominici, 2004) bir süreç olmuştur.

Korsikalıların kimlik oluşumunda tarihlerinin yanı sıra coğrafi niteliklerin de etkisi vardır. Çünkü coğrafya bireyin fiziki, psikolojik, kültürel ve siyasi düşüncelerini belirleyen bileşenlerin başında gelmek suretiyle, Korsika kimliği üzerinde oldukça etkili olmuştur (Emeklier, 2012: 330). Korsika'nın kimliğini etkileyen coğrafyasının iki önemli özelliğı bulunmaktadır. Bunlardan ilki Akdeniz'de önemli bir konumda bulunması sebebiyle tarih boyunca işgallere maruz kalmış bir ada olması, ikincisi ise tarımı kısıtlayan dağlık bir alana sahip olmasıdır. Tarih boyunca deniz ticaret yollarının üzerinde bulunmuş Korsika adası, sürekli işgale maruz kalma tehdidi altında bulunmuş (Emeklier, 2012: 331), zaman zaman istilaya uğramıştır. Bu sebeple Korsikalılar adadaki hayatlarını istilaya uğrama veya kuşatılma tehditlerine karşı uyanık olarak yaşamak zorunda kalmışlardır. Korsikalılar, adanın sınırlı coğrafi koşullarının kendilerine hareket alanı bırakmadığı için istilalara ve kuşatmalara karşı çözümü, sürekli mücadele etme ile bulmuşlardır (Filippova, 2008). Braudel tehditlerin adada yaşayanlarda daha korumacı bir kimliğe sahip olmalarına neden olduğunu (Emeklier, 2012: 332), Montesquieu ise bu muhafazakârlığın ada insanını daha özgürlükçü yaptığını (Emeklier, 2012: 333) iddia etmektedirler. Bu sebeple Korsikalıların mücadelecilik özelliklerini özgürlüklerini koruma ve bağımsız olma istekleriyle birlikte düşünmek gerekmektedir. Aynı zamanda Korsikalıların, adalı olma kültürünün etkisiyle Fransa'daki diğer bölgesel/etnik topluluklara göre Fransa ve Fransızcaya karşın dillerinin hâlâ etkin bir şekilde canlı bir biçimde kullanmaları korumacı kimlikleriyle

bağdaştırılabilir. Çünkü Korsikalılar için deniz doğal bir sınırdır (Casula, 2006) ve kolektif Korsikalı kimliğinin oluşumunda etkisi vardır.

Korsika adasının coğrafi diğer özelliği ise çok dağlık bir yapıya sahip olmasıdır. Ünlü jeopolitik düşünür Ratzel, Korsika adasını deniz üzerindeki dağ olarak tasvir etmektedir (Thompson, 1978: 259). Tarih boyunca bu yapı nispeten daha az düzlük alana sahip güney bölgesi ile kuzey bölgesinin farklılaşmasına ve doğal bir sınır oluşmasına sebep olmuştur (Filippova, 2008). Korsika'nın kuzey bölgesi daha çok şehrsel yaşam tarzı ve daha çok tarım arazisine sahip olmakla beraber, güney bölgesi kırsal bir hayata sahiptir. Adanın geneline hâkim dağlık yapı tarih boyunca Korsikalıların mücadelecilik özelliklerini pekiştirmiştir (Filippova, 2008).

Adanın dağlık özelliği yanında Akdeniz'de bulunmasının da Korsikalıların dillerinin de dâhil olduğu kültürel kimliklerinin oluşumunda etkisi vardır (Casula, 2006). Tarih boyunca Akdeniz'de bulunan İtalyan kökenli güçler tarafından yönetilen Korsika adası, İtalyan etkisi altında sosyo-kültürel olarak şekillenmiştir. (Cini ve Bioncarelli, 2008). Fakat 1768'de Fransızların adayı ele geçirmesi Korsika'nın Akdenizli kimliğini devşirmiş, Fransız-İtalyan etkisinde oluşmuş bir Korsikalı kimliği ortaya çıkarmıştır. Fakat Korsikalıların Fransızlardan ziyade İtalyanları kendilerine yakın bulmaları, onları Fransa'dan uzaklaştıran en önemli husustur (Filippova, 2008).

4.3.2. Korsika'da Milliyetçi Korsika Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLNC) Terör Örgütü

1957 yılında Bölge statüsü kazanan Ada 1975 yılında Güney Korsika (Corse-du-Sud) ve Yukarı Korsika (Haute Corse) olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Fransa'nın uyguladığı politikalar sonucu Fransa'da 1960'lı yıllardan itibaren artan bölgesel ayrılıkçı hareketlerin en dikkat çeken, Korsika'da olmuştur (Sanchez, 2008). Dünyada bu dönemdeki sömürgeciliğin tasfiyesi süreci, Fransa'nın adaya uyguladığı politikalar sonucu Korsika'da milliyetçi ve ayrılıkçı hareketler çoğalmıştır. Bu dönemde Korsika halkı kimlik korumacılığını arttırmış Korsikacanın muhafazasına özenerek Fransa'nın daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi dil politikalarına tepki göstermiştir (Emeklier, 2012: 347).

Bu hareketlerin başlangıcında Fransa adadaki ayrılıkçı, özgürlükçü düşünceleri kırmak için öncelikle tarım ve turizm sektörleri olmak üzere adaya ekonomik gelişimi sağlayacak "Korsika Bölgesel Eylem Programı"nı 1957 yılında uygulamaya koymuştur (Thompson, 1978: 266). Fakat Program 14 yıl içinde Korsika halkını ekonomik refaha ulaştırmaktan ziyade, ada ekonomisinin Fransızların tekeline geçmesi ile Korsikalıların birçoğu ekonomik faaliyetlerin dışında bırakılmıştı. Ekonomik plan, Korsika'yı Fransa'ya

bağlaması gerekirken, Korsikalılarda dışlanmışlık algısı oluşmuştur (Emeklier, 2012: 348).

Korsika'daki ilk ayrılıkçı hareketler 1967 yılında Simeoni kardeşler tarafından kurulan "Korsika Bölgesel Hareketi (ARC)"dir (Demirel, 2003: 222). Başta ılımlı olan Simeoni kardeşler yönetimindeki örgüt 1973'te "Korsika Yeniden Doğuş Hareketi (APRC)" adını alarak genelde radikal eylemler yapmaya başlamıştı. 1977 yılında "Korsika Halk Birliği (UPC)" adını alan örgüt şiddet eylemlerini bırakarak ılımlı bir tavırla gösteriler ve yürüyüşler düzenlemektedir. Bu örgütün bilinen en önemli eylemi, 1975 yılında FPCL ve Ghjustizia Paolina adlı örgüt elemanlarıyla beraber Korsika'da ilk silahlı eylemi gerçekleştirip iki Fransız jandarmasının öldürülmesi olmuştur (Güzel, 2006: 65).

Bu iki radikal örgütten "Korsika Kurtuluşu Yurtseverler Cephesi (FPCL)" 1973 yılında, "Paolinacı Adalet (Ghjustizia Paolina)" örgütü 1974 yılında kurulmuştur (Engene, 2004: 124). Bu iki örgütten FPCL daha radikal olup, ilk bombalama eylemlerini 8-9 Ekim 1973 yılında Bastia'daki Air France ofislerine, Ajaccio'daki Hazine Müdürlüğüne ve Solenzara'daki Fransız askeri üssüne karşı yapmıştı (Barrebau-Cananova, 1997: 92). FPCL eylem sonrası Korsika ulusu adına Fransa'ya yayımladığı kesin uyarı şeklindeki bildiride, Korsikacanın okullarda öğretilmesi taleplerinin olduğunu, adadaki tüm Fransız resmî görevlilerinin yerine Korsikalıların getirilmesini ve Fransız sömürgecilerinin adadan altmış gün içinde ayrılmasını istemişti (Dottelonde, 1984: 525). Bu istekleri Fransız Hükûmeti tarafından cevapsız bırakılması üzerine FPCL Korsika'da maddi hasarlı bombalama eylemleri yapmış, gece konferanslar düzenlemiş, silah ve Korsika bayraklarını görünür şekilde taşımaya başlamışlardı. (Dottelonde, 1984: 526). Fransa ulusal güvenliğini tehdit eden bu örgüt hakkında soruşturma açmış bombalama eylemlerinin sorumlularına karşı etkili cezalar getirmek maksadıyla Ceza Yasasının 13. ve 14. maddelerini değiştirmişti (Dottelonde, 1984: 527). FPCL bu yargılamalardan sonra politik alanda çalışmaya gayret etmiştir. Fakat Bastia şehrindeki şiddet yanlısı militanları Mart 1974'te "Ghjustizia Paolina" isimli örgütü kurarak FPCL'den ayrıldıklarını açıklamışlardı. Ghjustizia Paolina 1974 ve 1975 yıllarında Paris'teki hükûmet binaları dâhil birçok bombalama eylemi yapmıştı (Dottelonde, 1984: 529).

FPCL militanları, ARC'den ayrılan militanlar ve Ghjustizia Paolina militanlarının şiddet yanlısı eylem taraftarları 5 Mayıs 1976'da birleşerek Korsika Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLNC)'ni kurmuşlardır (Şenocak, 2006: 141; Güzel, 2006: 67). Varlığını günümüzde de devam ettiren FLNC etnik ayrılıkçı bir terör örgütüdür (Dominici, 2004). Örgüt Korsika adasının Korsikalıların olduğunu Fransız sömürgecilerinin adadan

gitmesini isteyen sloganlarla eylemler yapmaktadır. Ada'daki Fransız egemenliğine onların mülklerini adayı terk etmelerine dair Korsikaca yazılar yazmak suretiyle tepkilerde bulunan FLNC çoğu zaman şiddet eylemlerinde bulunmaktadır (Emeklier, 2012: 355). Örgütü önceki örgütlerden ayıran özelliği "Korsikalılık" düşüncesi ile Fransız halkından ayrı bağımsızlık taraftarı olmasıdır. Örgüt bu amaca ulaşmak için her türlü şiddeti uygulayacaklarını ifade etmektedir (Demirel, 2003: 222).

Şekil-4 FLNC Terör Örgütü (Korsika)
<http://lurimarvi.free.fr/page02B.html>

FLNC ilk eylemlerini 4 Mayıs 1976'da 21 bombalama ile Ajaccio, Bastia, Sotene ve Porto-Vehicchio şehirlerinde yapmıştı. Bu bombalamalarda kamu binalarını, banka ofislerini, emlak dükkânlarını hedef almış olan örgüt, 5 Mayıs'ta altı talebi içeren bir bildiri ile daha önceki gece saldırılarını da üstlenmişti (Ramsay, 1983: 118). Bildirideki altı talep şöyleydi (Ramsay, 1983: 119):

- Korsika halkının haklarının tanınması
- Fransız askerlerinin ve sömürgecilerinin de dâhil olduğu Fransız sömürgeciliğine ait vasıtaların adadan geri çekilmesi
- Korsika halkının istek ve ihtiyaçlarının dile getirecek demokratik bir hükûmetin adada kurulması
- Sömürge taşınmazlarına el konulması
- Tüm kesimlerin beklediği toprak reformunun gerçekleşmesi
- Korsika halkına kendi kaderini tayin etme (self-determination) hakkının verilmesi

Bombalama eylemlerine aynı yıl devam eden örgüt Fransız Havayollarına (Air France) ait bir uçağı içindeki insanları dışarı çıkararak havaya uçurmuştur (Demirel, 2006: 223).

1976 yılında eylemlerini Korsika'daki televizyon vericilerine ve bankalara yönelmiştir. FLNC'nin bu hedefleri seçimindeki ana etken bankaların Korsika halkını sömürmede etkili bir araç olduğunu düşünmesidir (Şenocak, 2006: 142). Televizyon vericilerinin hedef seçilmesi sonucu aynı yıl adaya haftalarca televizyon yayını yapılamamıştır. Buradaki hedef seçimi ise televizyon kanallarının Korsikaya Fransız dilini ve kültürünü yayarak Korsika dilini ve kültürünü kirlettiği ve yabancılaştırdığı düşüncesi ile yapılmıştır (Demirel, 2003: 223).

1977 yılında örgüt eylemlerini yoğunlaştıracığını ve bağımsızlık mücadelesinin Fransa'ya yayılacağını açıklamıştı. Bu durumun ilk belirtilerini 1976'nın sonlarına doğru anakaradaki Marsilya'daki mahkeme binasına ve Nice'te bir elektrik istasyonunu bombalayarak göstermiştir (Emeklier, 2012: 357). Bu aşamadan sonra şiddeti arttıran FLNC adada Fransız askerini istemediğini belirtmek amacıyla 1978'de Solenzara'daki askeri üssünün radarlarını bombalamıştı. 1979'da yazlık evleri, turistik yerleri, ofisleri ve dükkânları hedef alarak, 30 ayrı yerde yaptığı bombalama eylemleriyle üçüncü kuruluş yılını kutlamıştı. Bunun yanında adada ayrılıkçı gruplara karşı yine adada yaşayan Fransızlar tarafından kurulan FRANCIA adlı bir örgüt de FLNC'nin basımevi olan Arritti'ye aynı yıl bombalama eylemi yapmıştır (Demirel, 2003: 224). Ayrıca 1978 yılında Fransa ve Korsika'da 27 üyesinin tutuklanması üzerine FLNC, hedeflerine polisleri ekleyerek ilk defa insanlara karşı silahlı eylem yapmıştı (Ramsay, 1989: 172). Bu zamanda FLNC üyesi olan mahkûmlara, Fransa'da siyasi mahkûm statüsünde davranılmasını istemişti.

Eylemlerini 1980'lerde belirgin şekilde arttıran FLNC vergi şeklinde topladığı paralarla iyice güçlenmişti. 1980'lerden itibaren örgüt içinde ekonomik ve ideolojik çıkar çatışmaları olmaya başlamıştı. Bu ideolojik farklılaşmalar özellikle 1991'de adanın statüsü ile elde edeceği ayrıcalıklar konusunda hazırlanan "Joxe Yasası'nın görüşüldüğü dönemde iyice ortaya çıkmıştır.

1990 yılında FLNC, Canal-Historique ve Canal-Habituel olmak üzere iki alt gruba ayrılmıştı. FLNC-Canal Historique şiddet yanlısı saldırılar yaparken, FLNC-Canal Habituel 1997 yılında sadece siyasi alanda mücadele etmeye başlamıştır (Güzel, 2006: 68). Anderson ve Sloan'ın istatistiklere göre FLNC 1995'te altı yüz iki, 1997'de bir saat içinde elli sekiz bombalı saldırı düzenlemiştir (2009: 470).

FLNC'nin en ses getiren eylemi 1998 yılında Korsika Bölgesi Valisi Claude Erignac'ın Ajaccio'da başından vurmasıdır (Şenocak, 2006: 145). Her ne kadar olayı adı duyulmamış "Sampieru" isimli Korsika milliyetçisi ayrılıkçı bir örgüt üstlenmişse de, şüpheler FLNC'nin üzerinden hiçbir zaman kalkmamıştır (Kushner, 2003: 265). Bu durum FLNC'nin kısa süreliğine ateşkes ilan etmesine sebep olmuştu. Fakat birkaç ay süren bu ateşkesleri Fransa'nın görüşmeleri aksattığı bahanesiyle bozulmuştur (Emeklier, 2012: 359).

FLNC 2000'li yıllara üç ayrı alt gruba ayrılarak girmişti. Bunlar FLNC-UC, FLNC-1976 ve FLNC-22 Ekim adlarıyla eylemler gerçekleştirmişlerdi. Hangi eylemi hangi örgütün gerçekleştirdiğinin tespitinin zorluğu, eylemlerin ortak adları olan FLNC örgütü adında birleştirilmişti. Bunlardan en radikal FLNC-UC'nin yöneticisi 2000 yılındaki Le Monde gazetesindeki söyleşide, otonomiden yana olduklarını ve Korsikacanın adada ikinci resmî dil olarak kabulünü istedikleri dile getirmiştir (Güzel, 2006: 71).

FLNC'nin 2000'li yıllarda gerçekleştirdiği önemli eylemleri şu şekilde sırayabiliriz:

- 2002 yılında Lumio'daki askeri alana bombalı saldırı sonucu bir grup jandarmanın yaralanması dâhil birçok bombalı eylem
- 2003 yılında Nice'de yaklaşık on beş kişinin yaralanması ile sonuçlanan bombalı eylemler başta olmak üzere Bastia'da yapılan eylemler
- 2004 yılında Marsilya'da bir grup otelin bombalanması
- 2006 yılında adadaki yirmi iki bombalı saldırıyı üstlenmesi
- 2007 yılında Marsilya'daki askeri kışlalara saldırı başta olmak üzere birçok bombalama eylemleri

Örgüt 1976-1999 yılları arasında yüksek nitelikli elli saldırı düzenlemiş, bu sayı 2000-2007 yılları arasında toplam yüz altıyı bulmuştur (Anderson ve Sloan, 2009: 471).

2008 yılında eylemleri düşüşe geçen (Le Figaro'dan aktaran Emeklier, 2012: 359) örgüt, 2009 yılında son otuz yılın en düşük sayıda eylemini gerçekleştirmişti. Fakat 2009 yılında da Vescovato'daki jandarma kışlasına bombalı araç eylemi yaparak dikkatleri üzerine çekmiş ve 2000 yılında ayrılan FLNC-UC, FLNC-1976 ve FLNC-22 Ekim alt gruplarının tekrar FLNC adı altında birleştiklerini duyurmuştu (Corse Matin, 2009). Bu aşamadan sonra EUROPOL (Avrupa Polisi)'ün verilerine göre 2010-2014 yıllar arası örgütün yaptığı eylem sayısı ve Fransa'nın yaptığı tutuklamalar aşağıdadır:

- 2010 yılında 85 eylem yapılmış ve örgütün 126 üyesi tutuklanmıştır (TE-SAT 2012, 2012).

- 2012 yılında 121 eylem yapılmış ve örgütün 95 üyesi tutuklanmıştır (TE-SAT 2013, 2013).
- 2013 yılında 58 eylem yapılmış, örgütün 77 üyesi tutuklanmıştır (TE-SAT 2014, 2014).
- 2014 yılında 50 eylem yapılmış, örgütün 41 üyesi tutuklanmıştır (TE-SAT 2015, 2015).

Görüldüğü gibi eylem sayısı önceki yıllara göre son yıllarda yarı yarıya düşen örgüt eylemlerinin şiddetini ve sayısını Fransa'nın bölgeye uyguladığı politikalara göre şekillendirmektedir.

Adada şiddet eğilimini düşürmeyen FLNC'nin Fransa için yarattığı ulusal güvenlik problemini Fransa'daki bazı bölgelerde yapılan kişi başına düşen silah miktarı özetlenmektedir. 2008 yılında yapılan araştırmaya göre Paris'te sivil kişilerden her beş yüz altmış beş kişiden birinin, Nice'te ikiyüz yirmi bir kişiden birinin silah sahibi olduğu, fakat Korsika'da bu sayının her elli dört kişiden birinin silahı olduğu tespit edilmiştir (Emeklier, 2012: 361).

Korsikanın bağımsızlığını savunan örgüt tüm faaliyetlerinde Korsikacayı bir vasıta olarak kullanmaktadır.

Şekil- 5 Fransa Korsika Bölgesi Çift Dilli Yön Levhaları

<http://www.lexiophiles.com/english/france-%E2%80%93-belgium-bilingual-road-signs>

4.3.3. Fransa'nın Ulusal Güvenlik Bağlamında Korsika Bölgesine Uyguladığı Stratejiler ve Politikalar

Fransa ile karşılaştırıldığında ekonomik olarak geri kalmış olan Korsikalılar kimliklerini, dillerini korumak ve ekonomik gelişmeyi sağlamak amacıyla 1970'lerde bağımsızlık veya özerklik taleplerinde bulunarak mücadeleye başlamışlardı. Böylece Korsika'da terör, şiddet, devlet uygulamaları gibi bir döngüye girilmişti (Daftary'dan aktaran Kurubaş, 2006: 273).

Fransa'nın Korsika sorununa ilişkin aldığı tedbirler 1975'te başlamıştı. Fransa 1959-1964 yılları arasında yönetim ve kamu faaliyetlerini etkin hale getirmek amacıyla 21 bölge oluşturmuştu. 1975 yılında Korsika'ya bir yasa ile 22. bölge statüsü verilmişti (Şenocak, 2006: 141). Korsikalılar bu yasada idari düzenlemeler de oluşturulan bölge meclisiyle, ekonomik, sosyal ve kültürel komiteler olarak iki temsil organına sahip olmuşlardı. Fakat yasanın maddelerinde azınlık kavramına yer verilmemişti. Yasa ile Korsika diğer bölgelere göre "kolektif bölge (collectivite territoriale)" statüsü ile anılan bir çeşit yönetim özerkliğine sahip olmuştu (Kurubaş, 2006: 273). Ayrıca bu yasa bölgenin sadece coğrafi ve tarihi farklılıklarına değinmekte, etnik özelliklerden bahsetmemektedir. Korsika için teklif edilen statü olan bölgesel özerklik, anayasal bir uyumsuzluğa yol açmış olsa da, Fransa Danıştay, yasanın maddelerini yorumlayarak onaylamıştı (Şenocak, 2006: 142).

1982 yılında Fransa Korsika için özel bir yasa çıkarmıştı. Korsika böylece "özel statülü bir bölge" olarak Fransa tarafından tanındı (Güzel, 2006: 82). Bu yasa öncesi ateşkes ilan eden FLNC bağımsızlık talebini devam ettirerek Fransa'nın verdiği kısıtlı özerkliği kabul etmediğini beyan ederek ateşkesi kaldırmış, şiddet eylemlerini tırmandırmıştır (Kurubaş, 2006: 273). Yasanın kabulü ile Korsika seçimle altı yıllığına seçilen 61 üyeli bir meclis tarafından yönetilen, kendi işlerini kendi gören bir bölge statüsüne ulaşıyordu. Meclis başkanı aynı zamanda yürütme görevi görecek. Yasa ile Korsika Meclisine verilen görevler eğitim, kültür, ulaştırma, adanın düzeni ve ekonomik gelişme gibi alanlardaydı (Güzel, 2006: 82).

Korsikalılar Bölge Meclisi seçmek için 8 Ağustos 1982'de % 68,5 katılımı sandık başına gitti. Fransa seçimlerden sonra şiddetin dozunu arttıran FLNC'ye karşı karışıklığı ihmal etmeden ülke içinde ulusal güvenliğini sağlamak için çabalamıştır (Güzel, 2006: 63). Çünkü yasa Korsikalıların kimliklerini tanımış olsa bile siyasi teşkilatlarına büyük reform getirmemişti (Emeklier, 2012: 365).

1991 yılı Korsika için önemli bir yıldır. 1982 yasasıyla yapılan seçimler ve Fransa'nın bölgede aldığı güvenlik tedbirleri adada hem Fransa hem de Korsika için

istenilen sonuçları vermemiştir. Bunun yanında bağımsızlık veya özerklik taraftarları yeni statünün talepleri karşılamadığını ifade ederek, şiddet eylemlerine devam etmekteydiler (Güzel, 2006: 84). Fransa adada ve anakarada artan ayrılıkçı hareketleri bastırmak ve bölgede ulusal güvenlik bağlamında istikrar sağlamak amacıyla, İçişleri Bakanı Pierre Joxe'nin hazırladığı yeni bir planı devreye sokmuştur (Şenocak, 2006: 142). Bu yasa Korsika Meclisinin yürütme yetkisi arttırmakta, merkezden gönderilecek valinin yetkisi sadece anayasaya aykırı gördüğü yasaları mahkemeye verme ile sınırlandırmaktaydı. Ayrıca Fransa yasa ile Korsika Bölgesine "kolektif bölge" statüsünden "özel statülü kolektif bölge (collectivite territoriale a statut particulier)" statüsüne yükseltiyor, bölgesel yönetimi kuvvetlendiriliyor, kendine ait kurullar oluşturmaya izin veriyordu (Kurubaş, 2006: 273; Emeklier, 2012: 366). Fakat 19 Nisan 1991'de Fransız Parlamentosu'nun kabul ettiği yasanın birinci maddesinde "Fransız halkının tamamlayıcı bir parçası olan Korsika halkı" gibi bir ifade içerdiği gerekçe gösterilerek Fransız Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir (Güzel, 2006: 84; Emeklier, 2012: 366).

Anayasa mahkemesi yasanın içerdiği ifade ile Fransa Cumhuriyeti'nin ulusal güvenliğini tehlikeye sokacak şekilde bölünmezlik ilkesine, adalet önünde tüm vatandaşlarının eşitliği ve Fransa halkının birliği prensibine aykırı olduğunu belirtmiştir (Emeklier, 2012: 366).

"Joxe Planı" olarak da bilinen 1991 özel yasası Anayasa Konseyinin iptal kararı ile Korsikalıların kimlik ve kültür taleplerini karşılayamamıştır.

1998'de Korsika Valisi Erignac'ın öldürülmesi üzerine şiddeti azaltmak için yerel yönetimlerin yetkilerini genişletmeyi amaçlayan Fransa Başbakanı L.Jospin, 1999'da Matignon'da Korsika Meclisinin önde gelen üyeleri ile Aralık 1999'da karşılıklı görüşme başlatmıştır (Dominici, 2009). Bu görüşme sürecindeki görüşmelere katılan meclis ileri gelenleri kendi çözüm önerilerini aktarmışlar, Başbakan ve Bakanlar durumu değerlendirmişlerdi. Barışçı havanın etkisiyle FLNC olmak üzere bağımsızlık yanlısı örgütler ateşkes ilan etmişlerdi (Emeklier, 2012: 367) . Fakat 2000 yılında Jospin'in süreci ihmal ettiğini öne sürülerek ateşkesi bozulmuştu. 2000 yılında yapılan bir kamuoyu yoklamasında Korsika halkının % 91'inin Jospin'in "Matignon Planı"nı destekledikleri gerçeğini ortaya çıkmıştı (Güzel, 2006: 85). Bu dönemde Fransa Korsika'ya sınırlı özerklik verecek reformlar sürecini başlatmış, bir uzlaşma belgesi taraflar arasında 2000 yılında imzalanmıştır. Jospin Aralık 2001'de adaya göreceli olarak özerklik verecek anlaşmayı Fransız Parlamentosu'ndan geçirdi. Bu anlaşmaya göre şartlar yerine getirilirse yani adadaki terör ve şiddet eylemleri biterse Korsika Bölge yönetimi 2004 yılında adanın yönetimde tam yetkili olacaktı (Kurubaş, 2006:

274). Bölgesel Ada Yönetimi, Bölgenin savunması ve dış işleri hariç otonomiden yararlanacak ada halkından vergi alabilecekti. Korsika Meclisinden çıkan kanunlar Fransa Parlamentosu'nun onayı ile uygulanabilecekti (Daftary'dan aktaran Kurubaş, 2006: 274). Yasanın diğer bir yeniliği Korsikacanın ilköğretimde ailelerin itirazı olmadığı sürece zorunlu olarak okutulabileceği öngörmesiydi (Emeklier, 2012: 367; Kurubaş, 2006: 274).

Fransa ise kendisini ulus-devlet yapısından uzaklaştırıp federasyon sistemine yaklaştırdığını düşündüğü bu yasayı (Saraçlı, 2012: 87), 2002'de tekrar Cumhurbaşkanı seçilen ve Korsika'da reforma karşı olan Jaques Chirac ile askıya almıştır (Emeklier, 2012: 368). Bu gelişme ile Fransa Anayasa Konseyi, Korsika Meclisine özerk yasama yetkisi tanınmasını Fransız Anayasasına aykırı bularak iptal etmiştir (Saraçlı, 2012: 87; Emeklier, 2012: 368).

Jospin'den sonra Fransa'da iktidara gelen Raffarin Hükûmeti süreci devam ettirmiştir. Raffarin, Jospin hükûmetine göre Korsika'ya daha az özerklik paketi tanıyan bir reform paketini 6 Temmuz 2003'te 260.000 nüfuslu adanın halkoyuna sunmuştur (Sanchez, 2008: 658). Korsikalıların % 50,98'i hayır oyu kullanmış, % 49,02'si evet oyu kullanmıştır (Sanchez, 2008: 658; Emeklier, 2012: 368). Raffarin'in tasarısı Korsikanın özerklik taleplerini ve kültürel açılımlarını karşılamadığı düşüncesiyle Korsikalılar tarafından reddedilmişti (Emeklier, 2012: 368). Halk oylamasının reddedildikten sonra adada şiddet ve terör tekrar artmıştır (Kurubaş, 2006: 274). Korsika'daki siyasal durum günümüzde de aynı şekilde devam etmektedir.

4.3.4. Fransa ve Korsika Bölgesel Dili “Korsikaca”

Korsikaca Romen dil ailesinin İtalya-Dalmaçya alt kolu olup İtalyan diliyle yakın bir ilişkisi vardır. UNESCO'nun en son 1995 yılında yaptığı çalışmada 250.000 Korsikalının yaşadığı adada Korsikaca konuşanların sayısı 160.000 civarında olduğunu tespit etmiş ve Korsikacayı tamamen yok olma tehlikesi altında olan diller sınıfına ayırmıştır (“Corsican”, 2016).

M.Ö.259 yılında Romalıların istilasıyla Latince konuşmaya başlayan ada, istila ile sosyal ekonomik ve dilsel asimilasyona uğramıştır. Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra adada kalan Roma kolonileri Korsika dili diye bir dilin doğmasına etken olmuştur (“Corsican in France”, 2016). Bu dil, Toskana ve Sardunya'da konuşulan İtalyancadan etkilenecek gelişmiş ve Korsikaca dili oluşmuştur.

1769 yılında Fransa'nın adayı ilhakı sonucu bu durum değişmiş iki dilli konuşma Fransızca ve Korsikaca şeklinde olmuştur. Fransızca bu tarihten itibaren İtalyancayı

adadan dışarı çıkarmıştır. Fakat Korsika'nın seçkin vatandaşlarının İtalyanca kullanmasını, İtalya'da eğitim görmelerinin engelleyememiştir.

Üçüncü Cumhuriyet döneminde (1870-1940) okullardaki zorunlu Fransızca öğrenimi Korsika'da kırsal alanlara kadar yayılmıştı. Fakat bu dönemde çeşitli Korsika lehçeleri Korsikalılar arasında konuşulmaya devam etmiştir ("Corsican in France", 2016).

19.yy'da Korsika'da Fransa tarafından uygulanan ekonomik doktrinler ve faaliyetler Korsika'nın geleneksel tarım yapısını çökertmişti. Ekonomik, kültürel ve sosyal dengenin dağılımı Korsikacanın üzerinde aynı zamanda siyasi yaşamda olumsuz etkilere yol açmış, milliyetçi hareketlerin 20.yy.da gelişmesine sebep olmuştur ("Corsican in France", 2016). 19.yy'ın sonuna doğru ilk Korsikaca gazete "A Tramuntana" yayımlanmaya başlamış, bunu I. Dünya Savaşı öncesi yayına başlayan "A Cispra" isimli Korsikaca dergi izlemiştir. "A Cispra" dergisi "Korsikalılık (Corsisme)" kavramı ilk defa vurgu yaparak kültürel alanda otonomi taleplerine yer vermiştir ("Corsican in France", 2016).

1920 yılında kurulan "A Muvra" gazetesi özerlik yanlılarının odak noktası olmuştur. Bu gazeteyi çıkaran özerklik yanlıları "Partitu Corsu d'Azione" isimli partiyi 1923 yılında kurmuştur. Korsika'nın özerklik için kampanyalar yapan Parti, Alsas-Loren bölgesini de etkilemiştir. Özerklik yanlısı bu grup ile ilgili en dikkat çekici durum, köyler dâhil tüm Korsika'da Korsikaca çeşitli dergiler basarak, başka dildeki edebi eserleri Korsikacaya çevirerek ve birçok tiyatro ve şiir yarışmalar düzenleyerek Korsikaca'nın kültürünün yenilenmesinde katkıda bulunmalarıdır ("Corsican in France", 2016).

1930'lu yıllarda İtalyan Mussolini'nin Korsika'ya özerklik düşüncesiyle Korsika'yı tekrar İtalya'ya bağlama isteği, bazı Korsikalı özerklik yanlılarını etkilemişti. Fakat bu durum, Korsikalıların çoğunluğunun dâhil hiç kimsenin istediği bir şey değildi ("Corsican in France", 2016). II. Dünya Savaşı hemen öncesi yaşanan bu durum, sadece İtalya ile savaş arefesinde olan Fransız halkının vatansever duygularının ateşlemiştir.

Korsikaca'nın bugünkü durumu ise, çeşitli çıkmazlara sebep olan standart dil kurallarına sahip olmamasıdır. Standart dil kurallarının olmaması daha önce bahsedilen "Deixonne Kanunun (1951)" Korsikaca için uygulanmasına imkân tanımamıştı. Çünkü bu kanunda Korsikaca İtalyancadan ayrılan bir lehçe olarak görülmüştü. Deixonne Kanunun Korsikacayı bu şekilde ele alması, Korsikalılarda kendi dillerinin resmî olarak tanınması ve sosyal bir statü elde etmesi için çift dilliliğin yarattığı dilsel belirsizliği giderici yöntemler kullanmaları gerektiğinin farkına varmalarını sağlamıştır ("Corsican in France", 2016).

Korsikaca'nın sosyal ve kültürel canlanması milliyetçi hareketlerin siyasi alanda dilsel açıdan yaptıkları mücadelelerin etkisi ile olmuş, bu çalışmalar sonucu 1974 yılında Korsikaca "Deixonne Kanunu"na bölgesel dil olarak eklenmiştir. Yine bu etkiyle günümüze kadar devam eden dilsel hareketler Korsika halkının ilgisini çeşitli telefon sınavları, yarışmalar ve köyler arası bilgi yorumları ile çekmektedir("Corsican in France", 2016).

Bu gelişmeleri Korsika Bölgesel Parlamentosu 1983 yılında Korsikacanın Korsika Bölgesinde okutulmasını oylaması talep etmişti. Fransa Hükûmeti başta bu oylamanın yapılmasını geri çevirmiş, fakat kültürel ve milliyetçi grupların bu talebe destek olmaları sonucu tatminkâr olacak şekilde Korsikacayı okul müfredatlarına eklenmesini kabul etmişti ("Corsican in France", 2016).

Korsikacanın Fransa hukuki sisteminde yasal bir statüsü yoktur. Fakat 1974 yılındaki "Deixonne Kanunu"na Korsikacanın ilave edilmesi ile az da olsa yasal bir tanıma denilebilecek belirtiler göstermektedir. Bununla beraber 1982 Savary Kanunu ile Korsikacanın ilköğretim öncelikli olmak üzere eğitimde seçmeli olarak okutulmasına imkân tanınması bu dilin Fransa'da diğerlerine göre biraz ayrıcalıklı tutulduğu düşüncesini oluşturmuştur.

Günümüzde Korsikacanın adadaki eğitim alanındaki durumu şöyledir. Okul öncesi eğitimde belli okullar seçmeli olarak Korsikaca eğitim vermektedir. Bu sebeple çok az sayıda anaokulu öğrencisi Korsikaca eğitim almaktadır. Aynı durum ilköğretim içinde geçerlidir. İlkokullarda dil, tarih ve coğrafya derslerini Korsikaca kitaplar ile okutulabilmektedir. İlkokul öğretmenleri gönüllü olurlarsa aileler talep ederse haftada üç saat Korsikaca ders verebilmektedir (Kurubaş, 2006: 275). Fakat her şeye rağmen bu durum ilköğretimde Korsikaca'nın kullanımının azalması gerçeğini değiştirmemektedir. Genel kural olarak ilköğretimde Korsikaca öğretilmesi yeni Korsikaca konuşan insanlar üretmemektedir.

Orta öğretimde % 20 civarında öğrenci seçmeli ders olarak Korsikaca dersi almaktadır. Öğretmenler Korsikaca öğretme sorumluluğunda olup çoğu Corti Üniversitesi/Korsika mezunudur. Öğretim araçları kısıtlı olan öğretmenler öğrencilerin isteğine göre haftada bir veya üç saat Korsikaca ders vermektedirler. Bu durum ilköğretim gibi orta öğretimde de Korsikaca konuşan öğrenci sayısını sert şekilde düşürmektedir.

Yüksek öğretim seviyesinde ise tüm fakülteler haftada bir saat olacak şekilde seçmeli başlama dersi olarak Korsikaca verebilmektedir. Buna ilaveten 1991 yılından itibaren Korsikaca bilen öğretmenlerin istihdamı için sınavlar yapılmaktadır.

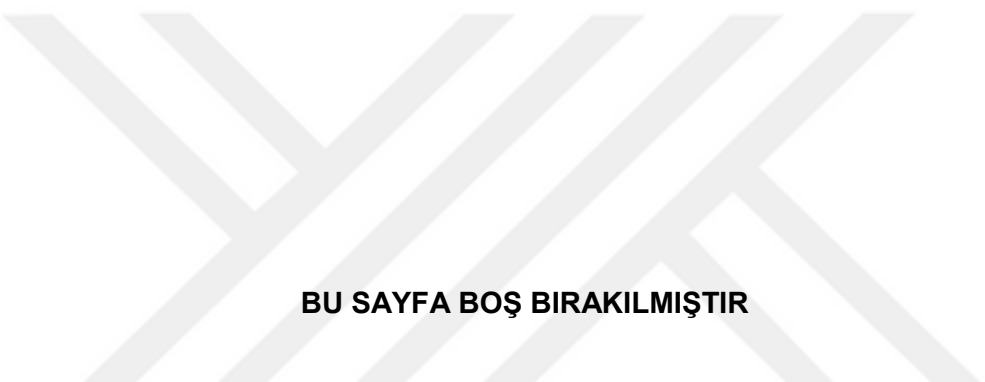
Üniversitelerde genel çalışma alanlarında verilen üniversite diplomalarının yanında, lisans, yüksek lisans çalışmaları sonucunda diploma verilmektedir.

Adli ve idari makamlarda ve işlerde ise, Korsikaca kesinlikle kullanılmamaktadır. Bu seviyelerdeki tüm belgeler sadece Fransızcadır.

“Scontru” tirajı beş bin olan ve sadece Korsikaca çıkan gazetelere örnektir. Bununla beraber cirosu yirmi bin civarı olan “U Ribombu” gazetesi kısmen, Corse Matin, Nice Matin, La Corse gibi gazeteler ise nadiren Korsikaca yazılara yer vermektedirler. Adadaki basılan Arriti veya Paese gibi dergilerin birçoğu kısmen Korsikaca yazılmaktadır (“Corsican in France”, 2016).

Medya alanında Fransa Radyosu’nun bölgesel istasyonu olan Radyo Korsika Frekans Mona isimli kanalı haftada 30 saat Korsikaca yayın yapmakta ve dinleyicilerin % 30’una sahip olmaktadır. Alta Frequenza, ADECAC, Voce Nustrale, RCI ve Radyo Golfe gibi radyolar özel olup kısmi olarak Korsikaca yayın yapmaktadırlar.

Televizyon alanında devlet televizyonu FRA-3 Corse haftada sadece 40 dakika Korsikaca yayın yapmaktadır. Fakat yüksek oranda izleyici kitlesine sahiptir (“Corsican in France”, 2016).

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

BEŞİNCİ BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

5.1. GENEL DEĞERLENDİRME

Bir dil ancak bu konuşulduğu toplulukla düşünülür. Çünkü dil kullanıldığı toplumun dünya görüşünü hayata bakış açısını ortak bir biçimde ifade eder. Bu sebeple dil ile kullanıldığı toplumun bilinci arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Sadoğlu, 2010: 26).

Topluluğun dili toplumun kendini ötekilerden farklılaştıran kültürünün en önemli unsurlarından biridir. Çünkü dil topluluğun kültürünün oluşumunda, devam ettirilmesinde ve nesilden nesile aktarımında öncelikli işlev görmektedir. Bununla beraber dilde toplumun kültürünün yaşam tecrübeleri doğrultusunda şekillenir.

Bir toplumun diğerlerinden ayıran en önemli özelliği ise toplumun kimliğidir. Günümüzde her bireyin ait olduğu toplumun kimliğini konuştukları dili ifade etmekte ve topluluğu ulus kimliği kazandırmaktadır. Dil topluluğu kolektif kimliğinin oluşumunda ve “ötekilerden” farklılaşmada temel bir ölçüttür.

Topluluğun kolektif kimliği bir süreçtir. Zaman içerisinde diğer topluluklarla ilişkisi sonucu değişebilir. Fakat bu konuda değişmeyen şey, kolektif kimliğin oluşması için daima “onlara” karşı “biz”in oluşturulması durumudur.

Bir ülkenin sınırları içinde bulunan “onlar”la “biz” gruplarının birbiriyle farklılıkları ve bu grupların genişlikleri, ülke içinde bulunduğu bölge grupların birbiriyle olan ilişkilerini belirlemektedir. Birçok ülkede çoğunluğun elinde bulunan siyasi iktidar çeşitli iç ve dış politikalarla ülkenin iç ve dış güvenliğini sağlamaya çalışır. O siyasi iktidar (devlet) bunu yaparken iç ve dış politikalarında çeşitli unsurların ulusal güvenliğine tehdit olarak gördüğü unsurlara karşı tedbir alır.

Ulusal güvenlik bağlamında devletler içlerinde bulunan otonomist veya ayrılıkçı hareketler gösteren azınlıkları veya bölgesel dil gruplarını ulusal egemenliğine ve bütünlüğüne tehdit olarak görmekte ve bunlara karşı tedbirler almaktadır. Devlet tarafından alınan tedbirler baskıcı politikalar içerebileceği gibi bütünüleyici politikalarda içerebilir.

Bu politikalar azınlık grup tarafından kendi grup kimliklerine uygun bulunabilir veya kimliklerine bir saldırı şeklinde algılanabilir. Devletin izlediği politikalarla kendi etnik kimliğine saldırı yaptığını düşünen azınlık grup, mağdur olmuşluk veya ifade edilmeme hissi yaşayabilmektedir (Çevik, 2010: 65).

Etnik terörist grupların kendi kimliklerini koruduklarını iddia ettiği azınlık grup üzerinde mağdur olmuştuk ve ifade edilememe kavramlarını istismar ederek zaman zaman destek bulmaktadırlar. Bu kavramlar etnik bir grupta ayrılıkçı hareketlerle birleşince ülke içinde çatışma veya savaş ihtimali olan problemlere dönüşmektedir. (Emeklier, 2012: 313). Çünkü otomonist veya bağımsızlık esaslı ayrılıkçı hareketler bir etnik grubun kendilerini ülkenin toplumunu oluşturan öğelerin gördüğü gibi bir bütün olarak görmeyip farklı bir öge olarak görmelerinin sonucu ortaya çıkar (Usta, 2009: 87).

Etnik grup üzerinde farklı bu algı grubun “ötekilerden” farklı bir dil kullandığına “onlardan” ayrı bir kültür olduklarına ve kendilerinin “biz” ortak değerine sahip olduklarına inanmalarıyla meydana gelmektedir (Çevik, 2010: 88). Etnik grup üzerinde dil kültürünün ve ortak değerlerin ortaya çıkardığı etnik kimlik biz ve onlar veya ötekiler arasındaki ayrım çizgisini iyice belirginleştirmektedir. Bu durum terör örgütleri için “biz”i “onlar”a karşı kullanmak gibi avantajlı bir ortam yaratmaktadır (Baharççek, 2000: 18).

Etnik terör örgütleri, etnik kimliğini devlet tarafından veya ülkeyi oluşturan toplum tarafından tanınmaması ya da kimliğin yeteri kadar kullanılmamanın sonucu oluşan ifade edilememe hissinin de gündemde tutarak bu hissi amaçlarına hizmet edecek şekilde kullanırlar (Çevik, 2010: 27). Topluluk üzerinde ifade edilememe hissi kimi zaman grubun dilinin tanınmaması, kimi zaman etnik kültürün devlet tarafından sınırlamaya tabi tutulmasıyla kendini gösterebilir.

II. Dünya Savaşı sonrası gelişen milliyetçilik hareketleriyle artan etnik kimlik istekleri 1970’li yıllardan itibaren otomonist veya bağımsızlık yanlısı ayrılıkçı niteliğe bürünmüştür. Dünyanın birçok yerinde etnikliğe dayalı talepler Avrupa’da da sorun oluşturmaktadır (Emeklier, 2012: 314). Fransa, İngiltere ve İspanya gibi AB üyesi Avrupa ülkeleri başta dil kullanımı olmak üzere, etnik kültürel istekler, sorunlarıyla uğraşmakta, bu istekleri şiddet ile canlı tutmaya çalışan terör örgütleriyle mücadele etmektedirler.

Ulus-devlet modelinin mimarı kabul edilen Fransa’da bulunan Korsikalıların, etnik özellikleri sebebiyle Fransa’da bulunan diğer etnik gruplarına göre öne çıkmasında etnik taleplerinin şiddetinin diğer etnik gruplara göre daha fazla olduğu değerlendirilmektedir. Fransa, Korsika bölgesindeki bu sorun sebebiyle “çok dilli” ve “çok kültürlü” Avrupa politikası izleyen AB üye ülkelerinden belirgin bir şekilde ayrılmaktadır.

AB üye ülkeleri, 1992’de Avrupa Vatandaşlığı kavramına Maastrich anlaşmasıyla hukukilik kazandırarak (Shore, 2006: 66) Avrupalı Kimliği’ni oluşturmuşlardır. AB’nin ulus-üstü bir kimlik oluşturma çabaları günümüze kadar başta ortak kültür

alışmalarının devamına sebep olmuştur. AB zenginliğinin ekonomik olarak değil dil ve kültür çeşitliliğinde olduğunu belirtmekte ve üye ülkelerden Avrupa'nın kültür mirası olan bölgesel veya azınlık dillerine hoşgörü ile davranılmasını ve desteklenmelerini istemektedir. AB üye devletlerin Avrupa Konseyi'nin kabul ettiği "Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı"nı onaylamalarını istemekte, dilsel çeşitliliğe temel haklara saygı kapsamında önem verdiğini belirtmektedir (Saraçlı, 2012: 73).

AB'nin kurucu üyesi olan ve AB içinde siyasi ve ekonomik boyutlarda etkisi tartışmasız olan Fransa, AB'nin üye ülkelerce imzalayıp onaylanmasını tavsiye ettiği Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı'nı imzalamış fakat onaylamamıştır (Kurubaş, 2006: 266). Fransa buna gerekçe olarak 1991 yılındaki Anayasası'nın 2. maddesindeki değişikle Fransa'nın resmî dilinin sadece Fransızca olduğunu hükme bağlamış ve Şart'ın bu madde ile ters düşmeyeceğini vurgulamıştır (Duvan,2004: 22).

Bu bildiri ile Fransa'nın kurucu üyesi olduğu AB'nin kamu alanında ve bütünleşme süreçlerinde çok önemli gördüğü Avrupa Vatandaşlığı kimliğinin temelinde tuttuğu "çok dillilik" dil politikalarına uymayan, tezat bir dil politikası takip ettiği açıktır.

Şart'ı günümüzde onaylamamış olan Fransa, Avrupa Konseyi'nin 1998, 2000, 2005, 2010 yılında yayınladığı "İrkçılık ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele Raporları"nda AK'nin Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartını imzalaması tedbirlerle beraber tavsiye edilmiştir (ECRI Reports, 1998, 2000, 2005, 2010). Fransa bu süreçte de tavsiyelerle Fransa'nın 6. maddesinde belirtildiği gibi Fransa'nın bölünmez, laik bir Cumhuriyet olduğunu, dil, din, ırk ve etnik ayırım yapılmaksızın tüm vatandaşlarının eşit olduğunu dolayısı ile azınlık kavramının yabancı olduğu savunmuştur (Saraçlı, 2012: 85). Fransa ayrıca ülkedeki bölgesel dilleri konuşan gruplara Şart'ın hükümlerinin uygulamasını bu gruplara azınlık statüsü vermiş gibi kolektif haklar vereceğini, bu durumun ulusal egemenliğinin ve bütünlüğünü tehlikeye sokacağını ifade etmiştir (ECRI Report CRI 2010, 2010).

Son olarak Şart'ın onaylanması için bir yol olan Fransa Ulusal Meclisi'nin Ocak 2014 yılında hazırladığı anayasal düzenlemeler 27 Ekim ve 3 Kasım 2015'te Fransız Senatosu tarafından reddedilmiştir. Bu duruma müteakiben Fransız Ulusal Meclisi'de Ocak 2016'da Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nın onayının anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle reddetmiş, yapılan anayasal düzenlemeleri askıya almıştır ("Fransa'da Yerel Dilde Eğitime Engel", 2016).

5.2. SONUÇ

Görüldüğü üzere Fransa, AB'nin onaylamasını işaret ettiği AK'nin Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nı günümüzde de onaylamış değildir. Fakat Fransa,

kurucularından olduğu AB'nin Avrupa Kimliği oluşturma adına kullandığı “çok dillilik” ve “çok kültürlölük” kavramlarının kendi ülkesinde zaten var olduğunu iddia etmektedir.

Fransa bölgesel dillerin kullanımlarına eğitim ve öğretimde sınırlı olsada imkân tanımaktadır. Aynı şekilde medya alanında da sınırlı ölçüde izin vermektedir. Devlet işlerinde bölgelerde Fransızca dışında dil kullanılmamaktadır. Fransa'nın bölgesel dili sınırlandırılması ve kendi kurucuları arasında bulunduğu AB'nin dil politikalarına ve tavsiyelerine uymamasının sebebini ulusal güvenliği için potansiyel bir tehdit olarak gördüğü Korsikalılar başta olmak üzere bölgesel dil gruplarına dilsel, dolayısı ile kültürel ve sosyal kolektif haklar sağlayacağı düşüncesi olduğu değerlendirilmektedir. Çünkü Fransa, tarihinde Fransız Devrimi'nden önce sınırlı biçimde, Devrim'den sonra tam olarak Fransızca'yı ülke içindeki toplulukları uluslaştırma aracı olarak görmüş ve ulusun bütünlüğünün korunmasında günümüze kadar etkili bir biçimde kullanmıştır.

Fransa'nın ülke sınırları içinde en çok etnik sorun yaşadığı Korsika bölgesi öncelikle dil alanında olmak üzere kültürel alanlarda haklarının arttırılması, adli ve idari alanlarda özerklik verilmesi gibi talepleriyle öne çıkmaktadır (Emeklier, 2010: 314). Ayrıca Fransa'nın diğer bölgelerine göre özerklik hakları bakımından biraz daha ayrıcalıklı yere sahip olan Korsika bölgesi, Fransızlardan farklı olan dilleri, kültürel ve tarihleri sebebiyle özerkliğin arttırılmasını ya da bağımsızlık verilmesini istemektedir. Bununla beraber Korsika'nın bağımsızlığı amacıyla faaliyette bulunan FLNC başta olmak üzere etnik ayrılıkçı terör örgütleri, şiddeti kullanmaları sebebiyle Fransa için ulusal güvenlik bağlamında tehdit ögesidirler. Korsikalılar Fransa'da bulunan diğer bölgelerde yaşayan dilsel gruplar veya etnik gruplar içinde kimlik bilinci en yüksek olan toplum olmakla beraber Fransa için en sorunlu bölgede yaşanmaktadır. Korsikalılarda etnik kimliğin objektif boyutlarından dil ve sübjektif boyutlarından ötekiler algısı öne çıkan parametrelerdir (Emeklier, 2012: 321).

Kolektif kimliğin oluşmasında ve kimliğe mensup bağların korunmasında olan dil Korsikalı kimliğinin korunmasında da önemli bir yere sahiptir. Korsika'da birçok kişi Fransa'da öğrenmeden önce Korsika'ca öğrenmiştir (Range, 2003: 73).

1995 yılında yapılan bir araştırmada Fransa'da en çok öğretilen bölgesel dil olduğu tespit edilmiştir (Emeklier, 2012: 337). 1998 yılında yapılan bir araştırmada Korsikalı öğrencilerin % 85'i Fransızca ile beraber Korsikaca eğitim alırken, bu durumu Bretonların bulunduğu Britani bölgesinde % 5, Katalanca bölgesinde ise % 13 olduğu görülmüştür (Emeklier, 2012: 337). Bu veriler Korsikalıların diğer Fransa'nın diğer bölgelerindeki etnik gruplara göre kimliklerini daha çok sahiplendikleri değerlendirilmektedir. Korsikalı kimliğinin sosyal ve kültür boyutlarında Korsikaca'nın

etkili bir kullanıldığı görülmektedir. Bunun diğer bir boyutu da Korsika'daki FLNC terör örgütünün etnik kimliğini diğer bölgelere göre daha çok sahiplenen Korsikalıları aynı sebeple etkileme ve destek bulma imkânını zaman zaman bulduğudur.

Sonuç olarak, Fransa tarihi boyunca ülke içindeki bölgesel dil gruplarını Fransa, ulusunu üst kimliğinde birleştirmek amacıyla, Fransızca'yı etkili bir dil politikasıyla kullanmıştır. Fransız Devrimi'nden itibaren oluşturduğu ulus-devlet modelini Fransızca'nın kullanımını zaman zaman teşvik ederek, zaman zaman zorlayarak günümüze kadar istediği doğrultuda kullanmıştır. Bu sebeple uluslararası ortamda kendi ulus-devlet yapısının bütünlüğüne, egemenliğine veya ulusal güvenliğine her zaman potansiyel tehdit olarak gördüğü öncelikle Korsika bölgesi olmak üzere bölgesel dil gruplarının istismar edebilecekleri anlaşmalara taraf olmamaktadır. Kendi kurucusu olduğu AB'nin, "çok dilli Avrupa Kimliği" adına üye ülkelerden imzalanıp onaylanmasını istediği AK'nin "Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı"nı onaylayıp, iç hukukuna dâhil etmeyen Fransa, Şart'ın kabulünden hemen önce 1991'de anayasasının 2. maddesine bile "ülkenin tek resmî dilinin Fransızca olduğu" ifadesini koymuştur. Böylece Fransa kendisine, uluslararası ortamda Şart'ın onaylanmaması için yasal bir dayanak, ulusal ortamda da bölgesel dil gruplarından gelebilecek taleplere iç hukukundan bir cevap verme olanağı yaratmıştır.

Fakat Fransa'da bölgelerde bulunan etnik veya kültürel farklılıklara sahip gruplar kendi dil ve geleneklerini canlı tutmak amacıyla, tarihin içinde zaman zaman direnç göstermişlerdir. Fransa içindeki bu gruplar bu dirençlerini bazı zamanlarda etnik veya ayrılıkçı hareketler ve hatta Korsika'da FLNC terör örgütü gibi şiddet içeren eylemler yaparak göstermişlerdir. Fakat günümüzde de geçmişte olduğu gibi Fransa'nın genel dil politikası değişmemiştir. Fransa yer yer bu dirençleri kırmış, aynı zamanda siyasi olarak kendi dil politikasını gevşetmiştir. Fakat hiçbir zaman değiştirmemiştir. Bu sebeple bölgesel grupların ulusal güvenliğini riske atabilecek otonomist veya ayrılıkçı hareketlerde bulunabilecekleri kaygısıyla, tarih boyunca da bölgesel veya azınlıkların (Fransa, ülkede azınlık olmadığını iddia eder) dilsel haklarına karşı mesafeli durmuştur. Günümüzde de bu tavrını devam ettiren Fransa'nın, ulusal güvenlik bağlamında şiddeti biraz azalsa da, tek dil Fransızca politikasından vazgeçmeyeceği değerlendirilmektedir. Bunun sebebinin Fransa'nın AB'nin dil politikasında dikkate aldığı Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nın kendi ulusal yapısına zarar verebileceği düşüncesi olduğu değerlendirilmektedir.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR

KAYNAKÇA

- AB Anayasası Taslağı*. 23 Şubat 2016, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=37778&l=1>
- AB'nin Tarihçesi*. 26 Şubat 2016, <http://www.ab.gov.tr/index.php?=105>
- About the MOST Programme*. 14 Ocak 2016, <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/most-programme/about-most/>
- Adrey, Jean-Bernard (2005). Minority Language Rights Before and After the 2004 EU Enlargement: The Copenhagen Criteria in the Baltic States. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. 26(5), 453-468.
- Ager, D. (1996). *Language Policy in Britain and France: The Processes of Policy*. New York: Cassell.
- ağız*. 25 Aralık 2015, <http://tdk.gov.tr/İndex.php?Option =com-gts& arama=gts&guid=TDK.GTS.569 dcb 59391756.95349772>
- AİHS. (1953). 17 Şubat 2016, <http://www.echr.coe.int/Documents/Convention-TUR.pdf>
- Aims of EBLUL*. 11 Kasım 2015, <http://www.eurolang.net/information.htm>
- Akdemir, E. (2013). *Avrupa Birliği'nde Kimlik, Kültür Tartışmaları ve Türkiye*. Ekin Yayınları.
- Aksan, D. (1998). *Ana dili: Ana dilinde Çocuk Olmak, Yabancı Dilde Eğitim*. İstanbul: Papirüs Yayınları.
- aksan*. 29 Aralık 2015, <http://tdk.gov.tr/index.php?option =com.gts&arama=gts&guide=TDK.GTS.569dc7c53793c9.91637120>
- Akbulut O. (2012). Resmî Dil ve Anayasalarda Düzenlenişi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 102, 115-148.
- Alkan, N. (2002). *Gençlik ve Terörizm*. Ankara: TEMÜH Yayınları.
- Altun, F. ve Karaman, Ö. (2010). Etnik Ayrılıkçı Terörle Mücadele Politikaları Kapsamında Türkiye ve İspanya Analizi. *Terörle Mücadelede Makro ve Mikro Perspektifler*, Başbüyük, O. Sözer, A. ve Altun, N. (Der.). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Amsterdam Treaty. (1997). 09 Şubat 2016, <http://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf>
- Anderson, B.'den çev. Savaşır S. (1995). *Hayali Cemaatler-Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması (2. Baskı)*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Andreani, G. (1998). *Europe's Uncertain Identity*. London: Centre for European Reform.
- Anderson, S. ve Sloan, S. (2009). *Historical Dictionary of a Terrorism*. Lanham: The Scarecrow Press.

ARB. 16 Mart 2016,
http://www.start.umd.edu/tops/terrorist_organization_profile.asp?id=3548

Arsava, A. F. (1993). *Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 27. Maddesi Işığında İncelenmesi*. Ankara: AÜSBF Yayınları.

Aust, A. (2010). *Handbook of International Law (2. Ed.)*. Cambridge: Cambridge University Press.

Avrupa Birliğinin Genişlemesi. 27 Şubat 2016,

www.ab.gov.tr/index.php?p=109&l=1

azınlık. 02 Aralık 2015,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.566ab0b32d2b373471144

Baharçipek, A. (2000). Etnik Terör ve Etnik Terörle Mücadele Sorunu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(1), 11-27.

Basque/Euskera. 10 Mart 2016, <http://www.npld.eu/about-us/basque>

Basque in France. 28 Mart 2016,
<http://www.uoc.edu/euromosaic/web/document/bask/an/i3/i3.html>

Barrebau-Cananova, E. (1997). *La Nationalisme Corse*. Paris: L'Harmattan.

Beiner, R. (1995). *Theorizing Citizenship*. Albany: State University of New York Press.

Bellany, I. (1981). Towards a Theory of International Security, *Political Studies*, 29(1), 100-105.

Bellier, I. ve Wilson, T. M. (2000). *Building, Imagining and Experiencing Europe: Institutions and Identities of the European Union*. Oxford: Oxford Publish.

Berg, R. J. (1994). *Literature France: Texts and Context*. New York: Holt Rinehart & Winston Inc.

Beşe, E. (2002). *Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Birdişli, F. (2013). *Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Booth, K. (1997). *Security and Self Reflection of a Fallen Realist*. Boulder: Lynne Rienner Publishers

Brann, C.M.B. (1984). The National Language Question: Concepts and Terminology. *Logos*. 14, 125-134.

Breton. 26 Mart 2016, <http://www.omnilogot.com/writing/breton.htm>

Breton Language in Education in France. 13 Mart 2016, <http://www.mercator-education.org>

Britannica (Vol. 3). (1990) *Corsica*. Chicago: The University of Chicago Press.

Brown, H. (1983). *Thinking about National Security: Defense and Foreign Policy in a Dangerous World*. Santa Barbara: ABC-CLIO.

Bruter, M. (2003). Winning Hearts and Minds for Europe: The Impact of News and Symbols on Civic and Cultural European Identity. *Comparative Political Studies*. 36(10), 1149-1178.

Büyük Larousse (Cilt 11). (1986). *Korsika Adası*. Ankara: Gelişim yayınları.

Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E.K. Akgün, Ö.E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (18. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.

Byman, D. (1998). The logic of Ethnic Terrorism. *Studies in Conflict and Terrorism*. 21(2), 149-169.

Cakes, L. (2001). *Language and National Identity*. Amsterdam: John Benjamins Publish.

Candidate countries. 23 Şubat 2016, <http://europa.eu/about-eu/countries/index-en.htm>

Cassese, A. (1989). *Terrorism, Politics and Law*. Cambridge: Polity Press.

Casula, M. (2006). L'Identite Corse. *Nouvelles Perspectives en Sciences Sociales*. 2(1), 9-67. 11 Kasım 2015, <http://www.erudit.org/revue/npss/2006/v2/n1/602454ar.pdf>

Catalan in France. 14 Mart 2016, <http://www.uoc.edu/euromosaic/web/document/catala/an/i5/i5.html>

Cemiloğlu, M. (2001). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi (3. Baskı)*. İstanbul: Alfa.

Chomsky, N. (2009). *Bilgi Sorunları ve Dil-Managua Dersleri Çev. Veysel Kılıç*, İstanbul, BGST yayınları.

Charter of Fundamental Rights of the European Union. (2000). 07 Şubat 2016, http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

Cini, M. ve Bioncarelli, B. (2008). Corse et Italie: Proximite et Fractures. *Ethnologie Française*. 38(3), 427-437.

CoE Brochure.(2016). *The Charter: giving regional and minority Languages a say*. 13 Mart 2016, http://www.coe.int/t/dg4/education/minglang/Force/BrochureA5_en.pdf

Cohn, A. (1970). *The Pursuit of The Millenium*. New York: Oxford Publisher.

Charter Of Paris for New Europe. (1990). 18 Ocak 2016, <http://www.osce.org/mc/39516?download=true>

Chart of signatures and ratifications of Treaty 157. 15 Şubat 2016, http://www.coe.int/en/web/contentions/ful-list/-/conventions/treaty/157/signatures?p_aut=m5

Codebook for Protest and Coercion Data. 27 Şubat 2016, <http://web.ku.edu/~ronfrand/data/codebook.txt> Cooper, R. (1989). *Language Planning and Social Change*. Cambridge: Cambridge University Press.

Copenhagen Meeting. (1990). 21 Mart 2016, <http://www.osce.org/odihr/elections/14304?download=true>

Cormick, J. (1999). *The European Union*. Oxford: Westview Press.

Corse Matin. (2009). 10 Nisan 2016, <http://www.corsematin.com/to/vescovato/205162/corse-deux-membres-d-un-flnc-unifie-revendiquent-l-attentad>

Corsican. 14 Nisan 2016, <http://www.unesco.org/languages-atlas/index.php>

Corsican in France. 07 Nisan 2016, <http://www.uoc.edu/euromosaic/web/document/cors/an/i1/i1.html>

Craig, P. (2003). *EU Law. Text, Cases and Materials (3. Ed)*. Oxford: Oxford University Press.

"Culture 2000" Programme. (2000). 01 Şubat 2016, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=URISERV:I29006>

Culture Programme. (2007). 01 Şubat 2016, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:I29016>

Curticapean, A. (2007). Are You Hungarian or Romanian? On the Study of National and Ethnic Identity in Central and Eastern Europe. *Nationalities Papers*. 35(3).

Crystal, D. (2007). *What do we do with on International Year of Languages?* Paper to Unescocat. Barcelona: European Day of Languages.

Çakmak, H. (2012). *Avrupa Birliği'nin Etnik Yapısı: Avrupa Birliği'ndeki Halkların Kökenleri ve Gerçekler*. Ankara: Kripto Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Çevik, A. (2010). *Politik Psikoloji*. Ankara: Dost Yayınevi.

Çevik, A. (2011). Terör, Terörizm Psikolojisi ve 12 Eylül Askeri Darbesi. *Politik Psikoloji Yıllığı Cilt 1*. Bahar Sanem Çevik (Ed.). Ankara: Barış Kitap.

Çıtak, E. (2014). *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik*. İstanbul: Röle Akademik Yayıncılık

Çoban, S. (2005). *Küreselleşme, Ulus-Devlet, Azınlıklar ve Dil*. İstanbul: Su Yayınevi.

Dağ, A. E. (2004). *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü*. İstanbul: Anka Yayınları.

Dalby, A. (1998). *Dictionary of Languages: Occitian*. London: Bloombury Publishing.

Day, G. ve Thompson, A. (2002). Defining Europe and Policing Identity: Nationalism and the Politicisation of Borders. *Political Borders and Cross-Border Identities at the Boundaries of Europe*. Rzeszow: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

de Vries, J. (1991). Towards A Sociology of Language Planning. *Language Planning*. Marshall, D. F. (Ed.). Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Decision no 99412. du Conseil constitutionnel Relative a la Charte europeenne nées longues et aut lu regionalesou minoritaires .(1999).

Dedeoğlu, B. (1996). *Adım Adım Avrupa Birliği*. İstanbul: Çınar Yayınları.

Demir, N. (2008). Türkiye’de Dil–Lehçe–Şive–Ağız Tartışmaları. *Türkiye’de Dil Tartışmaları* (2. Baskı). Menz, A. ve Schroeder C. (Ed.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Demir, S. (2009). Avrupa Güvenlik Mimarisinin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’nin Bu Mimarindeki Yeri. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*. 5 (9), 9-50.

Demirel, E. (2003). *Dünya’da Terör*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Denker, S. (1997). *Uluslararası Terör, Türkiye ve PKK*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Dent, C. (2007). Economic Security. *Contemporary Security Studies*. Oxford: Oxford University Press. 204-221.

Derian, J.D. (1992). *Antidiplomacy: Spies, Terror, Speed and War*. Cambridge: Blackwell.

dil. 05 Aralık 2015, <http://tdk.gov.tr/Index.php?option=com.gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56969c7fde71c4.30183735>

din. 11 Aralık 2015, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5730d655377d74.24806657

Dominici, T. (2004). Le Nationalisme dans la Corse Contemporaine. *Pole Sud*. 1 (20), 97- 112.

Don’t Get Confused. 02 Şubat 2016, <http://www.coe.int/en/web/about-us/do-not-get-confused>

Dottelonde, P. (1984). *Historie de la Revendication Corse*. Bordeaux: Institute d’Etudes Politiques.

Downes, W. (1998). *Language and Society (2nd Ed.)*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dönmezer, S. (1996). *Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele*. İstanbul: Umut Vakfı Yayınları

Duvan, A. Ö. (2004). Avrupa Birliği ve Azınlık Hakları. *Avrasya Dosyası*. 10(2), 190-230.

EBLUL. 08 Kasım 2015, http://eblul.eurolang.net/index.php?option=com_content&task=view&id=14&Itemid=33

EC and Institute for Human Sciences. (2004). *The Spiritual and Cultural Dimension of Europe*. Brussels

EEC Treaty. (1957). 09 Şubat 2016, <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=URISERV:xy0023>

ECRI Report, CRI (98)47. (1998). *Report on France*.

ECRI Report, CRI (2000)31. (2000). *Second Report on France*.

ECRI Report, CRI (2005)13. (2005). *Third Report on France*.

ECRI Report, CRI (2010)18. (2010). *Fourth Montoring Cycle*.

ECRI CR (2013)22. (2013). *Conclusions on the Implementation of Recommendations in Respect of France Subject to Interm Follow up*

ECRI Report, CRI (2016)1. (2016). *Fifth Montoring Cycle*.

ECRLM. (1992). 28 Aralık 2015, <http://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/conventions/rms/090000168007bf4b>. E.T. 16.01.2016

ECRLM Introduction. 07 Şubat 2016, http://www.coe.int/t/dg4/education/minglang/aboutcharter/default_en.asp

Education Today. 26 Aralık 2015, http://www.unesco.org/education/education_today/ed_today6.pdf.

Edwards, I. E. S. (1970). *The Cambridge Ancient History*. Cambridge: Cambridge University Press.

Emekliler, B. (2012). Fransa'nın Etnik Kimlik Sorunlarına Politik-Psikolojik Bir Yaklaşım: Korsika Örneği. *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*. Sandıklı, A. (Ed.). İstanbul: BİLGESAM Yayınları.

Encyclopedia Brittanica. minority. 03 Aralık 2015, <http://global.britannica.com/topic/minority>

Engene, J. O. (2004). *Terrorism in Western Europa: Explaining the Trends Since 1950*. Massachusetts: Edward Elgar Publishing Inc.

EPRML. (2001). 12 Şubat 2016, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+BS-2001-0815+O+DOC+XML+VO//EN>

Erdoğan, B. 2002. Birleşmiş Milletler Sistemi ve Azınlık Hakları. *Avrasya Dosyası*. 8(1), 78-91.

Ergin, M. (1998). *Edebiyat ve Edebiyat Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bilimleri için Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayın.

Ergin, M. (2008). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım.

Erhan, Ç. (2002). Soğuk Savaş Sonrası ABD'nin Güvenlik Algılamaları. *Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye*. Yinanç, R. ve Taşdemir, H. (Ed.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Eric, C. (2000). *Les autonomistes soufflent sur la Breizh*. 20 Mart 2016, www.lexpress.fr/informations/les-autonomistes-soufflent-sur-la-breizh_636806.html.

Erkan, E. (2003). Giriş. *Avrupa Birliği Sürecinde Dil Hakları*. Uzpeder, E. (Ed.). İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayını

Etienne, B. Giordin, H. ve Lafont R. (1999). *Le temps du pluriel*. Paris: Edition de l'Aube

European Union. 13 Şubat 2016, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ee.html>

Evenhuis, M. (2007). *Zeelandic Language in Netherlands*. Twente: Streektaal Publ.

FCPNM. (1995). 02 Şubat 2016, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c10cf>

Featherstone, M. (1996). *The Formation of European Culture*. Frontiers of European Culture. Dukes, P. (Ed.). Lewiston: The Edwin Melen Press.

Ferguson, G. (2006). *Language Planning and Education*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Fierman, W. (1991). *Language Planning and National Development: The Uzbek Experience*. Berlin: Walter de Gruyter&Co. Publish.

Filippova, E. (2008). La Corse: Une Voix a Port Dans le Concert Française? *Ethnologie Française*. 38(3), 397-405.

Flemish in France. 17 Mart 2016, <http://www.uoc.edu/euromosaic/web/document/neerlandes/an/i1/i1.html>

Focus. (2015). *Einwandererland Deutschland*. 12 Mart 2016, http://www.focus.de/finanzen/news/syrien-polen-rumaenien-aus-diex-laendern-kamen-2014-uber-500-00-migrianten_id_3803866.htm

France in the EU. 18 Mart 2016, http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/france/index_en.htm

Fransa'da Yerel Dilde Eğitime Engel. (16 Ocak 2016). 03 Mart 2016 [www.dw.com/tr/fransada-yerel -dilde-eğitime-engel/a-18982393](http://www.dw.com/tr/fransada-yerel-dilde-eğitime-engel/a-18982393)

General Assembly Resolution 2200A-21. (1966). 12 Ocak 2016, www.ohchr.org/en/proffesionalinterest /pages/ccpr.aspx

General Assembly Resolution 47/135. (1992). 18 Ocak 2016, <http://www.ohchr.org/Document/Publications/GuideMinoritiesDeclarationen.pdf>

Geory, J. (1997). *Specking in Tongues*. *Time*. 150(1).

German in France. 30 Mart 2016, <http://www.uoc.edu/euromosaic/web/document/alemany/an/i3/i3.html>

Germany. 23 Mart 2016, <http://www.coe.int/en/web/conventions/search-on- treaties-/conventions/treaty/148/declaration> “

Germany Population. 2 Mart 2016, <http://www.worldmeters.info/world-population/germany-population>

Giesen, B. (2003). *The Collective Identitiy of Europe: Constitutional Practice or Community of Memory? Europansion, National Identities and Migration: Changes in Bourdary Constructions between Western and Eastern Europe* Spohn, W. and Triandafyllidou A. (Ed.). London: Routledge.

Gillespie, S. (1997). Minorities, States and the International System. *Politics*. 17(3), 141-146.

- Girasoli N. (1995). *National Minorities: Who Are They?* Budapest: Akademia Kiado.
- Glare, P.G.W. (2005). *Oxford Latin Dictionary*. Oxford: Clarendon Press.
- göçmen. 30 Aralık 2015, [http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com-gts &arama=gts & guid=TDK. GTS 569e66867cb705.77023043](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com-gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.569e66867cb705.77023043)
- Griffiths, M. ve O'Callaghan T. (2003). *International Relations: The Key Concepts*. New York: Routledge.
- Grig, P. (1997). *Touban or Not To Ban: The Influence of the English Language in Contemporary France*. English Studies.
- Guelke A. (1995). *The Age of Terrorism and The International Political System*. London: I.B.Tauris Publs.
- Guibernau, M.den çev. Domaniç, N. N. (1997). *Milliyetçilik*. İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Gürses, E. (2007). *Uluslararası Sistemin Kısacasında Etnik Terör*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- güvenlik. 15 Aralık 2015, <http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com-bts&guide=TDK.GTS.567.ac3f9a5ba76.0889067>
- Güzel, Ş. (2006). *Avrupa Birliği'nde Devlet ve Fransa'da Korsika*. İstanbul: Peri Yayınları.
- Habermas, J. (1997). Reply to Grimm. *The Question of Europe*. Gowan, P. and Anderson, P. (Ed.). London: Verso.
- Habermas, J. (2001). Why Europe Needs A Constitution. *New Left Review*. 11(Sept.,Oct.), 5-26.
- Habertürk. 15 Ocak 2016. *Fransa'da yerel dilde eğitime engel*. 28 Mart 2016, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1181454-fransada-yerel-dilde-egitime-engel>
- Hamers, J. ve Blanc, M. (1989). *Bilinguality and Bilingualism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hançer, T. (2004). *Korsika: Üniter Fransa'nın Baş Ağrısı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Harita-1. 24 Mart 2016, <http://about-france.com/geo/region-map.htm>
- Harita-2. 27 Mart 2016, http://www.france-pub.com/list_regions.html
- Harita-3. 30 Ekim 2015, <http://www.eurominority.org>
- Heckman, L. Y. (1995). *Ulus, Millet, Azınlık, Etnik Grup ve Kültür Kavramları Üzerine*. Ankara: Birikim
- Hedetoft, U. (1997). *The Cultural Semiotics of European Identity: Between National Sentiment and the Transnational Identities*. Landau A. and Whitmen R. G. (Ed.). Houndmills: Macmillan Press.
- Helsinki Final Act. (1975). 18 Ocak 2016, <http://www.osce.org/mc/39501?download=true>

Herberg, A. (1998). Introduction. *Which Identity for Which Europe?* Herberg, A. (Ed.). Aalborg: Aalborg University Press.

Hoffman, B. (1998). *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.

Hoffman, B. (2006). *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.

Homer-Dixon, T. (1995). On The Threshold-Environmental Change as Causes of Acute Conflict. *Global Dangers-Changing Dimension of International Security*. Lynn-Jones, S. M. and Miller, S. (Ed.), Cambridge-USA: MIT Press.

Hornberger, H. (1994). Literacy and Language Planning. *Language and Education Journal*. 8(1), 75-86.

How do you define terrorism? 22 Kasım 2015, <https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/terrorism-faqs.html>

Huntington, S. P. (1996). *The Clash of Civilization and Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster

Introduction France. 03 Mart 2016, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fr.html>

İmer, Kamile. (1990). *Dil ve Toplum*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

immigrant. 30 Aralık 2015, <http://merrlam-webster.com/dictionary/immigrant>

İnal, K. (2012). *Dil ve Politika: Dilin Kökeni, Etnik Boyutu ve Kimlikle İlişkisi*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

İnanç, Zeri. (2004). *Uluslararası Belgelerde Azınlık Hakları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Jacob, J. ve Beer, W. (1985). Introduction. *Language Policy and National Unity*. William Jacob, J. ve Beer, W. (Ed.). New Jersey: Rowman & Allanheld Publisher.

Jane, N. O. (2001). *The Main Concepts in the Recognition of Linguistic Rights in European States*. 12 Ocak 2016, <http://www.ciemer.org./mercator/pdf/wp2-ang.PDF>

Jenkins, B. (1974). *International Terrorism: A New Kind of Warfare*, California: The Rand Corporation.

Joll, James. (1980). *The Anarchists*. Cambridge: Harvard University Press.

Judge, A. (2000). France: One State, one nation, one language? *Language and Nationalism in Europa*. Barbour, S. & Carmichael, C. (Ed.). Oxford: Oxford University Press.

Kaplan R. ve Baldouf, R. (1997). *Language Planning From Practice to Theory*. Bristol: Multilingual Matters Ltd.

Karabulut, Bilal. (2011). *Güvenlik*. Ankara: Barış Kitabevi

Karlsson, I. dan çev. Kayaoğlu, T. (2007). *Bölgeler Avrupası*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Karlık, R. (2005). *Avrupa Birliği ve Türkiye*. İstanbul: Beta Yayınları.

Kaufman, D. McKittrick, J. S. and Leney, T. S. (1987). *US. National Security: A Frame Work for Analysis*. Lanham: Lexington Books.

Kaygusuz, Ö. (2009). Türkiye-AB İlişkilerinin Çıkmazları: Güvenlik, Ulus-Devlet Felsefesi ve Kimlik. *Mülkiye Dergisi*. 30 (251), 115-129.

Kibbe D. A. ,3.,*Language Rights and Immigrant Languages*. 31 Aralık 2015, <http://www.utexas.edu/cola/france-ut/-files/pdf/resources/kibbee.pdf>

Kirişçi, K. ve Winrow, G. (1997). *Kürt Sorunu, Kökeni ve Gelişimi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Koch, J. (2005). *Celtic Culture: A Historical Encyclopedia*. Santa Barbara: ABC-CLIO.

Kongar,E. (2001). *Küresel Terör ve Türkiye: Küreselleşme, Huntington, 11 Eylül*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kozhemyakov, A. (2008). The European Charter for Regional or Minority Languages: Ten Years of Protecting and Promoting Linguistic and Cultural Diversity. *Museum International (UNESCO)*. 60(3), 26-36.

Kurubaş, E. (2006). *Asimilasyondan Tanınmaya Uluslararası Alanda Azınlık Sorunları ve Avrupa Yaklaşımı* (2. Baskı). Ankara: Asil Yayın

Kurubaş, E. (2008). Etnik Sorunlar: Ulus-devlet ve Etnik Gruplar Arasındaki Varoluşsal İlişki. *Doğu-Batı Dergisi*. 44(Şubat, Mart, Nisan), 17-25.

Kutet, L. (2004). *The case of Diwan Schools*. 11 Mart 2016, http://carla.umn.edu/immersion/acic/volB/Feb2005guest_diwan.html

Kushner, H. (2003). *Encyclopedia of Terrorism*. London: Sage Publications

Lambrechts, T. (2014). *French Flemish: group defends a dying language*. 13 Mart 2016, <http://www.flanderstoday.eu/iving//french-flemish- group-defends-dying-language>

language. 06 Aralık 2015, <http://www.merriam-webster.com/dictionary/language>

Laqueur, W. (2000). *The New Terrorism*. Oxford: Oxford University Press.

Laqueur,W. (1997). *A History of Terrorism*. New Jersey: Transaction Publishers

LEARNMe. 26 Ekim 2015, <http://www.mercator-network.eu/index.php?id=1413>

İhçe. 29 Aralık 2015, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&-guide=TDK.GTS.569dc7ba783ff5.34040747

Legal Situation of Occitan. 13 Mart 2016, <http://occitanet.free.fr/en/index-htm>

Levy, M. (2005). Is the Environment a National Security Issue? *International Security*. 20(2), 35-62.

Liesa, F. C. (1999). *Derechos Linguisticas y Derecho Internacional*. Madrid: Dykinson.

Linguistic Diversity. 28 Ekim 2015, http://ec.europa.eu/languages/policy/linguistic-diversity/index_en.htm

Loi Constitutionnelle no.92-554. (1992). 23 Şubat 2016, <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/la-constitution/les-revisions-constitutionnelles/loi-constitutionnelle-n-92-554-du-25-juin-1992.138025.html>

Loi no.94-665 Toubon Law. (1994). *Article 1.*

Loi Toubon. (1994). 24 Mart 2016, <http://www.culture.gouv.fr/content/search?SearchText=toubon&SearchButton=&node-id=91083>

Longman Dictionary (7th ed.). (1992). *Terrorism*, Glasgow: Longman Group.

Luciani, G. (1989). The Economic Content of Security. *Journal of Public Policy*. 8(2), 151-173.

Maastrich Treaty. (1992). 01 Şubat 2016, <http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf>

Maata, S. K. (2005). The European Charter for Regional or Minority Languages, French Language laws and National Identity. *Language Policy*. 2005(4), 167-186. Doi: 10.1007/s10993-005-3518-4

Maogoto, J. N. (2005). *Battling Terrorism: Legal Perspectives on the Use of Force and the War on Terror*. Burlington: Ashgate Publisher Co.

Marek, Y. (1996). The Philosophy of French Language Legislation: Internal and International Aspects. *Language Legislation and Linguistic Rights*. Kibbe, D.(Ed.). Amsterdam: John Benjamins Publishers

Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*. 50(4), 370-396.

Matusitz, Jonathan. (2005). Cyberterrorism. *American Foreign Policy Interests Journal*. 27(2), 137-147.

McLaren, L. M. (2002). Public Support for the European Union: Cost/Benefit Analysis or Perceived Cultural Threat? *The Journal of Politics*. 64(2), 551-566.

Member countries of EU. 18 Şubat 2016, http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_en.htm

Member States. 26 Aralık 2015, <http://en.unesco/countries/memberstates>

Minogue, K.R. (1967). *Nationalism*. London: B.T. Batsford LYO.

Minorities under International Law. 2010. 06 Aralık 2015, <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/Internationallaw.asp>

minority. 02 Aralık 2015, http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=minority

Moreira, J. D. (1997). Cultural Citizenship and the Creation of European Identity. *Electronic Journal of Sociology*. 2(3).

mother tongue. 23 Aralık 2015, <http://merriam-webster.com/dictionary/mother%20tongue>

Moussis, N. den çev. Fethi, A. (2004). *Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi*. İstanbul: Mega Press.

Multilingualism. 30 Ekim 2015, http://europa.eu/pol/mult/index_en.htm

Mullen J. (2015). *Paris Attacks at a Glance*. 01 Aralık 2015, <http://edition.cnn.com/2015/11/17/europe/paris-attacks-at-a-glance/>

Nahir, M. (2003). *Language Planning Goals: A Classification*. *Sociolinguistics: The Essential Readings*. Paulston, C. and Tucker, R. (Ed.). Oxford: Blackwell.

Nas, Ç. (1998). *Avrupa Parlamentosu'nun Etnik Azınlıklara Bakışı ve Türkiye. Uluslararası Politikada Yeni Alanlar, Yeni Bakışlar İçinde*. Sönmezoğlu, F. (Der.). İstanbul: Der Yayınları.

National Security. 15 Aralık 2015, <http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/national-security>

News – France and European Charter for Regional or Minority Languages. 16 Mart 2016, <http://www.coe.int/t/dg4/education/minglang>

Nişanyan S. (2009). *Sözlerin Soyağacı*. İstanbul: Everest Yayınları.

O'Callaghan, C. (1983). *Separatism in Brittany*. London: DyllansonTruran.

Occitan. 12 Mart 2016, www.unesco.org/languages-atlas/index.php

Occitan Language in Education in France. 17 Mart 2016, <http://www.mercator-education.org>

Odermatt, P. (1991). *The Use of Symbols in the Drive for European Integration. National Identity Symbol and Representation*. Leerssen, T. and Spiering, M. (Ed.). Amsterdam: Rodopi.

Official languages of the EU. 27 Ekim 2015, http://ec.europa.eu/languages/policy/linguistic-diversity/offical-languages-eu_en.htm

official language. 04 Aralık 2015, <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/official-language>

OHCHR Guidance. (2010). *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation*. 18 Ocak 2016, http://www.ohchr.org/Document/Publications/MinorityRights_en.pdf

Okutan, Ç. (2004). *Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı. AÜSBF Dergisi*. 59(2).

Oran, B. (1991). *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu (2. Baskı)*. Ankara: Bilgi Yayınevi

Orrieux, C. ve Pentell, P. S. (1999). *A History of Ancient Greece*. London: Blackwell Publisher

Overview. (2015). 01 Ocak 2016, <http://www.un.org/en/sections/about-un/overview/index.html>

- Öğün, S. S. (1995). *Modernleşme, Milliyetçilik ve Türkiye*. İstanbul: Bağlam Yayınevi.
- Öner, S. (2004). The Limits of European Integration: The Question of European Identity. *Ankara Çalışma Dergisi*. 3(2), 1-9.
- Özdek, Y. (2002). *Uluslararası Politika ve İnsan Hakları*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Özerman, E. (2003). *A General Perspection Linguistic Rights in Europe*. İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayınları.
- Raftery, B. ve McIntosh, J. (2001). *Atlas of Celts*. Richmont Hill: Firefly Books.
- Ramsay, R. (1983). *The Corsican Time Bomb*. Manchester: Manchester University Press
- Range, P. R. (2003). Fransa'nın Açmazlar Adası Korsika. *National Geographic Türkiye*. Nisan (2003).
- Reece, J. (1977). *The Bretons against France: Ethnic Minority Nationalism in Twentieth Century Britain*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Regional and minority languages*. 30 Ekim 2015, <http://ec.europa.eu/languages/policy/linguistic-diversity/regional-minority-languages-en.htm>
- Reisoğlu, S. (2001). *Uluslar arası Boyutlarıyla İnsan Hakları*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Report of The CSCE Meeting*. (1991). 16 Şubat 2016, <http://www.osce.org/hcnm/14588?Download=true>
- Resmî Gazete*. (1991). 22 Kasım 2015, http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20843_1.pdf
- Resolution No.1566*. (2004). 23 Kasım 2015, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1566\(2004\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1566(2004))
- Resolution 47/135*. 1992. 08 Aralık 2015, [http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuideMinorities Declarationen.pdf](http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuideMinorities%20Declarationen.pdf)
- Rickard, P. (1989). *A history of French Language (2nd.Ed.)*. London: Unwin Hyman Ltd.
- Risse, T. (2003). European Identity and the Heritage of National Cultures. *Rethinking Heritage: Cultures and Politics in Europe*. Peckham, R. S. (Ed.). London: I. B.Tauris.
- Rocker, R. (1998). *Nationalism and Culture*. New York: Black Rose Books.
- Romm, Joseph. (1993). *Defining National Security: The Non-military Aspects*. Washington: Pew Project Series.
- Rokkan, S. (1982). *The Politics of Territorial Identity: Studies in European Regionalism*. London: Sage Publish.
- Rodley, N. (1995). Conceptual Problems in the Protection of Minorities: International Legal Development. *Human Rights Quarterly*. 17, 48-71.

Packer, J. ve Siemenski, G. (1999). The Language of Equity: The Origin and Development of the Oslo Recommendations Regarding the Linguistic Rights of National Minorities. *International Journal on Minority and Group Rights*. 6(2), 331-356.

Pam, M.S. *What is linguistic minority?* 13 Aralık 2015, <http://www.psychologydictionary.org/linguistic-minority>

Parlamentler için El Kitabı. (2003). *Güvenlik Sektörünün Parlamento Gözetimi*. İstanbul: TESEV Yayınları.

Pazarıcı, H. (1993). *Uluslararası Hukuk Dersleri II.Kitap*. Ankara: Turhan Kitapevi.

Perry, P. J. (1967). Economy, Landscape and Society in Corsica Since Eighteen Century. *Transaction of the Institute of British Geographers* 41. 01 Nisan 2016, <http://www.jstor.org/stable/621321>

Polatoğlu, E. (2001). Azınlık Hakları Yönünden AB Hukuku. *Türkiye ve Siyaset. Temmuz-Ağustos*(3), 124-147.

Population Change, France. 13 Mart 2016, <http://www.insee.fr/en/themes/detail.asp?regid=bilan-demo&Lpage=donnees-detailles/bilan-demo/pop-age3.htm> “

Porzig, W.'dan çev. Ülkü, V. (1986). *Dil Denen Mucize*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Preece, J.J. (1999). Minority Rights in Europe: from Westphalia to Helsinki. *Minority Group Rights in the New Millenium*. Fottrel, D. and Bowning, B. (Ed.). Hague: Mertinus Alijhoff Publishers.

Preece J.' den çev. Demir, A. (2001). *Ulusal Azınlıklar ve Avrupa Ulus-Devlet Sistemi*. İstanbul: Donkişot Yayınları.

Sadoğlu, H. (2010). *Türkiye' de Ulusçuluk ve Dil Politikaları (2. Baskı)*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sanchez, A. (2008). Corsica: France's Petite Security Problem. *Studies in Conflict & Terrorism*. 31(7), 655-664. 23 Ekim 2015, <https://www.ncjrs.gov/App/Publications/abstract.aspx?ID=246466>

Saraçlı, M. (2012). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Azınlıklar (2. Baskı)*. Ankara: Adres Yayınları Schiffman, H.F. (1996). *Linguistic Culture and Language Policy*. London: Routledge.

Schmid, A. (1983). *Political Terrorism: A Research Guide to Concepts Theories, Data Bases and Literature*. New Brunswick: NS Transanction Publishers.

Schmid, A. Jongman, P. A.J. ve Stohl, M. (2005). *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literature(2nd Ed.)*. New Brunswick: NS Transanctions Publishers.

Shaw, M. N. (1997). *International Law (4. Ed.)*. Cambridge: Cambridge University Press.

Shimula, D. (2009). Definition of National Minorities in International Law. *Journal of US-China Public Administration*. 6(5), 45-51.

Shore, C. (2000). *Building Europe: The Cultural Politics of European Integration*. New York: Routledge.

Shultz, R. H. Godson, R. and Quester, G. (1997). Introduction. *Security Studies For the 21. Century*. Shultz, R. H. Godson, R. ve Quester, G. (Ed.). Virginia: Brassey's.

Simple Definition of Minority. 04 Aralık 2015, <http://www.beta-merriam-webster.com/dictionary/minority>

Siguan, M. (1990). *Linguistic Minorities in the European Economic Community: Spain, Portugal, Greece*. Luxemburg: Office of Official Publications.

Skutnabb-Kangas, T. (1984). *Bilingualism or Not: The Education of Minorities*. Clevedon: Avon.

Soldat-Jaffe, T. (2015). The European Charter for Regional or Minority Languages: a magnum opus or an incomplete modus vivendi? *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. 56(4), 372-385.

Solemn Declaration. (1983). 11 Şubat 2016, <http://www.cvce.eu/viewer/-/content/a2e74239-a12b-4efc-b4ce-cd3dee9cf71dlen>

Sosyal Dönüşüm Programı, 06 Ocak 2016, <http://www.unesco.org.tr/?page=10:116:4:turkçe>

Somer, M. (2002). *Ethnic and Regional Conflict, World at Risk: A Global Issues Sourcebank*. Washington: CQ Press.

Sönmezoğlu, F. Güneş, H. ve Keleşoğlu, E. (2013.) *Uluslararası İlişkilere Giriş*. İstanbul: Der Yayınları. Special Eurobarometer 386. (2012). *Europeans and Their Languages*. 05 Aralık 2015, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs.368_en.pdf

Spolsky, B. (2004). *Language Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sterling, C. (1983). *The Terror Network: The Secret War of International Terrorism*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Şekil- 1. 17 Mart 2016, <http://urbanphoto.net/blog/org>

Şekil- 2. 19 Mart 2016, <http://about-france.com/regions/brittany.htm>

Şekil- 3. 08 Mart 2016, <http://frenchmoments.eu/alsace-region/>

Şekil- 4. 05 Nisan 2016, <http://lurimarvi.free.fr/page02B.html>

Şekil- 5. 03 Nisan 2016, <http://www.lexiophiles.com/english/france-%E2%80%93-belgium-bilingual-road-signs>

Şenocak, H. E. (2006). *Avrupa Terör Örgütleri ve Ülke Politikalarına Yansımaları*. Ankara: Barış Kitabevi.

Tacar, P. (1996). *Kültürel Haklar: Dünyadaki Uygulamalar ve Türkiye İçin bir Model Önerisi*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Taşdemir, F. (2006). *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*. Ankara: USAK Yayınları.

TE- SAT 2012. (2012). 12 Nisan 2016, <https://www.europol.europa.eu/content/publication/te-sat-2012-eu-terrorism-situation-and-trend-report-1569>

TE- SAT 2013. (2013). 12 Nisan 2016, <https://www.europol.europa.eu/content/te-sat-2013-eu-terrorism-situation-and-trend-report>

TE- SAT 2014. (2014). 15 Nisan 2016, <https://www.europol.europa.eu/content/te-sat-2014-european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2014>

TE- SAT 2015. (2015). 16 Nisan 2016, <https://www.europol.europa.eu/content/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2015>

Tendre, G.K. (2000). The Problem of Minority Education in an International Perspective. *International Journal of Educational Research*. 2000(33), 577-583.

terror. 21 Kasım 2015, <http://www.etymonline.com/index.php?term=terror>

terrorism definitions and synonyms, 23 Kasım 2015, <http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/terrorism>

terrorism in British English. 24 Kasım 2015, <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/terrorism>

terrorism, Oxford Dictionary. 24 Kasım 2015, <http://www.oxforddictionaries.com/definition/learner/terrorism>

terörizm.22 Kasım 2015, http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5652

Terzioğlu, S. S. ve Özarslan, B. B. (2005). Türkiye'nin Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Azınlıklar Sorunu. *Avrasya Dosyası*.11(1), 85-112.

Terzioğlu, S. (2007). *Uluslararası Hukukta Azınlıklar ve Anadilde Eğitim Hakkı*. Ankara: Alp Yayınevi

Tezcan, D. (1995). Türkiye Hakkında Yapılan Kişisel Başvuruların Mahiyeti ve İrdelenmesi. *İnsan Hakları ve Yargı*. Ankara: T.C. Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları.

Tezcan, E. (2001). *Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.

The CE and the EU: different roles, shared values. 26 Ocak 2016, <http://www.coe.int/en/web/portal/european-union>

Thornberry, P. (1994). International and European Standards on Minority Rights. *Minority Rights in Europa Royal Institute of International Affairs*. Mall, H. (Ed.). London: Pinter Publishers

Thompson, I. (1978). Settlement and Conflict in Corsica. *Transactions of the Institute of British Geographers, New Series: Settlement and Conflict in the Mediterranean World*. 3(3), 259-273.

Torrens, M. C. (1995). *L'accio europe a per a le proteccio dels direts linguistics*. Barcelona: Generalitat de Catalunge Trager F. N. and Simone, F. L. (1973). An Introduction to the Study of National Security. *National Security and American Study*. Trager, F. and Kronenberg, P. S. (Ed.). Lawrence: University of Kansas Press

Traupman, J. (1966). *The New College Latin and English Dictionary*. New York: Bantam Books.

Treaty of Lisbon. 25 Şubat 2016, <http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index-en.html>

Treaty of Lisbon. (2009). 23 Şubat 2016, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:ai0033>

Treaty of Maastricht on European Union. 20 Şubat 2016, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/uri=URISERV:xy0026>

Treaty of Rome. (1957). 16 Şubat 2016, http://ec.europa.eu/economy_finance/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf

U.A. Azınlıkların Dil Haklarına İlişkin Oslo Tavsiyeleri. (1998). 17 Şubat 2016, <http://osce.org/tr/hcnm/67550?download=true>

UN MOST Programme. (1995). *Multiculturalism: A Policy Response to Diversity*. 28 Ocak 2016, <http://unesco.org/most/sydpaper.htm>

UNDP. (1994). *Human Development Report*. New York: Oxford University Press.

Usta, A. (2009). Etnik Şiddet Olgusu Üzerine Sosyo-Psikolojik Bir Değerlendirme. *Polis Bilimleri Dergisi*. 11(2), 87-106.

Uzeltürk, S. (1999). Dil Özgürlüğü. *Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 2(2), 587-598.

Uzeltürk, S. (2002). Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı ve Türkiye. *Ulusal, Uluslararası ve Uluslararası Hukukta Azınlık Hakları*. İstanbul: İstanbul Barosu yayınları

Ülger, İ. K. (2015). *Avrupa Birliği Rehberi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları

Üstel, F. (1999). *Yurttaşlık ve Demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi

van Oostendorp, M. (2007). Language Planning in Low Countries (1996-2005). *Sociolinguistica*. 21, 78-98.

Vilaro, S. (2003). *Regional and Minority Languages in the Constitutions of EU Members States*. 01 Ocak 2016, <http://www.ciemer.org/mercator-index.gb.htm>.

Virtanen, Ö. (2003). *Dil Politikalarının Milliyetçilik Hareketlerindeki Tarihsel Kökenleri*. İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayını.

Virtanen, Ö. (2008), AB ile İlişkiler Çerçevesinde Türkiye'de Dil Politikaları. *Türkiye'de Dil Tartışmaları (2. Baskı)*. Menz, A. ve Schroeder C. (Ed.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları

von Borcke, A. (1982). Violence and terror in Russian Revolutionary Terrorism: Narodnaya Volya 1879-83. *Social Protest, Violence and Terror in Nineteenth and*

Twentieth Century Europe. Mommsen, W. and Hirschfeeld, G. (Ed.). Newyork: St. Martin's Press.

von Wartburg, W. (1946). *Evolution et Structure de la Langue Française*. Geschwister Ziegler & co.

War on Terrorism. (2002). 22 Kasım 2015, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/uri=celex:32002F0475>

War on Terrorism. (2011). 28 Kasım 2015, <https://www.globalpolicy.org/war-on-terrorism.html>

Weinzeri, J. (2004). *Terrorism: It's Origin and History*. *Understanding of Terrorism*. Nyatepe, A. A. and Zeisler-Vralsted, D. (Ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Weinberg, L. ve Davis, P. (1989). *Introduction to Political Terrorism*. New York: Mcgraw-Hill College.

What is European Day? 2011. 14 Şubat 2016. <http://europa.eu/abc/symbols/9-may/euday-en.htm>

White, J. R. (2009). *Terrorism and Homeland Security*(6th Ed.). Belmont: Wadsworth Cengage Learning.

Whitmen, R. (1997). *The International Identity of the European Union: Instruments as Identity*. *Rethinking the European Union: Institutions, Interests and Identities*. Landau, A. and Whitmen, R. (Ed.). Houndmills: Macmillian Pres.

Who we are. 20 Ocak 2016, <http://www.osce.org/who/87>

Wiley, T. (1996). *Language Planning and Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wirth, L. (1945). *The Problem of Minority Groups*. *The Science of Man in the World Crisis*. Linton, R. (Ed.). New York: Columbia University Press.

Wolfers, A. (1952). *National Security: As an Ambiguous Symbol*. *Political Science Quarterly*. 67(4), 481-502.

Wright, S. (2004). *Language, Politics and Society*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

Wright, S. (2000). *Jacobin, Regionalism and Council of Europe's Charter for Regional and Minority Languages*. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 21(5), 414-424.

Yayla, A. (1990). *Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve*. *A.Ü.S.B.F. Dergisi*. 45(Ocak-Aralık), 340-359.

Yılmaz, E. (2001). *Hukuk Sözlüğü* (6. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.